

Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí

Bc. Eva Mazáčová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Eva Mazáčová**
Osobní číslo: **H150104**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti pozdního mateřství, rodičovství a komunikace v rodině.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Mgr. Jitka Hladiková, Ph.D.
ředitelka ústavu

doc. Ing. Aneta Langšvátová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Rozsah diplomové práce:
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

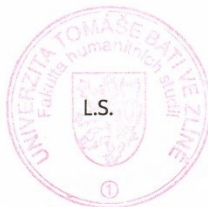
Seznam odborné literatury:

BIERMANN, Christiane, RABEN, Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-075-5.
FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
RABUŠIC, Ladislav. Kde ty všechny děti jsou? Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-86429-01-6.
SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
ŠILHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ, Jana. Matkou ve vyšším věku. Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0987-9.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Martina Cichá, Ph.D.**
Ústav zdravotnických věd
Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2017**
Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 1. prosince 2017

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 2.3.2018

EVA MAZÁČOVÁ
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Vysoká škola disertační práce nezveřejňuje, byla-li již zveřejněna jiným způsobem.

(2) Bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(4) Vysoká škola může odložit zveřejnění bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce nebo jejich části, a to po dobu trvání překážky pro zveřejnění, nejdéle však na dobu 3 let. Informace o odložení zveřejnění musí být spolu s odůvodněním zveřejněna na stejném místě, kde jsou zveřejňovány bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, již se týká odklad zveřejnění podle věty první, jeden výtisk práce k uchování ministerstvu

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí“ se zabývá jak pojmem pozdní rodičovství, tak také pozitivními i negativními aspekty rodičovství ve vyšším věku a to z pohledu rodičů a dětí. Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. V teoretické části je kladen důraz na vymezení pojmů, které s pozdním rodičovstvím souvisejí. Dále se věnujeme motivům, jež rodiče vedou k odkládání rodičovství do vyššího věku, předkládáme zdravotní rizika, která jsou s pozdním rodičovstvím spojená, možnosti diagnostiky a také výhody a nevýhody pozdního rodičovství. V souvislosti s pozdním rodičovstvím se zabýváme také problematikou komunikace v rodině a komunikačními problémy. Hlavní, praktická část práce si klade za cíl zjistit a porovnat pohled rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství, v dílčích částech výzkumu poté od jakého věku je rodiči a dětmi rodičovství vnímáno jako „pozdní“, jaké výhody a nevýhody spatřují rodiče a děti u pozdního rodičovství, zda existuje rozdíl ve výchově u mladých a starších rodičů, spokojenost s množstvím společně stráveného času, spokojenost s věkem rodičů a také možnost existence komunikačních bariér.

Klíčová slova: Pozdní rodičovství, pozdní mateřství, pozdní otcovství, rodina, reprodukce, asistovaná reprodukce, plodnost, porodnost, zdravotní aspekty pozdního mateřství, komunikace v rodině.

ABSTRACT

The thesis "The Trend of Late Parenthood from the point of view of parents and children" deals with the concept of late parenthood as well as the positive and negative aspects of parenthood in older age from the point of view of both parents and children. The thesis is divided into two parts: theoretical and practical. In the theoretical part, stress is put on to defining concepts that are related to late parenthood. We also look at the motives that lead

parents to postpone parenting to older age, present the health risks that are associated with late parenthood, the possibilities of diagnostics as well as the advantages and disadvantages of late parenthood. In connection with late parenthood, we also deal with issues of family communication and communication problems. The main practical part of the thesis aims to define from what age parenthood for both parents and children is deemed "late", what are the views of parents and children on late parenthood, what are the advantages and disadvantages seen by parents and children in late parenthood and which factors influence their individual views on this issue.

Keywords: Late parenthood, late motherhood, family, late fatherhood, reproduction, assisted reproduction, fertility, natality, health aspects of late motherhood, communication in the family.

Srdečné poděkování patří doc. Mgr. Martině Ciché, Ph.D. za její odborné rady, všestrannou pomoc a čas, který mi věnovala při zpracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem těm, kteří si našli čas a vyplnili pro naši práci nezbytný dotazník a také svým nejbližším, kteří měli velkou trpělivost a pochopení pro množství času, které jsem psaním této diplomové práce strávila, a podporovali mě po celou dobu studia.

Motto „Dítě či rodičovství nepřestávají být vysoce uznávanou hodnotou, ale obtížněji se hledají cesty jejího naplnění, zvláště chtějí-li mladí lidé současně dosáhnout dalších žádoucích životních cílů, pro něž jsou v současnosti širší příležitosti, než tomu bývalo dříve.“

Věra Kuchařová

Znění prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 POZDNÍ RODIČOVSTVÍ.....	13
1.1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ TRENDU POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ V ČR	17
1.2 RODIČOVSTVÍ V MINULOSTI A V SOUČASNOSTI	25
1.3 DŮVODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	27
1.3.1 Vzdělání	29
1.3.2 Ekonomické faktory	31
1.3.3 Emocionální připravenost	31
1.3.4 Kariéra.....	32
1.3.5 Nová rodina.....	33
1.3.6 Osamělé rodičovství.....	34
1.3.7 Obavy mít dítě.....	34
1.3.8 Problémy s otěhotněním.....	35
2 ZDRAVOTNÍ RIZIKA POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	37
2.1 (NE)PLODNOST.....	39
2.1.1 Příčiny neplodnosti	40
2.1.2 Možnosti léčby neplodnosti	40
2.2 POTRAT	41
2.3 ZDRAVOTNÍ RIZIKA V TĚHOTENSTVÍ.....	42
2.4 GENETICKÉ A VÝVOJOVÉ VADY PLODU	43
2.5 VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY.....	43
2.6 TRIZOMIE – VÝVOJOVÉ VADY PLODU	44
2.6.1 Downův syndrom.....	44
2.6.2 Edwardsův syndrom.....	45
2.6.3 Patauův syndrom.....	45
2.7 PRENATÁLNÍ DIAGNOSTIKA.....	46
2.7.1 Těhotenský screening.....	46
2.7.2 Invazivní metody prenatální diagnostiky	47
2.7.3 Neinvazivní testování.....	48
2.8 RIZIKA PORODU STARŠÍCH MATEK	48
3 VÝHODY A NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	49
3.1 PSYCHIKA STARŠÍCH RODIČŮ	51
3.2 KOMUNIKACE A KOMUNIKAČNÍ BARIÉRY MEZI RODIČI A DĚTMI.....	53
3.2.1 Generační rozdíly	55
3.2.2 Komunikační bariéry.....	56
II PRAKTICKÁ ČÁST	59
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	60

4.1	CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	60
4.2	HYPOTÉZY A JEJICH VYHODNOCENÍ	61
4.3	CHARAKTERISTIKA A VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	63
4.4	DRUH VÝZKUMU A METODA SBĚRU DAT	64
4.5	INTERPRETACE DAT	65
4.5.1	Sociodemografické charakteristiky rodičů.....	66
4.5.2	Sociodemografické charakteristiky dětí.....	80
5	ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT DOTAZNÍKU – VERZE PRO RODIČE	88
5.1	MOTIVY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	88
5.2	VĚKOVÁ HRANICE POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU RODIČŮ	96
5.3	IDEÁLNÍ VĚK PRO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU RODIČŮ.....	100
5.4	VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU RODIČŮ.....	103
5.5	NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU RODIČŮ	105
5.6	SPOKOJENOST DĚTÍ S VĚKEM RODIČŮ - RODIČOVSKÝ POHLED.....	113
6	ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT DOTAZNÍKU - VERZE PRO DĚTI.....	119
6.1	MOTIVY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU DĚTÍ	119
6.2	VĚKOVÁ HRANICE POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU DĚTÍ	122
6.3	IDEÁLNÍ VĚK PRO POČETÍ DÍTĚTE Z POHLEDU DĚTÍ	125
6.4	VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU DĚTÍ.....	128
6.5	NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ Z POHLEDU DĚTÍ	130
6.6	SPOKOJENOST DĚTÍ S VĚKEM RODIČŮ.....	140
7	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ.....	146
7.1	KOMPARACE ODPOVĚDÍ NA KLÍČOVÉ OTÁZKY V OBOU DOTAZNÍCÍCH A INTERPRETACE PŘÍPADNÝCH ROZDÍLŮ.....	151
7.2	ZÁVĚREČNÁ SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	169
	ZÁVĚR	175
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	178
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	184
	SEZNAM GRAFŮ	185
	SEZNAM TABULEK.....	188
	SEZNAM PŘÍLOH.....	191

ÚVOD

Pojem „pozdní rodičovství“ je v dnešní době velmi aktuálním a diskutovaným tématem na celém světě. Svět se rychle a radikálně mění a v souvislosti s tím se objevují nové trendy, které logicky zasáhly i do oblasti mateřství a rodičovství. Téma „Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí“ jsme si vybrali proto, že v posledních letech se i v České republice lze setkat s mnohem staršími ženami, které očekávají narození svého dítěte, s muži, již se stanou otci v pozdějším věku nebo s dětmi v doprovodu dospělých, u nichž není zcela patrné, zda se jedná o rodiče nebo prarodiče. Není tedy již výjimkou, když věk novodobé maminky i tatínka překročí čtyřicátý rok života. Mít dítě před třicítkou se totiž pomalu stává raritou. V odborné literatuře se doposud ale nedostaneme k informacím, abychom se dozvěděli, jak se toto rozhodnutí rodičů, mít dítě v pozdním věku, dotkne právě těchto dětí. Ojedinělý a unikátní výzkum na téma, jak staré by si děti přáli mít rodiče, kdyby si mohli vybrat, s názvem *How old is too old?*, zaměřený na oblast etiky umělého oplodnění, uskutečnili čeští vědci Konečná, Kocourková, Burcin a Kučera (2015). Výzkum se dočkal významného ocenění a otištění v prestižním odborném časopise *Reproductive BioMedicine Online*. Z výsledků vyplynulo, že 90 % dětí by si přálo, pokud by si mohli zvolit, aby matce bylo v době porodu méně než 30 let a otci méně než 35 let. Jsme přesvědčeni, že toto téma, byť se může zdát spíše tématem medicínským, lze právem zařadit do sociální pedagogiky, vždyť možné důsledky pozdního rodičovství se týkají právě dětí, ať už v oblasti chování, komunikace, rodinných vztahů či ze zdravotního hlediska a právě s těmito dětmi potom široká oblast sociální pedagogiky pracuje.

„Pozdní rodičovství“ je pojem sice všeobecně známý, je ovšem velmi složité přesně vymezit, co znamená, jaká kategorie rodičů z hlediska věku do něj bude spadat, pro koho a v jakém věku bude označení pozdní rodič adekvátní. Jiné to bude z pohledu lékaře, jiné z pohledu psychologa a zcela jiné z pohledu samotných rodičů a dětí. U žen se z hlediska lékařského jako pozdní mateřství bere všeobecně hranice 35 let, kdy jsou již brány jako riziková skupina a provádí se u nich screeningové testy na zjištění anomálií ve vývoji plodu. U otců je tato otázka diskutabilní, uvádí se hranice 45 let. Přesto by ale nemělo být dobré spojovat tuto otázku jen se ženami, vždyť otcové stárnou stejně jako matky. Existují samozřejmě výzkumy, kde jsou zaznamenána rizika otcovství v pozdním věku, ale neprovádí se žádné screeniny, které by sledovaly případná rizika, jak je tomu u matek. Literatury zabývající se tímto konkrétním tématem je bohužel velmi málo, většinou je zaměřena na pozdní mateřství. Ovšem stát se pozdním rodičem nemusí být přímá volba

páru, rodiči se lidé mohou stát i neplánovaně v případě, když v pozdějším věku, kdy již pár dětí má, selže antikoncepce anebo naopak, pokud dítě není možno počít přirozenou cestou. V této situaci se páry dlouhodobě léčí a často také využívají asistované reprodukce, ovšem doba, po kterou se snažili o dítě přirozenou cestou a další doba, kdy a zda vůbec se IVF cyklus podaří, je jaksi předurčuje k tomu, že se dítěte dočkají ve vyšším věku, tím pádem do kategorie pozdních rodičů budou spadat. Nás osobně zajímalo, jaký pohled na pozdní rodičovství mají nejen rodiče, ale také děti. Vždyť hlavně tyto děti jsou tím ovlivněny, jelikož v takové rodině vyrůstají a nemohou si věk svých rodičů vybrat. Mohou tito starší rodiče dát dětem to samé co rodiče mladší? Dokáží se o ně dobře postarat, věnovat se jim naplno a aktivně s nimi trávit volný čas, budou na to mít dostatečnou trpělivost a energii? Dokáží svým dětem rozumět? Dokáží s nimi bezproblémově komunikovat? Dožijí se dospělosti svých dětí? Je pozdní rodičovství vůči dětem férové? Tyto a další otázky vyvstávají, když se nad tématem zamyslíme. Rodiče o tom pravděpodobně příliš nepřemýšlí, dítě chtějí a to je pro ně hlavní. Není to ale sobecké? Nebo je to jedno, vždyť děti stejně nezajímá, kolik jejich rodiče mají let, mají jednu maminku a jednoho tatínka a nic by na nich neměnili. Jsme si vědomi toho, že není možné na tyto otázky jednoznačně odpovědět, protože každý člověk to vidí jinak a je třeba vždy přihlížet ke konkrétní situaci. Cílem naší práce není najít jednoznačnou odpověď, ale spíše nastínit danou problematiku a zdokumentovat a popsat rozdíly v pohledu na pozdní rodičovství mezi rodiči a dětmi.

Diplomová práce je rozdělena do teoretické a praktické části. Teoretická část je rozdělena do několika kapitol, kde postupně vymezujeme a přibližujeme základní pojmy - pozdní rodičovství, demografický vývoj trendu pozdního rodičovství, důvody pozdního rodičovství a jeho rizika, výhody a nevýhody pozdního rodičovství, psychiku starších rodičů a na závěr se věnujeme tématu komunikace v rodině.

Druhá, praktická část diplomové práce je výzkumná a je tvořena kvantitativním výzkumem. Pokusíme se zjistit, zda jsou děti s věkem svých rodičů spokojeny anebo by chtěly rodiče mladší, zda by rodiče, pokud by si mohli znovu zvolit, pořídili dítě ve stejném věku a dále jaké jsou rozdíly v pohledu na pozdní rodičovství mezi oběma skupinami a výsledky těchto skupin porovnat. Tento výzkum bude realizován ve Zlíně a okolí pomocí anonymních dotazníků a je zaměřen na rodiče, jimž se narodilo dítě ve věku 30 let a výše a na děti těchto rodičů od 5. třídy ZŠ, včetně mládeže do 18 let.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POZDNÍ RODIČOVSTVÍ

Pozdní rodičovství se stává trendem současné doby a je spojováno především s životním stylem nové, moderní společnosti.

Irena Sobotková (2012b, s. 18) uvádí, že rodičovství po 30. roce již není mnohými rodiči chápáno jako „odkládané a pozdní“, ale jako „v pravý čas“.

„Vždyť dnešní třicátníci jsou fyzicky i emočně na úrovni dvacetiletých před takovými patnácti lety“, uvádí Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, s. 14).

Jsou-li si rodiče vědomi všech těžkostí, závazků, zodpovědnosti a nevratných změn, která je čekají po narození dítěte, jedná se pravděpodobně o zralé rodičovství. A je v zájmu dětí, aby rodiče byli na rodičovství opravdu zralí a děti se rodily plánované a chtěné. (Sobotková, 2012b, s. 11)

Pozdní rodičovství není ale zdaleka ničím novým, jen se zásadně změnily důvody, kdy se lidé stávají rodiči v pozdějším věku. Dříve, dokud nebyla známá a dostupná antikoncepce, se děti rodily matkám do té doby, pokud tyto matky byly schopné dítě počít, poslední dítě tak často měly ženy ve věku, kdy jim bylo 40 let i více. V málokteré rodině bylo jen jedno, dvě či tři děti, jak jsme na to zvyklí v dnešní době, dětí bylo povětšinou více a mnohdy byl věkový rozdíl mezi nejstarším a nejmladším sourozencem velmi vysoký.

Susanna Kubelka (2008, s. 98-99) udává, že ženy měly odjakživa děti, dokud byly plodné, a pokud by bylo nepřírozené mít dítě jako zralá žena, příroda by ukončila plodné dny ve třiceti. V epoše před antikoncepční pilulkou bylo běžné, že poslední děti z velkých rodin byly i o dvacet let mladší, než jejich sourozenci. Je proti přírodě nutit ženy, aby měly dítě ve věku, kdy nedosáhly své tělesné a sexuální zralosti.

Ladislav Rabušic (2001, s. 73) uvádí, že v tradičních evropských společnostech byl průměrný věk, v němž ženy rodily své poslední dítě vysoký, pohyboval se kolem čtyřicátého roku ženy. Konec plození byl tedy limitován biologicky, ne jako následek individuálního rozhodování. S dostupností antikoncepce tento problém pominul, dnes si ženy samy mohou rozhodovat, kdy své dítě chtějí počít a kolik dětí chtějí mít. Z tohoto pohledu se to zdá být v pořádku, ale bohužel se stále častěji setkáváme jevem, kdy ženy odkládají početí dítěte na pozdější dobu, a stále více párům se tak rodí děti ve vyšším věku.

Dle Anthonyho Giddense (1999, s. 141) se mnohé jevy, které byly dříve přírodní, stávají společenskými. Příkladem může být lidská reprodukce. Po staletí se život ženy odehrával

ve znamení četných porodů, a to až do počátku moderní doby, kdy vešla ve známost antikoncepce. Ta umožňuje většině žen a mužů, aby sami rozhodovali, zda a kdy mít dítě.

Správně ale argumentuje Hana Konečná (2003, s. 18), když udává, že tento pocit svobodného rozhodnutí, zda a kdy, je poněkud falešný. Svobodu dává jen poloviční – kdy dítě nemít. „Kdy mít dítě“ sami tak úplně v rukou nemáme.

Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, str. 10–11) uvádí, že antikoncepční pilulka je vynález zkázy svobody – může za klesající porodnost i za možnost svobodné volby. Plánované rodičovství se nám jeví sice jako přirozená, běžná věc, kdy máme možnost sami si rozhodnout, kdy se stát rodiči. Ale ve stejné chvíli, kdy jsme na toto psychicky i fyzicky nejlépe připraveni, jsme v optimální tělesné i duševní kondici, otevírají se nám jakoby naschvál velké příležitosti v podobě cestování, studování a budování kariéry, ale také poznávání sama sebe. Takže v době, kdy jsme v optimálním fertlím věku, namísto početí dítěte studujeme, cestujeme, získáváme zkušenosti a budujeme si profesní postavení. Na dítě není čas, vždyť jsme ještě nedosáhli toho, čeho jsme chtěli, a vždyť jsme ještě mladí... Stále se tak cítíme a odmítáme dospět. A tak, zatímco dřívější generace žen byly již v pětatřiceti takřka babičkami, jejich dnešní vrstevnice nejsou možná ani matkami. To je podhoubí, na kterém vyrostl trend mateřství ve vyšším věku.

Ivo Možný (2002, s. 124) vidí vynález antikoncepce jako nástroj, který dává ženě do rukou suverénní rozhodnutí o tom, zda, kdy a kolik bude mít dětí, a říká, že tento vynález má pro lidstvo epochální význam stejně jako ovládnutí ohně nebo vynález kola.

Podle Christine Biermannové a Ralpa Rabena (2006, s. 19) se to, co dříve bylo možné považovat za výjimku, dnes stalo normálním. Pozdní mateřství a rodičovství tak nabývá na významu, zatímco před dvaceti lety měla dítě po pětatřiceti jen jedna z padesáti žen, před deseti lety to byla jedna z patnácti žen a nyní je to již každá pátá. Jako důvod vidí podstatnou změnu našeho života, absenci těžké fyzické práce žen, lepší zdravotní stav, lepší lékařskou péči a z toho vyplývající delší život, ale také to, že ženy zažijí méně porodů.

Přestože je pojem pozdní mateřství a rodičovství běžně užívaným termínem, vymezit jej přesně není vůbec snadné. Představy jedinců o tom, co je pozdní rodičovství či která žena již spadá do kategorie „pozdní rodička“ jsou logicky rozdílné, záleží na věku jedince, jeho zkušenostech, jeho pohledu na svět. Sama sebe za pozdní rodičku pravděpodobně neoznačí žádná žena, i když dítě porodí v pětatřiceti. Ale žena, která měla plánovaně dítě již okolo

dvacítky, byla tedy výrazně mladší, může kteroukoli ženu, která se stane matkou až okolo 30. roku, označit za starou. Anebo naopak, pokud porodila v takto mladém věku neplánovaně, může se cítit příliš mladá a odložila by, pokud by mohla volit, věk porodu na později, a potom by se jako 30letá rodička zcela jistě necítila stará.

Francesco C. Billari et al. (NCBI, © 2017), se zabýval v několika evropských zemích studií, zda existují sociální termíny věku pro plodnost mužů a žen a zda jsou nižší, než skutečné biologické termíny. Zatímco u mužů biologicky v podstatě nelze definovat horní věkový mezník početí dítěte, u žen je toto dáno biologicky striktně, menopauzou. Z biologických důvodů mohou být společenské věkové termíny pro narození dítěte jak pro muže, tak pro ženy spojeny s obavami ohledně schopností starších otců a matek zodpovědně vychovávat své děti. Toto se promítá i do sociálního vnímání věkových norem, kdy lidé vnímají mezní termín pro narození dítěte mnohem více u žen a snadněji tento věk stanovují, u mužů to vnímají méně složitě a tento věk je vždy vyšší. Argumentací je prokazatelné množství zdravotních rizik, jež se u žen v této věkové hranici objevují. Tyto lhůty jsou často nižší, než skutečné biologické limity, a to pro ženy i muže: 57,2 % respondentů vnímalo termín sociálního věku matky nižší než 40 let; 46,2 % respondentů vnímalo termín otcovské sociální doby nižší než 45 let.

Také Christine Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 18) udávají, že pohled lékařský a společenský je různý. Z lékařského hlediska je za pozdní rodičku pokládána žena, která porodila ve věku 35 a více let. Tato věková hranice byla určena, protože bylo zjištěno, že právě v tomto období se zvyšuje pravděpodobnost výskytu možných komplikací jak pro matku, tak pro dítě, které mohou během těhotenství nastat. Proto je každá žena, která má porodit dítě ve věku 35 let a výše, automaticky považována za rizikovou a v průběhu těhotenství je jí věnována zvýšená lékařská péče. Těmto ženám jsou doporučována vyšetření, která nemusejí absolvovat mladší rodičky. Tato vyšetření mají především preventivní charakter a pomáhají odhalovat vývojové vady plodu, které se u žen po 35. roku věku vyskytují častěji než u rodiček mladších.

Zdravá 30letá žena má 20% pravděpodobnost úspěšného a brzkého otěhotnění. U zdravé 40leté ženy je tato pravděpodobnost již jen 5 %. Vrchol plodnosti neboli období, kdy má žena všechny fyzické a psychické předpoklady přivést na svět zdravé dítě, je podle mezinárodních statistik uváděn mezi 20. a 40. rokem věku ženy. Plodnost ale zůstává relativně stabilní do 30 let, po 35. roce přichází prokazatelný pokles plodnosti. A to není všechno. Těhotenství je velkou zátěží i pro mladý organismus, starší organismus, kdy se již

začíná projevovat snížená regenerační schopnost, mohou postihnout závažné zdravotní komplikace, která mohou významně zasáhnout do plánu založit rodinu. (Šilhová, Stejskalová, 2006, str. 22-25)

Z hlediska společenského se kvůli neustále se zvyšujícímu věku rodiček mění i představa o tom, kdy je již žena na mateřství stará. Dnes se již nikdo nepozastavuje nad tím, že první dítě se rodí ženám okolo 30 let, zvykli jsme si na to a stalo se to pro nás normou. Podstatně se změnil náš způsob života. Ženy již nemusí, tak jako dříve, těžce pracovat, počítí si mohou kontrolovat, déle žijí. Lékařská péče je na mnohem vyšší úrovni a to situaci nahrává. Zcela opačně, oproti minulým letům, pohlíží společnost na mladé maminky, které mají své první dítě okolo 20 let, tyto jsou dnes spíše raritou, lidé se na ně dívají nedůvěřivě, poznámky o tom, že si zkazily život a nezabezpečí své dítě dostatečně, nejsou nijak výjimečné. (Biermannová a Raben, 2006, s. 19)

Většina lidí si dnes pod pojmem pozdní rodička představí ženu kolem 40 let, která čeká své první dítě. Takováto žena je profesně úspěšná, její kariéra je na vzestupu, má dobré finanční zázemí a na dítě dříve neměla čas. Práce je pro ni velmi důležitá, a proto se chce brzy po porodu vrátit do zaměstnání. Průzkumy ukázaly, že takto staré prvorodičky mají vyšší vzdělání a dobrou pracovní pozici. (Berryman, Thorpe a Windridge, 1998, s. 20)

Další část žen, jež je možné zařadit do kategorie pozdních matek, tvoří ženy, které si pořídily dítě s jiným mužem, ať už manželem nebo partnerem. Bylo zjištěno, že u starších matek bývá průměrný věk partnerů nižší, oproti běžné populaci, kdy partner bývá průměrně starší. Děje se tak proto, že nový partner ještě dítě nemá anebo si partneři přejí mít vlastního potomka i přesto, že každý z nich má z předchozího vztahu již děti. (Sobotková 2012a, s. 158)

V naší zemi je nástup trendu pozdního rodičovství oproti vyspělým zemím zpožděn. Vezmeme-li například Anglii, zde byl ještě v 60. letech minulého století průměrný věk při narození prvního dítěte u vdáných žen 24 let. V 90. letech minulého století to bylo již 29,1 roku. Zároveň v 90. letech minulého století téměř 10 % porodů v Anglii připadalo na matky starší 35 let a podobné údaje byly zjištěny i v dalších vyspělých zemích. U nás se procento starších matek pohybovalo okolo 6 %. A trend neustále narůstá, jelikož reprodukční období žen se prodlužuje a lékařská péče se zlepšuje. Proto jsou ženy ve věku kolem 35 let, které chtějí mít dítě, v mnohem lepší fyzické kondici, než tomu bylo v minulosti. (Sobotková, 2001, str. 112-113)

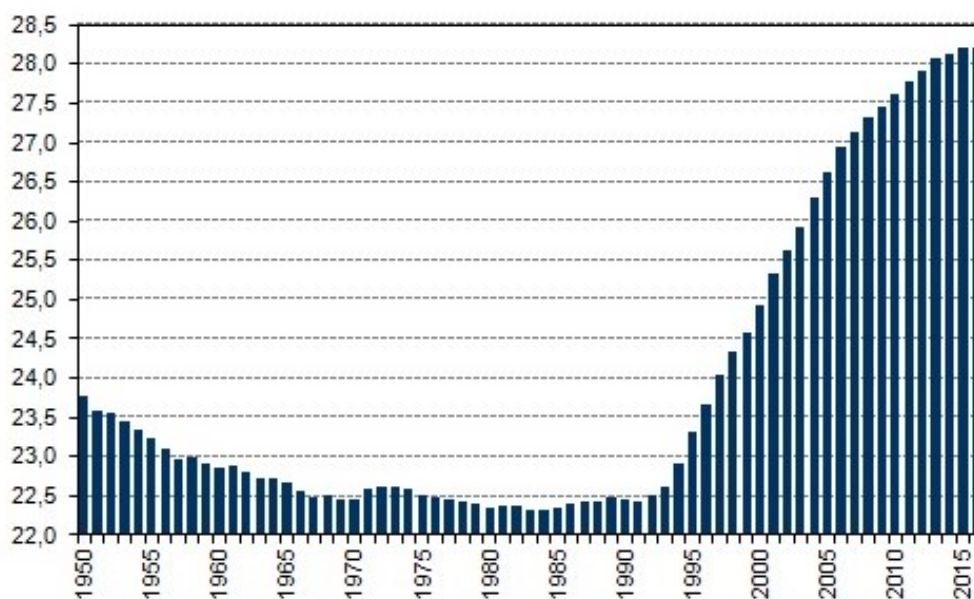
Jednou ze zastánkyň rodičovství v pozdním věku je Eva Hauserová (1995, s. 104-105), která ženám radí odložit mateřství do doby kolem 35 i 40 let a určit si tak trochu jiné pořadí věcí, kterým se chtějí v životě věnovat. V rizicích nespátřuje problém, jelikož doba dnes již pokročila a porodnictví udělalo velké pokroky, rizika pozdního mateřství se tedy přeceňují. Radí ženám bez obav odložit mateřství, získat vzdělání, víc praxe v práci, samostatnost ve financích a pak teprve založit rodinu. Názory pro tu dobu možná odvážné, protože každá doba má svá měřítka, ale jak se zdá správné, vždyť právě to se dnes děje.

1.1 Demografický vývoj trendu pozdního rodičovství v ČR

V této kapitole se budeme zabývat statistickými údaji a grafickým znázorněním toho, jak se trend pozdního rodičovství (respektive mateřství, průměrný věk otců uvádíme v tabulce č. 3) postupně navyšoval od roku 1990. Výchozím bodem pro nás byly informace Českého statistického úřadu. Důvodům, které vedou ženy a muže k odkládání rodičovství do vyššího věku, se budeme podrobně věnovat v jiné kapitole.

V západní sociologické a demografické literatuře je změna reprodukčního chování související s posunem věku pro vstup do rodičovství reflektována již od 70. let minulého století, v České republice je jí pozornost věnována relativně krátkou dobu. Průměrný věk ženy při narození prvního dítěte se postupně zvyšuje od roku 1992 a při srovnání se zeměmi západní Evropy, kde tato změna probíhá již několik desetiletí, lze očekávat další nárůst. (Bartošová, 2007, s. 75)

Nešporová (2012, s. 475) udává, že od poloviny 20. století došlo k posunům v oblasti rodičovství, poklesl počet dětí a vzrostl věk rodičů, tedy načasování, věk, ve kterém rodiče mají a vychovávají děti. V době komunismu byl v zemích střední a východní Evropy, tedy i v ČR, průměrný věk rodiček 22 let, v západní Evropě se oproti tomu věk navyšoval. S pádem komunistického režimu začali lidé v ČR i dalších postkomunistických zemích rodičovství výrazně odkládat, čímž se přiblížili praxi běžné v západoevropských zemích, věk prvorodiček se tak blíží 30. Obdobně rostl průměrný věk otců (viz str. 23, tabulka č. 3).

Graf 1- Průměrný věk matky při narození 1. dítěte v ČR v letech 1950-2016
(zdroj: Český statistický úřad, 2017, online)

Jak můžeme vidět, věk matek prvorodiček se od roku 1950 postupně snižoval, následně několik let kolísal okolo průměru 22,5 roku a tento trend pokračoval i v roce 1989 až do roku 1992, kde se stále držel kolem hranice 22 let. Od roku 1993 má ale neustále stoupající tendenci a zaznamenal výrazný posun, v roce 2016 byl podle Českého statistického úřadu věk matky při porodu prvního dítěte 28,2 let a věk matek u porodu dítěte dokonce 30 let. Stejných hodnot dosahoval průměr i v roce 2015.

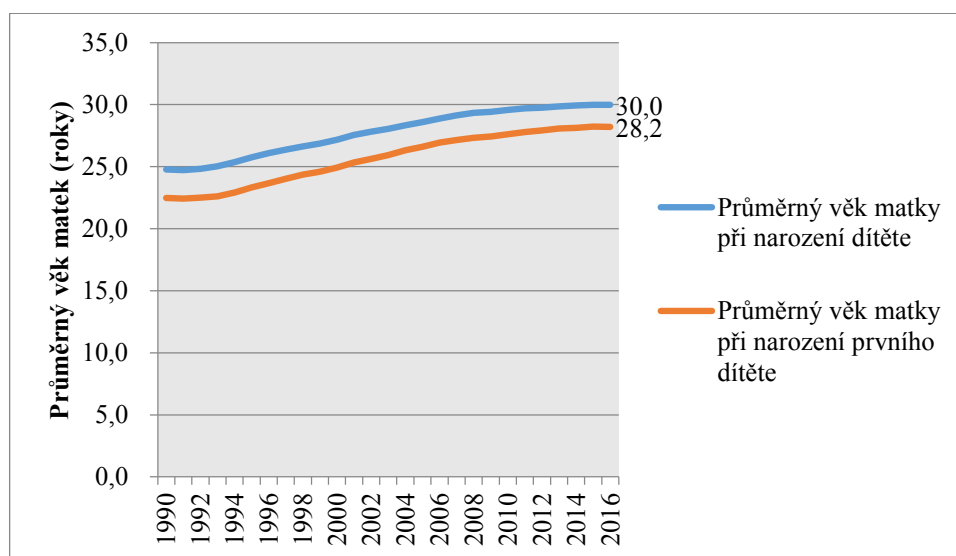
Ivo Možný, (2002, s. 23) shledává důvody pro posouvání věku rodičovství po roce 1989 v otevření veřejného prostoru a nabídnutí nových možností, mít děti se stává neatraktivním kvůli vysokým nákladům a ušlým příležitostem. Mladí lidé mohou studovat, cestovat, podnikat a pořizování dětí odkládají do pozdějšího věku.

Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, s. 11-12) uvádí, že trend posouvání věku rodiček je jasně prokazatelný a že věk, kdy ženy budou rodit děti, bude stále stoupat. V roce 2020 tak očekávají průměrný věk prvorodičky 28,9 let a udávají následující tabulku.

Rok	1990	2006	2010	2020	2030	2050
Průměrný věk matky při 1. porodu (ČR)	21,3	26,3	28,3	28,9	29,4	29,5

Tabulka 1 – Očekávaný vývoj průměrného věku rodiček
(zdroj: Šilhová a Stejskalová, 2006)

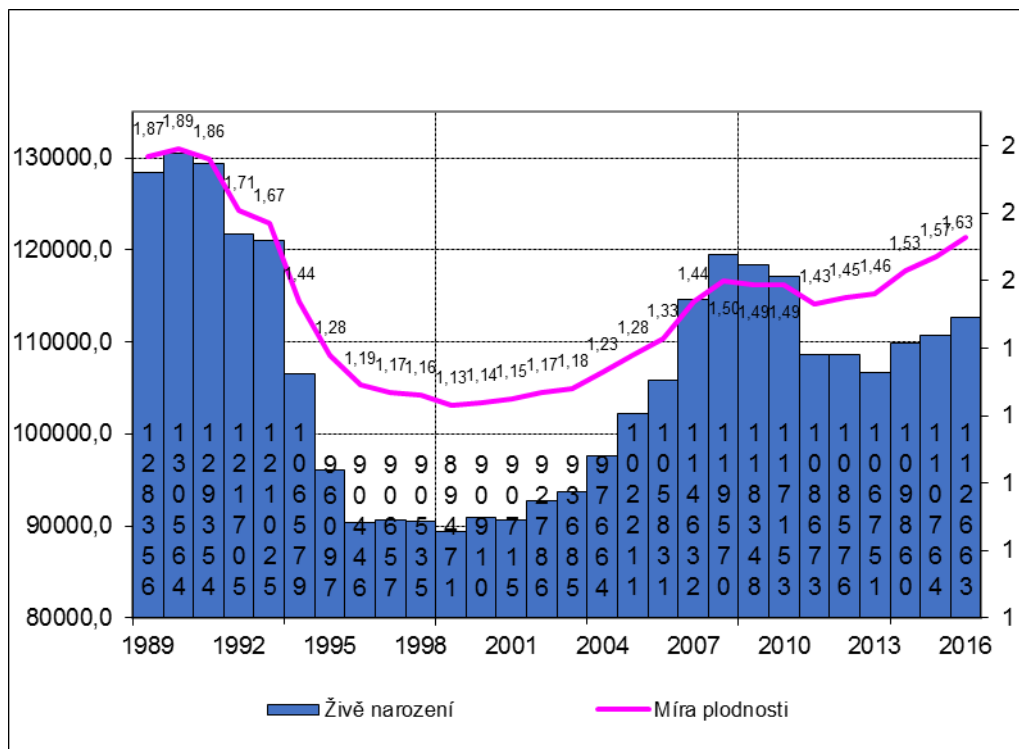
My dnes již víme, že podle Českého statistického úřadu byl věk prvorodičky v roce 2010 27,6 let, ovšem věk všech rodiček byl již výrazně za touto hodnotou, a to 29,6 let. Jak jsme uvedli výše, v roce 2016 byl v ČR věk prvorodiček 28,2 a věk všech rodiček 30 let. Soudíme dle těchto informací, že dnes, tedy v roce 2017, již budeme s průměrným věkem prvorodiček těsně pod hranicí 30 let a u rodiček dokonce za touto hranicí. Tendence je stoupající. Pro dokreslení přikládáme následující graf.

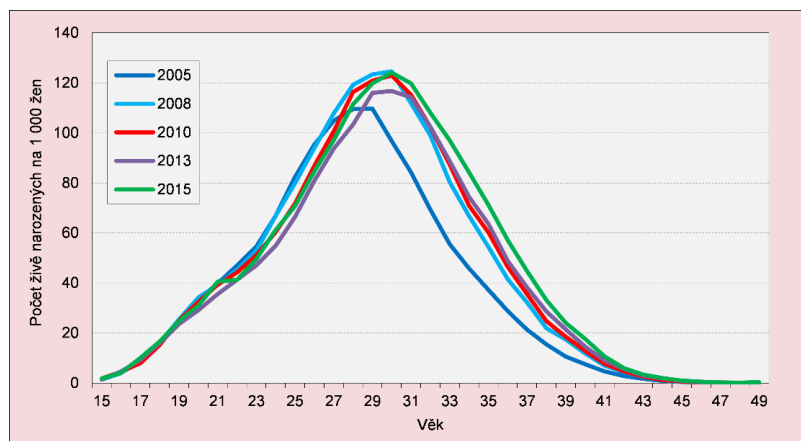
Graf 2 - Průměrný věk matek v ČR (zdroj: Český statistický úřad, 2017)

David Rumpík, ředitel kliniky reprodukční medicíny a gynekologie Zlín, v rozhovoru pro Český rozhlas 2 tuto situaci překročení hranice 30 let věku rodičky okomentoval jako překonání hodně smutného rekordu v historii samostatného Česka. Dále uvedl, že je to z hlediska gynekologů o 10 let více, než by mělo být. (Český rozhlas, 2016)

Od roku 2004 do roku 2008 lze pozorovat zvýšený počet živě narozených dětí. Jiřina Kocourková (2008), uvádí, že hlavní příčinou tohoto zvýšení je výrazný nárůst intenzity plodnosti žen ve věku 27-37 let. Od roku 2009 do roku 2013 počty narozených dětí poklesly, ale od roku 2014 nastává opět meziroční nárůst. Kompenzační efekt posunu plodnosti do vyššího věku dokumentuje skutečnost, že začaly rodit intenzivněji ženy ve věku 33-37 let. Tyto ženy se narodily v 70. letech minulého století a dosud mateřství odkládaly. Vyšší intenzitu plodnosti zaznamenaly také ženy ve věku 28-30 let.

Graf 3 – Živě narození a míra plodnosti v ČR 1989 - 2016
(zdroj: Český statistický úřad, 2017)

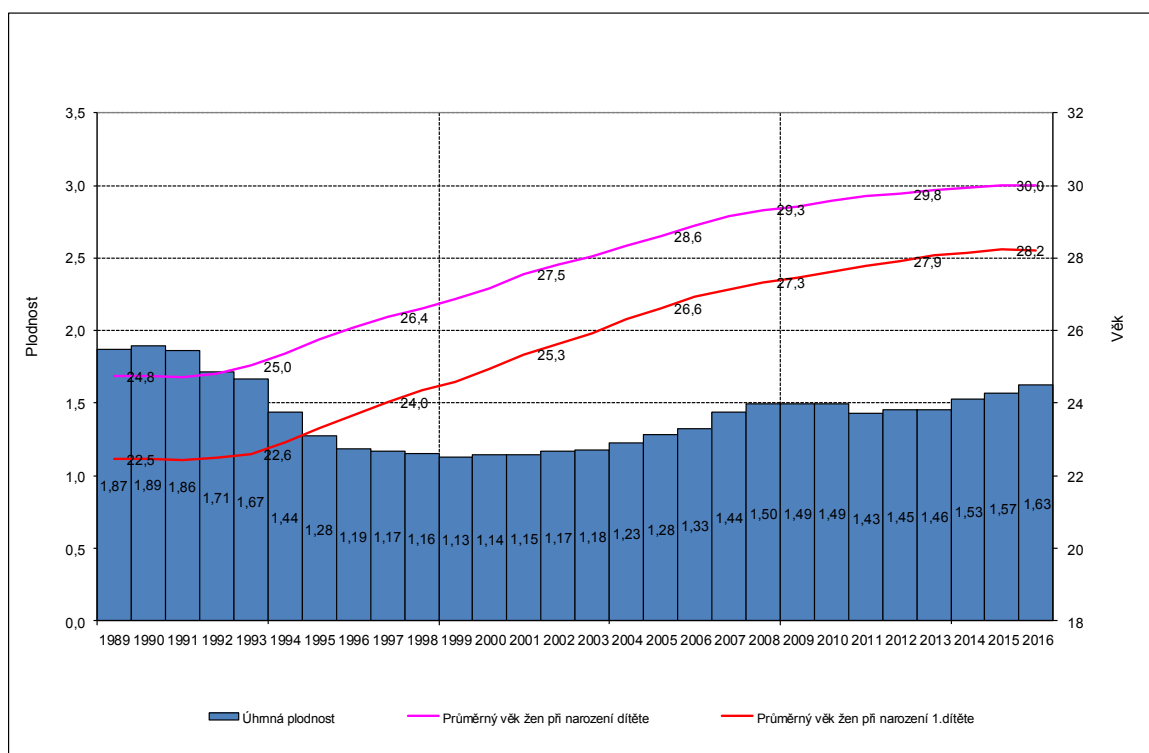

Graf 4 - Míra plodnosti podle věku ženy 2005 – 2015
(zdroj: Český statistický úřad, 2016)

Snížení dynamiky posunu průměrného věku matky při narození dítěte do pozdějšího věku je patrné i z míry plodnosti podle věku (viz graf č. 4). Vrchol křivky se posunuje směrem do vyššího věku pouze mezi roky 2005 a 2008. Nejvyšší intenzita plodnosti byla v letech 2008 a 2010 až 2015 vždy ve věku 30 let, zatímco v letech 2005 až 2007 a 2009 to bylo ve 29 letech. Intenzita plodnosti se mezi roky 2005 a 2015 snížila zejména ve věkové skupině 22–27 let, zatímco u starších došlo k nárůstu míry plodnosti podle věku, který byl z větší

části realizován už do roku 2008. Absolutně nejvýraznější růst intenzity plodnosti byl u 32–34letých žen – okolo 40 živě narozených dětí na 1 000 žen. Relativně nejvíce rostly míry plodnosti podle věku u nejstarších žen (od věku 37 let dvojnásobně a více). U nejmladších věkových skupin žen intenzita plodnosti stagnovala. (Český statistický úřad, 2016)

Česká republika vykazovala v letech 1995–2005 velmi nízkou plodnost (pod hladinou 1,3 dítěte na jednu ženu), v pásmu nízké plodnosti pod 1,5 dítěte na jednu ženu se nacházela až do roku 2013. Teprve od roku 2014 již ČR nepatří v rámci EU mezi státy s nízkou plodností (jako je Německo, Rakousko a státy východní a jižní Evropy), v roce 2015 dosáhla v ČR úhrnná plodnost úrovně 1,57 dítěte na jednu ženu. Ve většině západoevropských států však nikdy neklesl průměrný počet dětí na jednu ženu pod hodnotu 1,7 a některé státy, například Francie a Švédsko, vykazují nyní hodnotu 1,9 dítěte na jednu ženu. Úroveň úhrnné plodnosti dosáhla v roce 2016 hodnoty 1,63 na jednu ženu. Vyšší hodnoty bylo naposledy dosaženo v roce 1993 a to 1,67. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017)

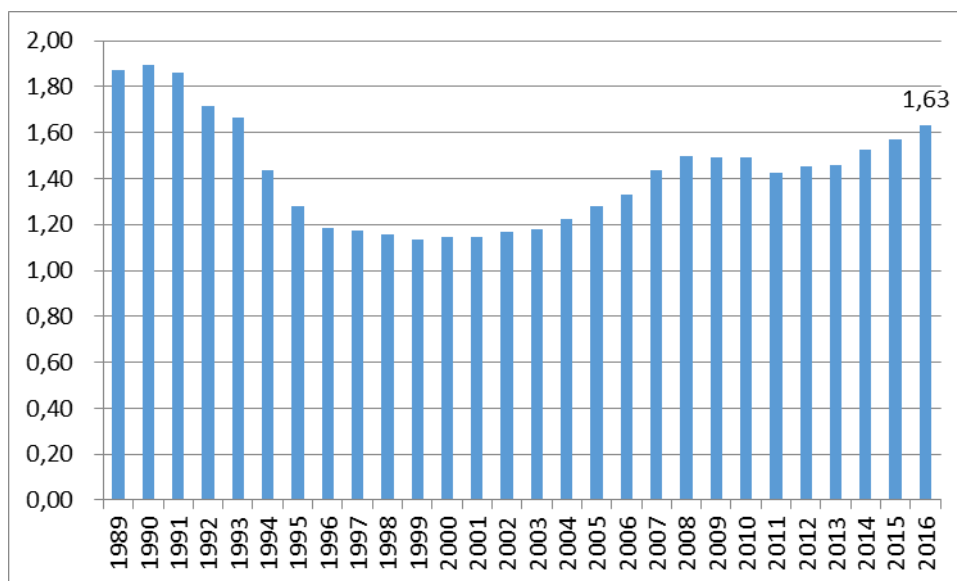

Graf 5 - Úhrnná plodnost a věk matek v ČR 1989 – 2015

(zdroj: Český statistický úřad, 2017)

Zvýšení úhrnné plodnosti je tedy důsledkem souběhu dvou jevů: dlouho odkládaného kompenzačního efektu a nástupu nového režimu reprodukčního chování. Nesporným indikátorem nového modelu „pozdní plodnosti“ je zřetelný nárůst intenzit plodnosti žen kolem 30 let. V roce 1990 byla nejvyšší míra plodnosti žen ve věku 21 let, od roku 2007 se vrchol křivky plodnosti posunul do věku 29 let. (Kocourková, 2008)

Na rozdíl od situace před rokem 1990, kdy se děti nejčastěji rodily ženám do věku 25 let, je od roku 2011 největší část celkové úrovně plodnosti tvořena skupinou žen ve věku 30 až 34 let. Posun zakládání rodin do vyššího věku žen a mužů je v souladu s evropskými trendy, avšak oproti západoevropským státům rodí české ženy ve vyšším věku děti méně často. Je to dáno tím, že páry daleko více odkládají především početí druhého dítěte, takže vyšší věk v době prvního porodu často způsobuje, že další děti již žena porodit nestihne. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017)

Graf 6 - Úhrnná plodnost v letech 1989 – 2016
(zdroj: Český statistický úřad, 2017)

V České republice se v roce 2016 živě narodilo, díky nárůstu intenzity plodnosti žen, 112 663 dětí a byl to nejvyšší počet v posledních šesti letech. Nejvíce dětí (v přepočtu na počet žen) se od roku 2010 každoročně rodí ženám ve věku 30 let. V roce 2016 se stalo matkou 124 z 1 000 žen tohoto věku. Minimálně každá 10. žena porodila také ve věku 27–29 a 31–33 let. Vrchol plodnosti se tedy nalézá ve skupině 30-34 let. (Statistika & my, © 2016)

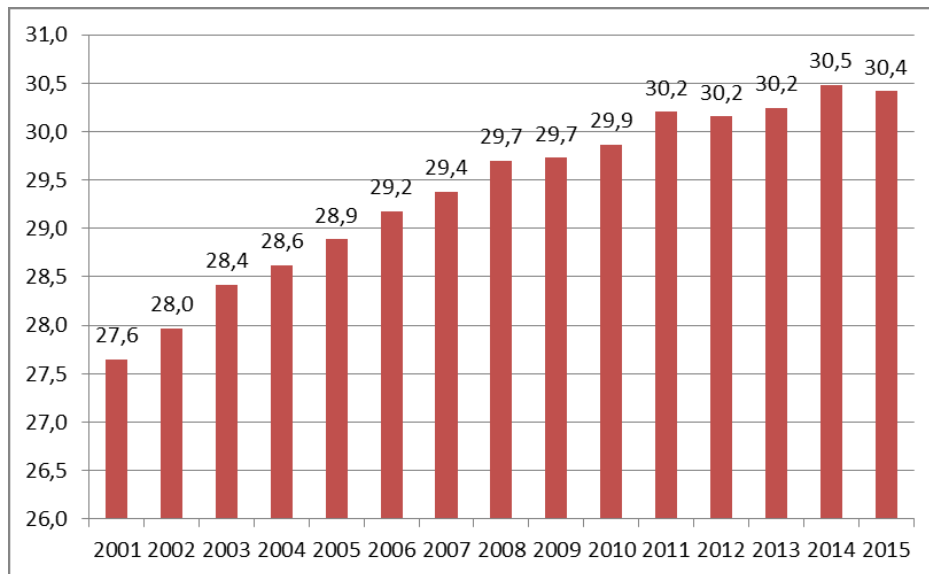
Pro dokreslení přikládáme tabulku, jejímž zdrojem je Demografická ročenka Českého statistického úřadu z roku 2015 (data z roku 2016 týkající se matek i otců bohužel nejsou v době psaní diplomové práce k dispozici), kde je tento vrchol v číslech jasně vidět, tabulka je obohacena také o věk otců. I zde je nejpočetnější skupinou skupina ve věku 30-34 let. Je určitě zajímavé zmínit také konkrétní čísla, tedy že v roce 2016 se narodilo matek starším 30 let 62 826 dětí, což je 55,7 % z celkového počtu živě narozených dětí, u matek nad 35 let to bylo 23 964 dětí, což činí 21,2 %. Celkově se tedy narodilo výrazně více dětí matek, jejichž věk přesáhl 30 let než ženám mladším.

Věk otce	Věk matky									celkem
	14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+	
16-19	2	240	143	28	11	2	0	0	0	426
20-24	0	676	3203	1115	338	91	16	0	0	5439
25-29	0	291	4488	10522	3270	681	100	0	0	19352
30-34	0	102	2077	12454	16260	3060	287	8	1	34249
35-39	0	33	803	4977	12334	8804	829	24	1	27805
40-44	0	14	241	1260	3382	4427	1295	26	1	10646
45-49	0	3	84	310	781	1095	532	37	4	2846
50-54	0	3	40	90	229	350	154	21	4	891
55-59	0	0	7	35	70	123	53	5	2	295
60+	0	0	7	18	36	70	15	2	0	148
nezjištěn	11	1259	2449	2126	1700	1232	270	18	0	9065
celkem	13	2621	13542	32935	38411	19935	3551	141	13	111162

Tabulka 2 - Narození podle věku matky a věku otce 2015

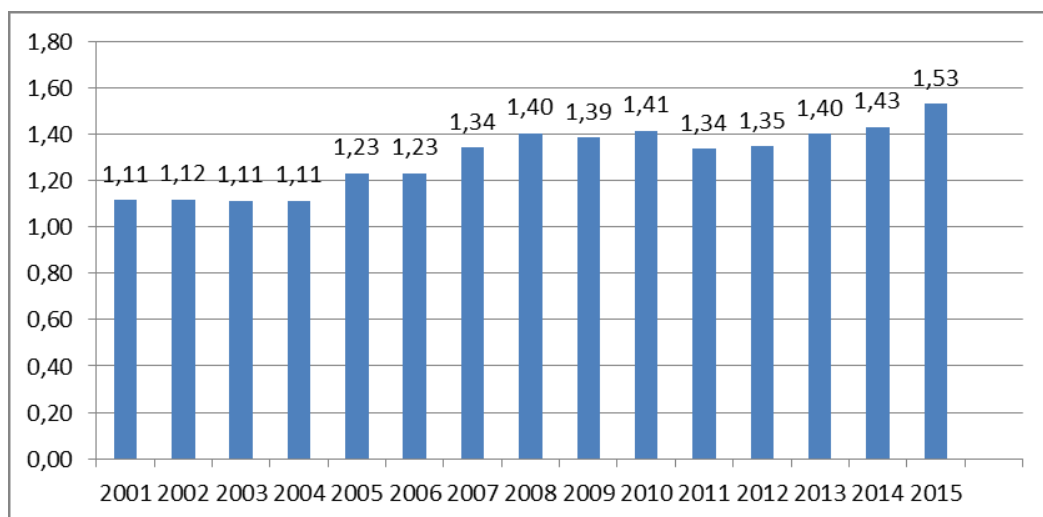
(zdroj: Demografická ročenka Českého statistického úřadu, 2016)

Výzkumná část naší práce je zaměřena na okres Zlín. Proto pro dokreslení aktuální situace uvádíme data ze Zlínského kraje. Průměrný věk matky se postupně navyšoval, navýšení ale není meziročně nijak dramatické, jen má stoupající tendenci. V letech 2011-2013 stagnoval, poté se opět začal mírně navyšovat. V roce 2001 měla matka v průměru 27,6 let, v roce 2015 již 30,4 let. Data o věku otců bohužel nebyla pro srovnání s celkovou situací v České republice k dispozici.

Graf 7 - Průměrný věk matky ve Zlínském kraji 2001 - 2015
(zdroj: Český statistický úřad, 2017)

Úhrnná plodnost (demografický ukazatel vyjadřující průměrný počet potomků na jednu ženu) ve Zlínském kraji od roku 2001 stagnovala do roku 2004, poté se začala mírně navyšovat, a v roce 2010 opět na dva roky poklesla, aby v roce 2013 nabrala zpět zvyšující se tendenci.

Graf 8 - Úhrnná plodnost ve Zlínském kraji v letech 2001 – 2015
(zdroj: Český statistický úřad, 2017)

1.2 Rodičovství v minulosti a v současnosti

Rodičovství patří ke zlomovým složkám v životě člověka. Je založeno na biologických základech, ale významnější je jeho sociokulturní složka, která určuje, zda a jak budou rodiče dítě vychovávat. Úkolem rodičovství je především socializace dítěte, bez tohoto by společnost nedokázala vychovat své členy. Úkolem rodičů je také materiální zabezpečení svého potomka. (Nešporová, 2012, s. 458)

Ivo Možný (2006, s. 153) toto materiální zabezpečení nazývá „teze minimálního zaopatření“ a říká, že každé dítě má nárok na to, aby mu jeho rodiče zajistili a poskytli základní výživu, oblečení, ubytování, zdravotní péči a přístup ke vzdělání. Všechny tyto věci by měly být poskytovány v takové míře, aby dítě v dospělosti nevykloučovalo na okraj společnosti.

Tak jako vše, i rodičovství se v průběhu času proměnilo a nadále proměňuje. V minulosti bylo podmiňováno manželským svazkem rodičů (hovoříme-li o jeho ideální podobě). Manželství bylo zárukou toho, že rodiče budou společně dítě vychovávat a starat se o něj, rovněž sociálně potvrdzovalo otcovství, což eliminovala mimomanželské děti. Tyto se samozřejmě také rodily, ale v malé míře. Role matky a otce byly výlučné a do značné míry oddělené. Otec zajišťoval prostředky a byl hlavou rodiny, matka pečovala o rodinu a děti. Od poloviny 20. století začaly být ženy stále více zaměstnávány, stávaly se ekonomicky nezávislými a emancipovanými. Klesl počet sňatků a zvýšil se počet rozvodů, což vedlo k tomu, že otec a matka žili ve stále větším počtu odděleně. Vzrostl logicky význam pečujícího rodiče – převážně matky, na úkor otce. K narůstajícím rozdílům docházelo ale i tam, kde byly role matky a otce doposud takřka vyrovnané, matky opouští zaměstnání, aby se staraly o děti, zatímco otcové pokračují ve svém karierním postupu nerušeně dál. Rodičovství se tak výrazně projevuje v odlišné pracovní sféře otců a matek, přináší nižší zaměstnanost žen a vyšší zaměstnanost mužů. Až v 70. letech 20. století se zaměstnanost žen a matek stala normou, byla velmi dobrá péče o nejmenší děti ze strany státu a ženy neměly problém najít pracovní uplatnění. Přestože na matky nebyly kladeny vysoké pracovní nároky, bylo pro ně vykonávání práce v zaměstnání a dále v rodině velmi náročné. Ke změnám došlo i v načasování rodičovství, ženy rodily brzo, a tak v produktivním věku 40 let již měly děti odrostlé a mohly se věnovat kariéře. V době vlády komunistického režimu toto ale nebylo zvykem a jen velmi málo žen dosáhlo vysokého postavení. Po roce 1989 se situace pro ženy-matky dramaticky proměnila, mateřství se

stalo překážkou v práci a v kariernímu růstu. Rodičovství ztratilo svůj imperativní charakter, který mělo v minulosti, matky se stávají těžce zaměstnatelnými z důvodů velmi zvýšených pracovních nároků a neochoty zaměstnavatelů pomoci jim sladit profesní a rodinný život. Matky tak zůstávají s dětmi doma. V oblasti otcovství docházelo ke změnám převážně v oblasti postupného odnímání svrchovaných práv nad ostatními členy rodiny, přestával být svrchovanou autoritou. Jako chlebodárcé byl otec i nadále vnímán, ale jen do doby, než ženy vstoupily ve vyšší míře na trh práce. V této chvíli byla role otce, jakožto hlavy a živitele rodiny, posunuta do pozice rodinného muže a došlo k oslabení otcovské role. Došlo ke snížení významu institutu manželství a začala se více řešit práva a povinnosti biologických otců. Přesto nebylo pravidlem, že se otec aktivně účastnil výchovy svých dětí a pomáhal v domácnosti. (Nešporová, 2012, s. 458-470)

Oldřich Matoušek (1997, s. 32) uvádí, že dochází k postupnému vyrovnání mužské a ženské role. Muž se stává jedním ze dvou živitelů rodiny, který zastává práci v domácnosti a kolem dětí, tuto práci ale zastává neochotně. Má požadavky a nároky, které není současná emancipovaná žena již ochotná plnit, je schopná se živit sama a sama vychovávat děti. Úloha muže v rodině je tak čím dál více nejasnější a jeho postavení nejistější.

Blahoslav Kraus a Jana Poláčková (2001, s. 81) taktéž potvrzují, že proměny společnosti mají nezanedbatelný vliv na role rodičů, matky získávají svou roli i tam, kde dříve tuto roli zastávali pouze muži. Otcové často pracují mimo domov, čímž dochází ke ztrátě autorit, nelze ale říci, že by ztrátou autorit ztratil otec i svůj význam v rodinném uskupení.

Petr Fučík a Beatrice Chromková Manea et al. (2014, s. 181) udávají, že pozdější vstup do rodičovství není historická anomálie, ale společně s oslabováním stability partnerství a jeho deinstitutionalizací je to proces trvající několik staletí.

V dnešní době je u nás zřejmý vliv sociální politiky na podporu rodičovství. Máme dlouhou dobu rodičovské dovolené a relativně vysoký rodičovský příspěvek, ale nedostatek volných a cenově dostupných zařízení, kam by bylo možné děti umístit v případě potřeby návratu do práce. Proto raději jeden z rodičů pečuje o dítě doma, převážně je to matka. U otce je to sice možné, ale doposud ne příliš obvyklé, udává se 1,5% otců využívajících rodičovskou dovolenou. Rodičovství v dnešní době již není nutností, jak tomu bylo dříve, ale stává se alternativou, otázkou volby a je často odkládáno do vyššího věku. Toto souvisí s vysokým nárůstem nových možností studia, širokou oblastí zájmů, realizace a nízkou ekonomickou stabilitou mladých lidí, cenové

nedostupnosti bydlení a hrozící nezaměstnanosti. Také dnešní konzumní společnost a majetkové rozdíly nejsou mladému rodičovství příliš nakloněny. S tím souvisí i fakt, že s přechodem k volnému pracovnímu trhu došlo k výraznému zhoršení možností matek (ale i otců) uplatnit se na trhu práce. Stále přetrvává neochota zaměstnavatelů k režimu, umožňujícímu sladit rodičovskou a profesní roli, což k rozhodnutí stát se rodičem příliš nepomáhá. (Nešporová, 2012, s. 458 - 482)

1.3 Důvody pozdního rodičovství

Jistě se shodneme na všeobecně známém faktu, že výše věku, kdy ženy a muži uvažují o rodičovství, jednoznačně souvisí s kulturou, ve které se narodili, a s podmínkami, ve kterých žijí. Jako další významný vliv můžeme zcela jistě uvést vzdělání, kariéru, touhu poznat svět, poznat sám sebe, změny formy rodinného života. Důvodů pro odkládání rodičovství je však mnohem více a domníváme se, že není možné brát v potaz jen jeden faktor jakožto určující, ale že tuto otázku je třeba brát komplexně.

Podíváme-li se na původ trendu odkládání rodičovství, Milan Kučera (in Fialová et al., 2000, s. 13-14) k tomu uvádí následující důvody: v ČR od roku 1993 došlo velmi rychle ke změnám reprodukčního chování. S rozvojem podnikání, cestování, možností studia, společně s pestřejší nabídkou životních příležitostí se začalo měnit demografické chování, a to velmi rychle. Možnosti studovat, cestovat a pracovat v zahraničí vytvořili silné konkurenční prostředí pro uzavírání sňatků a narození dětí. Počet obojího značně poklesl. Nemalou zásluhu na tomto poklesu měla i nemožnost získat byt, jehož pořizovací cena byla velmi vysoká, a také rostoucí nezaměstnanost, tedy nejistota. Založení rodiny se pro mladé lidi stalo neatraktivní.

Důvody odkládání rodičovství můžeme v zásadě rozdělit na důvody dobrovolné, tedy takové, kdy je rodičovství odkládáno z konkrétních důvodů a plánovaně, a nedobrovolné, kdy si partneři dítě přejí, ale nedaří se jim buď dítě počít, nebo ženě dítě donosit. Příkladem dobrovolného odkládání rodičovství může být situace, kdy žena nebo muž se nejdříve naplno věnují studiu, následně se realizují ve vystudovaném a zvoleném oboru a budují si postavení, a až když je jejich pozice dostatečně stabilní a pevná, mají dostatečně vysoký příjem a jsou sami se sebou spokojeni, tehdy se rozhodnou pro početí dítěte.

Některé ženy zůstávají bezdětné dobrovolně, mateřství jim nic neříká a raději se realizují v zaměstnání, častěji jsou to vysokoškolačky, 19 % žen s univerzitním vzděláním nemá či

nechce mít dítě ve srovnání s 5 % žen se vzděláním nižším. (Mareš, 2004 in Sobotková, 2012a, s. 154) Většina žen však s mateřstvím počítá, a třebaže je odkládá, je přirozenou součástí jejich plánů do budoucna.

Christine Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 27) vidí dobrovolné důvody pozdního rodičovství v nesnadnosti najít pravého partnera, nemožnosti sladění práce a dítěte a v obavách z toho, co narození dítěte přinese, rodiče tedy početí dobrovolně odsouvají. Zde je třeba zmínit, že odkládání rodičovství, které bylo původně dobrovolné, se může velmi snadno změnit v nedobrovolné, jelikož žena neodhadla svou reprodukční schopnost a dítě chtěla počít tehdy, kdy už to přirozeně není možné.

O nedobrovolném odkládání rodičovství potom můžeme mluvit v okamžiku, kdy u rodičů jsou zjištěny problémy s (ne)plodností, je nutná léčba a rodičovství je tímto nechtěně odkládáno na pozdější dobu. Chyba může být jak na straně matky, tak na straně otce a oba partneři jsou z nastalé situace nešťastní.

Irena Sobotková (2001, s. 114) uvádí, že v takovém případě se potýkají s nepříjemnými pocity, jako jsou zklamání, zlost, smutek, vina a křivda. Počet párů, které mají problémy s (ne)plodností, narůstá, narůstá tedy logicky i počet center asistované reprodukce, kde se tyto problémy dají v mnoha případech úspěšně řešit.

Hana Hašková (2009, s. 69–96) vidí jako důvody odkládání rodičovství hned několik důvodů:

1. *Typ partnerského soužití, (ne)existence partnerství, orientační rodina a důležitost příbuzenské koheze.* Tyto věci hrají v reprodukčních plánech a chování velkou roli. Lze předpokládat, že podoba partnerství a partnerského soužití bude mít v otázkách reprodukce stále větší vliv. Vysoká rozvodovost, střídání partnerů, nesezdané soužití a další individuální formy uspořádání rodinného života nahrávají spíše odkladu rodičovství, jelikož rodičovské závazky jsou nevratné a dlouhodobé.
2. *Velikost a místo bydliště.* Lidé z větších měst preferují menší počet dětí a odkládají rodičovství na pozdější dobu. Toto souvisí se vzděláním a rodinným stavem, kdy více vzdělané ženy mají nebo chtějí mít děti později než ženy méně vzdělané, a totéž platí i o ženách, které jsou vdané či mají trvalý vztah.
3. *Náboženské vyznání.* Vliv náboženství na věk početí je nesporný. Realitou je, že v české společnosti je vysoký podíl nevěřících. Nejvíce žen, jež odkládají mateřství, je mezi ženami jiného než katolického vyznání, nejméně pak u žen bez vyznání. Toto

může souviset s obtížnějším hledáním partnera mezi věřícími, jejichž výběr může být do jisté míry limitován požadavky na shody ohledně náboženské výchovy dětí a odložení sexuálního života do období po sňatku.

4. *Bytové podmínky.* Rodičovství je spojeno se snahou o založení vlastní domácnosti. Zatímco dříve bylo rodičovství jednou z cest k získání samostatného bydlení, v dnešní době je samostatné bydlení mnohdy dlouho ekonomicky nedostupné, mladí lidé bydlí u rodičů, a jelikož vnímají samostatnou domácnost jako jednu z podmínek realizace rodičovství, bytové problémy založení rodiny oddalují.
5. *Podobnost partnerů.* Preference a plány partnerů v interakci mají významný vliv na reprodukční chování partnerů a na jejich konečnou reprodukci. Lidé, kteří se v daném ohledu neshodnou, mají většinou méně dětí a mají je později.
6. *Vzdělání a trh práce.* Tento faktor je velmi důležitý a projevuje se hlavně u žen. Vysoké procento vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných českých žen vnímá založení rodiny z hlediska své výdělečné činnosti jako problematické a mají vysoké obavy z možných pracovních komplikací v případě rodičovství. Při současném nastavení genderových rolí, trhu a dělby práce v rodině je totiž tím, kdo rodičovstvím na trhu práce ztrácí, matka, ne otec. Proto ženy s vyšším vzděláním, vyšším postem a platem plánují realizaci rodiny na pozdější věk. Tyto ženy mají také vyšší ambice na pracovním trhu a jsou častěji zapojeny do skupin, v nichž rodičovství v pozdějším věku nejen více akceptováno, ale také realizováno.

1.3.1 Vzdělání

Život rodiny se dnes proměňuje zejména v souvislosti s procesem individualizace, změnami genderových rolí a s rostoucí orientací na vzdělání a výkon. Oproti minulosti je mnohem více poznamenán ekonomickými podmínkami, demografické události se spíše jeví jako odvozené od vzdělání a profesní dráhy. Toto se projevuje zvyšováním věku při sňatku a porodu dětí. (Sirovátka, 2008, s. 26)

Ivo Možný (2002, s. 148) uvádí, že rodičovství je nejvýznamnějším přechodem v našem životě a to, že rozhodnutí o něm máme ve svých rukou, jej činí velmi těžkým. Příčinu zvyšujícího se věku rodičovství spatřuje v přechodu z modelu rodiny se dvěma dětmi k rodině s dítětem jedním, typickým zejména pro vysokoškolsky vzdělané ženy, které se rozhodly mít jen jedno dítě jako kompromis, který jim umožňoval zachovat profesionální aspirace, aniž by byl obětován status matky. Ženy bez vysokoškolského vzdělání zůstávaly

u modelu dvou dětí a tyto děti měly v raném věku. Jednoznačně tedy spatřuje souvislost mezi vzděláním žen a věkem, kdy se tyto ženy stávají matkami. Ivo Možný publikoval v roce 2011 článek v časopise Respekt s názvem Vysokoškolačky a ty druhé, kde se přímo souvislostí mezi věkem matek a jejich vzděláním zabýval, a souvislost výše vzdělání s vyšším věkem mateřství potvrdil.

Podobně to vidí také Vladimíra Kantorová (2004, s. 265-266), jak potvrzují výsledky jejího demografického výzkumu z let 1977-1997, publikovaném v roce 2004. Její závěry byly takové, že v 70. a 80. letech minulého století vzdělání žen na věk mateřství nemělo podstatný vliv, ovšem v 90. letech minulého století se toto radikálně změnilo a došlo k výraznému vzrůstu mezi ukončením vzdělání a nástupem rodičovství. Bylo prokázáno, že vysokoškolsky vzdělané ženy se nechtějí stát matkami, dokud nemají kvalitní, odpovídající a stabilní zaměstnání na rozdíl od žen s nižším vzděláním. Vysokoškolačky se snažily vytvořit podmínky pro co nejvýhodnější budoucí mateřskou dovolenou a s právem období na ochranu zaměstnání. Jelikož byly aktivní, na trhu práce se jim také otevíraly nové pracovní příležitosti. Také pro ně nebyl příjemný model, kdyby měly zůstat s dítětem doma a vzdát se svého příjmu, stát se tak závislým na partnerovi. Pro ženy méně vzdělané nebyl rozdíl mezi výdělkem ze zaměstnání a sociálními dávkami tak značný, závislost na partnerovi jim tolik nevádí, a proto pro ně odkládání rodičovství není zásadní.

Tento model zůstal v podstatě stejný i do dnešní doby, kdy vzdělané a emancipované ženy napřed investují do kariéry, a stabilizují tak svou budoucnost, ženy s nižším vzděláním, jež nemohou najít uplatnění na trhu práce nebo jsou v práci nespokojené, jistotu hledají v založení rodiny.

Irena Sobotková (2001, s. 113-114) považuje za důležitý faktor odkládání rodičovství sociodemografická hlediska, a to: zvyšování vzdělanosti a zaměstnanosti žen, rostoucí rozmanitost rodinného života, existence kontroly porodnosti. Dále uvádí, že tyto starší matky si odložení věku rodičovství nevysvětlují profesními důvody. Za neméně důležité považuje i psychologické aspekty, kdy budoucí rodiče podléhají různým psychologickým tlakům, kdy ženy, které děti neplánují zamlada, nechtějí s rostoucím věkem působit sobecky a chladně, a proto volí mateřství v pozdějším věku, a také tlakům sociálním, kdy nejbližší sociální okolí ovlivňuje pár, který dítě původně nechtěl tak, že se rozhodnou pro početí dítěte později.

1.3.2 Ekonomické faktory

Milan Kučera et al. (2000, s. 135–136) spatřuje důvody pozdního rodičovství především ve třech výrazných negativních ekonomických faktorech, a to ve finanční nedostupnosti bytů pro mladé páry, vzestupu životních nákladů po narození dítěte a rostoucí a stále hrozící nezaměstnanosti.

Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, s. 9-10) zdůvodňuje odkládání rodičovství do vyššího věku tím, že lidé se dnes staví k zakládání rodiny velmi zodpovědně, nespolehají na sociální podporu státu, nepovažují dítě za prostředek k získání bydlení a výhodných půjček. Potřeba ekonomického a sociálního zajištění dnes tvoří podmínku mladých lidí pro založení rodiny. Ekonomická odpovědnost je zcela v jejich rukou, nutnou obětí je, že vybudovat si pevnou pozici s dobrým finančním ohodnocením trvá několik let, rodičovství je tedy odsunuto na později.

Ladislav Rabušic (2001, s. 114) důvody pozdního rodičovství rozšířil o ekonomické hledisko, kdy za základní reprodukční sílu je považována „poptávka po dětech“, kdy ekonomové tvrdí, že jedinec si vybírá jen zboží, které mu přinese užitek. Děti svým rodičům přinášejí užitek, který závisí na jejich kvalitě (ovlivnitelné vlastnosti) a dědičnosti (nelze ovlivnit, pohlaví apod.). Když tedy lidé stojí před volbou, co zvolit, rozhodnout se pro to, co jim přinese nejlepší výsledek. Lidé se tedy pro dítě rozhodují na základě takového propočtu, kdy dítě převáží náklady, které jsou na něj vynaloženy, a tohoto je dosahováno právě až v pozdějším věku.

Jak nám výše zmínění autoři předkládají, v současné době jsou jedněmi z nejdůležitějších kritérií v plánování rodičovství sociální zabezpečení, finanční zázemí, vybudování kariéry a získání společenského uznání. A právě tyto faktory jsou přímo vázané na věk a nelze je příliš urychlit. Jsou to okolnosti vycházející z požadavků společnosti, doby a západního stylu života, který k nám přišel. Lidé si nepožizují děti v době, kdy jsou na rodičovství psychicky a fyzicky nejlépe vybaveni, ale v době, kdy jim to dovolí právě jmenované okolnosti.

1.3.3 Emocionální připravenost

Irena Sobotková (2001, s. 116) dále vidí jako důvod odkládání rodičovství pocit emocionální připravenosti na to mít dítě. Starší matky svůj pocit připravenosti na dítě označují jako emocionální připravenost a stabilitu, kterou získaly časem po dosažení

ostatních životních cílů. V souvislosti s muži uvádí, že teprve po dosažení věku 35 let muži začínají docenovat význam důvěry, intimity a dobrých vztahů a péče. Ženy zase mají větší sebedůvěru, sebejistotu, kontrolu samy nad sebou a cítí se více autonomně. Z těchto důvodů jsou starší rodiče ve výhodě oproti mladším. Emoční zralost je pozitivním faktorem v přístupu k dítěti, dovoluje dětem lépe vyjadřovat lásku a dovolit jim se vyvíjet v samostatné, nezávislé bytosti.

Renata Rydvalová a Blanka Junová (2011, s. 37) k tomuto uvádí, že matky starší 35 let dosáhly v zaměstnání svých kariérních cílů, mají zajištěné bydlení a také jejich finanční situace je stabilní a dobrá. Tyto maminky si mateřství vychutnávají a to tak dlouho, jak jen to jde.

Pozitivně se v tomto směru vyjadřují také Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, s. 13), které uvádí, že vzdělané matky, které úmyslně posouvají rodičovství do vyššího věku, by měla společnost hýčkat, jsou totiž zárukou, že přirozeně schopných lidí s takovým kvalitním genetickým vybavením, které je předurčuje stát se hnacím motorem společnosti, nebude ubývat.

Myšlenku správnosti odsouvání dítěte do vyššího věku objasňuje Eva Rheinwaldová (1993, s. 20-21) když uvádí, že mladí lidé se stávají rodiči často na základě sexuálního pudu, aniž by o tom více přemýšleli. Příliš pozdě zjistí, že dítě stojí čas, peníze, nespolupracuje. Mladí rodiče mají potíž zařadit dítě do svých nabitých pracovních a společenských plánů. Nejsou na dítě emocionálně připraveni, nemají žádné znalosti o výchově, domnívají se, že dítě stačí živit a šatit. Nestarají se o jeho duševní a morální rozvoj, nechají děti dělat, co se jim zlíbí, aby měli klid.

1.3.4 Kariéra

„Ve dvaceti ještě dítě nechci, nejdřív chci mít něco ze života. Dítě chci, až něčím budu a jedině se správným partnerem“. (Biermannová a Raben, 2006, s. 46)

Když si člověk v zaměstnání vybuduje pozici, stane se součástí týmu, zapustí ve firmě kořeny a dokáže svůj jednoznačný přínos. Zůstane-li po třicítce pár let doma s dítětem, jeho kariéru to neohrozí. Již dokázal, že je schopný, s radostí jej přijmou zpátky a to i za jeho vlastních podmínek. Mladý člověk tedy logicky nemá čas, aby své kvality prokázal. Pozdní rodičovství tedy kariéře neškodí. (Kubelka, 2008, s. 109)

Souhlasné stanovisko projevují i Christine Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 34), když uvádí, že většina žen, které mají dítě později, má kvalifikované zaměstnání. Jedná se o

lékařky, advokátky, vědecké pracovnice, učitelky, žurnalistky. Logické pro tyto ženy je nejprve ukončit vzdělání, zakotvit v povolání a dále jej rozvíjet, získat nezávislost a finanční jistotu. Budování kariéry tak prozatím odsunuje rodičovství na vedlejší kolej.

Martina Cichá v rozhovoru pro Český rozhlas 2 na otázku, zda ženy upřednostňují kariéru před mateřstvím, uvádí, že odpověď je složitější, než se zdá. Svádět to jen na kariéru, což je pojem, který v sobě nese automaticky negativní náboj, by bylo zjednodušené. Jsou ženy, které se chtějí v první řadě věnovat rodině a jiné ženy, pro které je stejně, nebo i více důležité věnovat se práci. A obojí je dobře. (Český rozhlas, 2016)

1.3.5 Nová rodina

Také vysoká rozvodovost je důvodem k tomu, stát se rodičem v pozdním věku. Jak dokazují statistiky, ženy si do dvou let po rozvodu najdou nového partnera a s tím chtějí založit rodinu a mít dítě, ať už první nebo pořídí sourozence dětem z předchozího vztahu. Tyto ženy mají navíc možnost srovnávat možnosti, které byly v oblasti mateřství dříve a které se jim naskýtají nyní, jednoznačně pozitivní změnu vnímají a mateřství si užívají, i když jim je podstatně více let. (Šilhová, Stejskalová, 2006, s. 13-14)

Irena Sobotková (2001, s. 116-117) souhlasí a uvádí, že možným důvodem pozdního mateřství je to, že žena přivede na svět, ať už plánovaně či neplánovaně, ale pozitivně přijaté dítě s druhým manželem, i když děti z předchozího manželství již má. Jako další důvod potom uvádí přání mít dítě jiného pohlaví, než již v rodině jsou.

Nezanedbatelná část populace se dnes musí vyrovnávat s důsledky rozpadů svých manželství či vztahů a s důsledky pokusů o nová soužití, ať již v nich jsou či nejsou plozeny další děti, což nutně ovlivňuje reprodukční strategie. (Mareš a Potočný, 2003, s. 82)

Příčinou rozchodů u značné části párů je otázka, zda mít, či nemít dítě. Pokud se partneři neshodnou, uvrhne to pár do neřešitelné krize, společný život se rozpadá a bývalí partneři dál pokračují každý sám. Ten z páru, který chtěl dítě mít, svou touhu naplní s druhým partnerem. (Biermannová a Raben, 2006, s. 29)

1.3.6 Osamělé rodičovství

Zhruba polovina dospělé populace nevyklučuje schopnost jednoho rodiče zvládnout výchovu sám a pro velkou část lidí rodičovství dnes nevyvolává potřebu uzavírat sňatek. (Kuchařová in Mareš a Potočný, 2003, s. 201)

Důvodem pro pozdní mateřství je stále častěji fakt, že žena nepotká do určitého věku vhodného partnera, chce však mít dítě, dokud je čas. Takovým ženám je často kolem 35 let. Jsou zajištěné, úspěšné a emociálně připravené na to stát se matkami. Negativní pohled společnosti již v dnešní době na takovéto matky takřka neexistuje, procento těchto žen se proto zvyšuje. (Svobodová, 2001, s. 128-129)

Martina Cichá (Český rozhlas, 2016) uvádí k potížím v nalezení partnera žen po třicítce následující: nelze říci, že ženy partnera najít nemohou, ale spíše je to o tom, jakého partnera tyto ženy hledají a za jakým účelem jej hledají. Ženy mají od mužů velká očekávání, ale tato očekávání jsou z jejich pohledu málokdy splněna, ať už v oblasti sexuální či emoční. Ženy si vyprofilují „prince na bílém koni“, a když je nenacházejí, jsou frustrovány. Ženy hledají ideálního muže, ale takoví muži nejsou.

Petr Mareš a Tomáš Potočný (2003, s. 78, 84) udávají, že nárůst tzv. *singles* do jisté míry vysvětluje fakt, že osamělé rodičovství přestalo být stigmatizováno, jedinců takto žijících je stále více, jedná se o osoby, jež záměrně žijí osamoceně či odděleně a nemají do určité věkové hranice žádné reprodukční strategie. S rostoucími pokroky v technikách antikoncepce a asistované reprodukce umožňuje dnešní doba nejen vyhnout se plození dětí, ale naopak pořídit si dítě, jakmile k tomu nastane vhodná doba, bez nutnosti vázat se na konkrétního partnera. Sňatek či vztah je tak realizován pouze tehdy, pokud očekávané zisky převýší očekávané náklady, tedy když přínos vztahu je větší než samostatná existence jedince. Toto vysvětluje, proč atraktivita ekonomického zajištění potenciálního partnera klesá, ženy jsou schopny se o sebe postarat samy a to i v případě narození dítěte.

1.3.7 Obavy mít dítě

Častým důvodem, proč lidé odkládají rodičovství do pozdějšího věku, jsou jejich obavy, ať už se týkají situace ve světě, odpovědnosti či zdraví.

„Do takového světa přivést dítě?“ Takto na nás může působit každodenní katastrofická porce večerních zpráv, kde vidíme, jaké hrůzy se ve světě dějí. „Dřív jsem se bála mít dítě.“ To přiznává spousta žen, které porodily dítě v pozdějším věku. Tyto obavy plynou

z pochybností, zda zvládnou být dítěti trvale k dispozici, že se budou muset vzdát svobody, že se budou muset ve spoustě věcí omezit a že se definitivně připoutají k dítěti, potažmo partnerovi. (Biermannová a Raben, 2006, s. 41)

Ivo Možný (1999, s. 123, 131) říká, že od narození dítěte se stává rodičovství organizačním principem životního cyklu rodiny. Lidé se přizpůsobili dnešní moderní době, ve které chybí tradice a jistota. Jsou doprovázeni technologickými pokroky, novými příležitostmi a možnostmi. Vše se dá snadno zrušit, vyměnit, zkusit znovu. Početí dítěte je však jiného rázu. Rodičovství je závazek na celý život, který nelze vzít zpět. Nikdy se nestáváme „ex-rodiči“. To může mnohé vyděsit.

1.3.8 Problémy s otěhotněním

Pokud už se partneři rozhodnou mít dítě, obvykle v tom nespatřují žádný problém, a když se tedy ženě otěhotnět nedaří, jsou velmi překvapeni. Statistické šance na úspěšné otěhotnění se s věkem snižují, což potvrzují lékaři i vědecké výzkumy. Pokud partneři vedou pravidelný aktivní sexuální život a muž je dostatečně plodný, tak polovina těchto žen:

- ve věku 30 let otěhotní v rozmezí 3-4 měsíců;
- ve věku 35 let otěhotní v rozmezí 7-8 měsíců;
- ve věku 38 let otěhotní v rozmezí 13-14 měsíců;
- ve věku 42 let otěhotní až po dvou letech.

Páry se tak dostávají do situace, kdy jejich touha po dítěti může zůstat nenaplněna ještě několik let potom, co se o dítě začali pokoušet, často tedy po čtyřicítce. (Biermannová a Raben, 2006, s. 44)

Irena Sobotková (2001, s. 120) uvádí, že v průměru každý desátý pár má problémy s početím v době, kdy jej plánuje.

Velmi hezky vystihují situaci, kdy žena svou šanci odkládala a nakonec propásla, slova Liby Taylor, fotografky, uveřejněné v časopise *Marianne* 11/2002. „*Můžu si jen povzdechnout, jak je příroda nespravedlivá. Na dítě bych se cítila až teď, ve dvaapadesáti, když jsem hodně udělala a zažila. Už jsem i dostatečně klidná. Ale asi to tak mělo dopadnout. Ve třiceti jsem poletovala světem, fotila jako o život a nechtěla nic zmeškat. Tehdy bych dítě na půl roku k někomu odložila, pak se vrátila a co? Zavalila ho dárky? Vykládala mu, jak ho miluju? Vždycky je to něco za něco.*“ (in Konečná, 2003, s. 17).

Na závěr ještě dosud neudané důvody, jinde nezveřejněné. Podle studie Ireny Bímové (2007, s. 41), která se zabývala studiem motivů pozdního rodičovství a která potvrdila důvody již výše zmíněné, souvisí pozdní mateřství s výchovou v rodině, která určuje priority ženy v budoucím životě, sourozenecké postavení v souvislosti se správným fungováním rodičů a sociální tlaky. Výsledkem studie bylo zjištění, že rodina, ve které ženy vyrůstají, má na odklad mateřství na pozdější dobu vliv, a že ženy, které takto jednaly, byly ze sourozenců nejstarší a musely se tak v pubertě starat o své mladší sourozence.

Zdeněk Matějček (2005, in Bímová, 2007, s. 41) se zmiňuje o tom, že tito sourozenci vyrůstají jako dvě samostatné jednotky a starší je vůči mladšímu v pozici dospělého. Irena Bímová k tomu dodává, že záleží především na funkčnosti rodiny nebo matky vychovávat a starat se o své děti a toho, jak budou ženy svou pozici dospělého vnímat. Bylo zjištěno, že ženy sourozence nevnímaly jako zátěž, ale jelikož v důsledku péče o sourozence probíhala jejich interakce s vrstevníky opožděně, logicky to vedlo k odsunutí mateřství. Z hlediska sociálních tlaků bylo zjištěno, že tyto existují, ať již z oblasti rodiny, tak z oblasti přátel a širšího okolí. Ženami byly vnímány jako velmi nepříjemné a zatěžující. (Bímová, 2007, s. 41-42)

Problémům s otěhotněním a dalšími zdravotními riziky se budeme věnovat podrobně v následující kapitole.

2 ZDRAVOTNÍ RIZIKA POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ

Abychom pojmulí téma pozdního rodičovství skutečně komplexně, nemůžeme opominout téma zdravotních aspektů a možných zdravotních rizik pozdního rodičovství. Na tyto zdravotní aspekty se zaměříme a přehledně popíšeme rizika, související s vyšším věkem rodičů pro nenarozené dítě. Podstatně obsáhleji jsou tato hlediska popsána v odborné literatuře u žen, jelikož i ženy samy jsou těhotenstvím ve vyšším věku ohroženy, u mužů nalzáme odkazy spíše v zahraničních časopisech a internetových člancích.

Donedávna panovala u většiny obyvatelstva rozšířená představa, že ženám tikají biologické hodiny a v určitém věku by již neměly mateřství odkládat, mužů se toto téma netýká. Opak je ale pravdou, známé tvrzení, že věk je jen číslo, v tomto případě neplatí a pomyslné biologické hodiny tikají neúprosně oběma pohlavím. Faktor věku je zde neúprosný, byť muži mají v tomto směru výhodu. Jsou totiž plodní o poznání déle než ženy, vždyť to dokládají ty nejznámější tváře showbyznysu a politiky, kdy se tito muži stávají otci v pozdním věku. A totéž platí o slavných matkách. Zatímco u žen jsou jednoznačně zdokumentována rizika početí v pozdním věku, u mužů se do širšího povědomí tato data nedostanou tak snadno. Na základě zahraničních výzkumů se vyskytují nové poznatky, že pokročilý věk otců může způsobovat stejné, nebo i větší zdravotní problémy, než je tomu u matek. Výsledky studií v časopise *Nature* prokázaly, že u dětí starších otců prudce stoupá výskyt schizofrenie a po překročení 35 roku dále potom zvýšený výskyt autismu. Časopis *Journal of Men's health* uvedl spojitost věku otce a předčasného porodu a nízké porodní váhy. Další studie potom potvrdily souvislost výskytu rozštěpu rtu a jistých druhů rakovin, jejichž výskyt souvisel s věkem otce. Univerzita v Indianě a švédský Institut Karolinski provedli šetření na vzorku 2,6 milionu lidí, při kterém vyšlo najevo, že otcové ve věku nad 45 let mají mnohem vyšší pravděpodobnost, že zplodí nemocné dítě než muži ve věku 24 let. Týká se to různých genetických mutací, hyperaktivity, duševních poruch, horších výsledků ve škole a vzniku závislostí. Jde o klíčovou studii, protože doposud se upozorňovalo jen na věk matek a panovalo povědomí, že mužové jsou z hlediska věku beztrésní. Není to pravda. Ačkoli tato zjištění působí místy až děsivě, přesto otců v pozdním věku přibývá. (Rodice.com., © 2016)

Francesco C. Billari et al. (NCBI, © 2016) udává, že mužské biologické hodiny ovlivňují hladiny hormonů, plodnost a kvalitu spermií a že nejen pokročilý věk matky, ale i otce souvisí s rizikem poruch autistického spektra a potraty. Navíc je vyšší otcovský věk spojen

s nižším úspěchem u IVF, vyšším výskytem malformací, schizofrenií a neplodností. Za tento věk lze považovat obecně hranici 45 let.

Odkládání rodičovství na vyšší věk s sebou nese riziko, že otěhotnění neproběhne zdaleka tak hladce, jak by si rodiče přáli. I zcela zdravá žena je ne v každém měsíčním cyklu plodná, průměrně každý 4. cyklus je bez ovulace, a nemůže v něm tedy dojít k otěhotnění. Šance na otěhotnění během ovulace se věkem rapidně snižuje, u 25leté ženy je to 1:4, zatímco u 40leté ženy je šance na otěhotnění pouze 1:20. Kolísá také mužova schopnost oplodnit ženu. Dokonce ani spojení zárodečných buněk neznamená, že se oplodnění povedlo. Pouze každá třetí oplodněná vaječná buňka se uhnízdí v děloze a vzejde z ní těhotenství. (Biermannová a Raben, 2006, s. 51-52)

Velmi podstatný je věk rodičky nejen pro ni samotnou, ale především pro dítě. Se stoupajícím věkem matky se rapidně zvyšují možnosti výskytu vrozených vývojových vad. Dalším důvodem, proč je věk matky velmi důležitý, je biologická kvalita těla, která s věkem přirozeně klesá, přičemž dítě potřebuje matčino tělo v co možná nejlepší kondici celých devět měsíců. (Behinová a Kaiserová, 2006, s. 92-93)

S věkem matky roste i výskyt genetických defektů u dětí, např. od 38 let věku matky rapidně stoupá mongolismus. Oproti 30letým ženám mají matky ve věku 45 let 30násobně vyšší riziko, že jejich dítě bude mongoloidní. Ani průběh těhotenství nebývá tak bezproblémový jako v mladších letech. Každá žena by si také měla položit otázku, zda by se v tomto věku mohla ještě z dítěte těšit. (Eiseleová, 1999, s. 17)

Je třeba počítat s tím, že starší organismus začíná mít sníženou regenerační schopnost, může se tedy stát, že zdravotní komplikace v těhotenství starší ženy budou vážnější. Není to pravidlem a mnoho starších žen má pohodové těhotenství, musí si ale uvědomit, že s vyšším věkem je i vyšší riziko onemocnění, které může významně zasáhnout do plánu založit rodinu. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 25)

Na neúspěch při snaze počít dítě mají vliv nejen biologické, ale i další faktory, kterými jsou například stres v zaměstnání, špatná životospráva, zatížení organismu škodlivými látkami přijímanými z prostředí, ve kterém žijeme. Za poruchu plodnosti se však považuje až situace, kdy se ženě nepodaří otěhotnět přirozenou cestou za rok od začátku snažení se o potomka. (Sobotková, 2001, s. 121)

Christine Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 52) udávají, že u starších dvojic nastává ve 30 % problém na straně ženy, ve 30 % na straně muže, ve 30 % na straně obou a v 10 % se

nepodaří najít žádnou objektivní příčinu, která by mohla vést k neplodnosti u muže nebo ženy.

2.1 (Ne)plodnost

Jako prvním problémem se ukazuje možnost jak vůbec otěhotnět. Šance se s věkem prudce snižují, mezi 35–39 lety má problém s početím každá čtvrtá žena. S nástupem 40 let může žena počítat s potížemi již na 50 %, ve 30 letech má přitom problémy jen každá šestá žena. (Biermannová a Raben, 2006, s. 19)

Schopnost ženy mít dítě začne klesat kolem 30 let a ve 40 letech je pravděpodobnost otěhotnění již malá. Roste naopak pravděpodobnost potratu. Ženy se udržují v dobré fyzické a psychické kondici a domnívají se, že ve stejné kondici jsou i jejich vaječníky, ty však stárnou mnohem rychleji. Stále více starších žen vyhledává potom odborníky na reprodukční medicínu a jsou velmi zaskočeny faktem, že naděje je malá. Biologické hodiny nelze umlčet. (Konečná, 2003, s. 18)

S vyšším věkem může plány na otěhotnění zmařit neplodnost, kterou lze definovat jako neschopnost otěhotnění po více než roce nechráněného styku. Je třeba se obrnit trpělivostí a počítat s tím, že přirozenou cestou se vám otěhotnět nepodaří. Čím jste starší, tím je vyšší pravděpodobnost výskytu nejrůznějších rizik. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 65, 67)

Po 35. roce života dochází k výraznému poklesu reprodukční schopnosti ženy. Za neplodnost můžeme považovat, neotěhotní-li žena po pravidelném pohlavním styku při frekvenci 2-3x týdně po uplynutí jednoho roku. Po 40. roce života je považována neplodnost za fyziologický jev. (Jarošová in Šulová et al., 2011, s. 284)

Světová zdravotnická organizace WHO v roce 1997 označila oficiálně neplodnost za nemoc. Neplodnost je navíc nemocí zvláštní, protože je nemocí páru, ať už jsou příčiny na straně ženy či muže, následky nese i druhý partner. A je-li to tedy nemoc, měla by být léčena. (Konečná, 2003, s. 16)

David Rumpík (Český rozhlas, 2016) uvádí, že v dnešní době hovoříme o 20 až 25 % neplodných párů, toto číslo je již hodně tragické a v převedení na čísla to znamená, že z 10 párů 2-3 páry mají problém s otěhotněním, ze 4-5 je to 1 pár, který neotěhotní bez lékařské pomoci.

2.1.1 Příčiny neplodnosti

Muž se podílí na příčinách neplodnosti ve 40 %. Základním vyšetřením plodnosti muže je vyhodnocení kvality ejakulátu – spermioqram. Příčin mužské neplodnosti je více a může se jednat o *poruchu pohlavní aktivity* – impotenci, *poruchu tvorby spermií* (netvoří se vůbec, tvoří se málo, jsou defektní), *hormonální příčiny* (zejména u sportovců při nadměrném užívání androgenů) a *imunologické příčiny* (znemožnění nebo poškození spermií). *Žena* se podílí na neplodnosti v 50 %. Příčiny mohou být *vrozené* a patří sem porucha vývoje pohlavních orgánů, genetické příčiny, receptorové poruchy, adrenogenitální syndrom. Dále potom *morfologicky podmíněné – tubulární* (ženě chybí nebo má poškozené vejcovody), *děložní* (žena nemá nebo má poškozenou dělohu) a *cervikální* (změny na děložním hrdle vedou k nepropustnosti spermií). *Hormonální příčiny* (nedostatečná činnost vaječnicků z různých příčin), *imunologické příčiny* (protilátky proti spermiím ničí zárodky), příčiny *v souvislosti s jiným onemocněním* (nádory, cukrovka, alkohol, narkotika a podobné), *infekční příčiny* (chlamydie, záněty), *endometrióza* (výskyt děložní sliznice mimo děložní dutinu, ve vaječnicích ničí zárodečnou tkáň, ve vejcovodech způsobuje neprůchodnost), *psychogenní příčiny* (stres). (Jarošová in Šulová et al., 2011, s. 285-289)

Poněkud jiný pohled na to má Konečná (2003, s. 19), když uvádí, že medicína prokázala, že na neúspěchu při snaze otěhotnět se partneři podílejí v podstatě rovným dílem. Statistiky uvádějí nejčastěji tato čísla: příčina na straně muže 35 %, na straně ženy 35 %, kombinace obou příčin 25 % a nezjištěné příčiny 5 %.

David Rumpík (Český rozhlas, 2016) potvrzuje toto stanovisko, uvádí, že důvody neplodnosti jsou zhruba stejnou měrou rozděleny mezi ženy a muže. Přibývá mužů se špatným spermioqramem, malou pohyblivostí a počtem spermií, u žen se přidávají hormonální problémy, problémy s průchodností vejcovodů, problémy s ovulací a v určitém procentu pacientů jsou problémy na obou stranách.

2.1.2 Možnosti léčby neplodnosti

Je-li neplodnost způsobena orgánovými poruchami, zaměřuje se léčba vždy konkrétně na tu kterou poruchu, využívá se léčba hormonální, protizánětlivá i chirurgická léčba, lékař o tomto rozhoduje vždy na základě individuálního stavu pacientky či pacienta. Selže-li tato léčba, nastupují možnosti asistované reprodukce. (Weinberger a Gerychová, © 2007-2017)

Velkým zvratem při léčbě neplodnosti jsou metody asistované reprodukce, potažmo tzv. „oplození umělé, mimotělní nebo ve zkumavce“. Nutno podotknout, že tento způsob vlastně neplodnost neléčí, ale ji obchází. Nejběžnějšími způsoby jsou IUI (intrauterinní inseminace, zavedení upravených spermií přímo do dělohy) a IVF (in vitro fertilizace, vajíčka jsou odebrána, oplodněna mimo tělo a oplodněná vajíčka se následně za 2-4 dny po oplození přenesou zpět do dělohy). Dalšími je potom přenos gamet (vajíček a spermií) do vejcovodu a přenos již oplodněného vajíčka do vejcovodu. (Konečná, 2003, s. 67-69)

I asistovaná reprodukce má svá pravidla, konkrétně v České republice lze umělé oplození provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně (dále jen „neplodný pár“). (Zákony pro lidi, © 2010-2017)

Nutno podotknout, že nedobrovolná neplodnost je ze stran zdravotních pojišťoven hrazena pouze do 40 let věku ženy a do tří IVF cyklů, i v tomto případě je ale nutno počítat s nemalou finanční zátěží. (Šulová et al., 2011, s. 291)

2.2 Potrat

Žena bohužel nemá vyhráno, ani když se jí podaří otěhotnět ve vyšším věku přirozeně. Je ohrožena zvýšeným rizikem potratu, ze statistik je zřejmé, že hranicí je věk po překročení 35 let. Tehdy je nejčastější příčinou potratu genetická vada plodu, obvykle chromozomální abnormalita. V tomto případě ženu ale vlastní tělo v podstatě chrání tím, že vyloučí postižený plod, a zabrání tak dalším a závažnějším komplikacím. Přesto je potrat pro ženu záležitostí velmi bolestnou. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 27)

Potrat nastává, pokud těhotenství skončí dříve, než je dítě životaschopné, tedy od 22. týdne těhotenství. Ve většině případů je potratem ukončeno těhotenství hned na počátku, do třetího měsíce gravidity. 40letá žena je ohrožena rizikem potratu trojnásobně oproti ženě 30leté. (Biermannová a Raben, 2006, s. 19)

Samovolné potraty jsou jedním z prvních projevů přírodní selekce. Pro pacientku však představují značnou psychickou zátěž. Příčiny samovolného potratu mohou zapříčiňovat:

- Trombofilní mutace – jejich výskyt u samovolných potratů činí 17%.
- Imunologické mechanismy – imunitní porucha je spojena s 10% těhotenských ztrát.
- Endokrinologické příčiny – tyto jsou častou a závažnou příčinou častých a opakovaných těhotenských ztrát.

- Infekční příčiny – zde byla potvrzena souvislost mezi akutní infekcí a samovolným potratem.
- Faktory zevního prostředí – kouření, alkohol, kofein, toxické látky, organická rozpouštědla, ionizující záření apod. (Šulová et al., 2011, s. 39-41)

V naší republice je označován jako potrat živý plod, vážící méně než 500 g, který nepřežije 24 hodin svého života. Také mrtvý plod, vážící 999 g je brán jako potrat. Příčiny, jež k tomuto vedou, mohou být např. psychické trauma, kouření, alkoholismus a mnoho dalších příčin. (Machová a Hamanová, 2003, s. 54)

2.3 Zdravotní rizika v těhotenství

Vyšším věkem matky není ohroženo jen nenarozené dítě, ale také samotná matka. Ve stručnosti si uvedme, o jaká onemocnění se může jednat:

- Hypertenze – vysoký krevní tlak, tento se u budoucích rodiček pečlivě hlídá.
- Preeklampsie – vyskytuje se převážně ve druhé polovině těhotenství a vzniká náhle, v čemž také spočívá její závažnost. Je to onemocnění závažné, může ohrozit matku i plod. Hrozí embolie, poruchy ledvin a cévní mozkové příhody.
- Embolie a žilní komplikace (trombofilní mutace) – u nastávajících maminek dochází ke zpomalení krevního toku, zvyšují se hodnoty srážecích faktorů v krvi. U zdravé těhotné ženy jsou ochranné mechanismy, jimiž je tento stav kompenzován, narušeny zejména při porodu a šestinedělí. Tehdy je riziko nejvyšší.
- Cukrovka – matky přes 30 let mají vyšší pravděpodobnost, že onemocní gestačním diabetem. Žena je od počátku těhotenství pečlivě sledována, aby nedošlo k žádným komplikacím, zejména hrozí zvýšené riziko potratu. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 27)

Christine Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 54) si ale na základě výsledků výzkumu, kdy byl porovnán průběh těhotenství a porodu u 164 788 žen v Hessensku v letech 1990 -1995, kladou otázku, zda je pomyslný křížek, kterým lékař označuje těhotenství žen nad 35 let za rizikové, vůbec oprávněný? Výsledky výzkumu prokázaly, že ženy ve věku mezi 35–39 lety neměly častější potíže než ženy mladší. Až u žen ve věku nad 40 let se častěji objevovala cukrovka a nízká porodní váha dítěte.

2.4 Genetické a vývojové vady plodu

S možnými riziky pozdního rodičovství přímo souvisí téma vývojových vad plodu. Pro ucelenost tématu je třeba se s metodami prenatalní diagnostiky, jejímž úkolem je genetické a vývojové vady včas odhalit, seznámit. Právě tyto vady jsou v míře rizika nejpočetnější a také nejvíce rodiče psychicky zatěžující.

Vajíčka ženy jsou přesně tak stará, jak je stará žena. Čím je žena starší, tím více absolvuje škodlivých vlivů, faktorů, záření, z potravy, ze vzduchu a tím je vyšší riziko nějaké vývojové vady u miminka. (Rumpík, Český rozhlas, 2016)

Počet genetických vad ve světě stoupá, přestože lékařská věda jde neustále dopředu, odhady tvrdí, že zhruba 10% dětí přichází na svět jako geneticky postižené. Za nejvýraznější příčinu je považováno špatné životní prostředí a právě starší věk rodičů.

V dnešní době se naštěstí lékařská diagnostika již velmi rozvinula a genetický screening a diagnostika jsou nedílnou součástí gynekologické péče. Cílem je zdravá matka a zdravé dítě, vyšetření slouží tedy k tomu, aby buď vyloučilo, nebo včas upozornilo na abnormality ve vývoji plodu. Vyšetření k potvrzení nebo vyloučení odhalených abnormalit jsou většinou invazivní a rizikem je ztráta plodu. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 54)

Neinvazivní vyšetření, která neohrožují ani matku, ani plod jsou rodičům k dispozici v České republice teprve několik málo let. Do povědomí veřejnosti se dostávají stále častěji, jsou také zájemcům ze strany matek v čím dál vyšším počtu prováděna, bohužel, nevýhodou je jejich vysoká cena.

Šulová et al. (2011, s. 38) uvádí, že chromozomální abnormality jsou příčinou 70 % preklinických potratů, 50 % časných těhotenských ztrát a 30% samovolných potratů ve druhé třetině těhotenství a zhruba 5 % pozdních těhotenských ztrát v průběhu třetího trimestru.

2.5 Vrozené vývojové vady

Vrozené vývojové vady jsou patologické odchylky od fyziologického vývoje embrya či plodu. V různém stupni závažnosti se tyto anomálie mohou objevit v prenatalním i postnatalním období. Některé jsou mírné a neovlivňují zásadním způsobem život dítěte, jiné jsou závažné a mohou způsobit i smrt. (Polák et al., 2017, s. 10)

Nejčastějšími vrozenými vývojovými vadami, které ohrožují životaschopnost plodu, jsou defekty neurální trubice. Tyto defekty vznikají v raných stádiích vývoje plodu a představují velký počet vrozených malformací. Polovinu těchto malformací tvoří *anencefalus*, kdy dítěti chybí mozek a dítě umírá krátce po narození, druhou polovinu potom *spina bifida*, neboli porucha uzávěru páteřního kanálu. V důsledku toho může být dítě ochrnuté, mít poruchy hybnosti či mít problémy s inkontinencí. Děti se spinou bifidou mívají velmi často také *hydrocefalus*. Tento vzniká v důsledku nahromadění mozkomíšního moku v poškozených odvodných cestách a zvýšeného tlaku na mozek, v důsledku čehož se novorozenci zvětšuje hlava. Tato dvě postižení jsou celoživotní a velmi závažná. Mezi hlavní příčiny vzniku defektů neurální trubice patří právě vyšší věk matky. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 56)

2.6 Trizomie – vývojové vady plodu

Ve vyšším věku je prokázán vyšší výskyt vývojových vad plodu neboli genetických vad. Genetickou informaci máme všichni uloženu v jádru každé naší buňky v podobě uspořádání 46 chromozomů ve 23 párech. O trizomii hovoříme, pokud je v páru chromozomů jeden nadbytečný. Mezi nejznámější patří Downův syndrom, Edwardsův syndrom, Patauův syndrom, a mezi méně známé Klinefelterův syndrom a Turnerův syndrom. Ostatní poruchy jsou vzácnější, vždy se však setkáváme se závažným psychickým a fyzickým poškozením dítěte. Chromozomální porucha může způsobit vrozenou vadu jakéhokoli orgánu a míra postižení konkrétního orgánu je poté limitujícím faktorem délky života. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 26, 57)

Lenka Šulová et al. (2011, s. 38) upřesňuje, že v případě chromozomálních abnormalit jde nejčastěji o situace, kdy je v karyotypu přítomen chromozom nadbytečný nebo chromozom chybí. Tyto abnormality lze nalézt u chromozomů jak tělesných buněk, tak pohlavních orgánů.

2.6.1 Downův syndrom

Nejznámějším příkladem genetických vad je Downův syndrom, tzv. trizomie 21. chromozomu. Výskyt výrazně vzrůstá u dětí narozených po 35. roce věku rodičky. Jedná se o poruchu tělesnou i duševní, postižení mají charakteristické znaky jako malý vzrůst, zavalitou postavu, menší hlavu, zdání šikmých očí, které způsobuje výrazná kožní řasa v koutku oka, mohutnější krk, menší uši, malá ústa a v nich příliš velký jazyk, krátké prsty

na končetinách. Často se přidává srdeční vada, poruchy sluchu, epilepsie. Jedinou 100 % spolehlivou metodou, jak lze poruchu prenatalně zjistit, je stanovení karyotypu plodu. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 25, 58)

Jak uvádí Lenka Šulová et al. (2011, s. 38), výskyt Downova syndromu je 1:700 živě narozených dětí. Potvrzuje výrazné zvýšení rizika u rodiček vyššího věku. Dále uvádí, že až v 95% lze Downův syndrom zachytit při integrovaném screeningu (12.–14. týden) a 60% při biochemickém screeningu v 16. týdnu těhotenství.

2.6.2 Edwardsův syndrom

Edwardsův syndrom neboli trizomie 18 chromozomu je způsobena nadbytečným chromozomem 18. Jedná se o těžký malformační syndrom, růst plodu zaostává, často i umírá v děloze. Pokud dojde k porodu, prognóza je špatná, v průměru umírají tito jedinci do dvou měsíců od narození. Projevuje se nízkou porodní vahou, vrozenými srdečními vadami, vadami ledvin a centrálního nervového systému, rozštěpy patra, malou hlavou, vadami kostry. Stejně jako u Downova syndromu lze se 100% jistotou poruchu odhalit jen stanovením karyotypu plodu. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 58)

I zde Šulová et al. (2011, s. 39) potvrzuje souvislost vyššího výskytu při vyšším věku matky, výskyt uvádí 1:7500 živě narozených dětí a udává průměrnou dobu přežití pouhých šest dnů.

2.6.3 Patauův syndrom

Patauův syndrom neboli trizomie 13 je způsobena nadbytečným 13 chromozomem. Projevuje se nerozdělením mozku na dvě hemisféry, abnormalitami v oblasti očí (jedno oko, oči velmi blízko sebe) či úplnou absencí očí, objevuje se rozštěp patra a rtu či velmi malá dolní čelist. (Šilhová a Stejskalová, 2006, s. 58)

Lenka Šulová et al. (2011, s. 38) tento výčet rozšiřuje o malou hlavu, ustupující čelo, deformaci ušních boltců, nadpočetné prsty, vývojové vady srdce, očí, hluchotu a těžkou psychickou retardaci. Jak je patrné, jedná se také o těžký malformační syndrom a i zde je prognóza velmi špatná. Pokud dojde k porodu, umírá dítě průměrně do dvou měsíců života, jen málo se jich dožije jednoho roku. Výskyt je 1-2,5:10 000 živě narozených dětí, 95 % takto postižených plodů je samovolně potraceno. Pokud dojde k porodu, umírá dítě průměrně do dvou měsíců života, jen málo se jich dožije jednoho roku.

2.7 Prenatální diagnostika

Aby se předešlo nežádoucím potížím, plynoucím z výše uvedených genetických vad, strachu rodiček z „deformovaného dítěte“, podstupují matky v průběhu těhotenství nejen pravidelné lékařské prohlídky, ale také řadu těhotenských vyšetření. Tato prenatální vyšetření mají sice matkám dopomoci ke zmírnění obav, že s jejich dítětem nebude něco v pořádku, ale jejich hlavním úkolem je co nejdříve před porodem zjistit nebo vyloučit deformace, nemoc nebo postižení dítěte. Starší rodičky nad 35 let jsou na tato vyšetření odesílána automaticky, jelikož jak jsme již uváděli, je možnost chromozomových anomálií u takto starých matek statisticky významně vyšší. Hlavním důvodem prenatální diagnostiky není ubezpečit rodiče o zdraví dítěte, ale odhalit včas těžká poškození, aby se rodiče měli možnost rozhodnout se, zda je pro ně akceptovatelné, aby matka dítě s postižením porodila. (Biermannová a Raben, 2006, s. 96-99)

Také Sarah Brewerová (1993, s. 48) shodně udává, že prenatální diagnostika vyhledává rizikové faktory v těhotenství a sleduje vývoj plodu. Ultrazvukové vyšetření umožňuje přímé sledování plodu přes břišní stěnu a ukazateli správného vývoje plodu jsou především jasné srdeční ozvy, počet pohybů a měření velikosti dělohy.

Mezi tato vyšetření patří těhotenský screening, který stanoví riziko vyhledávaného onemocnění. V případě zjištění zvýšeného rizika nebo zjištění možných abnormalit se potom provádí upřesňující invazivní vyšetření, jako aminocentéza neboli odběr plodové vody a odběr choriových klků.

2.7.1 Těhotenský screening

„Screening je systematická aplikace testu či vyšetření, kterým se identifikují jedinci s určitým rizikem pro výskyt nějaké vady nebo onemocnění. Smyslem screeningu je, aby nebyla prováděna další vyšetření nebo přímé diagnostické testy u osob, u nichž k tomu z hlediska výskytu těchto vad neexistují žádné medicínské důvody“. (Wald, 1994 in Polák et al., 2017, s. 20)

Tento screening je vysoce citlivý a včasný způsob odhalení zvýšeného rizika vrozených vývojových vad plodu. Spočívá v odběru krve a vyhodnocení biochemických markerů. Provádí se v 10. až 12. týdnu těhotenství, ultrazvukové vyšetření potom ve 12. až 14. týdnu těhotenství. Vyhodnocení screeningu je provedeno po ultrazvukovém vyšetření a jeho kombinací s výsledky biochemických markerů. Jde o test, který kombinuje vyšetření krve

matky s vyšetřením specifických ultrazvukových detailů plodu. Kombinace těchto dvou metod umožňuje detekci až 85 % plodů s Downovým syndromem. Tradiční screening ve 2. trimestru, prováděný v 16. týdnu těhotenství, tzv. „triple test“, dokáže zachytit pouze 65–70 % dětí s tímto syndromem. Největší výhodou kombinovaného screeningu je v současnosti nejefektivnější systém záchytu Downova syndromu, vysoká citlivost pro zjištění větších malformací plodu a mnohých genetických syndromů, minimální riziko, přesné určení stáří těhotenství a diagnóza vícečetného těhotenství. (Prediko, © 2001 – 2014)

2.7.2 Invazivní metody prenatalní diagnostiky

Pokud test nebo pozitivní ultrazvukový nález stanoví zvýšené riziko pro Downův syndrom nebo jiné chromozomální aberace, je těhotná nabídnuta možnost karyotypizace plodu - amniocentéza nebo odběr choriových klků.

- *Odběr plodové vody* – neboli amniocentéza je výkon spočívající v zavedení tenké jehly přes břišní stěnu do amniální dutiny a získání malého množství plodové vody. V plodové vodě se nacházejí buňky plodu, které je možno kultivovat ve speciálním mediu pro jejich namnožení. V každé z těchto buněk je uložena genetická informace plodu ve speciálních útvarech, chromozomech. Zdravý člověk nebo plod má 46 chromozomů. Speciálním procesem barvení jsme pod mikroskopem schopni sledovat jejich počet a strukturu, a tak stanovit, zda je genetická výbava plodu (karyotyp) v normě. Mezi nejčastější genetické abnormality, které se v karyotypu plodu nalézají, patří trizomie 21. chromozomu - tzv. Downův syndrom. Odběr plodové vody se provádí mezi 16-20. týdnem těhotenství a výsledek je k dispozici do 3. týdnů.
- *Odběr choriových klků* - je výkon spočívající v zavedení velmi tenké jehly do oblasti tzv. choriových klků, což je tkáň, která tvoří základ budoucí placenty. Odběr choriových klků a kultivaci buněk se nejčastěji provádí pro stanovení karyotypu mezi 12-14. týdnem těhotenství. Tímto způsobem lze potvrdit nebo vyvrátit podezření lékaře při pozitivitě kombinovaného testu - nejčastěji slouží k vyloučení Downova syndromu. Výsledek vyšetření je k dispozici do 3. týdnů. (Prediko, © 2001 – 2014)

2.7.3 Neinvazivní testování

Vedle invazivních testů, které s sebou nesou malé riziko potratu, jsou na trhu další testy a to testy neinvazivní. Toto testování s sebou nepřináší žádná rizika pro matku ani nenarozené dítě, velkou nevýhodou je ovšem vysoká cena těchto testů.

Tyto testy pracují pouze s krví matky, odebrané běžným způsobem, ze které lze různými metodami a s různou účinností analyzovat přítomnost chromozomálního materiálu 21, 18 a 13 a dalších. Neinvazivní prenatalní testování je založeno na analýze genetického vybavení plodu, a proto jeho provedení spočívá pouze v běžném odběru krve matky. Nabízí tak bezpečné a spolehlivé určení Downova syndromu a dalších chromozomálních vad plodu již od 10. týdne těhotenství. Testů je v dnešní době na trhu již několik a liší se od sebe především senzitivitou, rychlostí procesu od odběru krve po výsledky a také možnostmi použití neboli spektrem vyšetřovaných chromozomálních vad. (Prediko, © 2001 – 2014)

2.8 Rizika porodu starších matek

V dnešní době již nejsou rizika porodu v pozdějším věku v podstatě odlišná od rizik matek mladších. Starší ženy jsou zdravější než dříve, velmi dobře dbají o své zdraví, aktivně vyhledávají informace. Porod mladé a starší matky se vlastně vůbec neliší. Asi nejčastějším rizikem u starších rodiček je zvýšená nutnost родit císařským řezem, je to asi 40 %. (Biermannová a Raben, 2006, s. 154-155)

Ne tak úplně s tímto souhlasí gynekolog Pavel Calda, který poskytl rozhovor pro časopis Maminka a udává, že průběh porodu bývá těžší, k vážným problémům patří například špatně uložená placenta nebo obrácená poloha plodu. Nejvážnější komplikací porodu je úmrtí matky či dítěte. I tímto rizikem jsou staré matky více zatížené. Světové studie ukazují, že výskyt porodních komplikací u starých matek je častější v případě prvorodiček. Ženy, které přivádějí v daném věku na svět již několikátého potomka, mají porodních komplikací méně. (Neubergerová, © 2017)

3 VÝHODY A NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ

Shrneme-li si údaje z předcházejících kapitol, můžeme konstatovat, že mezi psychologické aspekty ovlivňující pozdní rodičovství patří osobnostní rozvoj, motivace k rodičovství a manželství, psychologické a sociální tlaky a také pozitivní a negativní stránky rodičovství. Podle Sobotkové (2007, s. 157-158) mají právě tyto faktory zásadní význam, ovlivňují věk, kdy se stát rodiči. Mezi záporné faktory patří zpomalení kariéry matky, finanční znevýhodnění, omezení osobní svobody (limitující především ženu), dopad na partnerský vztah (vliv vyčerpanosti a emocionální lability ženy a dopad na sexuální život), nezvratnost rozhodnutí, obava, že nebudu dobrým rodičem, neochota přivést dítě na svět, kde je plno válek a dalších závažných globálních problémů. Mezi kladné faktory patří: rozvoj vztahů, osobní naplnění, přesah rodiny do budoucna, výzva a zdroj podnětů, rodičovství jako známka dospělosti.

Podle studie, provedené *Center for Disease Control* (2014), má každé páté americké dítě matku starší 35 let. Tento trend se objevuje i v Evropě a stále stoupá. Lékaři nejsou z tohoto trendu nadšení kvůli zdravotním rizikům, ale některé výhody, když rodiče mají dítě po pětatřicítce, jsou nesporné.

- Jsou starší a moudřejší – již ví, na čem v životě záleží, jsou starší a museli nasbírat víc zkušeností. Nevidí život černobíle, měli možnost ujasnit si priority, hodnoty a to, na čem skutečně záleží - to není jako základ rodičovství vůbec málo.
- Mají kariéru – stihli vybudovat kariéru a dosáhnout profesního uplatnění. Znají cenu času, ale i soukromí a dokáží si ho užít.
- Mají prarodiče v důchodu - nemusí řešit hlídání. To je velká pomoc.
- Přátelé už mají zkušenosti – se vším, co se týká dětí, se mohou poradit s přáteli, kteří měli děti dříve, rady jsou tak osvědčené a přímo z praxe.
- Vypadají mladší - vedle miminka vypadají výrazně mladší a všichni je také tak vnímají.
- Mají finanční rezervy – pravděpodobnost, že v pětatřiceti mají o dost víc peněz než v pětadvaceti, je výrazně vyšší. Nemusí se stresovat tím, jestli dítěti koupit raději zimní boty, nebo bundu.
- Mají nadhled - už ví, že spoustu věcí lze ignorovat, nemusí se jimi stresovat, ani je řešit. Nad spoustou věcí dokáží mávnout rukou a povznést se nad ně. Vše spojené

s dítětem a jeho výchovou tak budou prožívat pravděpodobně víc v pohodě. (Majerová, © 2011)

Gynekoložka Radka Martínková v rozhovoru s redaktorkou Janou Trnkovou pro časopis *Betyнка* (Trnková, © 2017) uvedla, že největší nevýhodou jsou právě zdravotní rizika, která jsme si již popsali v předcházející kapitole. Jako jednoznačnou výhodou, co se týče zdravotního stavu, potom je, že starší rodiče upravují svůj životní styl tak, aby se dožili co nejdélšího věku a byli zdraví, jedí zdravě, cvičí, hlídají si váhu. Rodičovství berou jako dar a to se pozitivně odráží také na jejich psychickém stavu.

V oblasti výchovy jako nevýhodu vidí psycholožka Jana Markvartová (Trnková, © 2017), že děti starších rodičů bývají často mezi dospělými, nemusí proto zapadnout do vrstevnického kolektivu, jsou svým chováním jiné, což může přinášet problémy. Dále potom, že rodiče se o své děti více bojí, velmi dbají na to, aby jejich dítě nebylo sobecké, a mohou to přehánět, což také dítěti přináší nevýhody mezi vrstevníky. K výhodám poté uvádí, že pro dítě je aktivní, 40letá máma výrazně přínosnější, než mladá, stereotypem otrávená žena. Starší rodiče mívají stabilnější vztahy, neobrací každou korunu, jsou trpělivější, empatičtější, vyrovnanější, příkládají velkou váhu vzdělání.

Na trhu práce je věk vnímán jako handicap a žena může mít větší problém vrátit se zaměstnání ve 40, než ve 30. Zralé matky si ale tato rizika velmi dobře uvědomují a dělají opatření již dopředu. Včas se informují na možnosti návratu, hlídání dětí a kolik to vlastně bude stát. (Gurrentz, 2003, s. 124)

Suzanna Kubelka (2009, s. 101-102) vidí ve zralém mateřství velké výhody. Takovéto matky porod a dítě neuvěřitelně obohatily. Zůstávají déle mladé, jsou vynikajícími matkami, prožívají mateřství intenzivněji, než mladé ženy, nebědují, nerozčilují se pro maličkosti, znají život, dávají dětem víc volnosti, vychovávají je k větší samostatnosti. Není žádným zázrakem, že děti zralých rodičů jsou inteligentnější a mají lepší výsledky ve škole. Rodiče na ně totiž mají více času, mají víc sebedůvěry, víc rozumu, víc peněz a víc odpovědnosti a to se musí projevit. Z pohledu dítěte potom udává: „*Největší výhoda toho, že má člověk starší matku, spočívá v tom, že ztratí strach ze stárnutí*“. Rodiče děti vnímají jako mladé a s postupem věku, pokud jsou rodiče vitální, zjišťují, že neexistuje důvod, proč se stáří obávat.

Z hlediska otců je to poněkud jinak. Na staršího muže, který se stane otcem, se společnost ne dívá tak jako na ženu. Přesto i zde existují výhody a nevýhody. Jakožto výhodu bychom

mohli označit dostatečnou psychickou připravenost, možné zkušenosti s výchovou z předchozího manželství, tyto muži dokáží již rozpoznat zájmy dětí a rozvíjet je správným směrem. Nevyhledávají již tolik jako zmlada kamarády, méně se věnují koníčkům, upřednostňují klid domova. Mohou být více unaveni, chodí si proto s potomky lehnout, což velmi pozitivně ovlivňuje citovou vazbu. Jsou finančně zajištěni, zodpovědnější, nepotřebují se již tolik věnovat kariéře a mají tak na dítě více času. Zdůraznit je třeba i to, že oproti mladé generaci umí dobře komunikovat a vyjadřovat se, a to přímo, nejen pomocí SMS zpráv. Pozdní otcovství má však i své nevýhody. U matek jednoznačně převažují zdravotní rizika a hodně se o nich mluví, u otců je to opět jinak, o rizicích plynoucích z pozdního otcovství se veřejně moc nemluví. Děti narozené starším otcům jsou přesto vystaveny zvýšenému riziku celé řady zdravotních problémů, protože tvorba spermií u starších mužů je méně efektivní a jejich spermie mají vyšší počet genetických vad. Věk muže se dává do přímé souvislosti s rizikem vzniku mnoha psychických onemocnění, např. schizofrenie, poruch autistického spektra, poruch pozornosti, epilepsie a bipolární poruchy. Mimo psychických onemocnění je vyšší věk muže spojován s poruchou růstu dlouhých kostí, tzv. achondroplazie. Ne tak závažné, ale přesto negativní je, že starší otec nemusí fyzicky svému potomku stačit ve sportech, výletech, běžných hrách. K dalšímu rozkolu může dojít v dospívání, kdy starší muži nevědí, jak reagovat, a výchovu nahrazují zákazy a příkazy. Z hlediska dítěte to potom může být stud dítěte, když se jej vrstevníci zeptají, zda je to táta, či dědeček, dítě neví, jak reagovat a vznikají první záporné myšlenky. (Žena-in, © 2000–2017)

Asi nejhorším negativem pozdního rodičovství, ať už u muže nebo u ženy je to, že s postupujícím věkem rodičů se i přes jejich péči o zdraví zvyšuje pravděpodobnost smrti. Zda o tom rodiče přemýšlejí a zda jsou na toto připraveni, pokud se rozhodnou mít dítě v pozdním věku, je otázka, kterou jsme zařadili do dotazníku pro rodiče. K porovnání toho, jak velkou důležitost přisuzují této skutečnosti, související s vyšším věkem rodičů, samotní rodiče a děti, využijeme otázky shodné v obou dotaznících, v níž mají respondenti seřadit největší nevýhody vyššího věku rodičů.

3.1 Psychika starších rodičů

Psycholožka Marta Boučková poskytla Tereze Krobové rozhovor pro časopis *Vlasta*, tento rozhovor následně zveřejnila na svých internetových stránkách a k tématu se vyjádřila v tom smyslu, že pozdní rodičovství, a tedy velký věkový rozdíl mezi rodiči a dětmi, je

poměrně nový problém, není tedy dostatek informací, jak děti a rodiče tuto skutečnost prožívají. Víme jen, že už je to trochu jiný druh rodičovství. Je to složité jak pro rodiče, tak i pro ty děti. Hodně záleží na tzv. „mladém duchu“ starších rodičů. Jsou-li rodiče duchem mladí bez ohledu na svůj fyzický věk, či jsou-li rodiči, kteří už jsou nejen věkem, ale i duchem usedlejší. Nejčastějším problémem starších rodičů bývá jejich zvýšená úzkostlivost. O děti se bojí, nepouštějí je mezi vrstevníky, někdy mají tendenci udělat dětem velmi přísný režim, popř. takový režim, na který byli zvyklí v dětství oni sami a který už nestačí současnému tempu doby. Jejich dětem se pak může nedostávat jakési vnitřní svobody a možnosti „osahat“ si svět. (Krobová, © 2007)

Podobně to vidí Irena Sobotková (2001, s. 119) a odvolává se přitom na výzkumy „*Leicest Motherhood Project*“ (autorek J. C. Berryman a K. C. Windridge), kterým bylo potvrzeno, že psychika a rodičovský styl se u mladších a starších rodičů liší. Nejvíce se to projevovalo ve způsobu vzájemného působení mezi matkou a dítětem, kdy starší matky reagovaly na projevy dítěte citlivěji a rychleji, častěji zapojovaly děti do kroužků a cvičení. Toto se nám jeví jako zvlášť důležité, protože jak uvádí Lucie Šulová et. al. (2011, s. 63), je v posledních letech věnována zvýšená pozornost dětských psychologů, pediatrů a speciálních pedagogů otázkám vazby dítěte s matkou či jinou pečující osobou. Kvalita vztahu mezi matkou a dítětem v průběhu prvních let života se ukazuje jako zásadní pro oblast kognitivního vývoje, psychosomatických projevů a formování pohlavní identity.

Irena Sobotková (2001, s. 119) dále pokračuje a uvádí, že rozdíly jsou i ve hře starších otců, není v ní tolik fyzické aktivity (vyhazování, nošení apod.) Starší matky mají pocit, že jejich dítě je více temperamentní a silná osobnost. Pozoruhodné je, že mladší matky uváděly fyzickou únavu a somatické potíže častěji, než matky starší, které ale zase byly méně spokojené s emocionální podporou svého protějšku. Také jiné studie naznačují, že děti starších rodičů zažijí se svými rodiči více aktivit duševních, než fyzických a jsou na tom po stránce rozumového vývoje lépe.

Také podle psychologů, jak uvádí Christina Biermannová a Ralph Raben (2006, s. 11-12), jsou starší rodiče lepší. Vědí již, co chtějí, jsou materiálně zajištěni a v klidu, vedou děti k větší důslednosti, nebývají hysteričtí, méně křičí a více děti motivují, mohou jim poskytnout něco ze své vyrovnanosti, stability a srdečnosti. Za pravdu jim dávají i psychologové dětští. Jen se nesmí dítě stát středobodem jejich života, to by jej pak utlačovali svou pozorností.

Lucie Šilhová a Jana Stejskalová (2006, s. 77-83) na příkladu několika žen, jež se rozhodly stát matkami ve vyšším věku, uvádí, že tyto ženy mají obavy, jak to bude, když doposud zaběhnutý režim se zhroutí, že nebudou mít dostatek času na sebe ani ostatní členy rodiny, že nebudou dobrými matkami, budou jim chybět psychické i fyzické síly. Nevěří tomu, že naopak dítě nedovolí rodičům stárnout. Dle psychologů, které se ženy svěřily, odpověď na to není jednoznačná, ale právě proto, že dítě plánují tehdy, když v životě již něco prožily, svůj život již mají zaběhnutý a pracovní pozici pevnou, měly by být klidné a vyrovnané, protože se pro dítě rozhodly právě teď a samy, nikdo je do toho nenutil. A obavy pramení z toho, že mají více zkušeností a ví, co se v životě může stát. A dítě je může skutečně omladit, lze nalézt spoustu společných aktivit, které omlazení dopomohou jako sport či hudba. Dítě v sobě má velkou schopnost rodiče formovat, rozesmát a obohatit.

Jak jsme se mohli dočíst, pozdní rodičovství je spojeno se spoustou pozitivních i negativních věcí. Nelze přesně vyhodnotit, zda převažují výhody či nevýhody. Rodičovství v pozdním věku je potřeba posuzovat komplexně, a proto je toto velmi specifické a záleží na každém konkrétním jedinci, co si ze získaných informací vezme. V mnohých lidech, kteří rodičovství do vyššího věku odkládají, by výše zmíněné informace mohly vzbudit dokonce i strach. To rozhodně nebylo naším cílem, chtěli jsme jen pravdivě předložit veškerá dostupná fakta a informace, které jsou v dnešní době k dispozici. Jak máme možnost vidět kolem sebe, většina dětí, které se narodí rodičům v pozdějším věku, je zdravá a v pořádku. Myslíme si ale, že je důležité, být o možných rizicích informován a zkusit jim předcházet všemi možnými dostupnými prostředky, jež dnešní věda a zdravotnictví umožňují. Z předcházejících kapitol také vyplývá, že ideální věk pro rodičovství není snadné určit, lze říci. Do hry vstupuje řada faktorů, které sladit není nejen snadné, ale snad i nemožné. Vždy se najde nějaké totiž. Důležité je, aby rodiče své dítě milovali, umožnili mu přirozený rozvoj v milujícím prostředí, upozadili své zájmy na nezbytně nutnou dobu ve prospěch zájmů dítěte, věnovali mu svůj čas a dítě vychovávali přiměřeně jeho věku a možnostem.

„Čas spolu s láskou je totiž to nejcennější, co dětem můžeme dát“. (Sobotková, 2012b, s. 23)

3.2 Komunikace a komunikační bariéry mezi rodiči a dětmi

Pro ucelení našeho tématu nemůžeme opominout také téma komunikace mezi rodiči a dětmi. Není tak striktně zaměřeno pouze na rodiče vyššího věku, i když ti budou mít pravděpodobně více potíží tuto komunikaci zvládnout beze stresu. Jak již bylo zmíněno, starší rodiče mají tendenci své dítě více ochraňovat, tudíž na něj více dohlížet a mít nad

ním větší vliv. A právě toto může být živnou půdou vzniku komunikačních problémů. Z pohledu sociální pedagogiky je komunikace velmi důležitá, je brána jako důležitý činitel při vytváření rodinného prostředí, v němž se utváří a přetváří jednotlivé osobnosti členů rodiny.

Komunikace je proces dorozumívání a sdílení informací, emocí a sdělování postojů pomocí společného systému symbolů mezi jedinci. Na povaze či dopadu zprávy se však můžeme podílet pouze tím, že jsme přítomni výměně informací mezi jinými účastníky komunikace. Aby byla komunikace správná, je nezbytné být u ní přítomen, nepřítomnost při výměně informací může způsobit nesprávné pochopení a nedorozumění. (Vybíral, 2005, s. 25)

Komunikace v rodině je klíčová pro vytváření rodinné atmosféry, řešení problémů a plánování změn, měla by být přímá a otevřená. (Sobotková, 2012b, s. 119)

„Komunikační procesy jsou životně důležité pro udržování celkového fungování rodinného systému. Styl komunikace vytváří typickou atmosféru rodiny a odráží její funkčnost (atmosféra důvěry, tolerance, otevřeného vyjadřování názorů oproti atmosféře nedůvěry, obviňování, vyčítání, zablokované či destruktivní komunikaci)“. (Sobotková, 2012a, s. 202)

Správně komunikující jedinec by měl rozumět sám sobě, snažit se rozumět ostatním, respektovat ostatní, naslouchat, mluvit pravdu, být vstřícný, věřit si, přizpůsobit komunikaci situaci, neutralizovat konflikty, snažit se o kompromis, držet se tématu, umět ocenit druhého a kriticky nahlížet sám na sebe. (Vybíral, 2005, s. 211)

Jak uvádí Ilona Špaňhelová, každý rodič by si měl uvědomit, že komunikaci je třeba se naučit. Vždyť komunikace je radost, prožitek ze společně stráveného času, větší poznání dítěte, díky ní se lépe chápeme navzájem. Smysl rodinné komunikace spočívá především v upevňování dobrých vztahů mezi rodiči, dětmi i ostatními členy rodiny navzájem. Každý jeden člen by měl umět být empatický k druhému, ale také rozumět sám sobě a nebát se vyjádřit, neustále se učit a být tolerantní. Učení se komunikovat je učení na celý život.

V komunikaci rodič i dítě používají komunikaci verbální a neverbální. Neverbální komunikaci používáme mimoděk, jsou to gesta jako zvednutí obočí, vztyčený prst, pohlazení apod. Pocit, který to v dětech vyvolává, je v mnoha případech potřebné doplnit i slovy, aby jí děti dobře porozuměly. Mimoslovní a slovní komunikace mají být ve vzájemné shodě. Je třeba si uvědomit, jak působí gesta, tón hlasu a samotné slovo dohromady, nejednotnost může způsobit zmatek. Komunikace má být jasná, důležitý je

vzájemný čas. Dát přednost komunikaci před televizí, hrami nebo počítačem. Komunikace má být otevřená a pravdivá i pro sdílení obtížných nebo delikátních věcí. Jedině tak dítě vnímá rodinné prostředí jako to, kde pocít bezpečí a jistoty mu dá možnost vyslechnout jasnou odpověď na jeho otázky. Především v období puberty je důležité vyvarovat se v komunikaci povýšeného mentorování, hrozeb nebo příkazů ze strany rodiče. Je zapotřebí, aby dítě vnímalo, že ve vzájemné komunikaci existuje mezi ním a rodičem vzájemný respekt. Pokud rodič používá hrozbu ve starším věku, měl by ji splnit. Pokud už rodič řekne něco, co nemíní dál splnit, neměl by se bát říct, že jeho rozhodnutí bylo unáhlené a bere ho tedy zpět. Pro vzájemnou komunikaci mezi rodičem a dítětem je tedy nejdůležitější:

- čas pro komunikaci
- vzájemná otevřenost
- vzájemný respekt
- nebát se mluvit o náročných věcech
- učit se mluvit sám za sebe
- neosočovat druhého
- nepovyšovat se nad druhým
- mluvit konkrétně, k věci
- nebát se používat kritiku
- dítě chválit za konkrétní věci. (Špaňhelová, 2009)

3.2.1 Generační rozdíly

K problémům v komunikaci mezi staršími rodiči a dětmi dochází z mnoha příčin, podstatnou příčinou jsou ale generační rozdíly. Generací rozumíme skupinu osob, které se narodily v určitém časovém rozmezí, jejich socializace probíhala ve stejnou dobu a ve stejných historických a kulturních podmínkách. Každá generace je tudíž jiná, má jiné názory a postoje, které se utváří v souvislosti s danou dobou, životní styl každé generace je jiný. Vznikají tak rozdíly v postojích a hodnotách mezi jednotlivými generacemi, které ovlivňují vzájemnou komunikaci a mohou vyústit v konflikty. (Petrušek, 1996, s. 339-340)

Generace dnešních dětí vyrůstá odmala v technickém světě. Moderní komunikační přístroje a technologie jsou všude kolem nás, není tedy divu, že dnešní děti preferují nepřímou komunikaci pomocí těchto moderních technologií na úkor komunikace přímé,

jsou velmi ovlivněni médii, internetem a sociálními sítěmi, mají jiné hodnoty, než měli jejich rodiče či prarodiče. Rodiče, obzvláště starší, tomuto nerozumějí a neporozuměním vznikají neshody a komunikační problémy. Právě porozumění totiž hraje velkou roli při zvládnutí konfliktní situace, proto je důležité, jak staří rodiče dokáží pochopit potřeby a přání svého dítěte. Ty jsou jim totiž, často právě kvůli věku, velmi vzdálené.

3.2.2 Komunikační bariéry

Správná komunikace v rodině, mezi rodiči a dětmi není jednoduchá. Pokud ji nezvládneme správně, vzniká problém, komunikační bariéra, překážka, která může bránit vzájemnému porozumění. Nejsou nám známy žádné konkrétní publikace, věnující se a zkoumající vztah mezi vyšším věkem rodičů a jejich komunikací s dětmi. Specifikem starších rodičů je obecně větší úzkost, tendence k poučování, omezování dítěte v jednání, pramenící z větších zkušeností a uvědomování si rizik a nebezpečí, kterým je dítě vystaveno. To vše je v komunikaci promítnuto.

Milan Mikuláščík (2010, str. 36) uvádí: „*Komunikační bariéry mohou být interní, to znamená, že jsou dány nějakými osobnostními problémy komunikujícího, a externí, které se objevují jako nějaký rušivý element z prostředí.*“

Mezi interní bariéry patří:

- obava z neúspěchu
- problémy osobního rázu, které se promítají do prožívání, do emočního stavu
- kulturní rozdíly
- myšlenkové chyby.

Externí bariéry tvoří:

- demografické bariéry (rozdíl ve věku, pohlaví)
- vyrušování někým třetím
- organizační bariéry.

Komunikační bariéry se mohou vyskytnout vždy, když komunikujeme, často mají mezigenerační charakter, pramenící z názorů, zkušeností, vědomostí, vlastností a zájmů. Obzvláště mezi staršími rodiči, kteří vyrůstali v jiných podmínkách, jinak je vychovávali, jinak s nimi mluvili, mají jiné názory, přesvědčení, postoje, vlastnosti a zkušenosti a jejich dětmi, je to obtížné. Při komunikaci se tyto faktory mohou lehce změnit v komunikační

bariéru, zvláště když nejsou rodiče schopni vyslechnout a respektovat názory jiných. U starších rodičů se jako největší problém jeví právě věkový rozdíl mezi dítětem a rodiči, je to v podstatě už takřka o dvě generace, což se pravděpodobně projeví v názorech. Starší rodiče je mají logicky zastaralejší, i když se snaží, jít s dobou je pro ně o něco složitější. Byli vychovávaní v jiné době a tyto poznatky přenáší do výchovy svého dítěte. Mají jiné názory na stravu, na oblékání, na zábavu a dítěti se to může zdát poněkud „zastaralé“. Dítě může vnímat rozdíl mezi mladou maminkou nebo tatínkem spolužáků a rodičem svým, ať už ve vzhledu či v chování. A i když je miluje, někde uvnitř něj už vzniká rozpor, nesouhlas. Nejpatrnější jsou komunikační obtíže mezi rodiči a dětmi v období puberty, tedy v době, kdy děti začínají prosazovat své já a jsou na vše mnohem citlivější. Vyrovnat se s touto proměnou nemusí být, zvláště pro starší rodiče, jednoduché.

Zdeněk Matějček (2000, s. 143) k tomu uvádí, že puberta je doba zátěží a bouří v organismu, které se nutně promítají do psychiky dítěte. Je to doba krizí, mezi nimiž vyniká krize výchovatelských autorit (tedy rodičů). Je to doba, kdy děti svými nároky provokují rodiče a napínají jejich trpělivost k prasknutí. Rodiče nesmí zapomínat na to, jak rychle dítě dospívá. Je pro ně těžké s ním držet krok, ale měli by se snažit.

Rodiče většinou nejvíce trápí, že se jim s dětmi nedaří komunikovat, že děti odmítají jejich životní zkušenosti, upřednostňují názory přátel, neposlouchají dobře míněné rady a to, že se vše změnilo. Problémy mladých lidí se ale již soustředí na mnohem širší pojetí světa, dívají se dál dopředu, je pro ně těžké žít ve světě změn a nejistot, zatímco rodiče se neustále vrací k tomu, co bylo dřív. (Hines a Baverstock, s. 36-37)

Jako časté se jeví také komunikační bariéry vyplývající z nerovného postavení mezi rodičem a dítětem. Může se projevit ponižováním dítěte, nenechá ho domluvit, vysvětlit, nic co řekne, není dobře, pravdu má jen rodič. Tato bariéra ale může být i opačná, dítěte vůči rodiči, kdy dítě rodiče nerespektuje, shazuje, nadřazuje se nad něj. (Špaňhelová, 2009, s. 36-37)

Komunikační bariéra se může vyskytnout mezi každým rodičem a dítětem, není podmínkou, že rodič musí být starší. Důležité je vědět, že není snadné vzniklou bariéru odstranit, mnohem účinnější se jeví bariérám předcházet. To vyžaduje obzvláště od rodičů pevné nervy a nadhled, naučit se být k dětem vnímavý a respektovat je, přijmout jejich svět. Vždyť se jedná právě o to samé dítě, které před časem tak toužebně očekávali. Elizabeth Fenwicková a Tony Smith (1994, s. 65) rodičům radí:

- co můžete, přehlédněte
- vyhýbejte se konfliktům
- buďte tolerantní, jak nejvíc dokážete
- uvědomte si, že i když dítě odmítá vaše postoje, předsudky a názory a dává přednost svým vlastním, neodmítá vás. A stále potřebuje vědět, že má váš souhlas, podporu a lásku.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Věk, kdy lidé zakládají rodinu, se rok od roku zvyšuje a zatímco před deseti lety rodily ženy své první děti ve věku kolem 25 let, dnes je nejčastější věk matek mezi třiceti až pětatřiceti lety. Výjimkou nejsou ani matky, jejichž věk již překročil čtyřicítka. Zvyšuje se také věk otců a tak se postupně rodiči stávají lidé v čím dál vyšším věku. Pozdní rodičovství je prostě trendem dnešní doby. Důvodem jsou vysokoškolská studia, budování kariéry, nemožnost nalézt vhodného partnera, potřeba užít si volnosti, to, že se na dítě prostě ještě necítí, ale v mnoha případech také zdravotní problémy páru. Jako všechno, má i pozdní rodičovství svá pozitiva a negativa. Mezi negativa lze zařadit možné zdravotní komplikace matky či zdravotní rizika pro dítě, kdy riziko narození dítěte s postižením vzrůstá po 30. roce věku matky. V otázkách výchovy mohou rodiče dítě nepřiměřeně rozmazlovat, mohou se o ně neadekvátně bát a tím pádem jej omezovat v jeho aktivitách, dále je možná absence prarodičů, kteří již zemřeli nebo na tom nejsou zdravotně nejlépe a dítě je tak ochuzeno o mezigenerační vztahy. Jako pozitivum lze uvést, že starší rodič je již zralým, vyrovnaným jedincem, který má pevné zázemí, vybudovanou kariéru a ekonomickou stabilitu a může si dovolit dítěti dát to, co by jako mladý nemohl. Proto se dítěti může mnohem více věnovat, hrát si s ním, povídat, číst, předávat své životní zkušenosti a nezanedbávat jej. Při studiu problému jsme si tedy položili otázku, jak se na pozdní rodičovství dívají nejen rodiče, ale také děti, zda jsou s věkem svých rodičů spokojeny. Dále jsme si položili otázku, jak moc jsou pohledy rodičů a dětí na pozdní rodičovství rozdílné.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bylo zmapovat oblast vnímání a názorů, týkajících se pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí, následně tyto pohledy porovnat a zjistit v čem se pohled rodičů odlišuje od pohledu dětí. Výzkum má popisný i vztahový charakter.

K dosažení výzkumného cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Existují v pohledu rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství rozdíly?

Dílní výzkumné otázky se zaměřením na rodiče:

- Jaké jsou motivy pozdního rodičovství z pohledu rodičů?

- Jaká je věková hranice pozdního rodičovství z pohledu rodičů?
- Jaký je ideální věk pro početí dítěte z pohledu rodičů?
- V čem rodiče spatřují výhody pozdního rodičovství?
- V čem rodiče spatřují nevýhody pozdního rodičovství?
- Myslí si rodiče, že děti jsou s věkem svých rodičů spokojeny?

Dílčí výzkumné otázky se zaměřením na děti:

- Jaké jsou motivy pozdního rodičovství z pohledu dětí?
- Jaká je věková hranice pozdního rodičovství z pohledu dětí?
- Jaký je ideální věk pro početí dítěte z pohledu dětí?
- V čem děti spatřují výhody pozdního rodičovství?
- V čem děti spatřují nevýhody pozdního rodičovství?
- Jsou děti spokojeny s věkem svých rodičů?

4.2 Hypotézy a jejich vyhodnocení

Kromě dílčích výzkumných otázek bylo stanoveno také pět hypotéz, vztažených k vybraným otázkám z obou dotazníků. Abychom zjistili, zda mezi proměnnými existuje vztah, a zda je tento vztah statisticky významný (signifikantní), ověřovali jsme rozdíly ve zjištěných četnostech pomocí testu dobré shody chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Sloučili jsme kladné odpovědi „ano“ a „píše ano“ a „ne“ a „spíše ne“, jelikož pro naše účely bylo dostačující zjištění, zda respondenti souhlasili či nesouhlasili, míra souhlasu při vyhodnocování hypotézy nebyla z našeho pohledu důležitá. Hladinu významnosti jsme zvolili 0,01. Kritická hodnota testového kritéria při jednom stupni volnosti a hladině významnosti 0,01 je 6,635. Základní vzorec pro výpočet chí-kvadrátu pro čtyřpolní tabulku je:

$$\chi^2 = n * \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) * (a + c) * (b + d) * (c + d)}$$

Hypotéza č. 1

Předpokládáme, že domnělá spokojenost s věkem rodičů je u dětí častější, než je tomu u rodičů.

1H₀: Domnělá spokojenost s věkem rodičů je u obou skupin stejně velká.

1H_A: Domnělá spokojenost s věkem rodičů je u obou skupin rozdílná.

Hypotéza č. 2

Předpokládáme, že děti se s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů setkaly častěji, než si jejich rodiče myslí.

2H₀: Frekvence setkání se s negativními poznámkami na adresu věku rodičů je u obou skupin stejně velká.

2H_A: Frekvence setkání se s negativními poznámkami na adresu věku rodičů je u obou skupin rozdílná.

Hypotéza č. 3

Předpokládáme, že rodiče jsou více spokojeni s množstvím času, který věnují svým dětem, než děti samotné.

3H₀: Spokojenost s množstvím času věnovaného dětem je u obou skupin stejně velká.

3H_A: Spokojenost s množstvím času věnovaného dětem je u obou skupin rozdílná.

Hypotéza č. 4

Předpokládáme, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti samotné.

4H₀: Připouštění existence komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi je u obou skupin stejně velká.

4H_A: Připouštění existence komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi je u obou skupin rozdílná.

Hypotéza č. 5

Předpokládáme, že děti by chtěly mít dítě ve stejném věku jako rodiče méně často, než si jejich rodiče myslí.

H_0 : Připuštění možnosti mít dítě ve stejném věku, jako rodiče, je u obou skupin stejně velká.

H_A : Připuštění možnosti mít dítě ve stejném věku, jako rodiče, je u obou skupin je u obou skupin rozdílná.

4.3 Charakteristika a výběr výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek je tvořen dvěma výzkumnými soubory. Prvním základním souborem jsou děti, navštěvující 2. stupeň ZŠ nebo SOU či SŠ v okrese Zlín a druhý soubor rodiče těchto dětí. V rámci výzkumu nebylo možné zkoumat celý základní soubor, který je tvořen všemi žáky 2. stupně ZŠ, SOU a SŠ v okrese Zlín, jejichž rodiče měli v době jejich narození více než 30 let a rodiči těchto dětí. Museli jsme tedy vybrat tzv. reprezentativní vzorek neboli výběrový soubor – tedy vzorek reality, ze kterého poté na stav reality usuzujeme.

V první fázi jsme provedli soupis základních a středních škol a odborných učilišť v okrese Zlín. Potřebné údaje jsme získali z webových stránek Zlínského kraje a portálu www.zkola.cz, včetně kontaktů na vedení jednotlivých škol. Následně jsme tato pracoviště oslovili na úrovni vedení dané školy, zda by se šetřením na jejich škole souhlasili. Pokud nám odpověděli, že ano, zařadili jsme tuto školu do seznamu. Nutno podotknout, že tímto se nám výběr značně zúžil, škol, ochotných ke spolupráci, bylo v porovnání s celkovým počtem všech oslovených škol velmi málo.

Proběhl pravděpodobnostní náhodný výběr, tzn., že každou školu ze seznamu jsme napsali na lístek, tyto lístky jsme umístili do krabice a z této krabice jsme provedli losování. Měli jsme tedy k dispozici výběrový soubor škol a mohli jsme přejít ke druhé fázi, tedy výběru respondentů (výběru vzorku). Zde bylo podmínkou, aby splňovali požadovaná kritéria, jednalo se tedy již o záměrný výběr na základě dvou výběrových kritérií. Kritériem u rodičů bylo narození dítěte po 30. roku věku a to, že jejich dítě navštěvuje 2. stupeň ZŠ, SOU nebo SŠ v okrese Zlín. U dětí bylo kritériem to, že navštěvují 2. stupeň ZŠ nebo SOU či SŠ v okrese Zlín a narodili se rodičům po 30. roce věku. Na vylosovaných školách

následně proběhlo šetření, byli osloveni respondenti, splňující požadovaná kritéria a těmto byly rozdány dotazníky.

4.4 Druh výzkumu a metoda sběru dat

Pro náš záměr jsme zvolili kvantitativní formu výzkumu, což je metoda standardizovaného vědeckého výzkumu, který popisuje jevy pomocí proměnných (znaků), které jsou sestrojeny tak, aby měřily určité vlastnosti. Výsledky takových měření jsou poté zpracovány a interpretovány. Důležitým pro naše rozhodování bylo také zjištění, že respondenti, jak jsme si náhodně zjišťovali před samotným šetřením, preferovali, že by raději vyplnili anonymní dotazník, než poskytli rozhovor. V našem případě byla tedy data sebrána formou anonymního dotazníkového šetření, které je nejčastěji používanou technikou sběru dat.

Anonymní dotazník byl vytvořen pouze pro účely naší diplomové práce, viz Příloha I a II. V úvodu dotazníku byl respondentům sdělen účel prováděného výzkumu, pokyny pro vyplnění dotazníku a zdůrazněna byla jeho anonymita. Výhodu dotazníkové metody jsme viděli v rychlém získání potřebných dat od většího počtu respondentů a jejich jasné interpretaci. Dotazníky, vytvořené pouze pro naše účely obsahují uzavřené otázky, kdy lze vybrat pouze jednu ze dvou vzájemně se vylučujících možností a otázky, kdy lze vybrat jednu z více předložených možností. Použity byly i otázky polootevřené, které dávaly možnost respondentům vybrat z předem daných odpovědí, nebo respondenti mohli uvést svou vlastní odpověď. Otázky v obou dotaznících byly tvořeny postupně, jak jsme získávali poznatky z odborné literatury. Na úvod byly zvoleny sociodemografické otázky, abychom zjistili základní údaje o respondentech, pohlaví, věk, věk v okamžiku narození dítěte, vzdělání, bydliště, rodinný stav, počet dětí apod., dále nás potom u rodičů zajímaly jejich motivace k pozdnímu rodičovství, jaká je podle nich věková hranice pozdního rodičovství u žen a u mužů, jaký je podle nich ideální věk pro početí dítěte, jaké jsou výhody a nevýhody pozdního rodičovství a zda jsou podle rodičů děti s jejich věkem spokojeny. S dotazníkem pro děti to bylo velmi podobné, nejdříve jsme také uvedli sociodemografické otázky se zaměřením na pohlaví, věk, místo bydliště, věk matky a otce v okamžiku narození dítěte, počet sourozenců, zda žijí v úplné rodině apod., dále potom otázky zaměřené obdobně jako u rodičů na motivace k pozdnímu rodičovství, otázka ideálního věku pro početí dítěte, výhody a nevýhody pozdního rodičovství, zda by děti

chtěly, aby je rodiče měli ve stejném věku, jako je tomu teď, v případě, že ne o kolik by věk rodičů snížili, zda je rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů a jak jsou děti spokojeny s věkem svých rodičů.

Dotazník č. 1, určený rodičům, byl rodičům předán prostřednictvím učitele jejich dítěte, na úvodních třídních schůzkách, které probíhaly při zahájení školního roku. Vždy byl kontaktován ředitel příslušné školy a po jeho svolení potom ostatní učitelé, ochotní ke spolupráci. Dotazníky byly zaslány poštou a spolupracující učitelé je následně rozdali rodičům. Návrat dotazníků zpět k nám probíhal také prostřednictvím učitelů, kterým byly vyplněné dotazníky odevzdány, učitelé je následně předali na sběrné místo, odkud byly v dohodnutém termínu vyzvednuty.

Dotazník č. 2, určený dětem, byl dětem splňujícím požadovaná kritéria předán jejich třídním učitelem, který zajistil také jejich zpětné sesbírání, předal je na sběrné místo a odsud jsme si je v dohodnutém termínu vyzvedli. Návratnost dotazníků, jelikož jejich rozdání bylo předem avizováno a respondenty akceptováno, byla vysoká. V případě rodičů i dětí bylo rozdáno 100 dotazníků, přičemž se v případě rodičů vrátilo řádně vyplněných 87 dotazníků, návratnost tedy byla 87%. V případě dětí se řádně vyplněných dotazníků vrátilo 85, návratnost tedy byla 85%. Zvolený způsob sběru dat se nám osvědčil. Všechny dotazníky byly zcela anonymní, byly řádně vyplněny dle instrukcí, žádný z dotazníků nebylo nutno vyřadit kvůli nesprávnému vyplnění. Do výzkumu bylo tedy možno použít všechny navrácené dotazníky.

Celkový počet respondentů obou našich výzkumných souborů, tedy rodičů a dětí, jež tvoří dva naše výzkumné vzorky, byl 172. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků, z nichž se vrátilo řádně vyplněno 172, celková návratnost tedy byla 86%. Každý ze souborů byl zpracován a vyhodnocen zvlášť. Shodné klíčové otázky byly zpracovány, porovnány a vyhodnoceny na konci našeho výzkumu. Statistické hypotézy byly zpracovány a vyhodnoceny na základě dat, která byla získána z obou dotazníků.

4.5 Interpretace dat

Vrácené dotazníky byly statisticky zpracovány pomocí aplikace MS Excel. K tomu bylo třeba nejprve provést kódování odpovědí a stanovit si klíč, na základě kterého byl ke každé položce v dotazníku přiřazen určitý číselný znak. Tento znak byl poté zanesen do námi

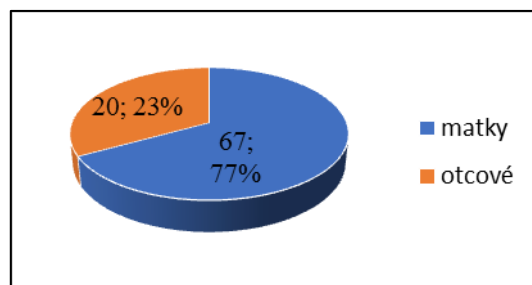
vypracované datové tabulky, v níž svislý sloupec prezentoval číslo dotazníku, vodorovný sloupec poté jednotlivé položky v dotazníku. Získaná data jsme poté dále zpracovávali uspořádáním do tabulek četností a graficky jsme je znázornili, grafy jsme doplnili o interpretaci výsledků. Pro každou skupinu respondentů byly výsledky interpretovány zvlášť, proběhla tedy nejdříve analýza dat, získaných od rodičů a dále potom analýza dat, získaných od dětí. Obě analýzy byly rozděleny do segmentů, postupně byly vyhodnoceny okruhy otázek, odpovídající dílčím výzkumným otázkám. Nejdříve byly zpracovány a popsány demografické otázky, dále potom otázky výzkumné.

4.5.1 Sociodemografické charakteristiky rodičů

Do úvodní části dotazníku jsme umístili otázky, obsahující sociodemografické údaje respondentů. Cílem bylo zjistit pohlaví respondentů, věk, bydliště, dosažené vzdělání, druh zaměstnaneckého poměru, rodinný stav a také údaje o tom, v kolika letech se respondentům narodilo první a poslední dítě.

Zastoupení respondentů dle pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Matka	67	0,77	77%
Otec	20	0,23	23%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 3: Zastoupení respondentů podle pohlaví (vlastní výzkum: 2018)

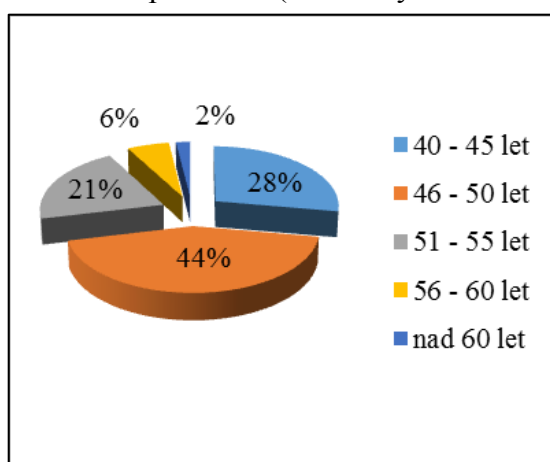
Graf 9: Zastoupení respondentů podle pohlaví (vlastní výzkum: 2018)

Prostřednictvím první otázky dotazníku došlo na základní rozřídění respondentů na matky (ženy) a otce (muže). Předpokládali jsme, že většinu dotazníků vyplní ženy, což se nám také potvrdilo. Důvodem pro tento náš předpoklad bylo, že matky budou k vyplnění dotazníku více ochotné vzhledem k tomu, že dítě je 9 měsíců jejich součástí a proto se jich problém pozdního rodičovství dotýká více. Výsledky potvrdily, že z celkového počtu 87 respondentů, kteří vyplnili náš dotazník, nebylo rozdělení na matky a otce vyvážené. Matky zde převažovaly (77 %; 67), zastoupení otců bylo potom 23 % (20). I přesto nám

nepřipadá procento zastoupení otců extrémně nízké. Celkově bylo naše zjištěné pouze pro dokreslení a nemá pro náš výzkum zásadní význam.

Věk respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
40 – 45 let	24	0,28	28%
46 – 50 let	38	0,43	43%
51 – 55 let	18	0,21	21%
56 - 60 let	5	0,06	6%
Nad 60 let	2	0,02	2%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 4: Věk respondentů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 10: Věk respondentů (vlastní výzkum: 2018)

Pro potřeby našeho dotazníku jsme si stanovili pět věkových rozmezí. Začínali jsme od věku 40 let, což je nejnižší možná hranice, pokud měli rodiče splňovat podmínku, aby jejich dítě navštěvovalo minimálně 2. stupeň ZŠ (námi předpokládaný nejnižší věk dětí byl 11 let) a narodilo se rodičům po 30. roce věku. Největší podíl respondentů byl ve věkové skupině 46–50 let (39 %). Jako druhá největší skupina se ukázali rodiče ve věku 44–45 let (23 %). Třetí nejsilnější skupinou tvořili rodiče ve věku 51–55 let (17 %). Další dvě skupiny byly zastoupeny již jen velmi slabě, ve skupině 56–60 let to bylo pouhých 6 % a ve skupině na 60 let byli tito respondenti v našem výzkumu zastoupeni pouze 2 %.

41;41; 43; 43; 43; 43; 43; 43; 44; 44; 44; 44; 44; 44; 44; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 45; 46; 46; 46; 46; 46; 46; 46; 46; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47; 47
47 - věkový medián rodičů
48; 48; 48; 48; 48; 48; 48; 48; 49; 49; 49; 49; 49; 49; 49; 50; 50; 50; 51; 51; 51; 51; 51; 51; 52; 52; 52; 52; 52; 52; 52; 52; 53; 53; 53; 55; 55; 56; 56; 56; 58; 60; 62; 63

Tabulka 5: Přehled hodnot pro výpočet věkového mediánu rodičů (vlastní výzkum: 2018)

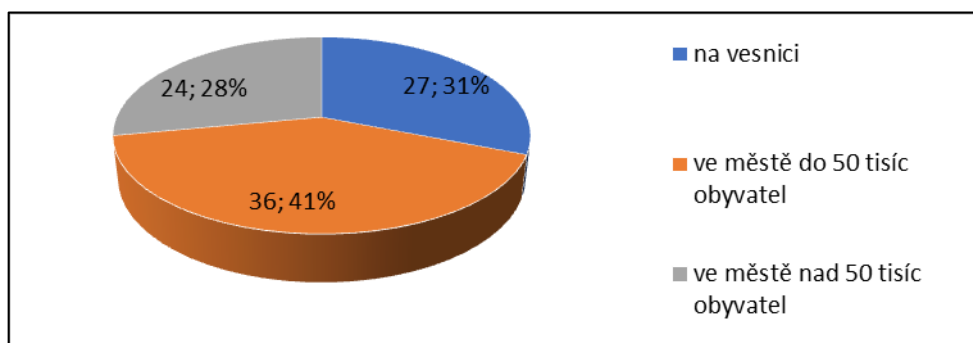
Současný věk	Celý soubor respondentů (87)
Medián věku	47,00
Minimum-maximum	41 - 63
Průměr ± směrodatná odchylka	48,41 ± 4,40

Tabulka 6: Věk respondentů v současnosti (vlastní výzkum: 2018)

Rodiče měli uvést i konkrétní hodnotu svého věku. Získané konkrétní hodnoty jsme zpracovali pomocí mediánu. Seřadili jsme všechna získaná čísla věku od nejmenší po největší a hodnota, která byla přesně uprostřed, je medián, v našem případě 47 a tato střední hodnota nám rozděluje respondenty na dvě stejné části. Věk jedné poloviny respondentů je stejný nebo nižší než 47 a druhé poloviny stejný nebo vyšší. Pro srovnání jsme vypočetli také průměrný současný věk rodičů pomocí aritmetického průměru, který byl 48,41. Vypočetli jsme také směrodatnou odchylku (funkce SMODCH.P v programu MS Excel), která nám udává, jak hodně se liší věk respondentů od průměrného věku, v tomto případě se jedná o 4,4. Čím větší je směrodatná odchylka, tím větší rozsah věků u našich respondentů najdeme. A naopak čím menší číslo vyjde, tím více jsou věkově respondenti seskupeni kolem průměrného věku. Jak můžeme vidět, medián je nižší než průměrný věk našich respondentů. Pokud by byl medián věku vyšší než věkový průměr, znamenalo by to, že v našem vzorku je mnohem více starších rodičů.

Místo bydliště respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Na vesnici	27	0,31	31%
Ve městě do 50 tisíc obyvatel	36	0,41	41%
Ve městě nad 50 tisíc obyvatel	24	0,28	28%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 7: Místo bydliště respondentů (vlastní výzkum: 2018)

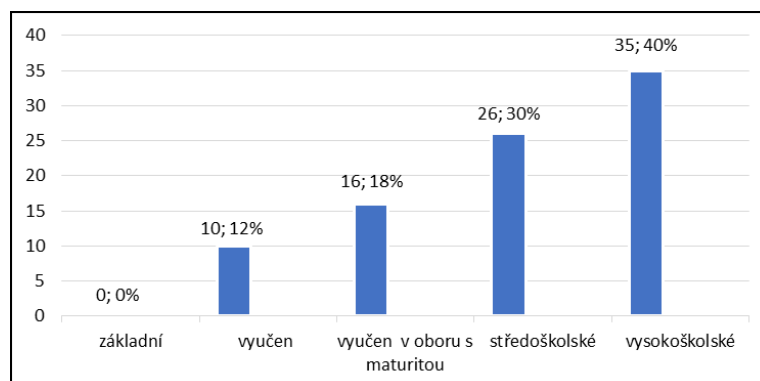

Graf 11: Místo bydliště (vlastní výzkum: 2018)

Jako místo svého bydliště označilo 27 respondentů (31 %) vesnici, 36 respondentů (41 %) město do 50 tisíc obyvatel a 24 respondentů (28 %) město nad 50 tisíc obyvatel. Z grafického znázornění je zřetelně patrné, že v zastoupení rodičů, kteří si pořídili dítě ve věku nad 30 let a bydlí na vesnici, v menším nebo větším městě, je jen velmi malý rozdíl. Můžeme tedy konstatovat, že pořízení dítěte ve věku nad 30 let nemusí a podle námi zjištěných dat ani není doménou rodičů z města. Město má sice logicky více rozmanitých podnětů, nabízí více zkušeností, možností, rozptýlení a zábavy než vesnice, což by nahrávalo možnosti, že rodičům se nabízí více aktivit, kterým by se věnovali raději než složitým otázkám rodiny, a že se tedy raději baví, než myslí na založení rodiny, s rostoucí kvalitou komunikačních technologií a možností se však rozdíly mezi městy a venkovem odstraňují a místo bydliště tedy v tomto případě nehraje žádnou roli.

Dosažené vzdělání respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Základní	0	0,00	0%
Vyučen v oboru	10	0,06	12%
Vyučen v oboru s maturitou	16	0,24	18%
Středoškolské	26	0,4	30%
Vysokoškolské	35	0,3	40%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 8: Dosažené vzdělání respondentů (vlastní výzkum: 2018)

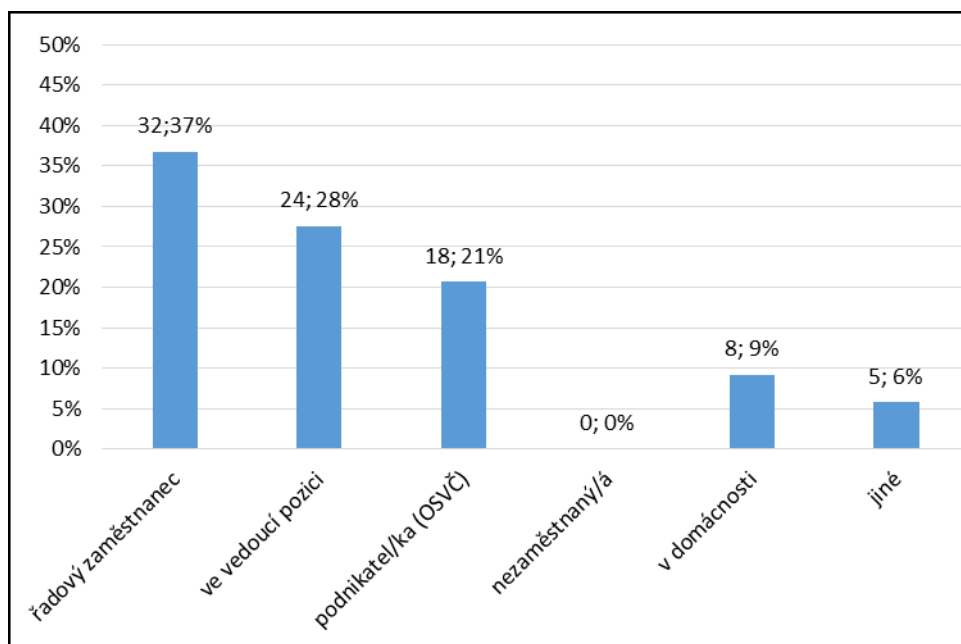

Graf 11: Dosažené vzdělání (vlastní výzkum: 2018)

Otázka, kterou jsme zjišťovali dosažené vzdělání respondentů, potvrdila tvrzení předkládané v teoretické části naší práce v kapitole 1.3 a to, že jedním z důvodů odkládání mateřství a rodičovství je studium. Procento vysokoškolsky vzdělaných rodičů, kteří měli dítě po 30. roce věku, bylo dle našich údajů 40 % (35), což se hodně blíží polovině. Středoškolského vzdělání dosáhlo 30 % (26) respondentů, vyučeno v oboru s maturitou bylo 18 % (16) a vyučeno v oboru bylo 12 % (10) respondentů. Žádný z rodičů nedosáhl pouze základního vzdělání. Je vidět, že lidem stále více záleží na vzdělání, jsou si vědomi toho, že dobré pracovní příležitosti přicházejí právě s dobrým vzděláním a na úkor tohoto odsouvají rodinný život na stále pozdější dobu, i když to nemusí být právě správné rozhodnutí, jehož důsledky bohužel nelze předem předvídat. Doba dokončeného studia se podle lékařů totiž z hlediska tělesného kryje s nejlepším reprodukčním věkem ženy, tedy má mladá žena zdravou dělohu a vaječníky, je silná a vitální a právě proto by měla využít období této nejvyšší plodnosti k reprodukci. Pohled civilizační a kulturní jsou ale zcela jiné, mladé matky budí v naší společnosti spíše nedůvěru, rodiče jsou tedy nuceni mezi těmito pohledy hledat kompromis. Neuvědomují nebo možná nepřipouštějí si, že věk ženy je přitom jedním ze zásadních faktorů pro přirozené početí.

Pozice v zaměstnání		Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Řadový zaměstnanec		32	0,37	37%
Ve vedoucí pozici		24	0,28	28%
Podnikatel/ka (OSVČ)		18	0,21	21%
Nezaměstnaný/á		0	0,00	0%
V domácnosti		8	0,09	9%
Jiné	MD/RD	5	0,06	6%
	Důchod			
		3	0,35	3,5%
Celkem		87	1,00	100%

Tabulka 9: Pozice v zaměstnání (vlastní výzkum: 2018)

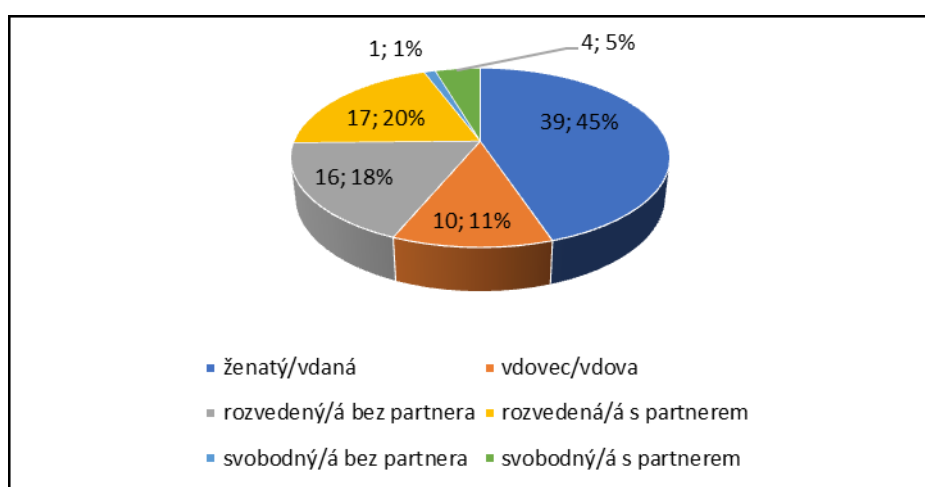

Graf 12: Pozice v zaměstnání (vlastní výzkum: 2018)

Prostřednictvím této otázky jsme se chtěli zjistit, jaké je mezi respondenty rozložení z hlediska zaměstnání. Žádný z respondentů nebyl nezaměstnaný, 6 % respondentů (5) uvedlo důvod jiné než uvedené v dotazníku, z toho 3 (2,5 %) bylo v důchodu a 2 (3,5 %) na mateřské/rodičovské dovolené. Nejvíce zastoupenou skupinou byli řadoví zaměstnanci, bylo jich 37 % (32). Ve vedoucí pozici bylo 28 % (24) respondentů, podnikalo 21 % (18) respondentů a v domácnosti bylo 9 % (8) respondentů. Podíl aktivně pracujících rodičů je tedy 85 % (74). Toto zjištění je velmi pozitivní, jelikož zaměstnanost rodičů zcela jistě vytváří lepší podmínky pro zdravý vývoj dítěte, děti v rodičích mají svůj vzor a odnáší si do budoucna žádoucí vzorce chování. Nevýhodou, obzvláště u podnikajících rodičů může být nedostatek času na dítě, rodiče často jako kompenzaci za svůj čas poskytují dětem materiální výhody, což ale není příliš optimální. Zjištění stejně jako u předchozí otázky podporují naše tvrzení z teoretické části diplomové práce 1.3.2 a 1.3.4, že důvodem pro odklad rodičovství může být kariéra a finanční zázemí. Rodiče chtějí dítě přivést do zajištěné rodiny a poskytnout mu veškeré možné výhody.

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ženatý/vdaná	39	0,45	45%
Vdovec/vdova	10	0,11	11%
Rozvedený/á bez partnera	16	0,18	18%
Rozvedená/á s partnerem	17	0,20	20%
Svobodný/á bez partnera	1	0,01	1%
Svobodný/á s partnerem	4	0,05	5%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 10: Rodinný stav (vlastní výzkum: 2018)

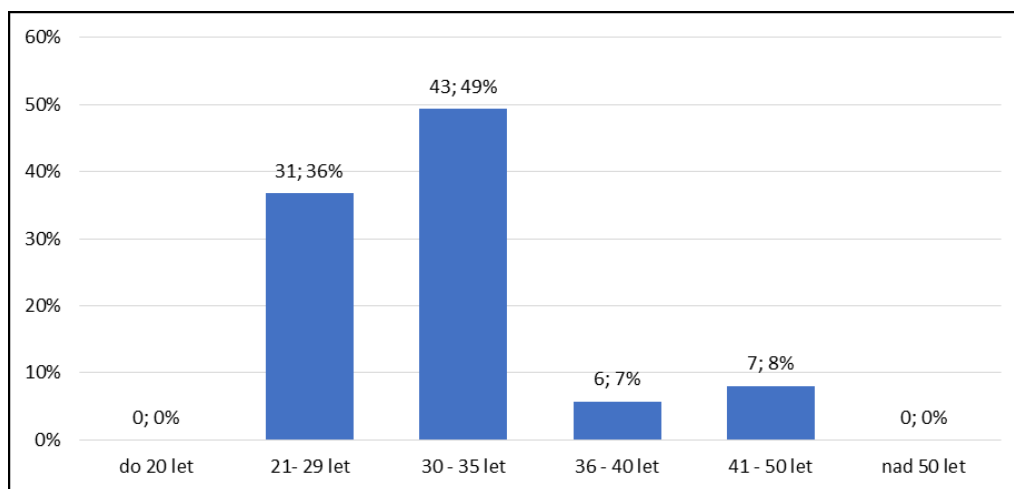
Graf 13: Rodinný stav (vlastní výzkum: 2018)

Touto otázkou jsme zjišťovali, v jakém typu rodinného soužití naši respondenti žijí. Nejpočetnější skupinu tvořili manželé, celých 45 % (39), což nám dává takřka polovinu z celého počtu respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou tvořili rozvedení rodiče, rozvedený/á s partnerem tvořili 20 % (17) a jen o něco málo za nimi rozvedený/á bez partnera s 18 % (16). Celkově tak rozvedení rodiče tvořili 38 % (33) z celkového počtu našich respondentů. Naše výsledky potvrzují všeobecně známý fakt, že rozvodovost je v České republice v posledních letech poměrně vysoká. 10 % (11) respondentů uvedlo, že ovdověli. Polovina těchto respondentů nemá další dítě, polovina má další dítě s novým partnerem. Ve většině případů byl partner o hodně starší než respondent. Znovu se nám zde otevírá otázka, zda si toto riziko rodiče připouštějí a zda berou zřetel na to, že ztráta rodiče může být pro dítě velkou zátěží. Neznamená to nutně, že dítě bude s jedním rodičem strádat (záleží také na věku, kdy dítě o rodiče přijde, toto jsme v našem výzkumu nezjišťovali), každopádně jej to v nějakém ohledu poznamená, obzvláště přijde-li o matku.

Skupinu svobodných s partnerem tvořili respondenti v 5% (4) a skupinu svobodných bez partnera pouze 1 % (1) z celkového počtu našich respondentů. Výsledky opět potvrzují všeobecné povědomí a to, že člověk chce žít v páru, nechce být na výchovu dětí sám a pokud je to možné, hledá si partnera a to i ve vyšším věku.

Věk respondenta při narození prvního dítěte	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
do 20 let	0	0,00	0%
21 - 29 let	31	0,36	36%
30 - 35 let	44	0,51	51%
36 - 40 let	6	0,07	7%
41 - 45 let	3	0,03	3%
46 – 50 let	3	0,03	3%
Nad 50 let	0	0,00	0%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 11: Věk respondentů při narození prvního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Graf 14: Věk při narození prvního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Respondentů jsme se dotazovali také konkrétně na věk v době narození jejich prvního dítěte. Nejpočetnější skupinu tvořili rodiče, jimž se narodilo první dítě ve věku 30-35 let, jednalo přesně takřka o polovinu všech respondentů, 49 % (43). Druhou nejpočetnější skupinou tvořili rodiče s prvním dítětem narozeným ve věku 21–29 let, údaj je opět vysoký a to 36 % (31). Tyto dvě věkové skupiny pojmuly 74 z celkového počtu 87 respondentů. Ve věku 36 – 40 let mělo první dítě 7 % (6) respondentů, ve skupině 41–45 let se první dítě narodilo 3 % (3) rodičů a ve skupině 46-50 let taktéž respondenti uvedli 3 % (3). Žádnému

z rodičů se nenarodilo dítě do 20 let, což není žádným překvapením, potvrzuje to dlouhodobý trend zvyšování věku prvorodiček a celkově trend odkládání rodičovství do vyššího věku. Taktéž žádný z respondentů se nestal poprvé rodičem po 50. roce věku. I zde to není překvapením, biologické faktory hrají jednoznačně proti početí dítěte v takto vysokém věku, leč vyloučit tuto možnost jsme nemohli. Ze získaných výsledků lze usuzovat, že část rodičů si nezvolila možnost mít první dítě po 30. roce věku dobrovolně, předpokládáme, že se jedná o respondenty ze skupin 36–40 let a 41–50 let. U ostatních respondentů může přicházet do úvahy jak varianta nedobrovolného odsunutí narození prvního dítěte do vyššího věku, tak dobrovolné odložení rodičovství.

21; 21; 21; 21; 21; 21; 21; 21; 22; 22; 23; 24; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 25; 26; 26; 27; 27; 27; 28; 28; 29; 29; 29; 29; 29; 29; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30;
30 - věkový medián rodičů při narození prvního dítěte
 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 32; 32; 33; 33; 33; 33; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 35; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 37; 37; 40; 42; 44; 45; 46; 48; 49

Tabulka 12: Přehled hodnot pro výpočet věkového mediánu při narození prvního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Věk při narození prvního dítěte	Celý soubor respondentů (87)
Medián věku	30,00
Minimum-maximum	21 - 49
Průměr ± směrodatná odchylka	30,86 ± 6,08

Tabulka 13: Věk při narození prvního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

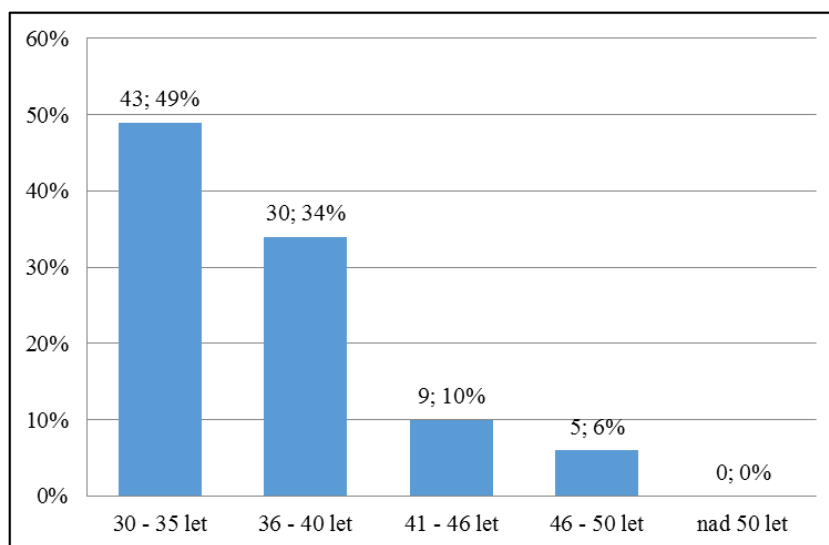
Také u této otázky jsme se rodičů dotázali na konkrétní číslo jejich věku a zjistili jsme věkový medián rodičů při narození prvního dítěte, v tomto případě 30. Můžeme tedy konstatovat, že věk respondentů v době narození prvního dítěte byl stejný nebo nižší než 30 let a u druhé poloviny stejný nebo vyšší než 30 let. Nejnižší věk respondentů v době narození prvního dítěte byl 21 let a nejvyšší věk byl 49 let. Pro srovnání jsme vypočetli také průměrný věk respondentů při narození prvního dítěte pomocí aritmetického průměru, v tomto případě je to hodnota 30,86. Současně jsme vypočetli i směrodatnou odchylku, která nám udává, jak velký je rozdíl mezi průměrným věkem a věkem jednotlivých respondentů, v tomto případě se jedná o 6,08. Čím větší je směrodatná odchylka, tím větší rozsah věků u našich respondentů najdeme. A naopak čím menší číslo vyjde, tím více jsou

věkově respondenti seskupeni kolem průměrného věku. Stejně jako v případě současné věku rodičů je medián o něco málo nižší než průměrný věk našich respondentů při narození prvního dítěte. Pokud by byl medián věku vyšší než průměr, znamenalo by to, že první dítě mělo více rodičů ve vyšším věku.

Věk při narození posledního dítěte	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
30 - 35 let	43	0,49	49%
36 - 40 let	30	0,35	35%
41 - 45 let	9	0,10	10%
46 – 50 let	5	0,06	6%
Nad 50 let	0	0,00	0%
Celkem	87	1,00	1,00

Tabulka 14: Věk respondentů při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Při narození posledního dítěte byli nejčastěji zastoupení respondenti ve věku 30–35 let a to v 49 % (43). Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti ve věku 36–40 let (30; 35 %), dále potom 41–45 let (9; 10%) a ve věku 46-50 let (5; 6 %) respondentů. Žádný z respondentů neuvedl jako věk narození posledního dítěte nad 50 let. Jelikož při narození prvního dítěte uváděla početná skupina rodičů věk 21–29 let, můžeme usuzovat, že právě tito respondenti si další dítě pořídili do věku 35 let.

Graf 15: Věk respondentů při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 30; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 31; 32; 32; 32; 32; 32; 33; 33; 33; 33; 33; 33; 33; 33; 33; 33; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 34; 35; 35; 35; 35; 35; 35; 35; 35; 35; 35; 36 - věkový medián rodičů při narození posledního dítěte 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 36; 37; 37; 37; 37; 37; 37; 37; 37; 37; 37; 38; 38; 39; 40; 40; 40; 40; 40; 40; 40; 41; 42; 42; 42; 42; 42; 44; 45; 46; 46; 48; 48; 49
--

Tabulka 15: Věkový medián rodičů při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Věk při narození posledního dítěte	Celý soubor respondentů (87)
Medián věku	36,00
Minimum-maximum	30 - 49
Průměr ± směrodatná odchylka	36,00 ± 4,52

Tabulka 16: Věk při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

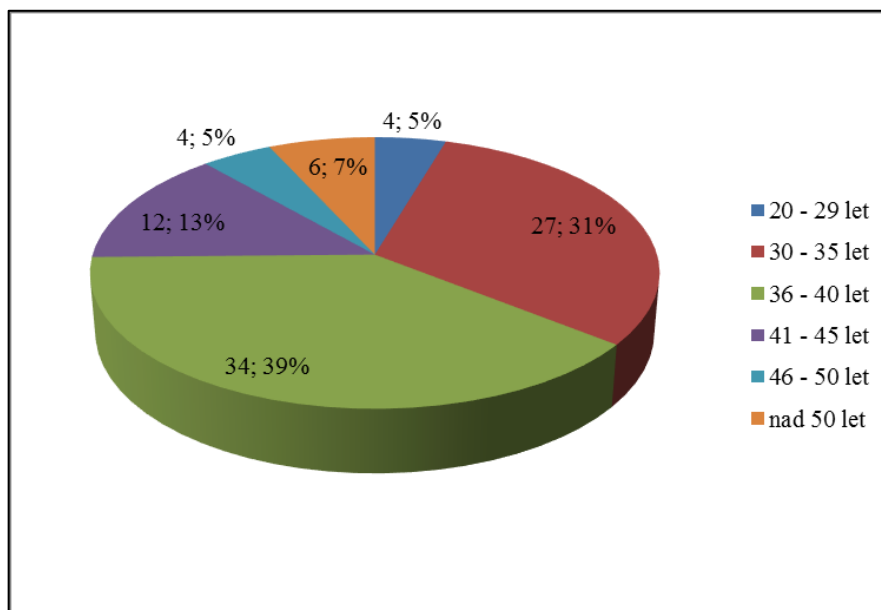
Také u této otázky měli rodiče uvést konkrétní číslo svého věku. Věkový medián rodičů při narození posledního dítěte byl 36. Polovina respondentů měla poslední dítě ve věku 36 let nebo méně a druhá polovina měla poslední dítě ve věku 36 let nebo více. Nejnižší věk respondentů v době narození prvního dítěte byl 30 let a nejvyšší věk byl 49 let. Opět jsme vypočetli průměrný věk respondentů při narození posledního dítěte, který byl shodně s mediánem 36, v našem souboru se tedy nevyskytují extrémní hodnoty, které by průměrný věk respondentů navyšovaly. Směrodatná odchylka, která nám udává, jak moc se liší věk respondentů od průměrného věku, byla v tomto případě 4,52. Čím větší je směrodatná odchylka, tím větší rozsah věků u našich respondentů najdeme. A naopak čím menší číslo vyjde, tím více jsou věkově respondenti seskupeni kolem průměrného věku.

Věk partnera při narození posledního dítěte	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
20 – 29 let	4	0,05	5%
30 - 35 let	27	0,31	31%
36 - 40 let	34	0,39	39%
41 - 45 let	12	0,13	13%
46 – 50 let	4	0,05	5%
Nad 50 let	6	0,08	7%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 17: Věk partnera při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Věk partnera při narození posledního dítěte	Celý soubor respondentů (87)
Medián věku	37,00
Minimum-maximum	27 - 55
Průměr ± směrodatná odchylka	37,52 ± 6,47

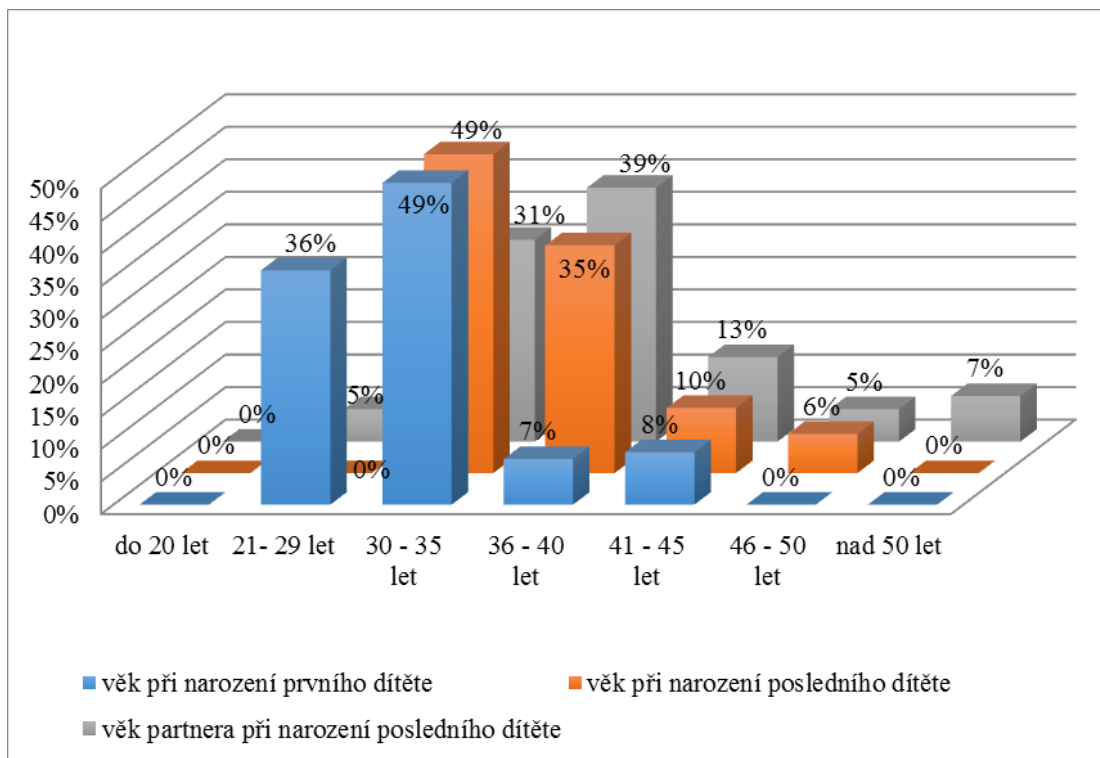
Tabulka 18: Věk partnera při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Graf 16: Věk partnera při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

I u této otázky jsme se respondentů dotazovali na konkrétní věk jejich partnera při narození posledního dítěte. V tomto případě byly nejpočetnější dvě skupiny, respondenti, kteří měli partnera při narození posledního dítěte ve věku 36–40 let (34; 39 %) a ve věku 30–35 let (27; 31 %) respondentů. Partnera ve věku 41–45 let mělo při narození posledního dítěte 13 % (12), ve věku 46-50 let 5 % (4) respondenti a nad 50 let potom 7 % (6) respondentů. Vezmeme-li tyto tři skupiny respondentů dohromady, vyjde nám 25 % (22) respondentů ve věku nad 40 let kdy, jak jsme psali v kapitole 2 a následně v podkapitole 2.1, klesá s přibývajícím věkem ženy pravděpodobnost otěhotnění, v případě těhotenství u žen starších 35 let existuje zvýšené riziko těhotenských komplikací, jako jsou samovolné potraty, vysoký krevní tlak, preeklampsie apod. Po 35. roce života ženy se rovněž zvyšuje riziko vývojových vad plodů. Z výše uvedených důvodů je těhotenství u žen nad 35 let považováno za rizikové. Rizika z hlediska vyššího věku muže zde také jsou, ale

neprojevují se tak významně, jako u žen. Podle předpokladů mělo velmi málo respondentů partnera mladšího 30 let (4; 5 %), jelikož našim respondentům muselo být v době narození dítěte minimálně 30 let, tato skupina má partnera výrazně mladšího, což není vzhledem k dnešnímu stavu společnosti nic neobvyklého.

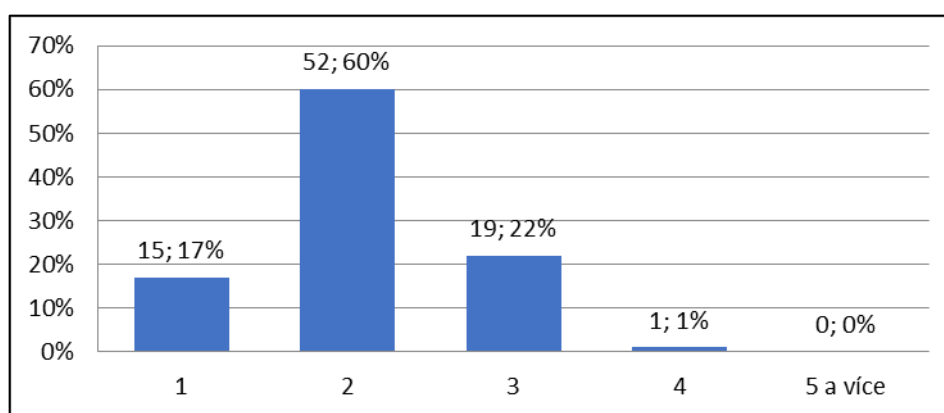

Graf 17: Srovnání věku respondentů při narození prvního a posledního dítěte a věku partnera při narození posledního dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Získaná data o věku při narození prvního a posledního dítěte a také o věku partnera při narození posledního dítěte jsme využili pro grafické znázornění rozdílu ve výši věku, kdy respondenti měli první a poslední dítě a o věku jejich partnera v okamžiku narození posledního dítěte. Je zde velmi hezky vidět, jak se od sebe jednotlivé věkové skupiny v dané situaci odlišují, můžeme usuzovat, že věk partnera při narození posledního dítěte byl spíše nižší, tedy je pravděpodobné, že respondent má nového partnera a tento je mladší, ale může to být i partner starší, žádný z rodičů neměl poslední dítě do věku 29 let, což bylo jedním z našich kritérií, aby respondenti byli v době narození dítěte (ne nutně prvního, ale každopádně minimálně posledního) starší 30 let. Ovšem partneři některých rodičů byli mladší 30 let i v době narození posledního dítěte, tedy mladší než respondent s jen málo respondentů mělo v době narození posledního dítěte více než 50 let.

Počet dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
1	15	0,17	17%
2	52	0,60	60%
3	19	0,22	22%
4	1	0,01	1%
5 a více	0	0,00	0%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 19: Počet dětí (vlastní výzkum: 2018)

Graf 18: Počet dětí v rodině respondentů (vlastní výzkum: 2018)

Další otázka zjišťovala počet dětí v rodinách respondentů. Nejčastější uvedený počet dětí byl dvě a to v nadpoloviční většině 60 % (52). Druhou nejpočetnější skupinou byli tři děti v rodině a to v 22 % (19), následovalo jedno dítě 17 % (15) a nejméně byla zastoupena možnost se čtyřmi dětmi a to pouze v 1 % (1). Žádný z respondentů neuvěděl, že má pět a více dětí.

Námi získaná data odpovídají výsledkům analýzy s názvem „*Preferované počty dětí v rodině*“, která vychází z výzkumné studie realizované Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, publikované v roce 2008. V České republice má dlouhodobou tradici model rodiny se dvěma dětmi, pro který se vyslovili více jak dvě třetiny respondentů, pravděpodobnost porodu třetího, respektive čtvrtého či pátého dítěte je v české populaci velmi nízká. Rodinu se třemi dětmi by chtělo 23 % lidí, čtyři či více dětí v rodině pak pouze 4 % dotázaných. Jedno dítě je ideálem pro poměrně malou skupinu lidí, model vícečetné rodiny převažuje nad modelem rodiny s jedním dítětem. Lidé v České republice bez ohledu na to, v jaké fázi životního cyklu se právě nacházejí, jednoznačně preferují dvě děti v rodině. (Svobodová, © 2004-2014.)

4.5.2 Sociodemografické charakteristiky dětí

Pro sociodemografické charakteristiky dětí jsme jako úvod do dotazníkového šetření, uvedli osm demografických otázek, které zjišťovaly, zda dotazník vyplnil chlapec nebo dívka, jejich věk, místo bydliště, druh soužití s rodiči, věk matky a otce v době respondentova narození, počet sourozenců a zda jsou vůči respondentovi starší nebo mladší.

Pohlaví dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Chlapec	37	0,44	44%
Dívka	48	0,56	56%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 20: Pohlaví dětí (vlastní výzkum: 2018)

Úvodní otázkou se nám respondenti rozdělili na chlapce a dívky. Jelikož vyplnění dotazníku bylo dobrovolné, zajímalo nás, zda jej k vyplnění dotazníku budou ochotnější dívky než chlapci. Náš předpoklad se potvrdil, dotazník vyplnilo 56 % (48) dívek a 44 % (37) chlapců. Zjištění pohlaví dětí bylo jen názorné a má pro náš výzkum pouze okrajový význam.

Věk dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
11 - 12 let	17	0,2	20%
13 - 14 let	28	0,33	33%
15 - 16 let	23	0,27	27%
17 - 18 let	17	0,20	20%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 21: Věk dětí (vlastní výzkum: 2018)

Tato otázka rozdělila děti do čtyř věkových skupin. Vycházeli jsme od věku 11 let, tedy nejnižšího možného věku při docházce na 2. stupeň ZŠ, u mladších dětí jsme předpokládali, že jejich názor na věk rodičů by nemusel být relevantní právě kvůli jejich nízkému věku. Horní věková hranice byla 18 let, kdy se děti stávají dospělými. Největší podíl respondentů byl mezi dětmi ve věku 13-14 let, zcela jistě tedy ještě navštěvují ZŠ a

to 33 % (28), těsně za nimi byla skupina dětí ve věku 15-16 let, zde již mohli vyšší stupeň školní docházky, jednalo se o 27 % (23) dětí. Shodně po 20 % (17) respondentů měly skupiny dětí ve věku 11-12 let, tedy žáků ZŠ a ve věku 17-18 let, tedy vlastně již skoro dospělí lidé. Stejně jako u předcházející otázky mají zjištěná data pro náš výzkum pouze okrajový význam a použili jsme je pouze pro dokreslení stavu.

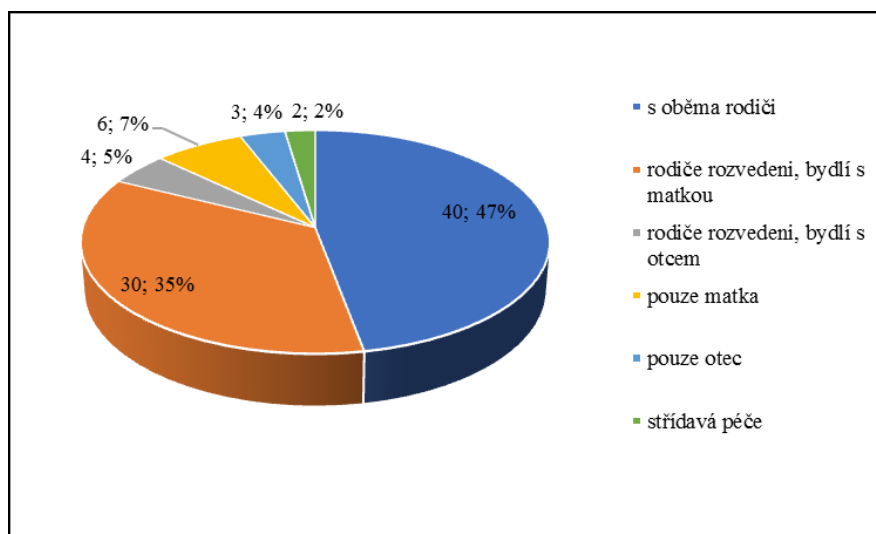
Místo bydliště dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Na vesnici	25	0,29	29%
Ve městě do 50 tisíc obyvatel	34	0,40	40%
Ve městě nad 50 tisíc obyvatel	26	0,31	31%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 22: Místo bydliště dětí (vlastní výzkum: 2018)

Otázka, týkající se místa bydliště respondentů nám ukázala, že 40 % (34) dětí bydlí ve městě do 50 tisíc obyvatel, 31 % (26) dětí bydlí na vesnici a 29 % (25) dětí bydlí ve městě nad 50 tisíc obyvatel. Více než polovina respondentů tedy žila buď na vesnici, nebo v menším městě. Zjištěná data jsou pro naše šetření dostatečná, můžeme pouze konstatovat, že ochota škol, díky kterým jsme respondenty získávali, ke spolupráci, byla vyšší v menších městech a na vesnicích než ve městě velkém.

Typ rodiny	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
S oběma rodiči	40	0,47	47%
Rodiče rozvedeni, bydlí s matkou	30	0,35	35%
Rodiče rozvedeni, bydlí s otcem	4	0,05	5%
Pouze matka	6	0,07	7%
Pouze otec	3	0,04	4%
Střídavá péče	2	0,02	2%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 23: Typ rodiny (vlastní výzkum: 2018)

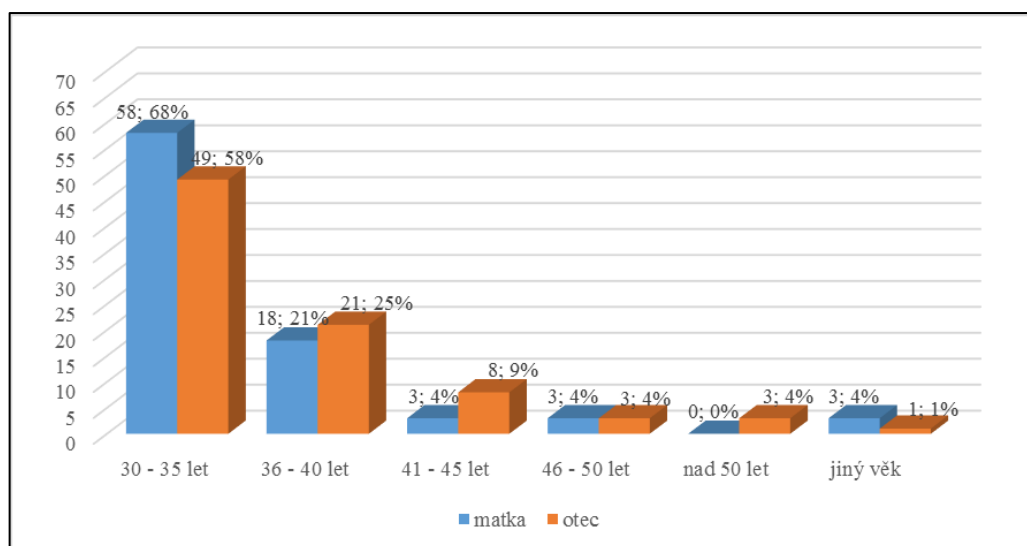

Graf 19: Typ rodiny (vlastní výzkum: 2018)

Další otázkou v dotazníku jsme se děti dotazovali na typ jejich rodiny. Nejvíce dětí žilo v rodině s oběma rodiči a to 47 % (40), což je poměrně vysoké číslo v době, kdy rozvodovost podle statistik neustále stoupá. Nemusí to ovšem nutně znamenat, že rodiče jsou manželé, mohou spolu pouze žít. Tento typ rodinného soužití je samozřejmě pro dítě nejlepší, jsou v něm zastoupeny oba prvky, jak mužský, tak ženský a dítě se s oběma těmito prvky má možnost postupně seznamovat. U 35 % (30) respondentů jsou rodiče rozvedeni a dítě žije s matkou, 5 % (4) respondentů žije naopak po rozvodu rodičů s otcem. Celkově dostáváme tedy 40 % (34) dětí, jejichž rodiče se rozvedli, což se velmi blíží počtu dětí s oběma rodiči. Tímto se nám potvrzuje trend vysoké rozvodovosti, kdy v dnešní době již není rozvod vnímán jako nějaké stigma, ale jako běžná věc, jako součást života. Neznamená to nutně ovšem, že dítě žije pouze s matkou nebo pouze s otcem, každý z těchto rodičů může mít partnera a tudíž dítě není o mužský, případně ženský vzor v každodenním životě ochuzeno. I v našem vzorku respondentů byly přítomny případy, kdy jeden z rodičů zemřel, v případě otce, tedy že dítě má jen mámu to bylo 7 % (6) respondentů a v případě matky, tedy že dítě má jen tátu potom 4 % (3). Tato situace je vždy smutná a nemusí se nutně týkat jen rodičů vyššího věku. Je to pravděpodobně to nejhorší, co se dítěti může přihodit. Dítě je vždy vystaveno velké emoční zátěži a tato situace jej může negativně ovlivnit do budoucna. 2 % (2) dětí uvedli jako možnost střídavou péči. Tento druh společné péče, kdy po rozvodu dítě tráví čas stejným dílem u matky i u otce, se neustále rozrůstá. Pozitivní v tomto případě je, že i po rozvodu neztrácí dítě péči ani jednoho z rodičů, byť ne ve společné domácnosti.

Věk matky a otce v době narození dítěte	Absolutní četnost		Relativní četnost		Četnost v %	
	Matka	Otec	Matka	Otec	Matka	Otec
30 - 35 let	58	49	0,68	0,57	68%	58%
36 - 40 let	18	21	0,25	0,25	21%	25%
41 - 45 let	3	8	0,04	0,09	4%	9%
46 - 50 let	3	3	0,04	0,04	4%	4%
Nad 50 let	0	3	0	0,04	0%	4%
Jiný věk	3	1	0,04	0,01	4%	1%
Celkem	85	85	1,00	1,00	100%	100%

Tabulka 24: Věk matky a otce v době narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Graf 20: Věk matky a otce v okamžiku narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Dalšími dvěma otázkami jsme zjišťovali věk matky a věk otce v okamžiku narození dítěte. Nejvíce respondentů se narodilo matkám (58; 68 %) a otcům (49; 58 %) ve věku 30-35 let. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti, kteří se narodili matkám (18; 21 %) a otcům (21; 25 %) ve věku 36-40 let. Naše zjištění koresponduje s daty Českého statistického úřadu, která jsme uváděli v kapitole 1.1. Tato udávají, že nejvíce dětí se v ČR (v přepočtu na počet žen) rodí ženám ve věku 30 let a nejpočetnější skupinou jsou rodiče ve věku 30-34 let (tabulka 2). U druhé skupiny se naše zjištění rozcházejí, data Českého statistického úřadu udávají jako druhou nejpočetnější skupinu ve věku 25-29 let, kdežto u nás je to 36-40 let. Toto zkrácení je způsobeno našim zkoumaným vzorkem, kdy nás zajímali jen respondenti nad 30 let, údaje o mladších rodičích se nám mohli vyskytnout

v případě, že jeden z partnerů je mladší, tato skupina však nebyla velmi početná. V roce 2016 se narodilo matkám starším 30 let 55,7 % z celkového počtu živě narozených dětí, u matek nad 35 let 21,2 %. Respondentů, jejichž matky měly při jejich narození 41-45 let byla 4 % (3), respondentů s otci tohoto věku bylo 9 % (8). Respondenti s matkami, které měly při jejich narození věk 46-50 byla 4 % (3), stejně tak to byla u otců. Nad padesát let neměla v okamžiku narození dítěte žádná matka, otců byla 4 % (3). Jiný věk uvedla 4 % (3) respondentů u matek, u otců potom 1 % (1) respondent. Věk byl v těchto případech pod 30 let.

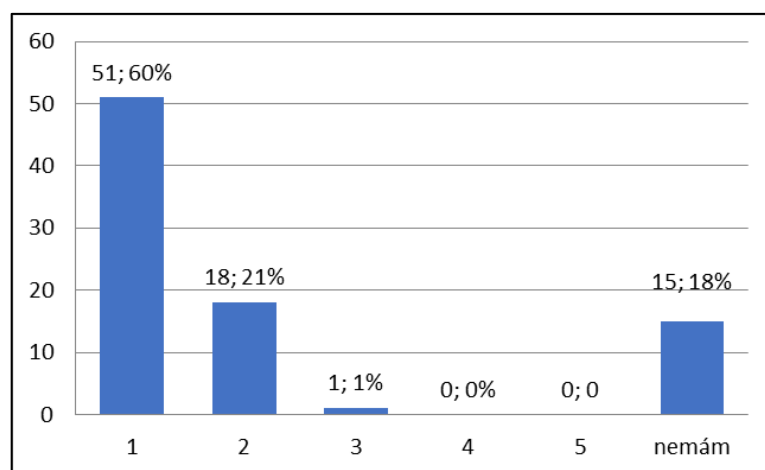
Věk matky a otce při narození dítěte	Matka	Otec
Medián věku	32,00	35,00
Minimum-maximum	21 - 48	28 - 45
Průměr ± směrodatná odchylka	33,53 ± 4,43	36,01 ± 5,49

Tabulka 25: Věk matky a otce při narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Také děti měly uvést konkrétně, jaký byl věk rodičů let při jejich narození. Věkový medián matky při narození dítěte byl podle našeho šetření 32 let, u otce 35 let. Polovina respondentů se tedy narodila matkám, které měly 32 let nebo méně a otcům, kteří měli 35 let a méně, druhá polovina se narodila matkám ve věku 32 let nebo více a otcům ve věku 35 let a více. Jako nejnižší věk matky při narození bylo respondenty udáno 21 let, nejvíce 48 let. Jako nejnižší věk otce při narození dítěte bylo respondenty udáno 28 let a nejvyšší věk byl 45 let. Průměrný věk matek respondentů při jejich narození byl 33,53 let, průměrný věk otců 36,1 let. Směrodatná odchylka, která nám udává, jak moc se liší věk respondentů od průměrného věku, byla v případě matek 4,43 a v případě otců 5,49. Čím menší je směrodatná odchylka, tím více jsou věkově respondenti seskupeni kolem průměrného věku, v našem případě se jedná o matky. Podle dat Českého statistického úřadu, která jsme uváděli v grafu 7, byl průměrný věk matky ve Zlínském kraji v roce 2014 30,5 let a v roce 2015 30,4 let. Věk otců udán nebyl. Námí vypočítaný průměr 33,53 let, je oproti tedy vyšší, opět je to ale dáno skupinou respondentů, na které je náš výzkum zaměřen, také naše šetření probíhalo o 3 roky později.

Počet sourozenců	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
1	51	0,60	60%
2	18	0,21	21%
3	1	0,01	1%
4	0	0	0%
5	0	0	0%
Nemám	15	0,18	18%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 26: Počet sourozenců (vlastní výzkum: 2018)

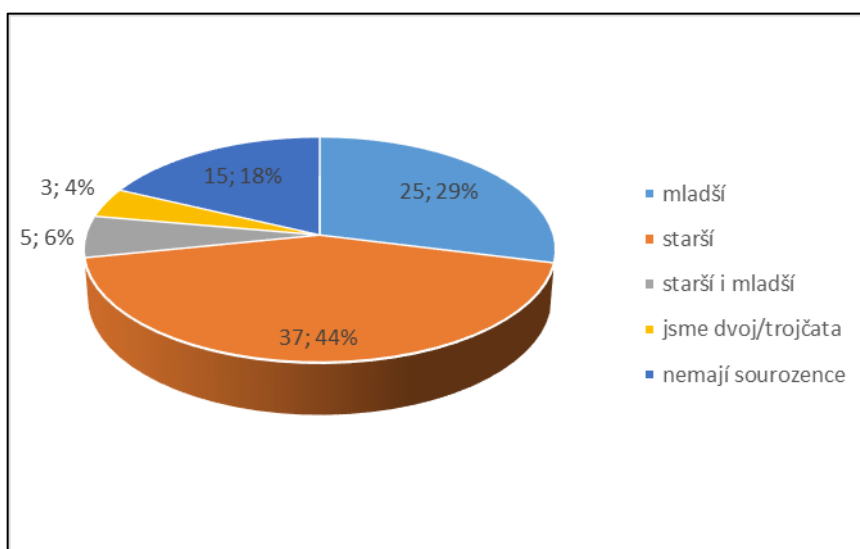

Graf 21: Počet sourozenců (vlastní výzkum: 2018)

Další otázkou jsme zjišťovali, zda respondenti mají sourozence. Nejpočetnější skupina respondentů uvedla, že mají jednoho sourozence, 60 % (51) respondentů, tedy v rodině jsou dvě děti. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti se dvěma sourozenci, 21 % (18), v rodině jsou přítomny tři děti. Pouze v jednom 1 % (1) byla uvedena možnost tří sourozenců, tedy že v rodině jsou čtyři děti. Čtyři a pět sourozenců neměl žádný respondentů. 18 % (15) respondentů sourozence nemá, dítě je tedy v rodině jedináčkem. Získaná data korespondují s daty, získanými od rodičů, tedy že převažuje model rodiny se dvěma dětmi, rodiny se třemi dětmi jsou již spíše výjimkou a více než tři děti má jen mizivé množství současných rodin.

Sourozenci	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Mladší	25	0,29	29%
Starší	37	0,44	44%
Starší i mladší	5	0,00	6%
Jsme dvoj/trojčata	3	0,04	4%
Nemají sourozence	15	0,18	18%
Celkem	70	1,00	100%

Tabulka 27: Sourozenci (vlastní výzkum: 2018)

Graf 22: Sourozenci (vlastní výzkum: 2018)

U těch respondentů, kteří uvedli, že sourozence mají, nás zajímalo, zda jsou starší, mladší, starší i mladší nebo stejně staří, tedy že pocházejí z vícečetného těhotenství. Nejvíce respondentů, 44 % (37), mělo sourozence starší, 29 % (25) mělo sourozence mladší. Jak starší, tak mladší sourozence mělo 6 % (5) respondentů, byli tedy dítětem tzv. prostředním a 4 % (3) respondenti uvedli, že jsou dvoj/trojčata. 18 % (15) respondentů byli jedináčci, v předchozí otázce uvedli, že sourozence nemají. Podle našeho názoru si rodiče neuvědomují, že povahové vlastnosti dětí mohou být pořadím jejich narození ovlivněny, že i věkový rozdíl mezi sourozenci hraje svou roli a ovlivňuje životy dětí jak v současnosti, tak do budoucna. Dítě tam může být zatíženo nejen tím, že má starší rodiče, ale i tím, že má výrazně starší či mladší sourozence, případně nemá sourozence žádné.

Rudolf Kohoutek na internetovém blogu Psychologie a teorie v praxi uvádí, že podle obecného názoru jedináčci bývají rozmazlení, nároční, nepřizpůsobivý, neukáznění,

nesamostatní, egocentričtí. Pro rodiče je paradoxně těžší vychovávat dítě jedno než více, často se vzdávají své rodičovské převahy, dítě si na to rychle zvykne a vyžaduje hýčkání a přepych. Z jedináčka se tak snadno stává egocentrista a sobec. U nejstaršího dítěte může mít na jeho vývoj vliv to, že je zprvu pro rodiče jediným, narození dalšího sourozence u něj může vyvolat negativní pocity, dítě žárlí a cítí se odstrkováno. Proto může začít zlobit, být zlomyslné, neustále rodičům odporovat. Pokud je dítě na příchod sourozence dobře připraveno, naopak to může vést k rozvoji jeho samostatnosti, starosti o druhé, odpovědnosti. Druhé a další dítě v rodině má velkou výhodu v tom, že má ve starším sourozenci vzor. Rodiče jsou již ve výchově zkušenější, dítě již tolik nehlídají. Výrazný věkový rozdíl mezi starším a mladším může způsobovat pocity méněcennosti, starší sourozenec umí vše lépe. Prostřední sourozenec na tom není právě nejlépe, starší si jistí postavení svou vyspělostí a mladší si uzurpuje pozornost rodičů, na prostředního se tak nedostává, dítě se může začít stahovat do ústraní, často vznikají zlozvyky. Nejmladší sourozenec je v centru dění celé rodiny. To u něj může vést k přecitlivělosti, nesamostatnosti, dožadování se pomoci a výhod. *„Pořadí, které člověk zaujímá mezi sourozenci, může mít vliv na úspěšnost jeho vztahů v manželství.“* (Kohoutek, 2009, online)

5 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT DOTAZNÍKU – VERZE PRO RODIČE

Vyhodnocení a rozbor dotazníku pro rodiče jsme provedli jako první. Vždy jsme uvedli znění a číslo otázky, získaná data jsme prezentovali pomocí tabulek a grafů. Typ grafu byl vždy vybrán s ohledem na typ dat, aby znázornění bylo co nejpřehlednější. Zjištění, vztahená ke každé z otázek byla námi vždy okomentována. Každá z jednotlivých podkapitol odpovídá jedné z našich dílčích výzkumných otázek. Budeme tedy analyzovat z pohledu rodičů oblasti týkající se motivů pozdního rodičovství, věkové hranice pozdního rodičovství, ideálního věku pro početí dítěte, výhod pozdního rodičovství, nevýhod pozdního rodičovství a v neposlední řadě také, zda si rodiče myslí, že děti jsou s jejich věkem spokojeny. Počet respondentů-rodičů byl 87.

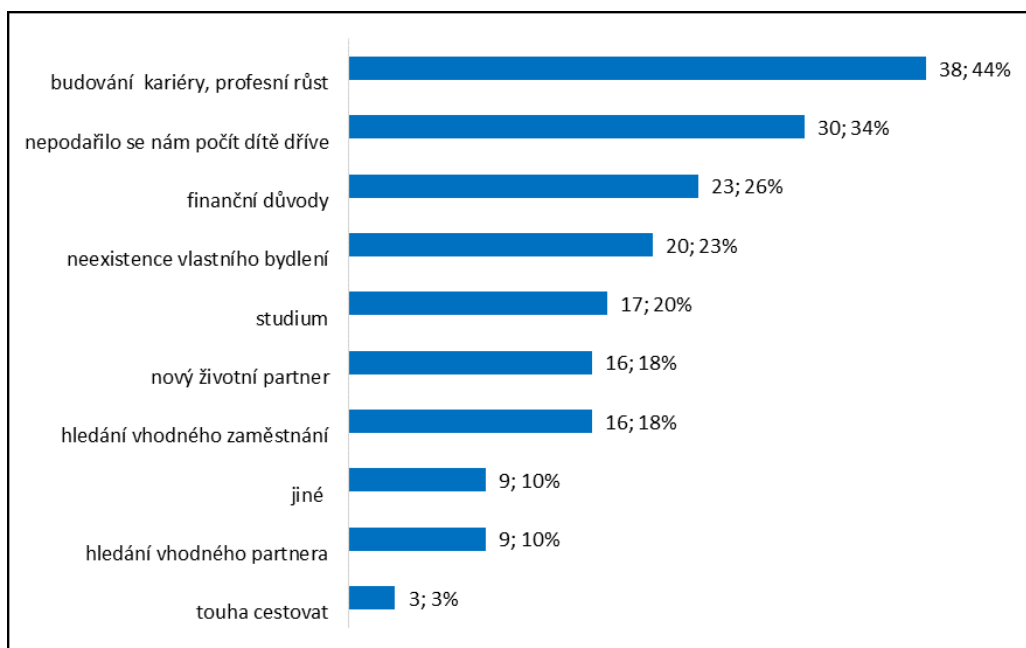
5.1 Motivy pozdního rodičovství

V tomto oddíle jsme zkoumali, jaké důvody vedly rodiče k početí dítěte po 30. roce věku. Využili jsme získaných dat z otázek č. 4, 11, 12, 17 a 22. Cílem bylo zjistit, které faktory byly při rozhodování o početí dítěte ve vyšším věku rozhodující, zda biologické či jiné, rodiče měli zvážit možnost, mít dítě ve stejném věku. Na závěr jsme hodnotili spokojenost s množstvím času, stráveného s dětmi, jelikož v odborné literatuře je tento aspekt uváděn jako jeden z důvodů, na který rodiče berou zřetel, narození dítěte odkládají do vyššího věku proto, aby se mu mohli plně věnovat.

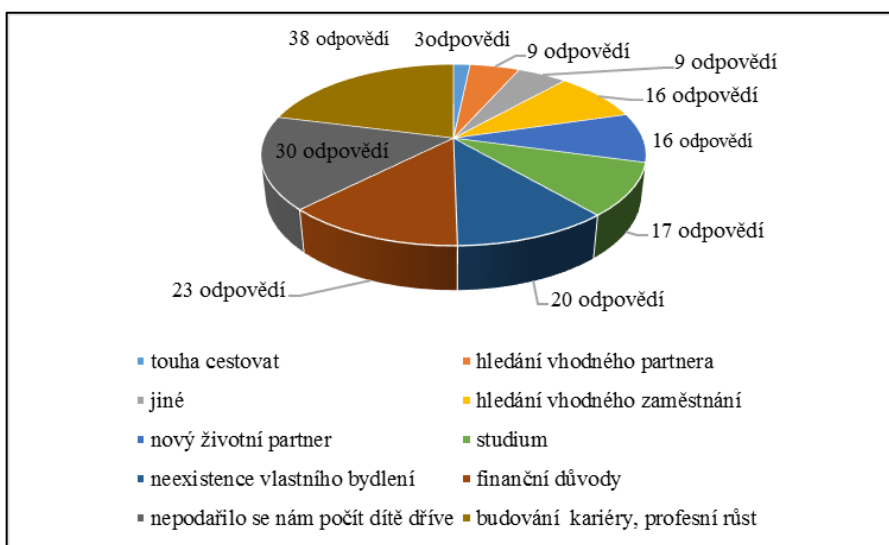
Otázka č. 11: Důvody, proč jste se rozhodli mít dítě po 30. roce věku

Otázka č. 11	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Studium	17	0,20	20%
Budování kariéry, profesní růst	38	0,45	44%
Hledání vhodného zaměstnání	16	0,19	18%
Hledání vhodného partnera	9	0,11	10%
Nový životní partner	16	0,19	18%
Neexistence vlastního bydlení	20	0,24	23%
Finanční důvody	23	0,27	26%
Touha cestovat	3	0,04	3%
Nepodařilo se nám počít dítě dříve	30	0,35	34%
Jiné	9	0,11	10%

Tabulka 28: Důvody mít dítě po 30. roce věku (vlastní výzkum: 2018)

Graf 23: Důvody mít dítě po 30. roce věku (vlastní výzkum: 2018)

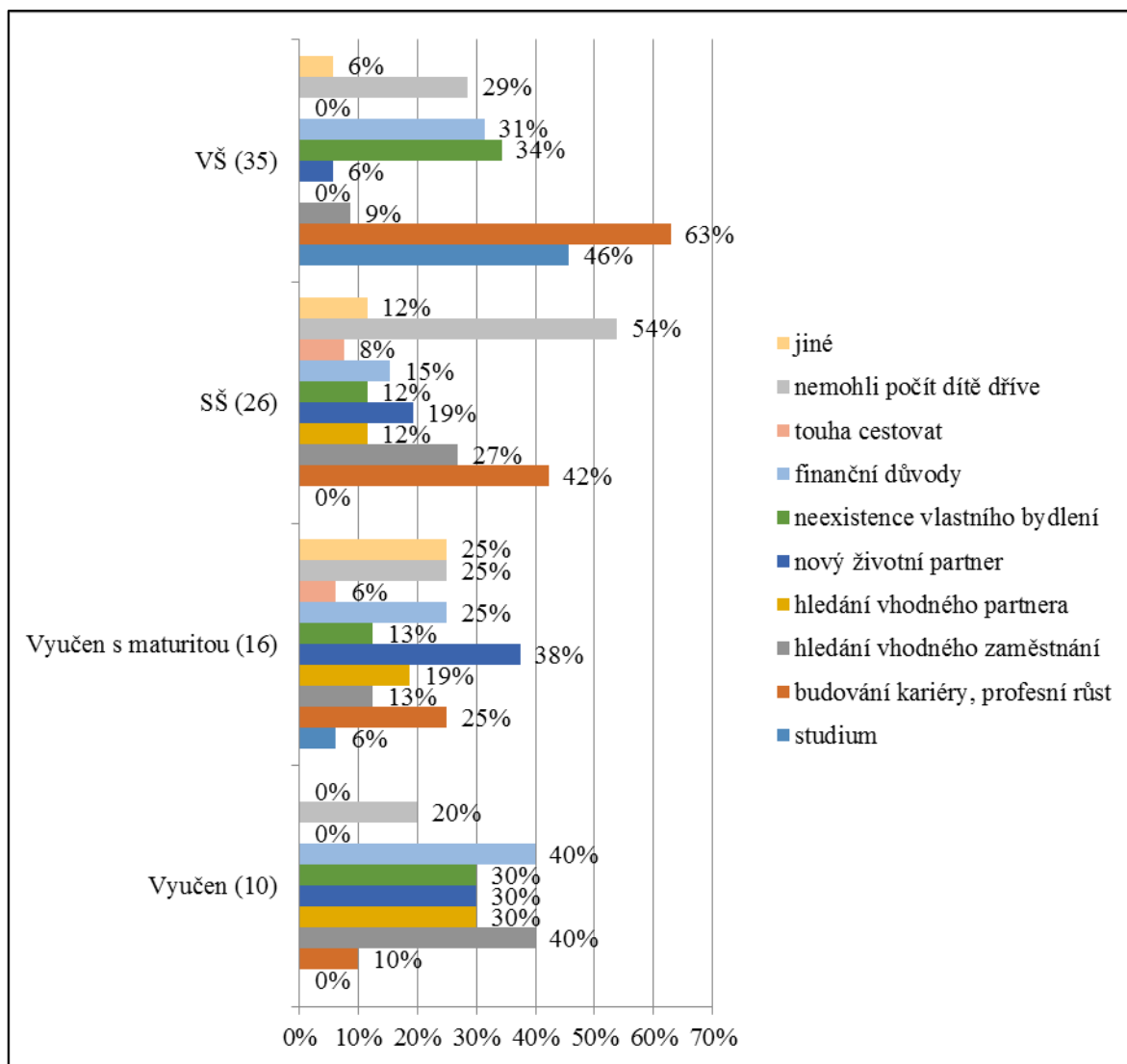
Graf 24: Důvody mít dítě po 30. roce věku (vlastní výzkum: 2018)

Jiné důvody	Počet
Touha mít ještě dítě	3
Nespokojenost v zaměstnání	2
Neplánované těhotenství	2
Touha mít dítě s novým partnerem	1
Partner nechtěl dříve	1

Tabulka 29: Jiné důvody (vlastní výzkum: 2018)

U této otázky respondenti měli možnost volit více odpovědí než pouze jednu, podle toho, co odpovídalo jejich situaci. Nejčastějším důvodem rozhodnutí mít dítě po 30. roce věku bylo budování kariéry a profesní růst. Tuto variantu uvedlo celkem 38 respondentů (44 %). Druhým nejčastějším důvodem bylo „Nepodařilo se nám mít dítě dříve“ u 30 (34 %) respondentů. Jako třetí nejčastější důvod byly uváděny finanční důvody a to u 23 (26 %) respondentů. Neexistenci vlastního bydlení uvedlo jako důvod odkladu rodičovství 20 (23 %) respondentů, studium potom 17 (20 %) respondentů. „Nového životního partnera“ považovalo za důvod odkladu rodičovství 16 (18 %) respondentů, stejně tomu bylo i u „hledání nového zaměstnání“. „Jiné důvody“ uvedlo 9 (10 %) respondentů, tyto jsou uvedeny v tabulce 29. Shodně s jinými důvody, tedy 9 (10 %) respondentů označilo „hledání vhodného partnera“. Nejméně respondentů uvedlo jako důvod mít dítě po 30. roce věku touhu po cestování a to jen 3 (3 %). Zjištěné výsledky nebyly pro nás překvapením, budování kariéry a profesní růst je v naší společnosti, orientované na výkon, bráno jako samozřejmost, předpokládá se, že lidé si napřed zajistí kariéru a tím pádem i určitou pozici v zaměstnání, nebudou tedy do budoucna muset mít obavu ze ztráty zaměstnání, budou finančně zajištěni a budou si moci dovolit dítě přivést do stabilního zázemí. Také to, že respondenti uváděli jako druhou nejčastější možnost „nepodařilo se nám mít dítě dříve“, není žádným překvapením. Mladí lidé odkládají početí do pozdějšího věku kvůli práci, vzdělání, kariéře i dalším důvodům, uvedeným jako možnost v naší otázce a nemožnost počít dítě je toho nechtěným důsledkem, páry jsou poté nuceny vyhledat pomoc center asistované reprodukce či podstoupit léčbu. Bez vlastního bydlení lze sice existovat, rodiče ale v 1/3 dle našeho zjištění preferují vlastní bydlení a jsou kvůli jeho získání ochotni rodičovství odložit. Finance jsou pro rodiče také velmi důležité, dítě něco stojí a rodiče jsou si toho dobře vědomi. Jejich volba nemít dítě, pokud nejsem dostatečně finančně zabezpečen, je pochopitelná. S tím nám souvisí i odpověď na otázku vzdělání, bez vzdělání je velmi těžké najít kvalitní a dobře placené zaměstnání, je proto pochopitelné, že lidé chtějí studovat a po ukončení studia jim nějakou dobu trvá než zaměstnání, odpovídající jejich představám, najdou. Cestování je u dnešní mladých lidí velmi populární, u této odpovědi jsme možná čekali větší četnosti, s cestováním však souvisí dostatek financí a tyto nemá velká většina mladých lidí k dispozici. Jiné důvody jako důvod mít dítě po 30. roce věku, jsou čistě subjektivní, nejčastěji souvisí s otázkou zaměstnání, kdy respondentky (byly to v obou případech ženy) se pravděpodobně rozhodly tyto problémy

vyřešit odchodem na mateřskou dovolenou, dále s novým partnerem, ale také s touhou mít ještě jedno dítě.

Graf 25: Důvody k odložení rodičovství v závislosti na vzdělání (vlastní výzkum: 2018)

Zajímalo nás také, jak souvisí volby jednotlivých možností s úrovní vzdělání respondentů. Naše zjištění přehledně ukazuje graf 25. U vysokoškoláků (n=35) jako důvod odložení rodičovství jednoznačně převažovala kariéra (22; 63 %), následovaná vzděláním (16; 46 %), dále potom bytová situace (12; 34 %), finanční důvody (11; 31 %), nemohli počít dítě dříve (10; 9 %), a nový životní partner spolu s jinými důvody 2; 6 %). Žádný z vysokoškoláků neměl touhu cestovat a proto odkládat rodičovství, ani nemusel hledat vhodného partnera. Středoškoláci (n=26) nejvíce uvedli možnost, že nemohli počít dítě

dříve (14; 54 %), dále potom budování kariéry (11; 42 %), hledání vhodného zaměstnání (7; 27 %), nový životní partner (5; 19 %), finanční důvody (4; 15 %), shodně otázku bydlení, hledání vhodného partnera a jiné důvody 3; 12 %), u středoškoláků se vyskytla i touha cestovat (2; 8 %). U vyučených s maturitou (n=16) dominoval nový životní partner (6; 38 %), shodně uváděli jiné důvody, nemohli počít dítě dříve, finanční důvody a budování kariéry (4; 25 %), dále hledání vhodného partnera (3; 19 %). Bytová situace a hledání vhodného zaměstnání byly uváděny shodně (2; 13 %). Jako nejméně časté uvedli shodně touhu cestovat a studium (1; 6 %). U vyučených respondentů (n=10) převažovaly jednoznačně finanční důvody a hledání vhodného zaměstnání (4; 40 %), což potvrzuje naše tvrzení, že lidé s nižším vzděláním mají menší pracovní možnosti, je pro ně složitější udržet si kvalitní zaměstnání a nemít existenční problémy, dále bylo shodně uváděno bydlení, nový životní partner a hledání vhodného partnera (3; 30 %), následovala nemožnost počít dítě dříve (2; 20 %) a jako nejméně časté budování kariéry (1; 10 %). Jiné důvody a touha cestovat uvedeny nebyly.

Otázka č. 12 : Pokud byste měli znovu zvážit, zda mít dítě ve stejném věku

Otázka č. 12	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Udělal bychom to znovu	87	1,00	100%
Udělal bychom to znovu, ale více bychom o tom uvažovali	0	0,00	0%
Neudělali bychom to	0	0,00	0%
Nemůžeme rozhodnout	0	0,00	0%

Tabulka 30: Rozhodnutí o narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

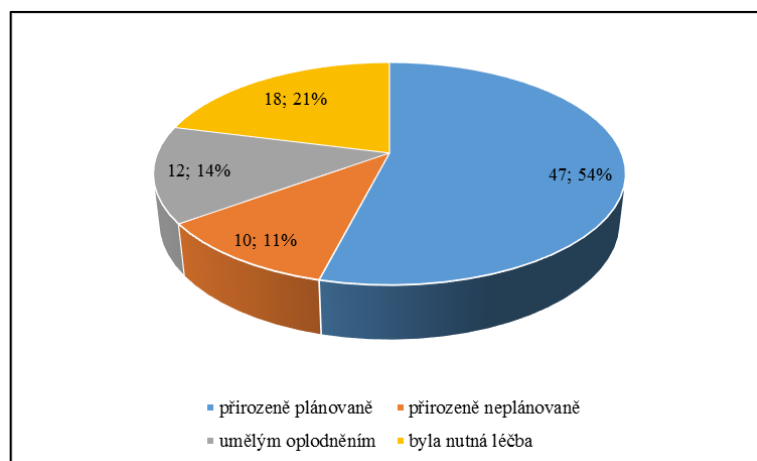
Na tuto otázku všichni rodiče odpověděli pouze jednou variantou odpovědi, a to že ano. Nepadla tedy ani jedna možnost, že by o tom více uvažovali, že by to neudělali, ani že o tom nemohou rozhodnout. O správnosti svého rozhodnutí tedy absolutně nepochybují. Toto zjištění je pro nás důležité, ukazuje nám jednoznačně, že rodiče nevnímají vyšší věk pro početí jako problém. Nelze říci, že by nás toto zjištění překvapilo. Odložené rodičovství bylo ve v nadpoloviční většině námi evidovaných případů plánováno, viz předchozí otázka, kdy 30 (34 %) respondentů uvedlo, že se jim nepodařilo mít dítě dříve. Z těchto respondentů, jak vyplývá z našeho šetření, jehož výsledky budeme analyzovat u následující otázky č. 17, podstoupilo léčbu 12 (40 %) respondentů a umělé oplodnění

potom 18 (60 %) respondentů. U těchto rodičů ani nelze žádnou jinou odpověď očekávat, počít dítě je stále nemálo sil a finančních prostředků. Z našeho pohledu berou tedy všichni respondenti rodičovství jako dar, ať už v případě, že jejich cesta k dítěti nebyla bez překážek, tak v případě, že si možnost být rodičem po 30 roce života sami zvolili a v rodičovství odsunuli cíleně, díky některému z důvodů, uvedených v tabulce 30. Neberou tedy věk 30. let jako nic zásadního a bránícího jim v rodičovství.

Otázka č. 17: Jak bylo počato Vaše dítě?

Otázka č. 17	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Přirozeně plánovaně	47	0,54	54%
Přirozeně neplánovaně	10	0,11	11%
Umělým oplodněním	12	0,14	14%
Byla nutná léčba	18	0,21	21%

Tabulka 31: Způsob početí dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Graf 26: Způsob početí dítěte (vlastní výzkum: 2018)

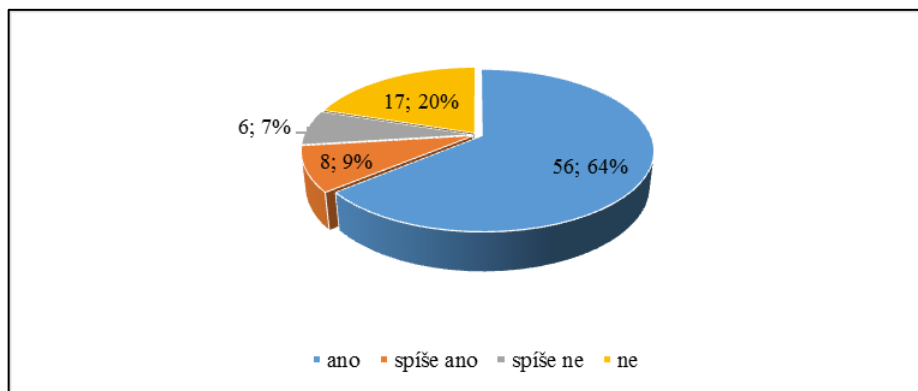
U této otázky jsme u respondentů zjišťovali, jakým způsobem bylo počato jejich dítě. Jako nejčastější způsob uvedli respondenti, že dítě bylo počato přirozeně a plánovaně (47; 54 %). Přirozeně, ale neplánovaně uvedlo 10 (11 %) respondentů, umělým oplodněním 12 (14 %) respondentů a u 18 (21 %) respondentů byla pro početí dítěte nutná léčba. Více než jednu třetinu našich respondentů tedy tvořili ti, kterým se nedařilo počít dítě běžnou cestou, byli nuceni tedy využít vymožeností lékařské vědy. Průzkum společnosti STEM/MARK pro Českou gynekologicko-porodnickou společnost Praha ukázal, že každá pátá Češka se ve svém životě potýkala s problémy s početím. Problémy s početím tedy

musela řešit pětina (20 %) českých žen (eurozpravy.cz, © 2009–2018). Srovnáme-li tato data s naším zjištěním, dostáváme sice o něco vyšší číslo, než bylo zmiňovaným průzkumem zjištěno, odlišnosti jsou pravděpodobně způsobeny strukturou našeho výzkumného vzorku, kdy jsme nezkoumali, kdo z respondentů měl problémy s početím, respondenty jsme brali jako jednu skupinu – rodiče. Jiný zdroj uvádí, že v České republice se podle posledních statistik potýká s neplodností 20-25 % párů (Česko v datech, © 2016). Zde se již naše výsledky oficiálně uváděným číslům přibližují. Můžeme konstatovat, že procento rodičů, jimž se nedaří počít dítě přirozenou cestou, je poměrně vysoké.

Otázka č. 22: Jste spokojeni s množstvím času, který věnujete svým dětem?

Otázka č. 22	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	56	0,64	64%
Spíše ano	8	0,09	9%
Spíše ne	6	0,07	7%
Ne	17	0,20	20%

Tabulka 32: Spokojenost s časem, věnovanému dětem (vlastní výzkum: 2018)

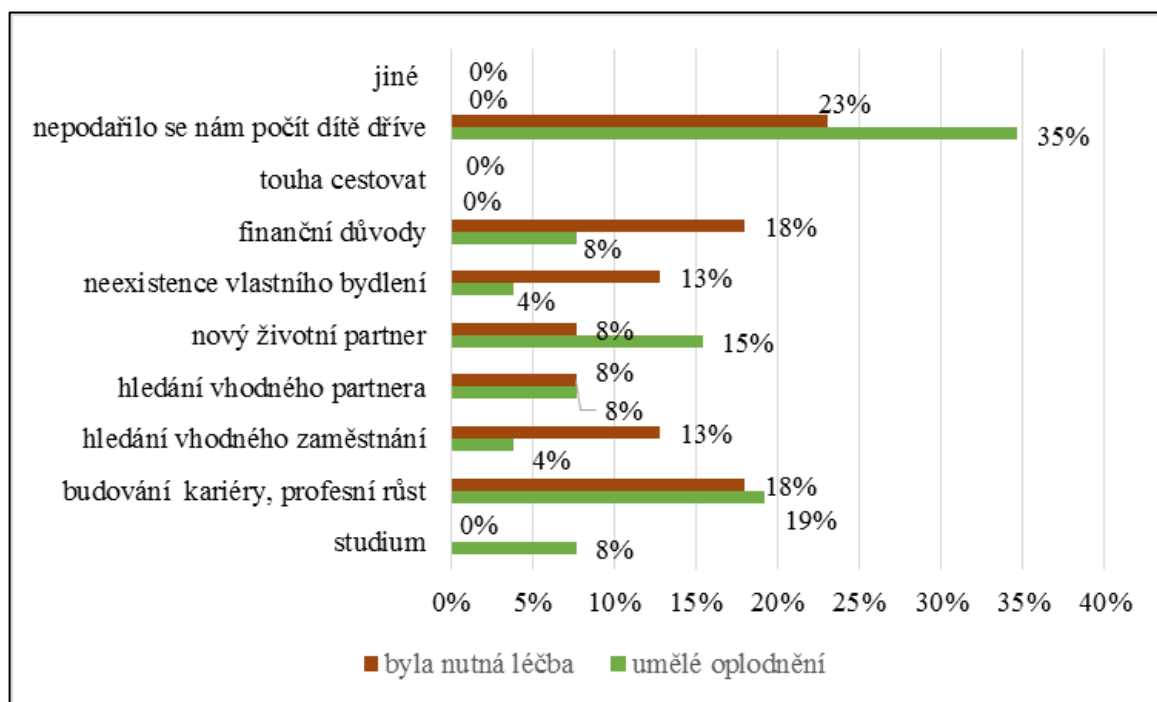

Graf 27: Spokojenost s časem, věnovanému dětem (vlastní výzkum: 2018)

Jelikož jsme v odborné literatuře, v teoretické části naší práce v kapitole 3, našli v několika zdrojích tvrzení, že starší rodič má na dítě více času, což je věc pozitivní a rodič by tedy mohl vnímat tuto skutečnost jako důvod, proč mít dítě později a moci se mu tak plně věnovat, zajímalo nás, jak sami rodiče spokojeni s množstvím času, který věnují svým dětem. Ze získaných výsledků můžeme konstatovat, že ve velké většině se respondenti vyjádřili kladně (64; 73 %) a jsou tedy s množstvím času, který věnují svým dětem, spokojeni. Jednoznačnou možnost „ano“ zvolilo 64 % (56) respondentů, možnost „spíše

ano“ uvedlo 9 % (8) respondentů. Respondenti tedy tráví se svými dětmi tolik času, kolik považují za optimální. Možnost „spíše ne“ zvolilo 7 % (6) respondentů a jednoznačnou možnost „ne“ již volilo (17; 20 %) respondentů. U negativních odpovědí jsme tedy získali 27 % (23) odpovědí, což je necelá třetina a respondenti by svým dětem věnovali rádi času více, pravděpodobně to ale není možné. Domníváme se, že získané výsledky mohou znamenat, že i když rodiče jako jeden z důvodů, proč mít dítě ve vyšším věku, berou v potaz fakt, že na něj budou mít více času, skutečnost je potom jiná, tvrzení „budu mít na dítě více času“ není možno brát jako něco, co je neměnné. Abychom zjistili, jaký názor mají děti, byla jim položena otázka, zda jsou s množstvím času, který jim rodiče věnují spokojeni. Stejně, jako rodiče mohli volit ze 4 možných odpovědí a výsledky těchto dvou otázek budou srovnány v další části naší práce. Na základě údajů, zjištěných prostřednictvím těchto dvou otázek, bude testována hypotéza č. 3.

Zrekapitulujeme-li získané závěry, můžeme konstatovat, že nejdůležitější byly pro rodiče při jejich volbě mít dítě ve vyšším věku faktory sociální, nejčastěji uváděným důvodem věku bylo budování kariéry a profesního růstu, finanční důvody, chybějící vlastní bydlení, hledání vhodného zaměstnání a studium. Je zřejmé, že rodiče si potřebu ekonomické stability velmi uvědomují, jsou si vědomi zvýšených nákladů, spojených s narozením dítěte a zároveň snížení finančního příjmu v době, kdy jeden z rodičů zůstane s dítětem doma. Na tuto situaci se chtějí připravit a pořízení potomka tak vědomě odsouvají do vyššího věku. Také touha mít dítě s novým partnerem hraje nemalou roli, kdy rodiče neberou výši věku do úvahy. Vezmeme-li v potaz biologický faktor, tedy jak bylo dítě počato, v případech, kdy rodiče odpověděli, že museli podstoupit léčbu nebo absolvovat umělé oplodnění (30; 35 %), uváděli v těchto případech, (mimo to, že nemohli počít dítě dříve, což je logické), také další důvody. Lze se tedy domnívat, že početí dítěte odkládali z důvodů uvedených níže a následně se tedy u nich vyskytly problémy s početím, ať už z důvodu vyššího věku či z jiných biologických důvodů (graf 28). Na závěr dodejme, že všichni respondenti by si dítě ve stejném věku pořídili znovu, žádná jiná varianta nebyla uvedena, jsou tedy se svým věkem při narození dítěte spokojeni a dítě by si pořídili ve stejném věku znovu. V otázce spokojenosti s množstvím času, věnovanému dětem jsou ve velké většině rodiče spokojeni, věnují tedy dítěti tolik času, kolik považují za nejlepší, a jejich představy, byl-li jedním z důvodů pro oddálení rodičovství fakt, že se dítěti chtěli naplno věnovat, byly naplněny.

Graf 28: Uváděné důvody nemožnosti dřívějšího početí dítěte u rodičů, kteří absolvovali umělé oplodnění nebo léčbu (vlastní výzkum: 2018)

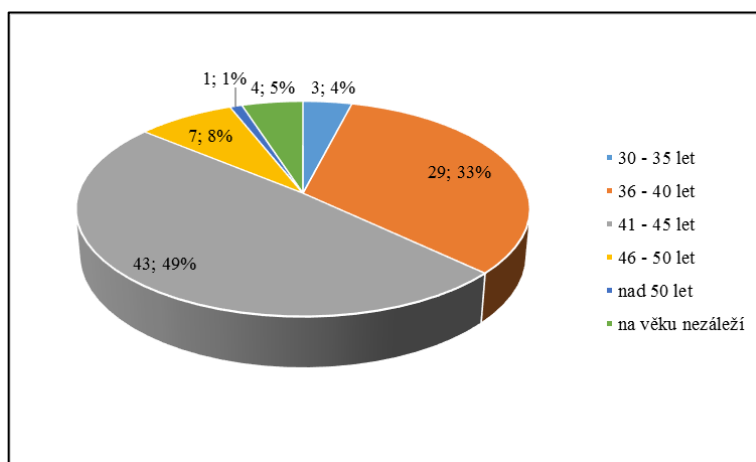
5.2 Věková hranice pozdního rodičovství z pohledu rodičů

V této části výzkumu jsme se zaměřili na vnímání věkové hranice pozdního rodičovství z pohledu rodičů. Zpracována byla data, získaná z otázek v dotazníku 8, 9, 13, 14 a 15.

Otázka č. 13: Do jaké kategorie podle Vás spadá již pozdní rodičovství?

Otázka č. 13	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
30 - 35 let	3	0,04	4%
36 - 40 let	29	0,33	33%
41 - 45 let	43	0,49	49%
46 - 50 let	7	0,08	8%
Nad 50 let	1	0,01	1%
Na věku nezáleží	4	0,05	5%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 33: Kategorie pro pozdní rodičovství – rodiče (vlastní výzkum: 2018)

Graf 29: Kategorie pro pozdní rodičovství – rodiče
(vlastní výzkum: 2018)

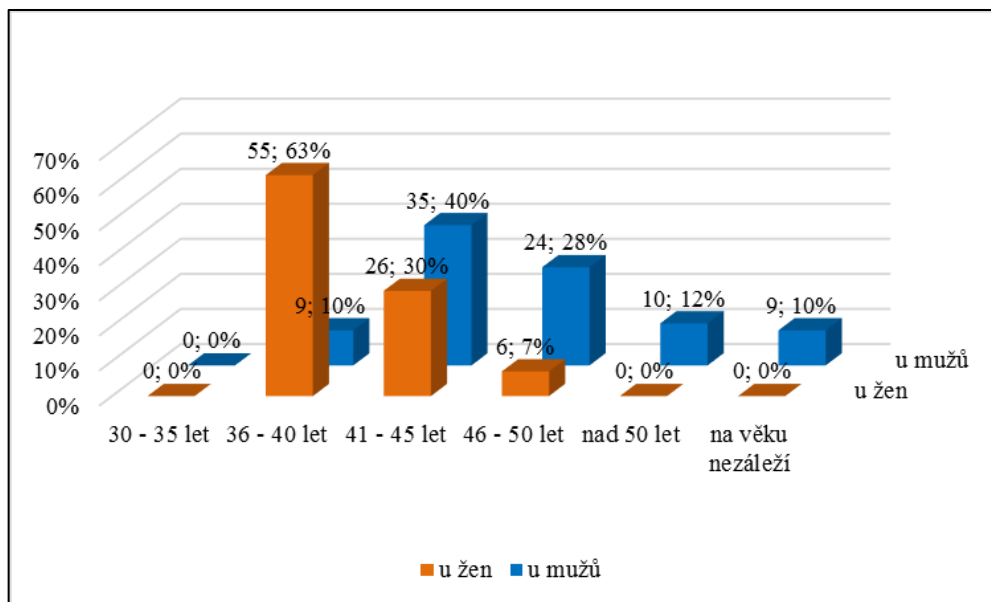
Touto otázkou měli rodiče možnost vyjádřit, od jaké věkové kategorie vnímají rodičovství již jako pozdní. Z hlediska lékařského, jak jsme uváděli v teoretické části diplomové práce v kapitole 1, je hranice pozdního rodičovství u žen od 35 let, u mužů je diskutabilní, ale uvádí se 45 let. Respondenti mohli volit ze šesti odpovědí, nejnižší věková kategorie byla 30-35 let, nejvyšší nad 50 let. Uvedli jsme i možnost „na věku nezáleží“. Kritériem, které jsme při výběru respondentů uvedli, byl věk minimálně 30 let při narození dítěte. Nepřekvapilo nás tedy, že pouze 4 % (3) respondentů uvedlo, že rodičovství jako pozdní vnímají již v kategorii 30-35 let, vnímají tak sebe sama jako pozdní rodiče. Nejvíce respondentů (43; 49 %) uvedlo pro pozdní rodičovství kategorii 41-45 let, dále potom kategorii 35-40 let (29; 33 %). Kategorii 46-50 let uvedlo 8 % (7) respondentů, 5 % (4) respondenti uvedli, že na věku nezáleží a pouze jeden respondent (1 %) uvedl kategorii nad 50 let. Při rozhodování, kterou z kategorií zvolit, do odpovědí rodiče zcela jistě projektovali své osobní zkušenosti, fyzickou kondici, psychický stav – tedy jak se cítí. Také fyzický vzhled a pozitivní (či negativní) reakce okolí na vnímání toho, jak se jako rodič cítí, mohl mít vliv.

Otázka č. 14: Jaká je podle Vás maximální věková hranice pro mateřství a rodičovství u žen?

Otázka č. 15: Jaká je podle Vás maximální věková hranice pro rodičovství u mužů?

Otázka č. 14 a č. 15	Absolutní četnost		Relativní četnost		Četnost v %	
	U žen	U mužů	U žen	U mužů	U žen	U mužů
30 - 35 let	0	0	0,00	0,00	0%	0%
36 - 40 let	55	9	0,63	0,1	63%	10%
41 - 45 let	26	35	0,3	0,40	30%	40%
46 - 50 let	6	24	0,07	0,28	7%	28%
Nad 50 let	0	10	0,00	0,12	0%	12%
Na věku nezáleží	0	9	0,00	0,10	0%	10%
Celkem	87	87	1,00	1,00	100%	100%

Tabulka 34: Maximální věková hranice pro rodičovství u žen a mužů
(vlastní výzkum: 2018)

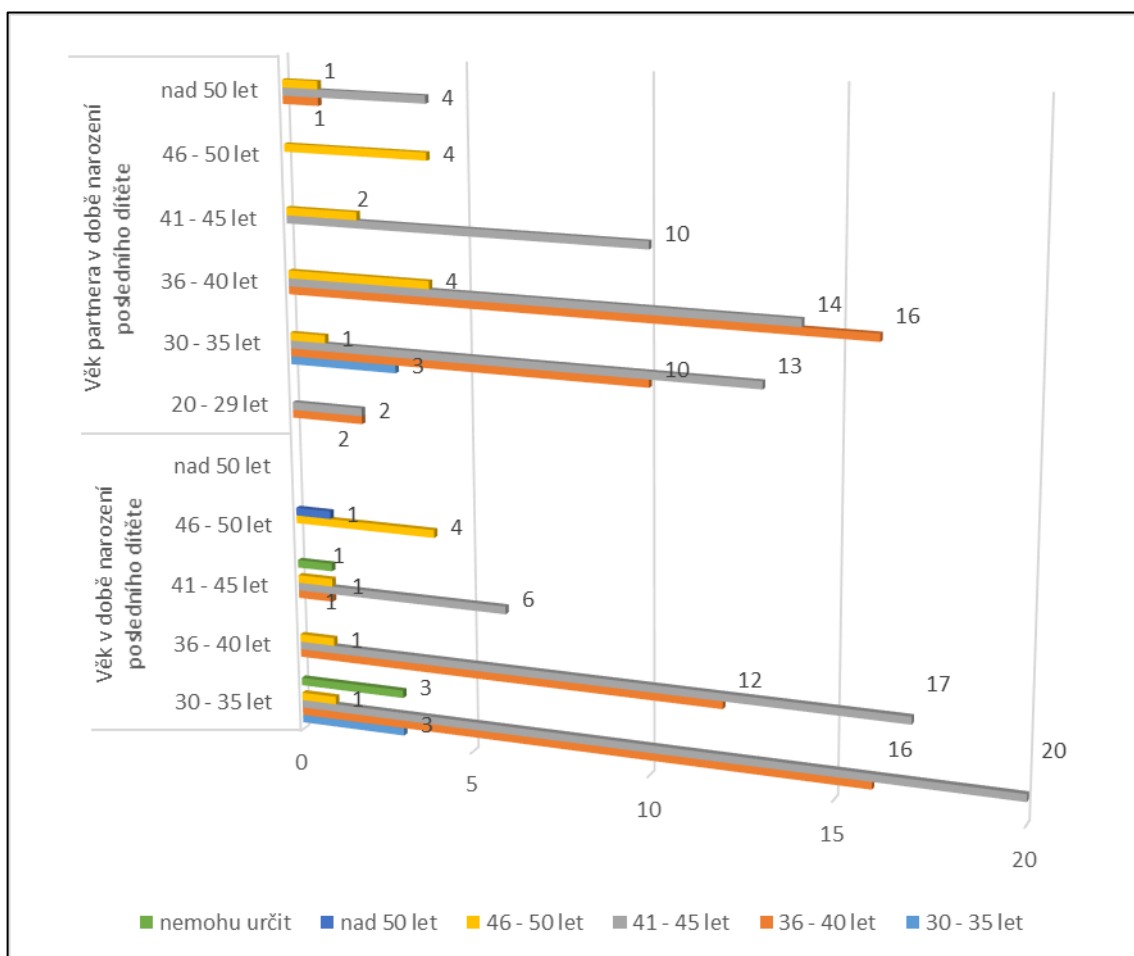

Graf 30: Maximální věková hranice pro rodičovství u žen a mužů
(vlastní výzkum: 2018)

Cílem těchto dvou otázek bylo zjistit od respondentů, jaký věk by označili za maximální hranici pro rodičovství a to zvláště u žen a zvláště u mužů. Žádný z respondentů nevybral možnost 30-35 let jako věk maximální, a to ani u žen, ani u mužů, což je vzhledem k tomu, že v tomto věku se stali rodiči, předvídatelné. Dále už se nám výsledky u žen a mužů ale liší. Benevolentnější byly odpovědi v kategorii mužů, přísnější meze udávali respondenti vždy u žen. Zde pravděpodobně zafungovalo povědomí biologických limitů, které u mužů v podstatě nejsou, u žen však jsou striktně dány obdobím menopauzy. Nejvíce respondentů (55; 63 %) uvedlo jako maximální věkovou hranici pro mateřství a rodičovství u žen věk 36-40 let, stejnou hranici u mužů označilo ale jen 10 % (9) respondentů. V této kategorii

byl zaznamenán největší rozdíl. Pro 30 % (26) respondentů by ženy měly mít dítě maximálně do věku 41-45 let, u mužů to vidí stejně již 40 % (35) respondentů. Věk 46-50 let považovalo za maximální v případě žen pouze 7 % (6) respondentů, v případě mužů již 28 % (24) respondentů. Ve věku nad 50 let by podle našich respondentů neměla již mít dítě žádná žena. U žen, také podle našich respondentů, na věku narození dítěte záleží, jelikož ani zde nebyla zaznamenána žádná četnost. Nad 50 let považovalo za maximální hranici pro rodičovství 12 % (10) respondentů a možnost „na věku nezáleží“ uvedlo 10 % (9) respondentů. Zjistili jsme tedy, že náhled respondentů na věk, kdy by se v nejkrajnějším případě měli lidé stát rodiči, je výrazně jiný pro ženy a pro muže. Jelikož většinu našich respondentek tvořily ženy, můžeme se domnívat, že do odpovědí projektovaly samy sebe a braly v potaz ženské biologické limity. U mužů tyto hranice nejsou tak striktní, i zde se ale jistě projeví osobní zkušenosti respondentů. Když pomineme známé rčení, že „ženy stárnou rychleji“, je zvláštní, že respondenti, a to obzvláště u mužů, neberou v potaz fakt, že podle statistických údajů se muži dožívají nižšího věku, umírají tedy dříve.

Zaměřili jsme se také na otázku, od jakého věku vnímají respondenti rodičovství jako pozdní v závislosti na věku narození posledního dítěte a věku partnera při narození posledního dítěte (graf 31). Podle výsledků analýzy otázky č. 13 je respondentů celkově vnímána nejčastěji jako pozdní rodičovství kategorie 41-45 let (43; 49 %) a 35-40 let (29; 33 %). Jak můžeme vidět v grafu níže, respondenti, jimž se narodilo dítě ve věku 30-40 let vnímají pozdní rodičovství shodně (tedy kategorie 35-40 let a 41-45 let), v dalších případech dominují kategorie odpovídající věkové skupině respondentů. V porovnání s věkem partnera posledního dítěte respondenta jsme získali podobné výsledky, pouze u respondentů, jejichž partner měl v době narození posledního dítěte 46-50 let byla uvedena jen jedna kategorie a to taktéž 46-50 let. I u respondentů s partnerem, jemuž bylo v době narození nad 50 let, a mohli bychom předpokládat, že právě díky tomuto faktu budou vnímat kategorii pozdního rodičovství od věku 50. let, dominovala kategorie 41-45 let. Můžeme se domnívat, že věk partnera měl tedy na rozhodnutí o vnímání pozdního rodičovství vliv a jejich osobní zkušenosti posunuly toto vnímání směrem dolů.

Graf 31: Srovnání: vnímání pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Zrekapitulujeme-li získané závěry, pozdní rodičovství dle našich respondentů spadá nejčastěji do kategorie 41-45 let (49 %) a do kategorie 36-40 let (33 %). Ostatní kategorie jsou uváděny jen okrajově. V otázce maximální věkové hranice pro mateřství a rodičovství můžeme konstatovat, že pohled na maximální věk pro rodičovství u žen a u mužů je rozdílný, u mužů se toleruje vyšší věk, u žen jsou limity daleko přísnější. Nejčastěji uváděnou maximální věkovou hranicí pro rodičovství u žen bylo 36-40 let, u mužů potom 41-45 let.

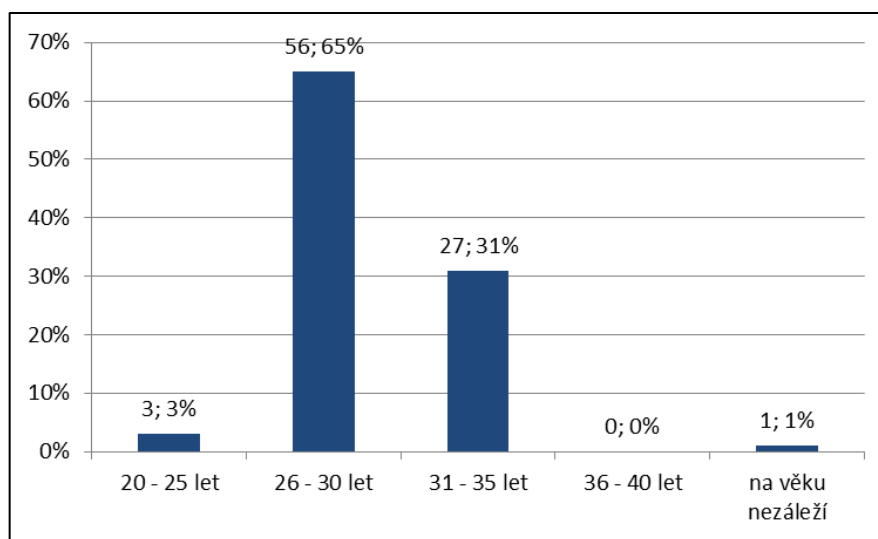
5.3 Ideální věk pro rodičovství z pohledu rodičů

V této části výzkumu jsme se zaměřili na vnímání rodičů jaký věk je, dle nich, ideálním pro narození dítěte. Zpracována byla data, získaná z otázek v dotazníku 7 a 16.

Otázka č. 16: Jaký je podle Vás ideální věk pro narození dítěte?

Otázka č. 16	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
20 - 25 let	3	0,03	3%
26 - 30 let	56	0,65	65%
31 - 35 let	27	0,31	31%
36 - 40 let	0	0	0%
na věku nezáleží	1	0,01	1%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 35: Ideální věk pro narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

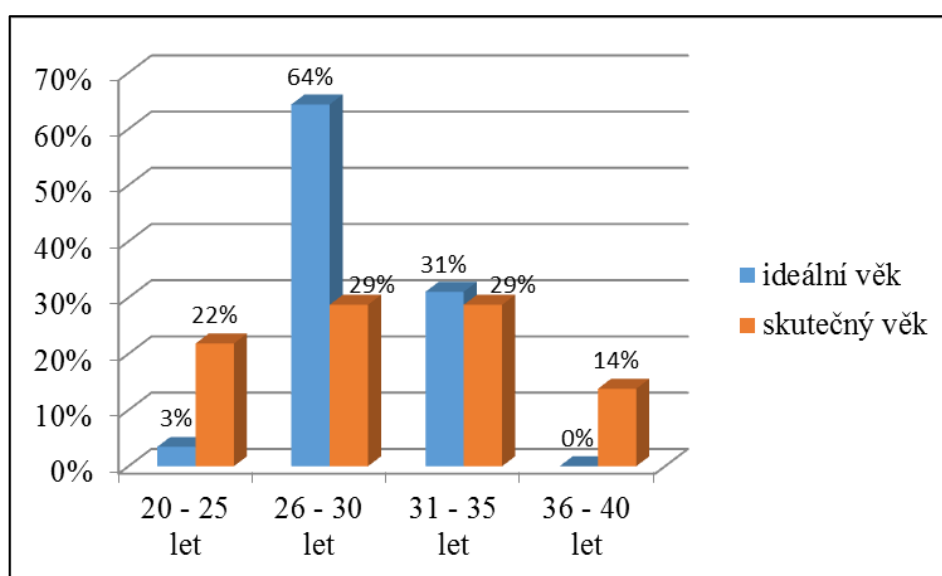

Graf 32: Ideální věk pro narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Respondentům byla položena otázka o ideálním věku při narození dítěte. Výsledky byly poměrně jednoznačné, v 65 % (56) odpovídali respondenti, že ideální věk pro narození dítěte je ve věku 26-30 let. V tomto věkovém rozmezí mělo ale své první dítě jen 29 % (25) našich respondentů. Jen velmi malé procento (3; 3 %) respondentů uvedlo věk, který koresponduje s lékařským pohledem na ideální věk pro narození dítěte, a to 20-25 let. Přesto se v tomto věku skutečně narodilo první dítě 22 % (19) respondentům, což je z lékařského hlediska správné, rodiče tento věk již tak pozitivně, jak ukazují naše výsledky, nehodnotí, a jako ideální tento věk pro narození dítěte nevidí. Pro 31 % (27) respondentů, což je druhá největší skupina, se jeví jako ideální věk pro narození dítěte věk 31-35 let, v tomto věku mělo první dítě skutečně 28 % (25) respondentů. Tuto věkovou hranici lékaři již vidí jako mezní, od 35 let je z lékařského hlediska vnímána jako pozdní rodičovství. Jako ideální věk pro narození dítěte neuvedl žádný respondent 36-40 let, přesto v tomto věku mělo první dítě 14 % (12) našich respondentů. Lze se domnívat, že

toto nebyla jejich volba a že pro početí dítěte museli podstoupit léčbu nebo absolvovat umělé oplodnění. Pouze jeden respondent uvedl variantu, že na věku nezáleží. Podle dat, která uvádí Petr Fučík a Beatrice Chromková Manea et al. (2014, s. 103), týkající se ideálního vstupu do rodičovství, se muži i ženy shodují nejčastěji na věku 25 let. V roce 2011 se narodilo 70 % prvních dětí ženám ve věku 26 let a více a 37 % prvních dětí ženám třicetiletým a starším. Od našich dat se tedy nijak významně neliší.

V následujícím grafu můžeme vidět, jak se liší vnímání ideálního věku pro rodičovství od věku skutečného narození prvního dítěte v případě našich respondentů.

Graf 33: Ideální x skutečný věk narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Závěrem můžeme konstatovat, že pohled respondentů na ideální věk pro narození dítěte, se od skutečného narození dítěte našim respondentům, liší. Nejvíce je to patrné ve skupině, kterou rodiče označili jako věk ideální nejčastěji, tedy 26-30 let, dítě se v daném věku narodilo jen necelé polovině respondentů. Oproti tomu ve věku, který označili jako ideální nejméně často (20-25 let), jich mělo dítě více než sedminásobek. Lze se tedy domnívat, že mladé rodičovství respondenty neoslovilo a preferují pro narození dítěte věk vyšší. Největší shody bylo dosaženo u respondentů, kteří preferují jako ideální věk pro narození dítěte 31-35 let a respondentů, kterým se dítě v tomto věku narodilo, zde se takřka shodli. Věk do 40 let nebyl pro nikoho z respondentů ideální, děti se v tomto věku narodili 12 respondentům, předpokládáme tedy, že jako ideální vnímají věk nižší.

5.4 Výhody pozdního rodičovství z pohledu rodičů.

Dalším dílčím výzkumným cílem bylo zmapovat, jaké jsou největší výhody pozdního rodičovství z pohledu rodičů. Za tímto účelem byla položena a zpracována otázka č. 18 v dotazníku. Bylo stanoveno sedm možností a respondenti měli stanovit pořadí dle svých priorit. Získaná data jsme následně porovnali s výsledky z otázky č. 7, aktuální věk rodičů.

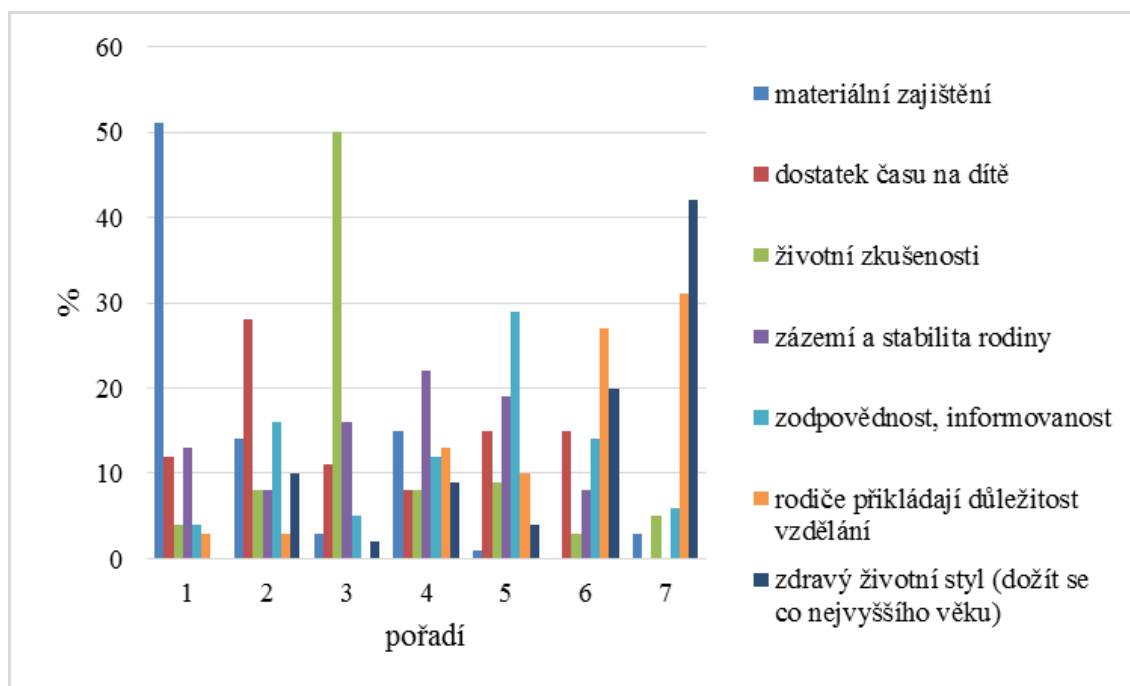
Otázka č. 18: Jaké jsou podle Vás největší výhody pozdního rodičovství?

Otázka č. 18	1		2		3	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Materiální zajištění	51	59%	14	16%	3	3%
Dostatek času na dítě	12	14%	28	32%	11	13%
Životní zkušenosti	4	5%	8	9%	50	57%
Zázemí a stabilita rodiny	13	15%	8	9%	16	18%
Zodpovědnost, informovanost	4	5%	16	18%	5	6%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	3	3%	3	3%	0	0%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	0	0%	10	11%	2	2%
Celkem	87	100%	87	100%	87	100%

Tabulka 36a: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 18	4		5		6		7	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Materiální zajištění	15	17%	1	1%	0	0%	3	3%
Dostatek času na dítě	8	9%	15	17%	15	17%	0	0%
Životní zkušenosti	8	9%	9	10%	3	3%	5	6%
Zázemí a stabilita rodiny	22	25%	19	22%	8	9%	0	0%
Zodpovědnost, informovanost	12	14%	29	33%	14	16%	6	7%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	13	15%	10	11%	27	31%	31	36%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	9	10%	4	5%	20	23%	42	48%
Celkem	87	100%	87	100%	87	100%	87	100%

Tabulka 36b: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

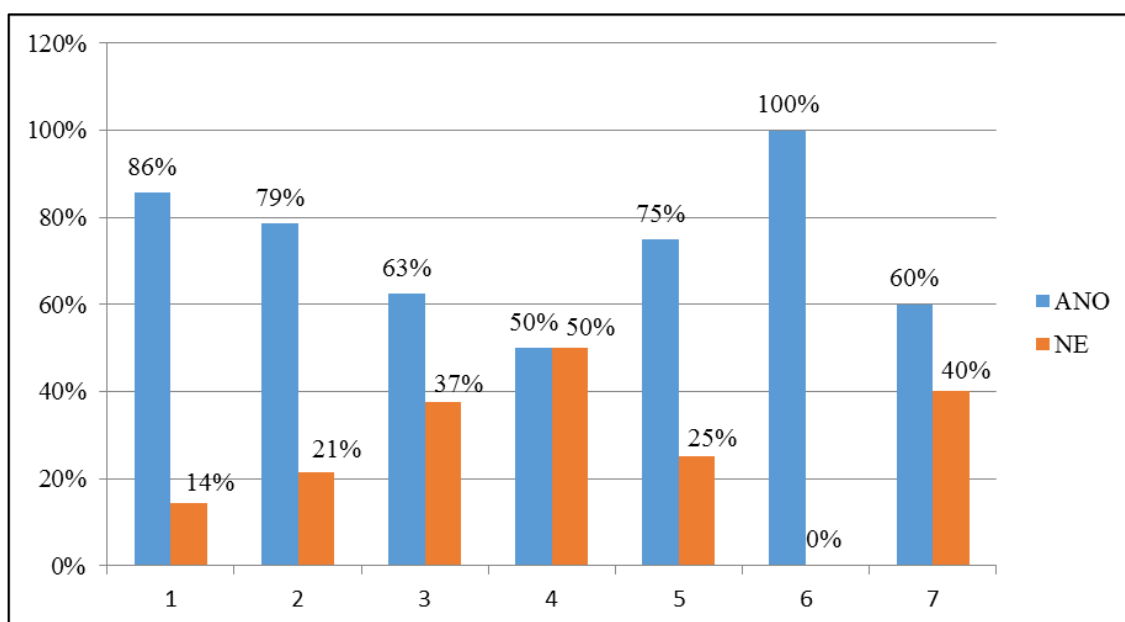

Graf 34: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Ze získaných dat vyplývá, že u našich respondentů se na prvním místě (tedy čemu přikládají nejvyšší prioritu) umístilo „materiální zajištění“ (51; 59 %), jako druhá hodnota na první příčce bylo „zázemí a stabilita rodiny“ (13; 15 %) a na pomyslné třetí příčce „dostatek času na dítě“ (12; 14 %). Ostatní hodnoty byly uváděny ve velmi malých procentech. Jako druhou prioritu označili respondenti na prvním místě „dostatek času na dítě“ (28; 32 %), dále potom „zodpovědnost a informovanost“ (16; 18 %) a jako třetí „materiální zajištění“ (14; 16 %). V pořadí jako třetí prioritu uvedli respondenti na prvním místě „životní zkušenosti“ (50; 57 %), dále potom „zázemí a stabilitu rodiny“ (16; 18 %) a jako třetí „dostatek času na dítě“ (11; 13 %). Z uvedených výsledků můžeme pozorovat, že respondenti jsou zaměřeni, mimo materiální zabezpečení, na rodinné hodnoty a životní moudrost, v prvních třech pořadích byl vždy uveden „dostatek času na dítě“. Jako nejméně důležité, uváděno jako pořadí 7, vnímali respondenti „zdravý životní styl“ (42; 48 %) a to, že rodiče „přikládají velkou důležitost vzdělání“ (31; 36 %).

V dotazníku jsme se našich respondentů dotazovali na to, zda jsou spokojeni s množstvím času, který tráví se svými dětmi (otázka č. 22). Zde se nám jednoznačně nabízela možnost srovnání, jelikož respondenti uváděli „dostatek času na dítě“ jako jednu z nejlépe postavených priorit. Porovnání je graficky znázorněno v grafu 25. Výsledky byly docela zajímavé. Ti respondenti, kteří přiřadili hodnotě „dostatek času na dítě“ prioritu 1, jsou

hodně spokojení, jen malá část je nespokojena. U přiřazení nižší prioritě se procento nespokojených postupně zvyšuje, tudíž spokojenost se snižuje. U priority 4 došlo ke zvláštnímu jevu, že se hodnota spokojenosti a nespokojenosti rozdělila na dvě stejné poloviny. Dále bylo zvláštní, že i když respondenti řadili „dostatek času na dítě“ na stále nižší příčku priorit, byli naopak velmi spokojeni s množstvím času, které dítěti věnují. Domníváme se, že toto mohlo být způsobeno tím, množství času stráveného s dítětem není pro respondenty důležité, proto se tím vnitřně nezabývali a vnitřně jsou s časem, který svému dítěti věnují, spokojeni.

Graf 35: Srovnání: spokojenost s množstvím času, věnovaného dětem x řazení priorit (vlastní výzkum: 2018)

5.5 Nevýhody pozdního rodičovství z pohledu rodičů

Stejně, jako největší výhody, zajímaly nás z pohledu rodičů i největší nevýhody pozdního rodičovství. Za tímto účelem byla položena a zpracována otázka č. 19 v dotazníku, s výčtem 9 možností, respondenti měli stanovit pořadí 1-9 dle toho, která nevýhoda je podle nich největší. Dále byly zpracovány otázky č. 20, 21, 26 a 27 v dotazníku.

Otázka č. 19: Jaké jsou podle Vás největší nevýhody pozdního rodičovství?

Otázka č. 19	1		2		3	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	5	6%	6	7%	9	10%
Zdravotní rizika pro matku	21	24%	20	23%	9	10%
Zdravotní rizika pro dítě	13	15%	18	21%	9	10%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	0	0%	3	3%	4	5%
Přehnané obavy o dítě	1	1%	19	22%	13	15%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	0	0%	2	2%	0	0%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	37	43%	5	6%	21	24%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	2	2%	5	6%	15	17%
Komunikační problémy	8	8%	9	10%	7	8%
Celkem	87	100 %	87	100%	87	100%

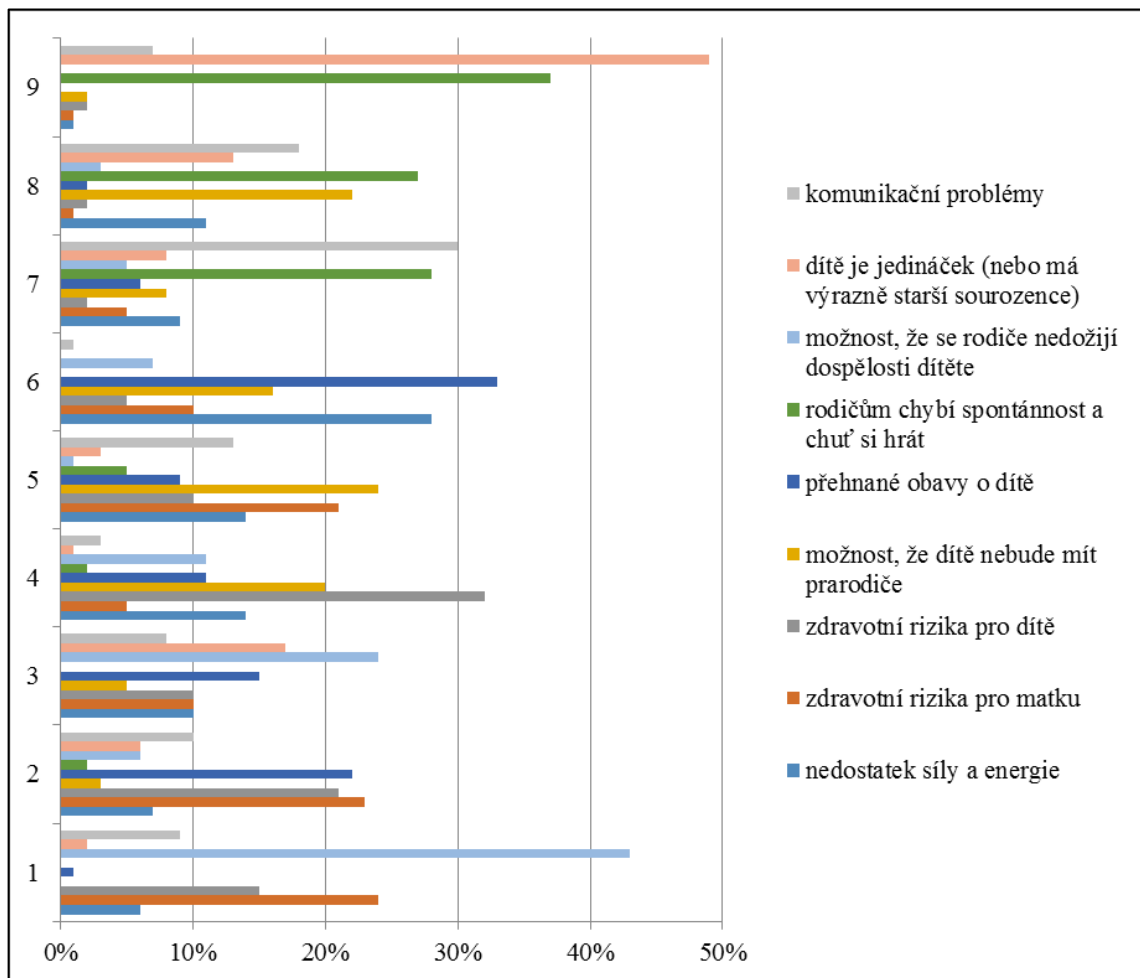
Tabulka 37a: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 19	4		5		6	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	12	14%	12	14%	24	28%
Zdravotní rizika pro matku	4	5%	18	21%	9	10%
Zdravotní rizika pro dítě	28	32%	9	10%	4	5%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	17	20%	21	24%	14	16%
Přehnané obavy o dítě	10	11%	8	9%	29	33%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	2	2%	4	5%	0	0%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	10	11%	1	1%	6	7%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	1	1%	3	3%	0	0%
Komunikační problémy	3	3%	11	13%	1	1%
Celkem	87	100 %	87	100%	87	100%

Tabulka 37b: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 19	7		8		9	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	8	9%	10	11%	1	1%
Zdravotní rizika pro matku	4	5%	1	1%	1	1%
Zdravotní rizika pro dítě	2	2%	2	2%	2	2%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	7	8%	19	22%	2	2%
Přehnané obavy o dítě	5	6%	2	2%	0	0%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	24	28%	23	27%	32	37%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	4	5%	3	3%	0	0%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	7	8%	11	13%	43	49%
Komunikační problémy	26	30%	16	18%	6	7%
Celkem	87	100 %	87	100%	87	100%

Tabulka 37c: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 36: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

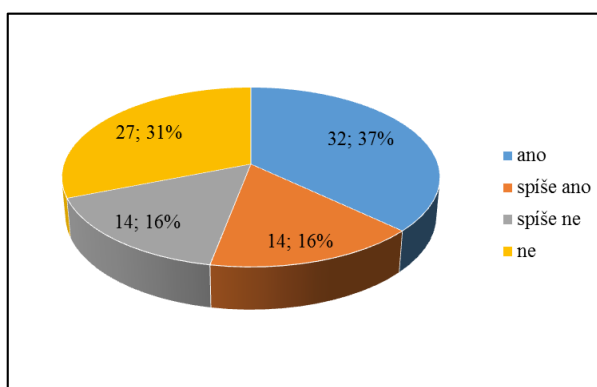
Ze získaných dat vychází, že respondenti jako nejzávažnější nevýhodu pozdního rodičovství vidí „možnost, že se nedožijí dospělosti dítěte“ (37; 43 %). Toto se nám zdá naprosto relevantní, rodiče nemůže nic nahradit a jejich ztráta je pro dítě vždy velká zátěž. Jako další z největších nevýhod viděli dále „zdravotní rizika pro matku“ (21; 24 %) a „zdravotní rizika pro dítě“ (13; 15 %). Jako v pořadí druhou největší nevýhodu volili respondenti opět „zdravotní rizika pro matku“ (20; 23 %) a „zdravotní rizika pro dítě“ (18; 21 %), zde se již ale ve velké míře objevily i „přehnané obavy o dítě“ (19; 22 %). Na třetí pomyslnou příčku největších nevýhod stavělo nejvíce respondentů „možnost, že se nedožijí dospělosti dítěte“ (21; 24 %), nově „dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)“ (15; 17 %) a opět „přehnané obavy o dítě“ (13; 15 %). Jako nejméně závažné nevýhody pozdního rodičovství poté volili respondenti na sedmé příčce možnost, že „rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát“ (24; 28 %) a „komunikační problémy“. Na osmé příčce byly tyto dvě kategorie uvedeny také nejčastěji. Jako úplně nejméně závažné,

čili na 9 příčce, uvedlo nejvíce respondentů, že „dítě je jedináček (nebo má výrazně mladší sourozence) a to plných 49 % (43). Jak jsme psali na str. 86, rodiče si dle nás neuvědomují, že dítě může a podle psychologů i je ovlivněno počtem sourozenců, pozice jedináčka tedy není pro dítě vůbec snadná. Druhou nejčastější odpovědí na deváté příčce bylo, „rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát“ (32; 37 %). Možnost, že „dítě nebude mít prarodiče“, byla uváděna nejčastěji uprostřed, tedy na příčce 5, 8 a 4. Rodiče tedy tato možnost velmi netrápila. Komunikační problémy také nebyly vnímány jako nic zásadního, nejvíce respondentů (26; 30 %) je umístilo až na příčku 7. Vnímání největších nevýhod pozdního rodičovství v našem vzorku respondentů je tedy různé, pravděpodobně je ovlivněno osobními zkušenostmi a aktuálním stavem.

Otázka č. 20: Je podle Vás rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů?

Otázka č. 20	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	32	0,32	37%
Spíše ano	14	0,16	16%
Spíše ne	14	0,16	16%
Ne	27	0,31	31%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 38: Rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 37: Rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

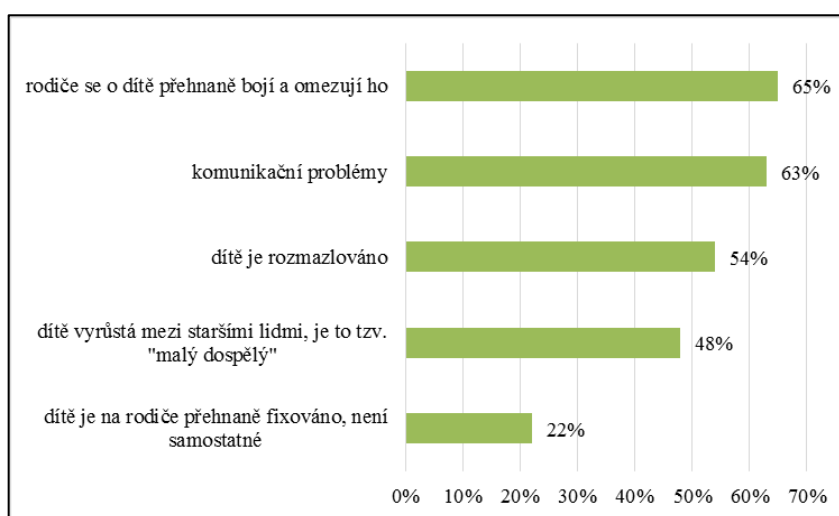
Zda respondenti připouštěli rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů, jsme zjistili pomocí výše položené otázky. Výsledky nejsou příliš jednoznačné, respondenti byli v tomto názoru rozděleni na takřka dvě stejné poloviny, kladné odpovědi, tedy „ano“ a

„spíše ano“ dávají v součtu 53 % (46), u záporných odpovědí byl potom součet možností „spíše ne“ a „ne“ 47 % (41). Jelikož značná část našich respondentů měla dítě ve velmi mladém věku, je pravděpodobné, že tito rozdíl ve výchově spatřují, zatímco starší rodiče si tuto možnost nepřipouštějí. Rodiče pouze s jedním dítětem neměli možnost srovnání. Můžeme pouze konstatovat, že do odpovědí se každopádně promítly předchozí zkušenosti respondentů. U těch respondentů, kteří odpověděli na otázku kladně (n=46), jsme dále zjišťovali, co může způsobit výchova starších rodičů. Respondenti mohli označit více možností

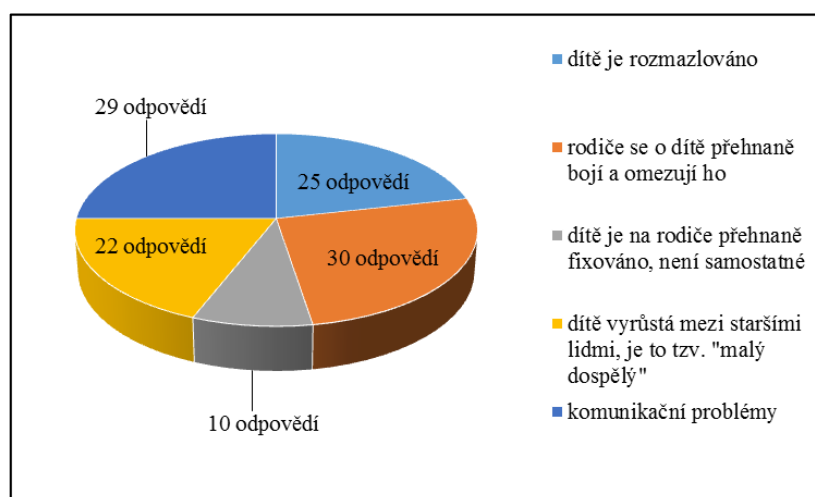
Otázka č. 21: Co si myslíte, že může způsobit, když dítě vychovávají starší rodiče?

Otázka č. 21	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Dítě je rozmazlováno	25	0,54	54%
Rodiče se o dítě přehnaně bojí a omezují ho	30	0,65	65%
Dítě je na rodiče přehnaně fixováno, není samostatné	10	0,22	22%
Dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. "malý dospělý"	22	0,48	48%
Komunikační problémy	29	0,63	63%
Jiné	0	0,00	0%

Tabulka 39: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 38: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

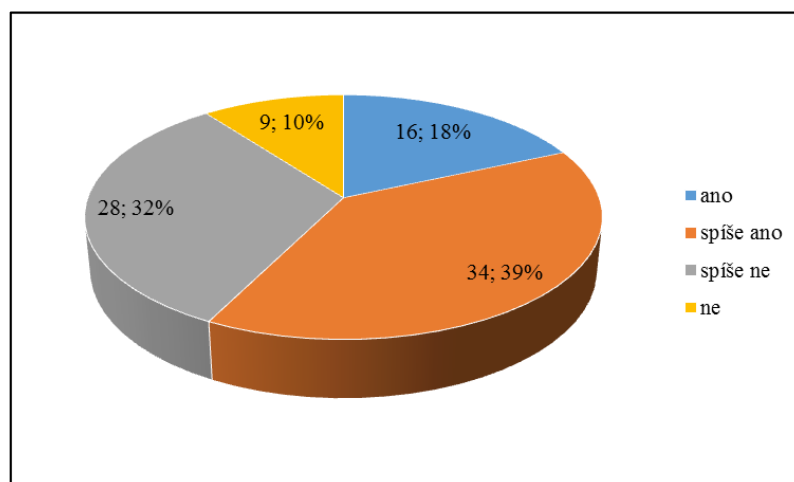
Graf 39: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Z dat získaných analýzou předcházející otázky vím, že počet respondentů, kteří připustili možný rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů, bylo 46. Výsledky nám ukázali, že ačkoli komunikační problémy staví rodiče, bereme-li celý výzkumný soubor, až na konec řady nevýhod pozdního rodičovství, v případě připuštění rozdílu ve výchově mladších a starších rodičů, udávají komunikační problémy v 63 % (29) případů. Jen o 2 % více, tedy 65 % (30) respondentů uvedlo důvod, „rodiče se přehnaně bojí a omezují ho“. Že starší rodiče mohou dítě rozmazlovat, připouští 54 % (25) respondentů. Možnost, že když dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. „malý dospělý“ připustilo 48 % (22). Nejméně respondenti připouštěli, že výchova staršími rodiči může způsobit fixaci na ně a nesamostatnost, tuto možnost volilo 22 % (10) respondentů.

Otázka č. 26: Existují podle Vás mezi Vámi a Vaším dítětem komunikační bariéry?

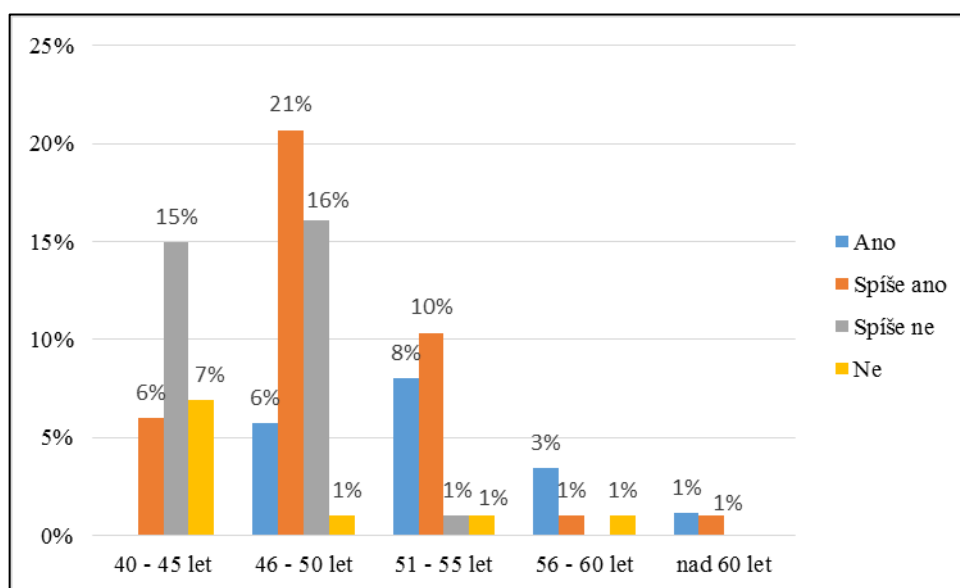
Otázka č. 26	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	16	0,18	18%
Spíše ano	34	0,39	39%
Spíše ne	28	0,32	32%
Ne	9	0,10	10%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 40: Existence komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Graf 40: Existence komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Existenci komunikačních bariér připustilo jako jednoznačnou možnost „ano“ 18 % (16) respondentů, volnější možnost „spíše ano“ ale již 39 % (34) respondentů. Dostali jsme se tedy nad hranici poloviny, konkrétně 57 % (50) respondentů připustilo, že mezi nimi a jejich dítětem existují nějaké komunikační bariéry. Možnost „spíše ne“ volilo 32 % (28) respondentů, možnost „rozhodně ne“ potom už jen 10 % (9) respondentů. Výsledky jsou zvláštní obzvláště v porovnání s tím, že komunikační problémy uváděli naši respondenti jakožto celek jako jednu z nejmenších nevýhod pozdního rodičovství, ti, kteří připustili možnost rozdílu mezi výchovou mladších a starších rodičů již komunikační problémy, jakožto možný důsledek výchovy staršími rodiči, připouštějí v 63 %. Provedli jsme tedy porovnání výsledků s aktuálním věkem rodičů. Jak můžeme níže vidět, nejmladší skupina rodičů (40-45 let) si existenci komunikačních bariér ve většině nepřipouštěla, rodiče, jejichž aktuální věková hranice je v rozmezí 46-50 let, již ale hovořila jinak a takřka ze 2/3 komunikační bariéry připouštěla, z 1/3 je popírala, u skupiny 51-55 let již téměř všichni respondenti uváděli existenci komunikačních bariér, stejně jako ve skupinách rodičů aktuálně ještě starších. Můžeme tedy konstatovat, že čím jsou rodiče starší, tím častěji existenci komunikačních bariér udávají.

Graf 41: Věk x připuštění komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 27: S postupujícím věkem se i přes veškerou péči o zdraví zvyšuje pravděpodobnost smrti. Přemýšleli jste o této otázce před příchodem Vašeho dítěte na svět?

Otázka č. 27	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	0	0,00	0%
Spíše ano	0	0,00	0%
Spíše ne	0	0,00	0%
Ne	87	1,00	100%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 41: Přemýšlení o smrti (vlastní výzkum: 2018)

Tato otázka, uzavírající segment o nevýhodách pozdního rodičovství, nám přišla velmi důležitá, chtěli jsme zjistit, zda si rodiče, s postupujícím věkem, připouštějí možnost, že by zde se svým dítětem nebyli až do dospělosti. Všichni respondenti odpověděli jednoznačně „ne“, žádné zaváhání ani kladná odpověď nebyly zaznamenány. V porovnání s tím, že jako nejvíce závažnou nevýhodu pozdního rodičovství uváděli nejčastěji „možnost, že se nedožijí dospělosti dítěte“, je pozoruhodné, že při rozhodování o tom, mít dítě ve vyšším věku, tuto možnost vůbec nezvažovali. I respondenti, kteří se, bohužel, se smrtí partnera setkali a jsou vdovy či vdovci, odpovídali stejným způsobem. Zda tuto homogenitu lze vysvětlit tím, že si nechtěli připustit možnost, že by tu pro své dítě nemuseli nebo měli jiný

důvod, zpětně bohužel nelze zjistit. To ovšem nic nemění na faktu, že s každým rokem rozdílu v datu narození se možnost, že rodič neuvidí své dítě dospívat, zvyšuje.

Shrneme-li výsledky ze získaných dat, můžeme konstatovat, že jako největší nevýhodu pozdního rodičovství spatřují respondenti v možnosti, že se nedožijí dospělosti dítěte, byť si tuto možnost při narození dítěte absolutně nepřipouštěli. Vysoce negativně vnímané byly také „zdravotní rizika pro matku“, „zdravotní rizika pro dítě“ a „přehnané obavy o dítě“. Za nejméně závažné potom považují respondenti že „dítě je jedináček (nebo má výrazně mladší sourozence) a „rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát“. Respondenty velmi netrápila možnost, že by dítě nemělo prarodiče a ani komunikační problémy se neobjevily na předních pozicích negativ. V otázce rozdílu výchovy mladšími a staršími rodiči jsme zjistili, že respondenti nemají převažující názor, ano i ne bylo odpovězeno takřka shodně. Nejvíce udávaným negativem výchovy starších rodičů může být, podle respondentů, kteří možnost rozdílu připouštěli, možnost hyperprotektivní výchovy, tedy že rodiče o dítě přehnaně bojí a omezují jej. Připouštěli ale také možnost rozmazlování, že z dítěte vyrůstá „malý dospělý“ a komunikační problémy. V otázce existence komunikačních bariér tyto připouští nadpoloviční většina respondentů, čím nižší je aktuální věk rodičů, tím méně respondentů existenci komunikačních bariér udává.

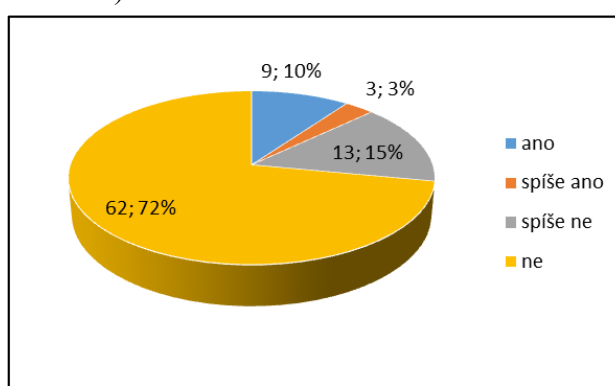
5.6 Spokojenost dětí s věkem rodičů - rodičovský pohled

V závěrečné části dotazníku pro rodiče bylo cílem zmapovat, jaké povědomí mají rodiče o spokojenosti dětí s jejich věkem. Byla zpracována a vyhodnocena data, získaná z otázek č. 2, 23, 24 a 25 v dotazníku. Otázka č. 2, aktuální věk rodičů, náleží k sociodemografickým charakteristikám, kde byla získaná data patřičně vyhodnocena. Výsledky jsme využili také v této části, abychom zjistili, zda se otázka věku respondentů promítla do výsledných získaných dat.

Otázka č. 23: Setkalo se podle Vás Vaše dítě někdy s negativními poznámkami na adresu svých rodičů, tedy Vás?

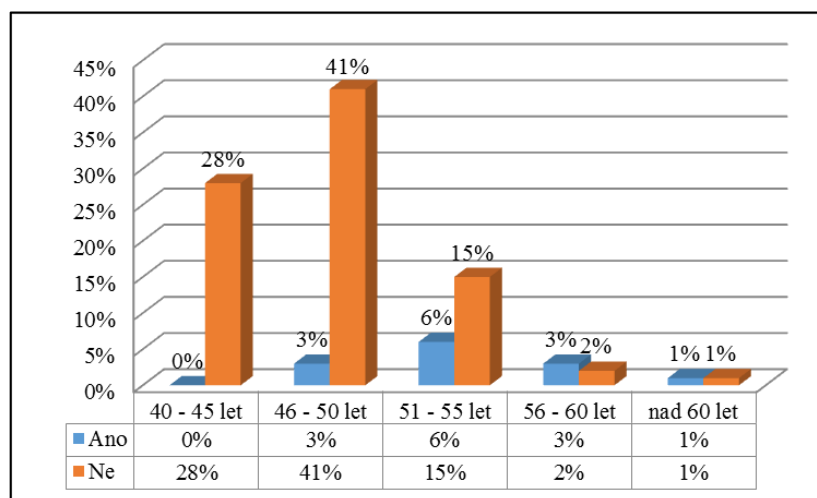
Otázka č. 23	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	9	0,10	10%
Spíše ano	3	0,03	3%
Spíše ne	13	0,15	15%
Ne	62	0,72	72%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 42: Názor – setkání s negativními ohlasy na věk rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Graf 42: Názor – setkání s negativními ohlasy na věk rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Respondenti byli přímo tázáni, zda se podle nich jejich dítě někdy setkalo s negativními poznámkami, přímo souvisejícími s věkem rodičů. Výsledky byly jednoznačné, velká většina (62; 72 %) označila pouze možnost „ne“, tudíž si tímto byli jisti. „Spíše ne“ volilo 15 % (13) respondentů. Celkově 87 % (75) respondentů si tedy myslelo, dítě se s poznámkami na adresu věku svých rodičů neseťkalo. Možnost, že dítě se někdy s negativními ohlasy na věk rodičů setkalo, připustilo možností „ano“ 10 % (9) respondentů, možností „spíše ano“ pouze 3 % (3) respondenti. Vysoké procento zamítavých odpovědí je možné vysvětlit tím, že děti o tomto citlivém tématu nechtěly s rodiči mluvit, jelikož se za to styděly. Bude zajímavé tato data porovnat přímo se zkušenostmi dětí. My jsme získaná data porovnali s aktuálním věkem rodičů. Výsledky vidíme v grafu 44. Respondenti ve věku do 50 let se pouze v mizivém procentu domnívali, že jejich děti se někdy setkaly s negativními komentáři na jejich věk, do 55 let se procento připuštění této možnosti zvýšilo, ale s rostoucím věkem tyto dvě skupiny připouští možnost ano i ne na stejné úrovni.

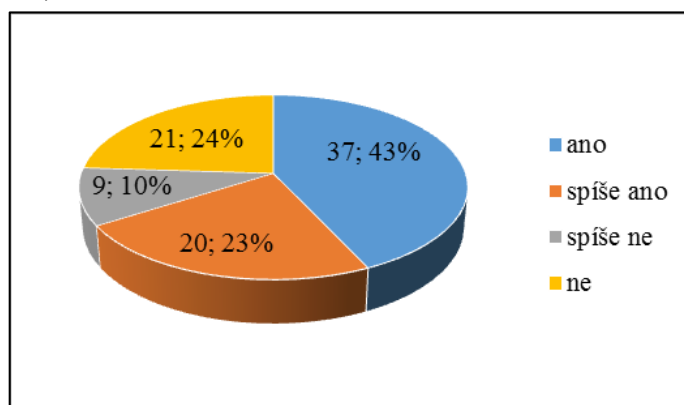

Graf 43: Srovnání - věk x setkání s negativními ohlasy na věk rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 24: Stalo by se podle Vás Vaše dítě rodičem ve stejném věku, v jakém se narodilo Vám?

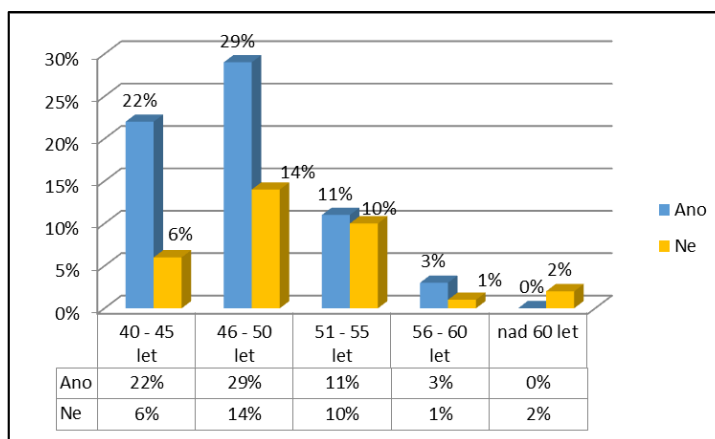
Otázka č. 24	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	37	0,43	43%
Spíše ano	20	0,23	23%
Spíše ne	9	0,10	10%
Ne	21	0,24	24%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 43: Názor – dítě se chce stát rodičem ve věku svých rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 44: Názor – dítě se chce stát rodičem ve věku svých rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

V této otázce měli respondenti vyjádřit svůj názor na otázku, zda by se jejich dítě stalo rodičem ve stejném věku, v jakém se narodilo jim. 43 % (37) respondentů uvedlo možnost „ano“, 23 % (20) respondentů možnost „spíše ano“. Součtem kladných odpovědí jsme získali nadpolovičních 66 % (57) respondentů, kteří se domnívají, že by se jejich dítě stalo rodičem ve stejném věku. Možnost „ne“ zvolilo 24 % (21) respondentů, „spíše ne“ 10 % (9) respondentů. Opět bude zajímavé údaje porovnat s názory dětí. Provedli jsme srovnání, jak se věk rodičů projevil na počtu kladných a záporných odpovědí, pro lepší přehlednost jsme tyto odpovědi sloučili pouze do kategorií „ano“ a „ne“. Výsledky vidíme v grafu 45, mladší rodiče (aktuálně do 50 let) udávají možnost, že dítě by se stalo rodičem ve stejném věku oproti možnosti opačné, ve vyšším poměru než rodiče nad 50 let, kde je počet kladných a záporných odpovědí v jednotlivých věkových skupinách takřka vyrovnaný. Nutno podotknout, že se jedná pouze o subjektivní názor našich respondentů.

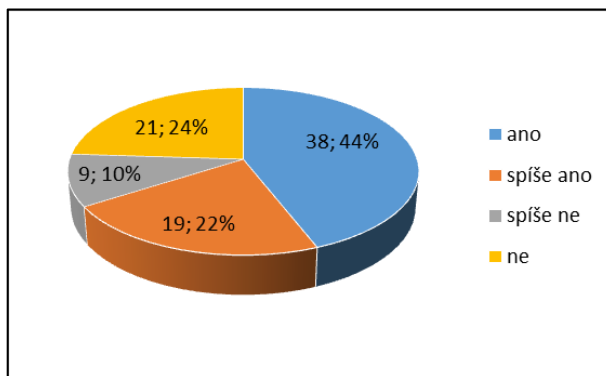

Graf 45: Srovnání – věk x názor na početí dítěte ve věku rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 25: Je podle Vás Vaše dítě spokojeno s věkem svých rodičů, tedy Vás?

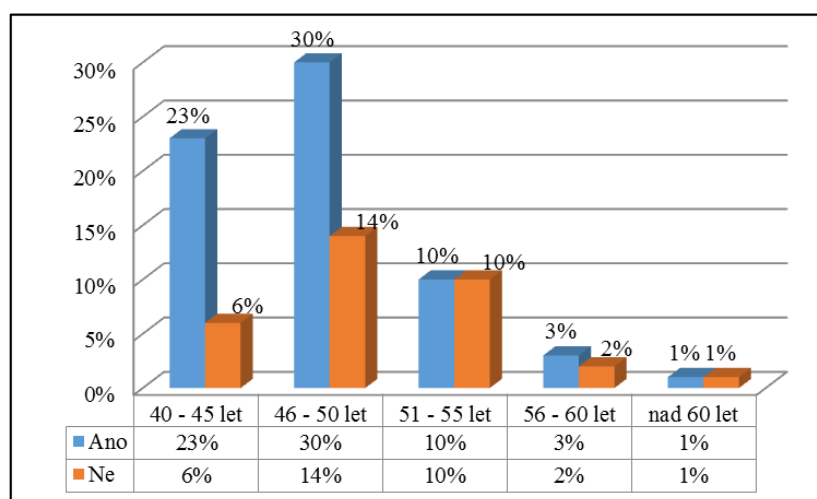
Otázka č. 25	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	38	0,44	44%
Spíše ano	19	0,22	22%
Spíše ne	9	0,10	10%
Ne	21	0,24	24%
Celkem	87	1,00	100%

Tabulka 44: Názor – spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 46: Názor – spokojenost s věkem rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Na konec jsme respondentům položili důležitou otázku, tedy zda si myslí, že děti jsou s věkem svých rodičů spokojeny. I zde převažovaly odpovědi v kladném duchu, 44 % (38) respondentů uvedlo, že „ano“, 22 % (19) uvedlo, že „spíše ano“. Celkový součet kladných odpovědí je tedy 66 % (57) z celkového množství respondentů. Jen třetina respondentů udala, že se domnívá, že jejich děti s věkem rodičů spokojeny nejsou. Konkrétně 24 % (21) uvedlo „ne“ a 10 % (9) uvedlo „spíše ne“. Zda to stejně vidí i děti, uvidíme při srovnání těchto dvou otázek v kapitole věnované srovnání shodných klíčových otázek z obou dotazníků. Při rozdělení odpovědí podle aktuálního věku rodičů je zjevné, že rodiče mladší 50 let jsou více přesvědčeni, že jejich děti jsou s věkem rodičů spokojeny. U starších rodičů se tento názor vyrovnává.

Graf 47: Srovnání – věk x spokojenost s věkem rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Shrneme-li celkově výsledky získaných dat, dostáváme se k názoru, že respondenti-rodice si z velké většiny myslí, že jejich děti se nesetkaly s negativními komentáři na věk rodičů, pořídily by si dítě ve věku shodném s věkem rodičů a celkově jsou s věkem svých rodičů spokojeny. U rodičů mladších 50 let kladné názory převažují, jsou tedy o spokojenosti dětí přesvědčeni ve vyšší míře, u starších rodičů se názory vyrovnávají.

6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT DOTAZNÍKU - VERZE PRO DĚTI

V této kapitole jsme provedli vyhodnocení a rozbor dotazníku pro děti. Stejně jako u dotazníku pro rodiče jsme vždy uvedli znění a číslo otázky, data jsme zpracovali pomocí tabulek a grafů. Každá otázka byla okomentována, zjištěné výsledky analyzovány. Každá z jednotlivých podkapitol opět odpovídá jedné z dílčích výzkumných otázek. Oblasti týkající se motivů pozdního rodičovství, věkové hranice pozdního rodičovství, ideálního věku pro početí dítěte, výhod pozdního rodičovství, nevýhod pozdního rodičovství a spokojenosti s věkem rodičů jsme v tomto případě analyzovali z pohledu dětí. Celkový počet respondentů-děti byl 85.

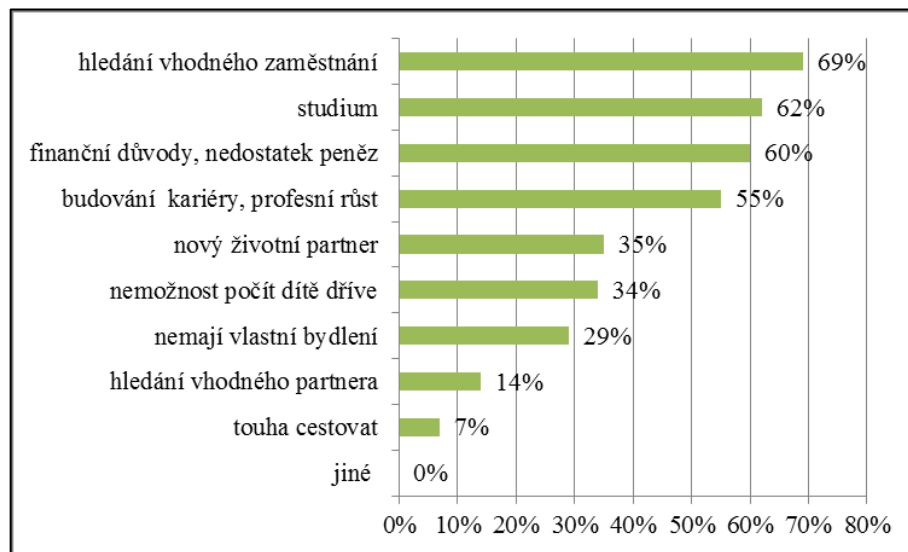
6.1 Motivy pozdního rodičovství z pohledu dětí

Stejně, jako jsme v dotazníku pro rodiče mapovali, které důvody vedly rodiče k odložení rodičovství nejčastěji, v případě dětí bylo našim cílem zmapovat, jaké důvody se domnívají, že vedou rodiče nejčastěji k početí dítěte ve vyšším věku, otázka č. 9. Dále nás zajímalo, jak je tomu v případě času, který rodiče věnují dětem, zda jsou s tímto množstvím času děti spokojeny, otázka č. 19. Zjištění z obou dotazníků budou následně porovnána v kapitole Interpretace případných rozdílů.

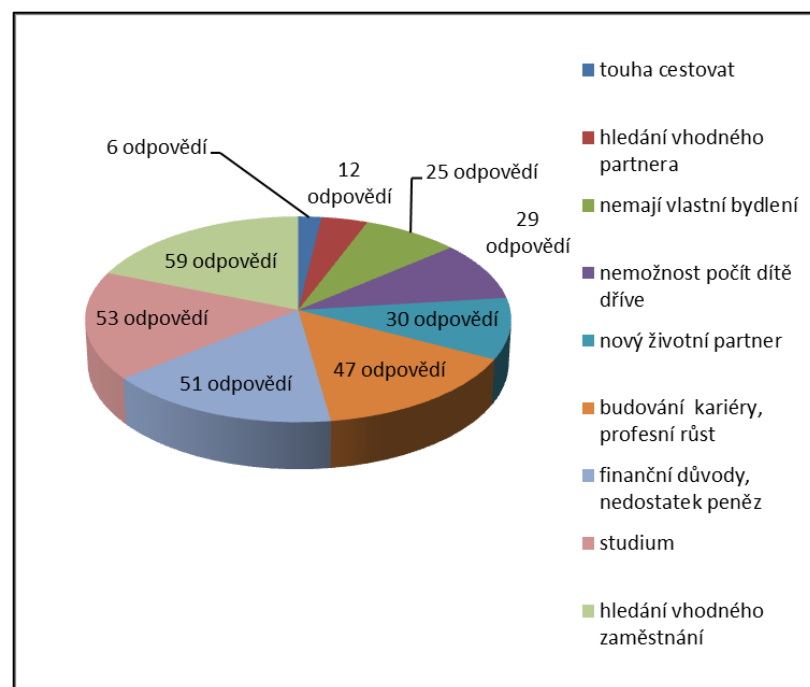
Otázka č. 9: Z jakých důvodů, dle tebe, rodiče ponechávají narození dítěte do vyššího věku?

Otázka č. 10	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Studium	53	0,62	62%
Budování kariéry, profesní růst	47	0,55	55%
Hledání vhodného zaměstnání	59	0,69	69%
Hledání vhodného partnera	12	0,14	14%
Nový životní partner	30	0,35	35%
Nemají vlastní bydlení	25	0,29	29%
Finanční důvody, nedostatek peněz	51	0,60	60%
Touha cestovat	6	0,07	7%
Nepodařilo se nám počít dítě dříve	29	0,34	34%
Jiné	0	0,00	0%

Tabulka 45: Důvody pro odložení rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 48: Důvody pro odložení rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 49: Důvody pro odložení rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

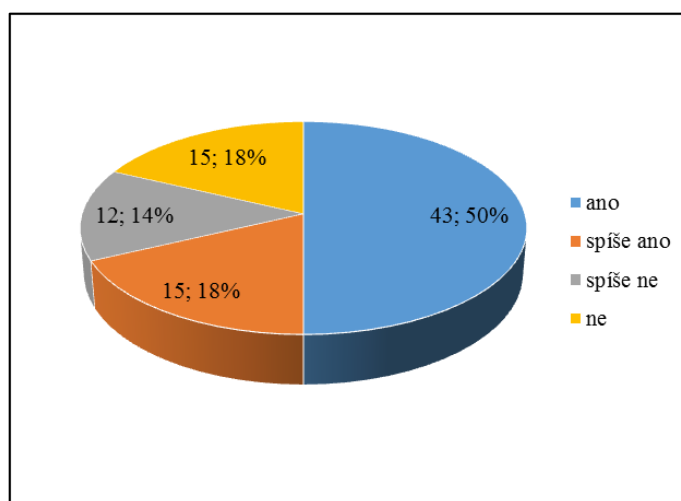
Naši respondenti-děti mohli volit více odpovědí, dle toho, jak danou oblast vnímali. Jako nejčastější důvod pro narození dítěte v pozdějším věku uvedli „hledání vhodného zaměstnání, tato možnost byla uvedena v 69 % (59), dále „studium“ v 62 % (53), „finanční důvody a nedostatek peněz 60 % (51) a „budování kariéry“ 55 % (47). Tyto důvody byly udávány nejčastěji. O něco méně respondentů udalo, že dle jejich názoru může u rodičů být důvodem mít dítě později „nový životní partner“ 35 % (30), „nemožnost počít dítě dříve“

34 % (29) a dále potom „nemají vlastní bydlení“ 29 % (25). „Hledání vhodného partnera“ uvedlo jako důvod odkladu rodičovství 14 % (12) respondentů a „touha cestovat“ připadá jako důvod pro odložení rodičovství 7 % (6) respondentů. Žádný respondent nevolil možnost „jiné“. Ze zjištěných výsledků je vidět, že materiální a sociální oblast považovali naši mladí respondenti za nejdůležitější, předpokládají, že rodiče nejdříve vybudují stabilní zázemí a do toho následně chtějí přivést dítě. Možnost „nového životního partnera“, jakožto možný důvod pro to, mít dítě ve vyšším věku, připouštěli také často, pravděpodobně na základě osobních zkušeností, v našem výzkumném vzorku bylo 40 % (34) respondentů z rozvedených manželství. Volba „Nemožnost počít dítě dříve“ a „nemají vlastní bydlení“ se také vyskytovala s vyšší četností, volil ji každý třetí respondent. Nejméně respondentů vidělo jako reálný důvod odkládání rodičovství „hledání vhodného partnera“ a „cestování“.

Otázka č. 19: Jsi spokojen/a s množstvím času, který ti věnují rodiče?

Otázka č. 19	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	43	0,50	50%
Spíše ano	15	0,18	18%
Spíše ne	12	0,14	14%
Ne	15	0,18	18%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 46: Spokojenost s množstvím času (vlastní výzkum: 2018)

Graf 50: Spokojenost s množstvím času (vlastní výzkum: 2018)

Ze získaných výsledků můžeme konstatovat, že velká většina, tedy 68 % (58) respondentů, je s množstvím času, který jim rodiče věnují, spokojena. Možnost „ano“ volilo 50 % (43) respondentů, možnost „spíše ano“ poté 18 % (15) respondentů, míra jistoty je již o něco nižší, ale přesto jsou spokojeni. U 32 % (27) respondentů byla zaznamenána nespokojenost s množstvím času, který jim rodiče věnují. Striktní „ne“ uvedlo 18 % (15) respondentů, „spíše ne“, poté 14 % (12) respondentů. Domníváme se tedy, že tito respondenti by uvítali, kdyby se jim rodiče věnovali více.

Zrekapitulujeme-li závěry, zjistili jsme, že děti ze svého pohledu nejčastěji udávaly jako důvody pro odložení rodičovství převážně důvody ze sféry materiální a finanční, tedy hledání zaměstnání, studium, finanční důvody a budování kariéry. Za nejméně pravděpodobný důvod pro odložení rodičovství považovali respondenti hledání vhodného partnera a cestování. Naši respondenti byli také z velké většiny spokojeni s množstvím času, který jim rodiče věnují, 1/3 vyjádřila nespokojenost.

6.2 Věková hranice pozdního rodičovství z pohledu dětí

V této části výzkumu bylo naším cílem zmapovat vnímání věkové hranice pozdního rodičovství z pohledu dětí. Využita byla data, získaná z odpovědí na otázky č. 12a, 12b, 13 a 21 v dotazníku pro děti.

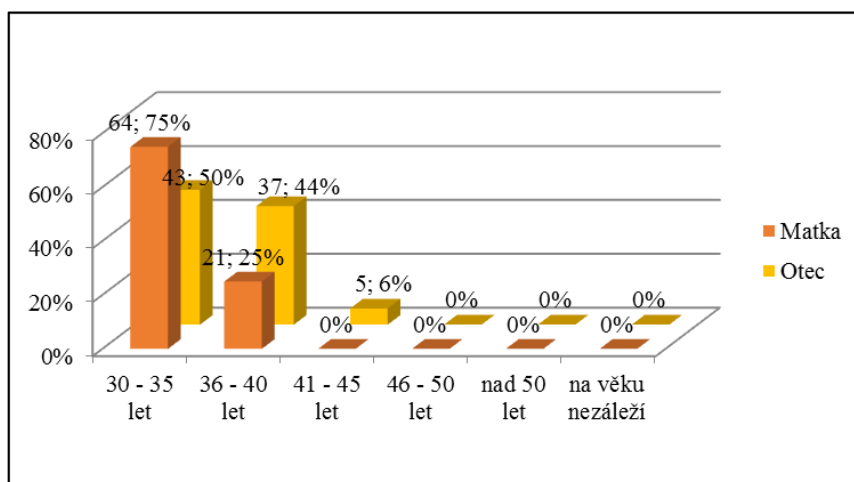
Otázka č. 12: Jaký je podle tebe nejvyšší věk, kdy by se jim mělo narodit dítě:

a) u matky

b) u otce

Otázka č. 12a, 12b	Matka		Otec	
	Absolutní četnost	Četnost v %	Absolutní četnost	Četnost v %
30 - 35 let	64	75%	43	50%
36 - 40 let	21	25%	37	44%
41 - 45 let	0	0%	5	6%
46 - 50 let	0	0%	0	0%
Nad 50 let	0	0%	0	0%
Na věku nezáleží	0	0%	0	0%
Celkem	85	100%	85	100%

Tabulka 47: Nejvyšší věk pro narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

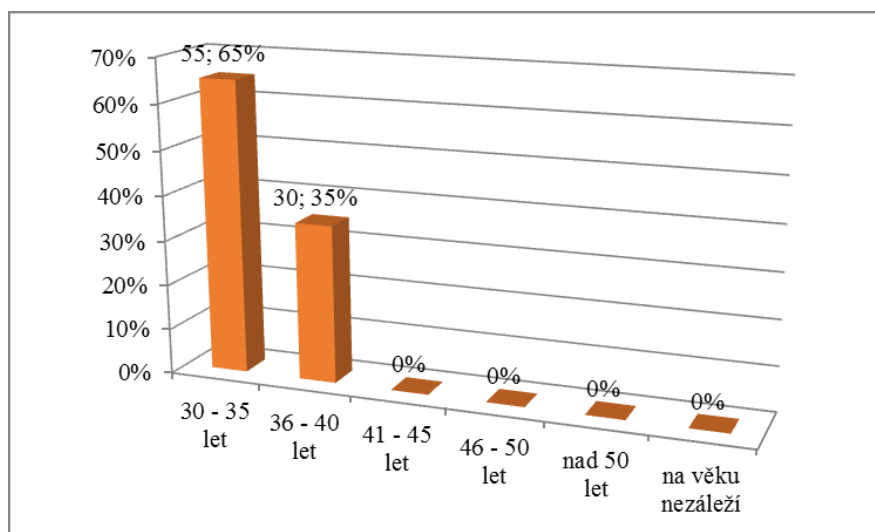
Graf 51: Nejvyšší věk pro narození dítěte (vlastní výzkum: 2018)

Cílem položených otázek bylo zjistit, jaký věk vidí respondenti-děti jako nejvyšší, maximální, pro narození dítěte a to zvláště u žen a zvláště u mužů. Ze zjištěných dat lze uvést, že nejvíce respondentů uvedlo jako nejvyšší věk pro narození dítěte u žen věkovou kategorii 30-35 let a to 75 % (64) respondentů, u mužů ve stejné věkové kategorii to bylo již o něco méně, 50 % (43) respondentů. Matkami nanejvýše ve věku 36-40 let by se měly stát ženy podle 25 % (21) respondentů, u otců vidí tento věk jako maximální pro narození dítěte 44 % (37) respondentů. Žádná žena by podle našich respondentů neměla již mít dítě ve věku 41 let a více. Otcem nanejvýše ve věku 41-45 let by se muži měli stát podle 6 % (5) našich respondentů. Lze tedy konstatovat, že s vyšším věkem mužů, jakožto otců, mají děti menší problém než s věkem žen, je zde jasně patrný trend preferování nižšího věku matky než otce.

Otázka č. 13: Do jaké věkové kategorie podle tebe už spadá pozdní rodičovství?

Otázka č. 13	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
30 - 35 let	55	0,65	65%
36 - 40 let	30	0,35	35%
41 - 45 let	0	0,00	0%
46 - 50 let	0	0,00	0%
Nad 50 let	0	0,00	0%
Na věku nezáleží	0	0,00	0%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 48: Kategorie pro pozdní rodičovství – děti (vlastní výzkum: 2018)

Graf 52: Kategorie pro pozdní rodičovství – děti (vlastní výzkum: 2018)

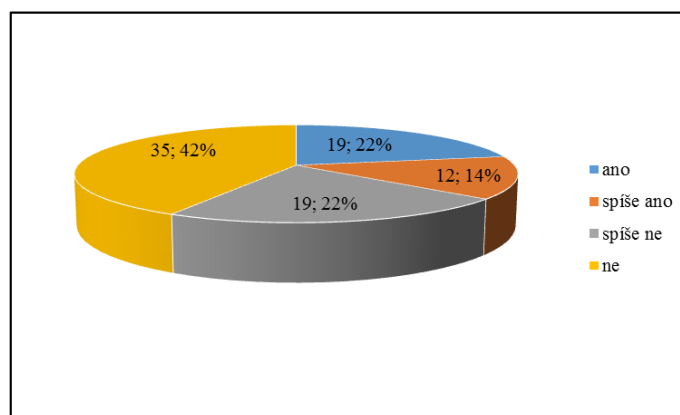
Respondenti měli možnost touto otázkou vyjádřit, od jaké věkové kategorie vnímají rodičovství již jako pozdní. Ze šesti věkových kategorií volili pouze kategorie dvě. Jako pozdní rodičovství vidí kategorii 30-35 let velká většina, 65 % (55) našich respondentů, kategorii 36-40 let poté zbytek našich respondentů, tedy 35 % (30). Získané výsledky budou srovnány s tím, od jaké věkové kategorie vnímají rodičovství jako pozdní rodiče.

Otázka č. 21: Chtěl/a bys mít dítě ve stejném věku, v jakém ses narodil/a svým rodičům?

Otázka č. 21	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	19	0,22	22%
Spíše ano	12	0,14	14%
Spíše ne	19	0,22	22%
Ne	35	0,42	42%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 49: Názor – mít dítě ve věku, kdy jsem se narodil/a svým rodičům (vlastní výzkum: 2018)

Výsledky získané od respondentů v této otázce budou porovnány s tím, jak odpovídali rodiče. Na tomto základě bude testována hypotéza č. 5.

Graf 53: Názor – mít dítě ve věku, kdy jsem se narodil/a svým rodičům (vlastní výzkum: 2018)

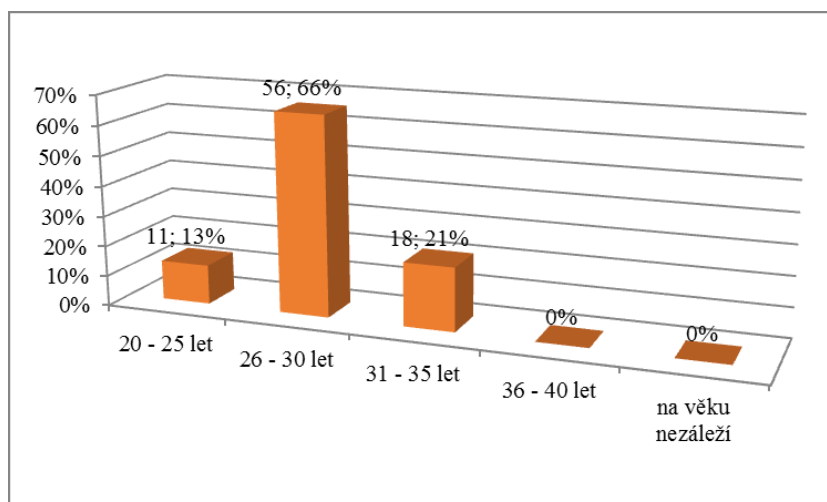
Touto otázkou měli respondenti vyjádřit svůj názor, zda by se stali rodiči ve stejném věku, jako se oni sami rodičům narodili. 22 % (19) respondentů uvedlo možnost „ano“, 14 % (12) drobně váhalo a uvedlo možnost „spíše ano“. Rodiči by se tedy ve věku, v jakém se narodilo svým rodičům, stalo 36 % (31) respondentů. Jak lze vidět, u této otázky se respondenti vyjadřovali spíše negativně, rozhodné „ne“ zvolilo 22 % (19) respondentů, mírnější možnost „spíše ne“, pravděpodobně by tedy záleželo na okolnostech, poté zvolilo již 42 % (35) respondentů. Lze z toho usuzovat, že dobrovolně by si tuto možnost nevybrali. Také tyto údaje budou porovnány s názory rodičů, tedy s tím, zda si rodiče myslí, že by se jejich děti staly rodiči ve stejném věku, v jakém se jim narodily.

6.3 Ideální věk pro početí dítěte z pohledu dětí

Také u dětí jsme zjišťovali, jaký je pro ně ideální věk pro narození dítěte. Zpracována byla data, získaná otázkami 5 a 6, které byly analyzovány v sociodemografické sekci a dále z otázky 14.

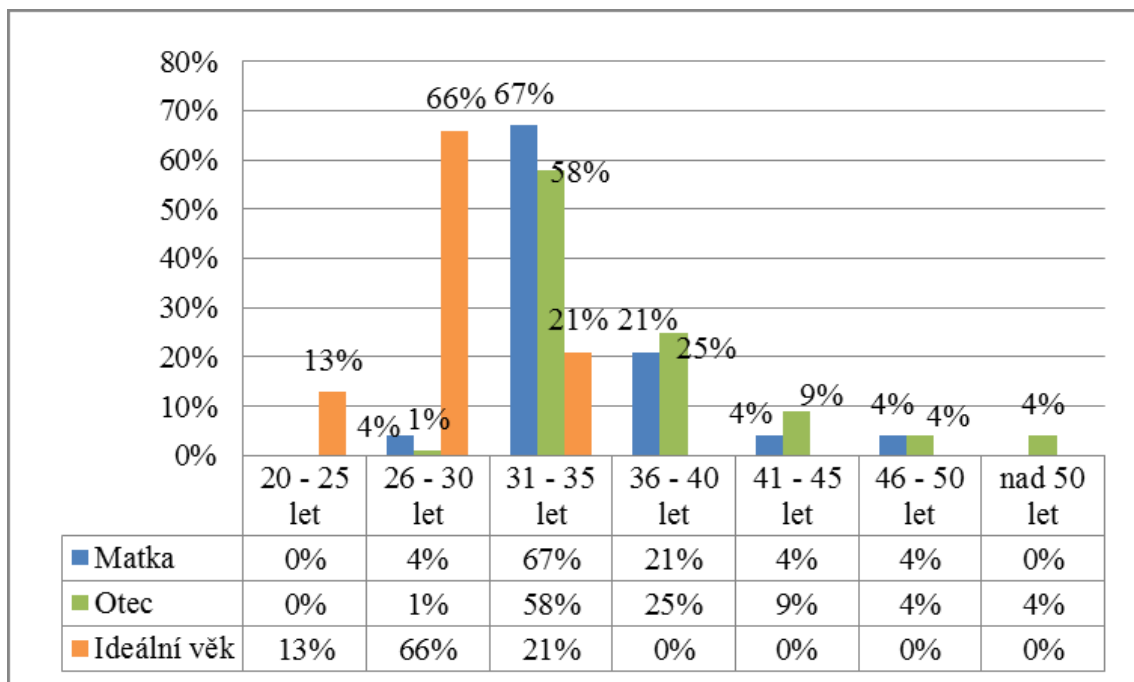
Otázka č. 14	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
20 - 25 let	11	0,13	13%
26 - 30 let	56	0,66	66%
31 - 35 let	18	0,21	21%
36 - 40 let	0	0	0%
Na věku nezáleží	0	0,00	0%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 50: Ideální věk pro rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 54: Ideální věk pro rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Data získaná ze zpracování odpovědí respondentů jednoznačně ukazují, že jako ideální věk pro rodičovství preferovalo 66 % (56) respondentů věkové rozmezí 26-30 let. Tato věková hranice odpovídá době, kdy mladí lidé ukončí vzdělání a mají čas a prostor najít si práci, zajistit bydlení a vybudovat určitou pozici v zaměstnání, což odpovídá výsledkům ze zjištění, které důvody mohou být důvodem pro odložení rodičovství. Nižší věkovou hranici, tedy 20-25 let preferovalo 13 % (11) respondentů a hranici 31-35 let jako ideální věk pro rodičovství udalo 21 % (18) respondentů. Stát se rodičem nad 36 let již neviděl jako ideální možnost žádný z respondentů. U této otázky jsme provedli pro zajímavost také porovnání se skutečným věkem rodičů v okamžiku narození respondentů. Výsledky ukazuje graf 55.

Graf 55: Srovnání: věk matky a otce v době narození x ideální věk
(vlastní výzkum: 2018)

Při srovnání dat skutečného věku matek a otců našich respondentů oproti představě respondentů o ideálním věku, bylo zjištěno, že 13 % respondentů označilo za ideální věk 20-25 let, žádný z respondentů se však nenarodil rodičům v tomto věku. Nejvíce respondentů označilo za ideální věk věkovou kategorii 26-30 let, avšak pouze u 4 % respondentů měla matka v době jejich narození tento věk, u otců do této kategorie spadalo dokonce jen 1 %. Naopak u těch, kteří označili jako ideální věk pro narození dítěte věkovou kategorii 31-35 let (21 %), jich mělo matku, která je porodila v tomto věku 67 % a otce v této věkové kategorii 58 %, čili většina dětí se rodičům v tomto věku narodila, přesto (možná právě proto) jej děti nehodnotí jako věk ideální. Nad 36 let již žádný z respondentů nepovažoval věk pro narození dítěte za ideální, ale více než 1/3 respondentů měla matku i otce v této věkové kategorii. Ze získaných výsledků lze usuzovat, že děti preferují rodiče nižšího věku, než mají jejich rodiče skuteční, jako nejvíce preferovanou vidí věkovou hranici 26-30 let a jako maximální věk pro početí dítěte vidí věkovou hranici 31-35 let.

6.4 Výhody pozdního rodičovství z pohledu dětí

Zmapovat největší výhody pozdního rodičovství z pohledu dětí bylo dalším dílčím výzkumným cílem naší práce. Zpracována byla data z otázky č. 15 v dotazníku. Stejně, jako u rodičů, měli respondenti volit ze sedmi možností a stanovit pořadí dle priorit.

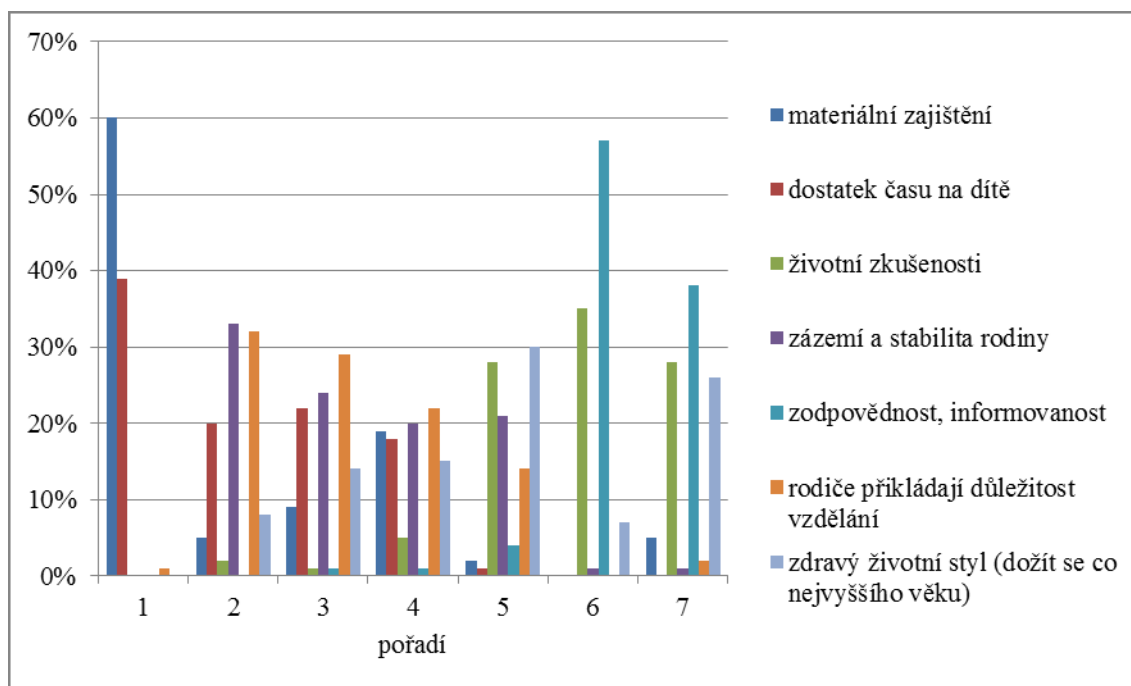
Otázka č. 15: Jaké jsou z tvého pohledu největší výhody toho, když mají rodiče děti ve vyšším věku?

Otázka č. 15	1		2		3	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Materiální zajištění	51	60%	4	5%	8	9%
Dostatek času na dítě	33	39%	17	20%	19	22%
Životní zkušenosti	0	0%	2	2%	1	1%
Zázemí a stabilita rodiny	0	0%	28	33%	20	24%
Zodpovědnost, informovanost	0	0%	0	0%	1	1%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	1	1%	27	32%	24	29%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	0	0%	7	8%	12	14%
Celkem	85	100%	85	100%	85	100%

Tabulka 51a: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 15	4		5		6		7	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Materiální zajištění	16	19%	2	2%	0	0%	4	5%
Dostatek času na dítě	15	18%	1	1%	0	0%	0	0%
Životní zkušenosti	4	5%	24	28%	30	35%	24	28%
Zázemí a stabilita rodiny	17	20%	18	21%	1	1%	1	1%
Zodpovědnost, informovanost	1	1%	3	4%	48	57%	32	38%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	19	22%	12	14%	0	0%	2	2%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	13	15%	25	30%	6	7%	22	26%
Celkem	85	100%	85	100%	85	100%	85	100%

Tabulka 51b: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 56: Největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Z dat, která jsme získali lze konstatovat, že naši respondenti z řad dětí a mládeže spatřují největší výhodu faktu, že rodiče mají děti ve vyšším věku v „materiálním zajištění“ a to v 60 % (51). To potvrzuje údaje získané z otázky č. 9, kdy respondenti uváděli nejčastěji jako důvody odkladu rodičovství důvody z finanční a materiální sféry a odklad rodičovství v tomto případě hodnotí kladně, berou to jako jednoznačnou výhodu. Dostatek času na dítě hodnotilo na pozici jedna také poměrně velká část respondentů, 39 % (33). I toto zjištění potvrzuje naše předchozí závěry, kdy v otázce č. 19 respondenti z velké většiny uvedli, že jsou spokojeni s časem, který jim rodiče věnují a tuto skutečnost oceňují. Na druhou pomyslnou příčku priorit stavěli naši respondenti nejčastěji hodnoty „zázemí a stabilita rodiny“ (28; 33 %), „rodiče přikládají důležitost vzdělání“ (27; 32 %) a „dostatek času na dítě“ (17; 20 %). Ostatní hodnoty byly udávány pouze okrajově. V pořadí jako prioritu tři uváděli respondenti stejné hodnoty, jako v případě předešlém, jen v jiných procentuálních podílech, čili je zřejmé, že tyto hodnoty jsou pro ně důležité a staví je na přední místa z uvedených hodnot, je pro ně zásadní, že se jim rodiče věnují, mají stabilní rodinu a rodiče je vedou ke vzdělání. Vzdělání bylo uváděno ve vyšších procentech také na pozicích čtyři a pět, tedy ve středu pomyslného žebříčku priorit. Hodnoty jako „životní zkušenosti“, „zodpovědnost, informovanost“ a „zdravý životní styl“ skončily u našich respondentů až na posledním místě, budeme-li konkrétní tak na šestou příčku umístilo „zodpovědnost a

informovanost“ 57 % (48) respondentů, na sedmou příčku potom 38 % (32) respondentů. „Životní zkušenosti“ přiřadilo na příčku šest 35 % (30) respondentů a na příčku sedm 28 % (24) respondentů. „Zdravému životnímu stylu“ jakožto možnosti dožít se co nejvyššího věku, přiřadilo pořadí sedmé 26 % (22) respondentů a pořadí páté 30 % (25) respondentů. Je tedy jednoznačně vidět, že tyto věci u rodičů nepovažují děti za nijak zvláštní výhody a nepřikládají jim takřka žádnou váhu. Shrňme-li získaná fakta, za největší výhodu považovali respondenti z řad dětí a mládeže materiální zajištění a dostatek času na dítě, hodnotu mělo také zázemí a stabilita rodiny a důležitost vzdělání, naopak zkušenosti rodičů a to, že žijí zdravě, respondentům důležité nepřipadá a jako výhodu to hodnotí až na posledním místě.

6.5 Nevýhody pozdního rodičovství z pohledu dětí

Stejně, jako tomu bylo v případě rodičů, zajímaly nás i u dětí nejen největší výhody, ale také největší nevýhody pozdního rodičovství z jejich pohledu. Za tímto účelem byla zpracována otázka č. 16 v dotazníku pro děti, respondenti měli možnost volit z výčtu 9 možných odpovědí a stanovit pořadí 1-9 podle toho, kterou výhodu považují za největší. Dále byly zpracovány otázky 17, 18, 23 a 24 v dotazníku.

Otázka č. 16: Jaké jsou z tvého pohledu největší nevýhody toho, když mají rodiče děti ve vyšším věku?

Otázka č. 16	1		2		3	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	14	16%	10	12%	14	16%
Zdravotní rizika pro matku	1	1%	9	11%	3	4%
Zdravotní rizika pro dítě	2	2%	2	2%	5	6%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	0	0%	3	4%	13	15%
Přehnané obavy o dítě	27	32%	9	11%	9	11%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	0	0%	28	33%	10	12%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	24	28%	11	13%	13	15%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	6	7%	5	6%	7	8%
Komunikační problémy	11	13%	8	9%	11	13%
Celkem	85	100 %	85	100%	85	100%

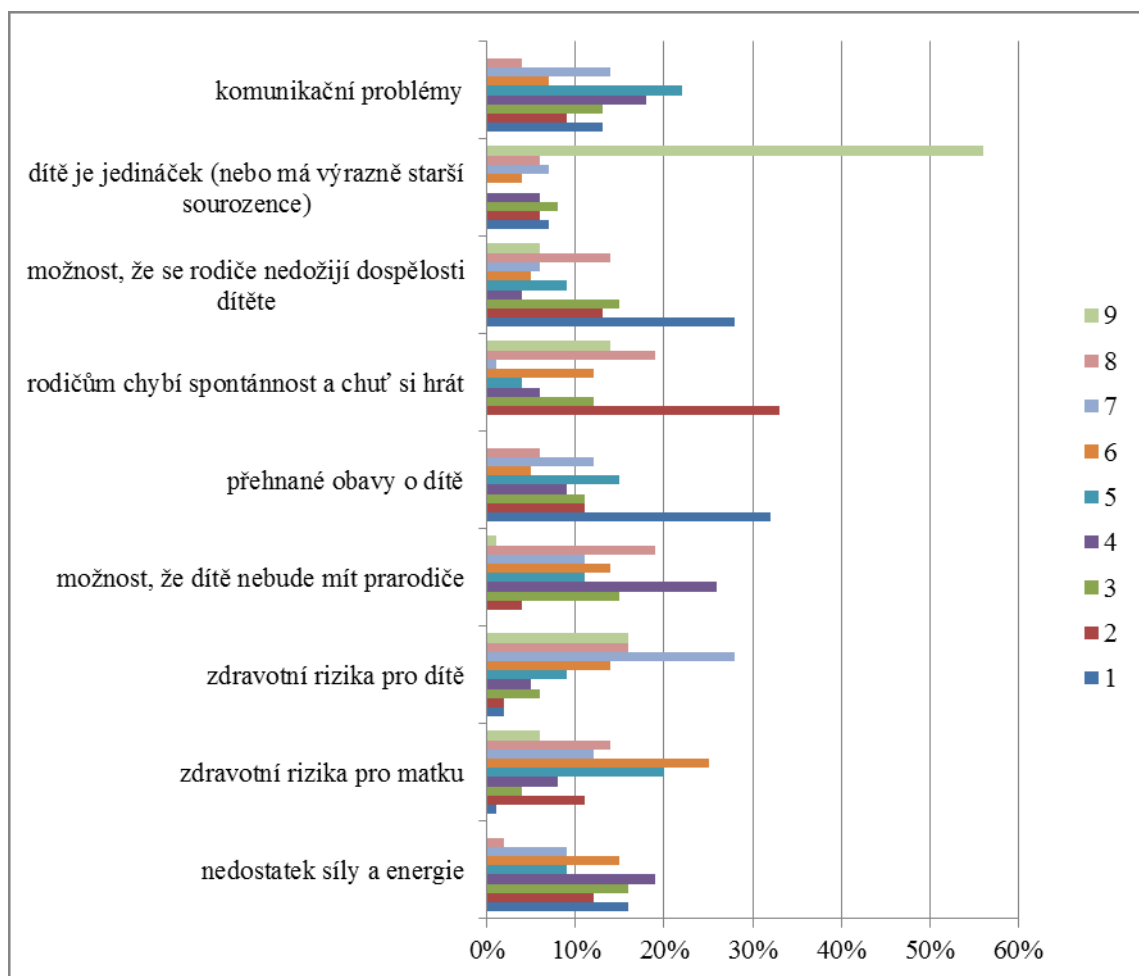
Tabulka 52a: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 16	4		5		6	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	16	19%	8	9%	13	15%
Zdravotní rizika pro matku	7	8%	17	20%	21	25%
Zdravotní rizika pro dítě	4	5%	8	9%	12	14%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	22	26%	9	11%	12	14%
Přehnané obavy o dítě	8	9%	13	15%	4	5%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	5	6%	3	4%	10	12%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	3	4%	8	9%	4	5%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	5	6%	0	0%	3	4%
Komunikační problémy	15	18%	19	22%	6	7%
Celkem	85	100 %	85	100%	85	100%

Tabulka 52b: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 16	7		8		9	
	a.č.	%	a.č.	%	a.č.	%
Nedostatek síly a energie	8	9%	2	2%	0	0%
Zdravotní rizika pro matku	10	12%	12	14%	5	6%
Zdravotní rizika pro dítě	24	28%	14	16%	14	16%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	9	11%	16	19%	1	1%
Přehnané obavy o dítě	10	12%	5	6%	0	0%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	1	1%	16	19%	12	14%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	5	6%	12	14%	5	6%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	6	7%	5	6%	48	56%
Komunikační problémy	12	14%	3	4%	0	0%
Celkem	85	100 %	85	100%	85	100%

Tabulka 52c: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 57: Největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

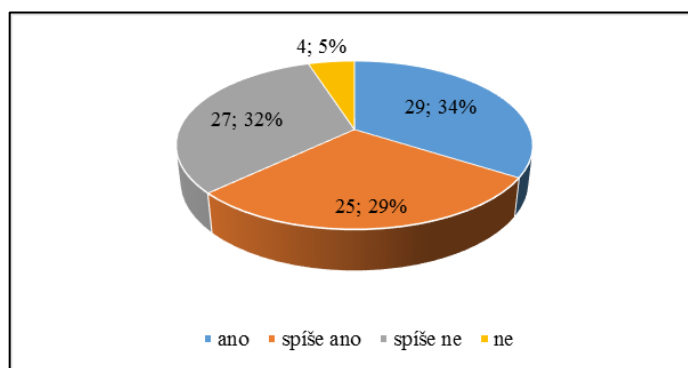
Výsledky ze získaných dat nehovoří příliš jednoznačně, naši respondenti rozprostřeli své volby nevýhod různě, jednoznačně lze říci pouze, že jako nejnižší postavený nedostatek, čili to, co vidí jako nevýhodu nejmenší, považují to, že „dítě je jedináček nebo má výrazně mladší sourozence“, takto volilo 56 % (48) respondentů. Vezmeme-li největší nevýhody od pozice jedna, tedy největší závažnosti, tak možnost, která dominovala u rodičů, tedy že se rodiče nemusí dožít dospělosti dítěte, volili respondenti na pozici jedna v 28 % (24) případech, na pozici dva a tři se tato volba pohybovala kolem 10 %. Je tedy pravděpodobné, že se touto otázkou sice zabývají, ale pravděpodobně si ji příliš nepřipouští. Jako další z největších nevýhod na pozici jedna volili možnost „přehnané obavy o dítě“ a to 32 % (27) respondentů, tato volba je pochopitelná, v případě zvýšené protektivní výchovy je dítě omezováno a to se mu samozřejmě nelíbí, tudíž to vidí jako velkou nevýhodu. Dále potom považovali za největší nevýhodu „nedostatek síly a energie“ v 16% (14), podobně i na pozici dva a tři, kdy to bylo 12 % a opět 14 % respondentů. Jako

druhá největší nevýhoda byla uvedena „rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát“, takto to vidělo 33 % (28) našich respondentů. I zde je pochopitelné, že tato situace dětem vadí, nemusí se jednat konkrétně o ně samotné, mohou to vidět například u svých mladších sourozenců, pokud se rodiče tímto způsobem projevují. Uprostřed žebříčku se vyskytly nejvíce možnosti že „dítě nebude mít prarodiče“ (22; 26 %) a komunikační problémy (15; 18 %). Větší část respondentů tedy pravděpodobně prarodiče má a nebojí se, že by o ně mohla důsledkem jejich vyššího věku přijít. O příčku níže udalo nejvíce respondentů „zdravotní rizika pro matku“ (17; 20 %, ještě také na nižší pozici 21; 25 %) a „komunikační problémy“ (19; 22 %). O zdraví matky tedy respondenti velké obavy nemají, může to být způsobeno nedostatkem zkušeností a zážitků, nebo také vírou ve zdravotnictví tak, jak je nám prezentováno. Komunikační problémy také jako velký problém nevidí, jelikož nejvyšší počty byly umístěny ve středu pomyslné stupnice nevýhod. Zdravotní rizika pro dítě opanovala sedmou příčku a to s 28 % (24), je vidět, že tuto možnost si velká část respondentů nepřipouští jako reálnou, tudíž ji hodnotí jako jednu z menších nevýhod. O výsledcích lze tedy říci, že u respondentů nepanuje jednotný názor, který je pravděpodobně ovlivněn rodinnou situací a samotnou povahou dítěte, jediné, na čem se ve velké většině shodli, bylo to, že být jedináčkem či mít výrazně starší sourozence nepovažovali respondenti za nevýhodu zásadního významu.

Otázka č. 17: Myslíš si, že je rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů?

Otázka č. 17	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	29	0,34	34%
Spíše ano	25	0,29	29%
Spíše ne	27	0,32	32%
Ne	4	0,05	5%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 53: Rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

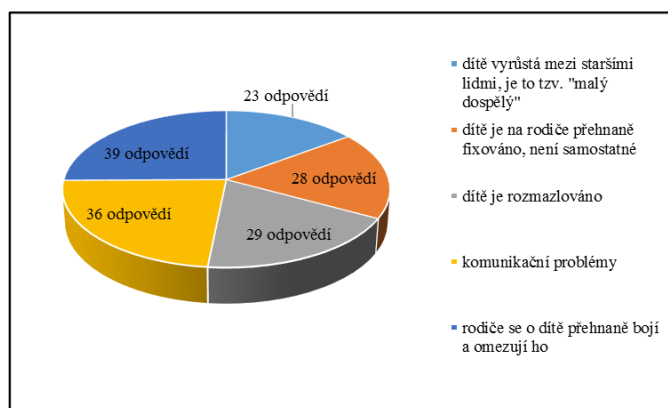
Graf 58: Rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Cílem bylo u respondentů zjistit, zda oni sami připouštějí rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů. Výsledky hovoří jednoznačně, možnost rozdílu mezi výchovou rodičů mladších a starších připustilo 63 % respondentů, z toho pevnou mírou souhlasu „ano“ udalo 34 % (29) respondentů a nižší mírou „spíše ano“ 29 % (25) respondentů. 32 % (27) respondentů si myslelo, že mezi tím, zda dítě vychovávají rodiče mladší či starší rozdíl „spíše není“ a jen 5 % (4) respondenti rozdíl ve výchově odmítlo. Negativní stanovisko tedy zaujímala o málo více než 1/3 respondentů. Předpokládáme, že do odpovědí byly promítnuty osobní zkušenosti respondentů s výchovou, kdy měli možnost srovnání s tím, jak k výchově rodiče přistupovali, když byli malí a rodiče tudíž mladší a jak k výchově přistupují nyní, v případě mladších sourozenců. U těch, kteří odpověděli kladně (n=54), tedy možný rozdíl připustili, jsme dále zjišťovali, co dle nich může způsobit výchova starších rodičů. Respondenti mohli označit více uvedených možností.

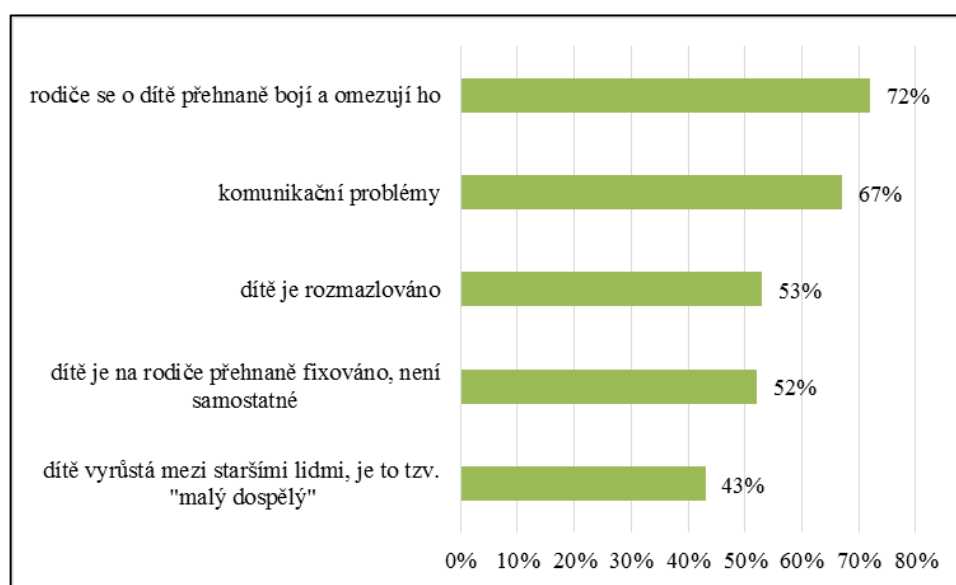
Otázka č. 18: Co si myslíte, že může způsobit, když dítě vychovávají starší rodiče?

Otázka č. 18	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Dítě je rozmazlováno	29	0,53	53%
Rodiče se o dítě přehnaně bojí a omezují ho	39	0,72	72%
Dítě je na rodiče přehnaně fixováno, není samostatné	28	0,52	52%
Dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. "malý dospělý"	23	0,43	43%
Komunikační problémy	36	0,67	67%
Jiné	0	0,00	0%

Tabulka 54: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 59: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 60: Co může způsobit výchova starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

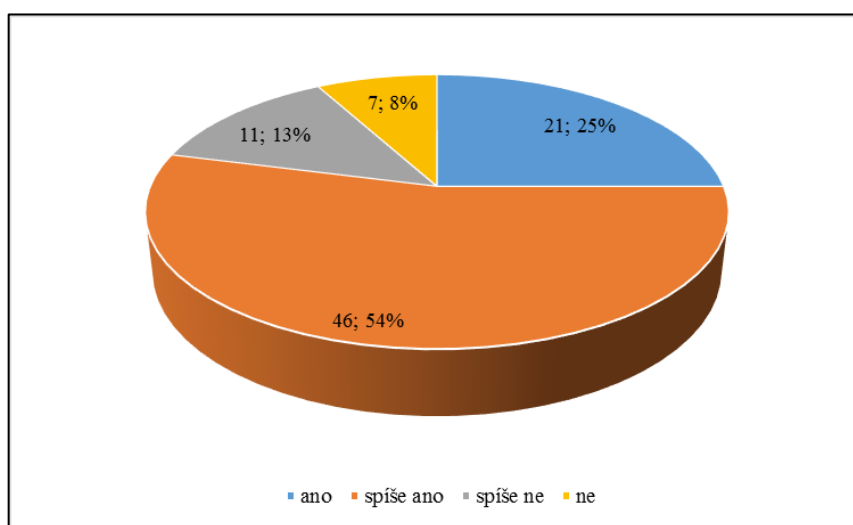
Ze získaných výsledků můžeme konstatovat, že velká většina, 72 % (39) kladně odpovídajících respondentů (n=54), připouští možnost, že starší rodiče se v oblasti výchovy dopouštějí toho, že se „o dítě přehnaně bojí a omezují ho“. Předpokládáme, že respondenti do odpovědí projektovali vlastní zkušenosti, ať již pozorované na sobě, nebo na vlastních sourozencích. Tento druh výchovy, kdy rodiče dítěti plánují vše do nejmenšího detailu, dítě nemá možnost nesouhlasit a projevit svůj názor, kdy rodiče za dítě vše dělají, o všem rozhodují a kladou na něj přehnané nároky, se z pohledu dítěte může zdát značně nepříjemným, omezujícím, přestože rodiče to myslí dobře a dělají to pro dobro dítěte. Druhým nejčastějším následkem výchovy staršími rodiči mohou být podle našich

respondentů komunikační problémy (36; 67 %). Vezmeme-li v potaz data z předcházející otázky, kdy komunikační problémy byly respondenty hodnoceny spíše jako nedůležitá nevýhoda pozdního rodičovství, lze konstatovat, že jejich existenci berou jako součást soužití s rodiči. Otázce komunikačních bariér se budeme věnovat dále a to v otázce č. 23 a 24. Jako třetí nejčastější následek výchovy staršími rodiči uváděli respondenti „dítě je rozmazlováno“ (29; 53 %), jen o jedno procento méně potom uváděli „dítě je na rodiče přehnaně fixováno a není samostatné“ (28; 52 %), i zde předpokládáme osobní zkušenost respondentů. Možnost, že když dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. „malý dospělý“ uvedlo nejméně respondentů (23; 43 %), ani toto ale není malé číslo. Opět bude zajímavé porovnání získaných dat s daty z dotazníku pro rodiče.

Otázka č. 23: Domníváš se, že mezi tebou a tvými rodiči existují komunikační bariéry?

Otázka č. 23	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	21	0,25	25%
Spíše ano	46	0,54	54%
Spíše ne	11	0,13	13%
Ne	7	0,08	8%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 55: Existence komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

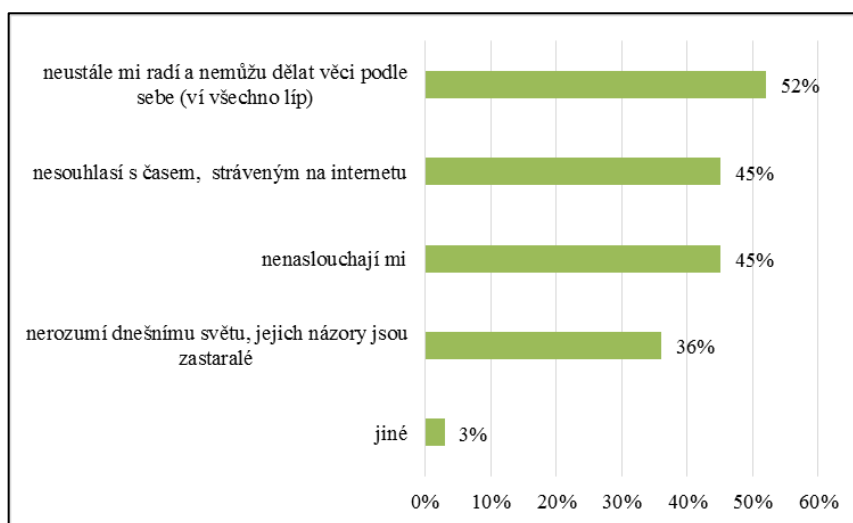
Graf 61: Existence komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Cílem této otázky bylo zjistit, kolik z našich respondentů připouští existenci komunikačních bariér mezi jimi samotnými a jejich rodiči. Zjištěná data hovoří jasně, existenci jistých komunikačních bariér připustilo 79 % (67) respondentů, z toho jasné „ano“ zvolilo 25 % (21) a s mírným zaváháním, tedy „spíše ano“ poté vysokých 54 % (46) respondentů. Naprosto popíralo existenci komunikačních bariér pouze 8 % (7) respondentů, volbu „spíše ne“ udalo v poměru k celku taktéž málo respondentů (11; 13 %). U respondentů z řad dětí a mládeže jsme se rozhodli zjistit, jaké komunikační bariéry, pokud jejich existenci připustí, mezi nimi a rodiči existují. Respondenti mohli volit i více z nabízených možností. U rodičů jsme předpokládali, že vše, co dělají, dělají pro dobro dítěte, proto by jejich názor mohl být tímto postojem zkreslený, toto zjištění jsme u nich proto neprováděli.

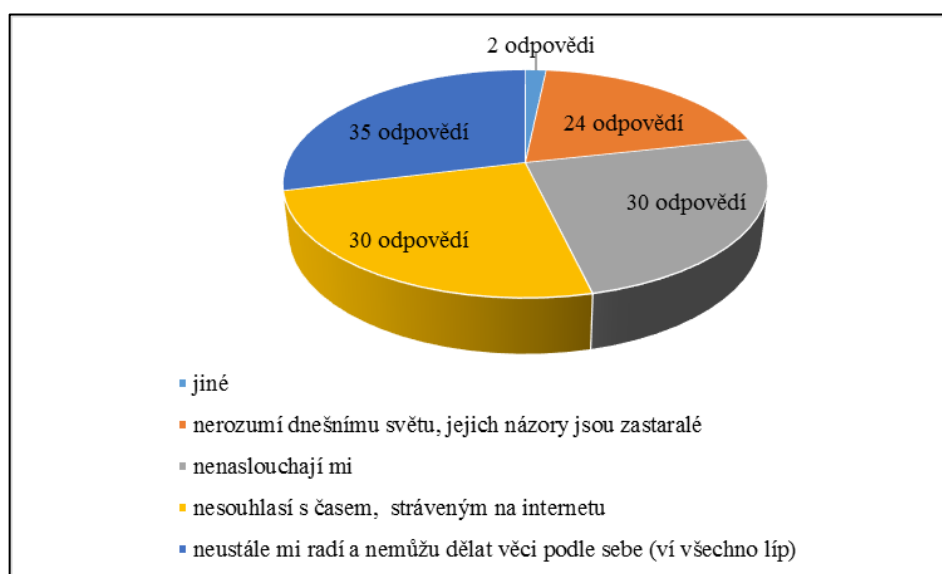
Otázka č. 24: Které komunikační bariéry existují mezi tebou a tvými rodiči?

Otázka č. 24	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Neustále mi radí a nemůžu dělat věci podle sebe (ví všechno líp)	35	0,52	52%
Nerozumí dnešnímu světu, jejich názory jsou zastaralé	24	0,36	36%
Nenaslouchají mi	30	0,45	45%
Nesouhlasí s časem, stráveným na internetu	30	0,45	45%
Jiné	2	0,02	3%

Tabulka 56: Druhy existujících komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Graf 62: Druhy existujících komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

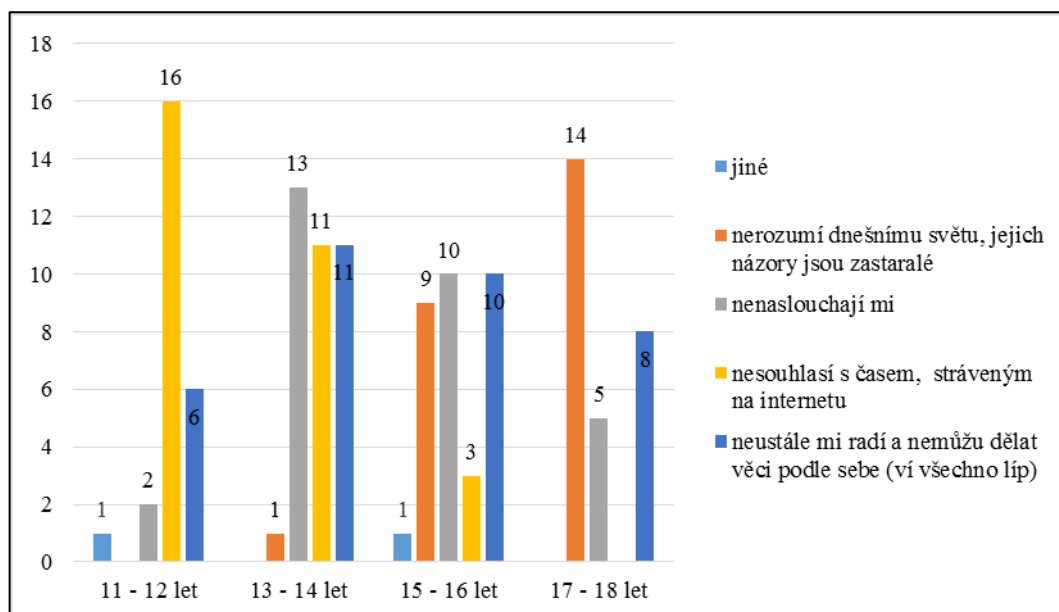
Graf 63: Druhy existujících komunikačních bariér (vlastní výzkum 2018)

Jiné důvody	Počet
Přetěžují mě	1
Mám toho moc	1

Tabulka 57: Jiné důvody (vlastní výzkum: 2018)

Ti z respondentů, jež existenci komunikačních bariér mezi sebou a svými rodiči připustili (n=67), uvedli nejčastěji, že jim rodiče neustále radí, tzv. ví všechno lépe (35; 52 %). Toto není nic neobvyklého, rodiče, obzvláště starší, vyrostli v jiné době a podmínkách, mají za sebou velké životní zkušenosti a to vše ovlivňuje jejich názory a postoje, najít kompromis mezi jejich přesvědčením a názorem dítěte, je mnohdy velmi složité. Z odpovědí našich respondentů lze usuzovat, že rodiče neakceptují jejich názor a právě to se stává problémem. Druhou nejčastěji uváděnou možností bylo „nesouhlasí s časem, stráveným na internetu“ a také „nenaslouchají mi“ (obojí 30; 45 %). Obzvláště v pubertě mohou mít děti pocit, že jim rodiče nenaslouchají, tento pocit je vždy subjektivní, podle povahových vlastností a osobnosti jedince, pro dítě to však může být velká zátěž, snaží-li se rodičům něco sdělit a oni mu nenaslouchají, může mít pocit, že je pro ně méně důležité než ve skutečnosti. Velmi snadno může tímto způsobem vzniknout mnohem větší problém. V době rozvinutých a stále se zdokonalujících komunikačních technologií, kdy děti nemusí jít ven, aby mohli komunikovat s kamarády, často vzniká stav, kdy dítě, pokud není na některé ze sociálních sítí a aktivně nekomunikuje, může být vyčleněno z kolektivu, neví,

co se u kamarádů děje a ztrácí tak své postavení v rámci kolektivu. Rodiče toto často nechápou, jejich výchova byla jiná, komunikovat přes internet nepotřebují a své přesvědčení projektují do dítěte. Není samozřejmě možné, aby dítě „viselo“ na síti celý den, možnost vzniku závislosti je velká, ale vždy je dobré vzít v úvahu potřebu dítěte a sladit to s odpovídajícími možnostmi. Možnost „nerozumí dnešnímu světu“ zvolilo 36 % (24) respondentů. Byla využita i volba jiné možnosti, 3 % (2) respondenti uvedli, že je rodiče přetěžují, mají toho moc. Z dat popsanych v otázce č. 16 již víme, že komunikačním problémům, jakožto důsledku výchovy starších rodičů, nepřikládali naši respondenti vysokou důležitost, nepovažovali je za nic zásadního. Ve světle nově získaných a rozšířených údajů se přeci jen ale jeví jako něco, co je třeba brát v potaz. Obzvláště rodiče by se nad těmito tématy měli zamyslet. Pro zajímavost se rozhodli zjistit, jak jednotlivé udávané komunikační bariéry souvisejí s věkem respondentů, výsledky jsou graficky zobrazeny v grafu 64.

Graf 64: Komunikační bariéry x věk respondentů (vlastní výzkum: 2018)

Děti ve věku 11-12 let jako komunikační bariéru nejčastěji udávaly „nesouhlas s časem stráveným na internetu, starší děti ve věku 13-14 let udávaly takřka rovnoměrně všechny možnosti komunikačních bariér, ze kterých mohly vybírat, pouze „nerozumí dnešnímu světu“ bylo zastoupeno mizivě, naopak děti v pubertě, tedy ve věku 15-16 let, již upozadily čas na internetu, ale vzrostl počet respondentů udávajících, že rodiče „nerozumí dnešnímu světu“. Takřka dospělí, tedy ve věku 17-18 let udávali v nejvyšším počtu „nerozumí

dnešnímu světu, jejich názory jsou zastaralé“, dále potom „neustále mi radí“ a v malém počtu i „nenaslouchají mi“. U těchto starších dětí zcela vymizela možnost „nesouhlasí s časem, tráveným na internetu“. Z uvedených údajů lze konstatovat, že vnímání a existence komunikačních bariér souvisí s věkem respondentů, mladší děti vnímají a zaznamenávají jiné druhy komunikačních bariér než děti starší či skoro dospělé.

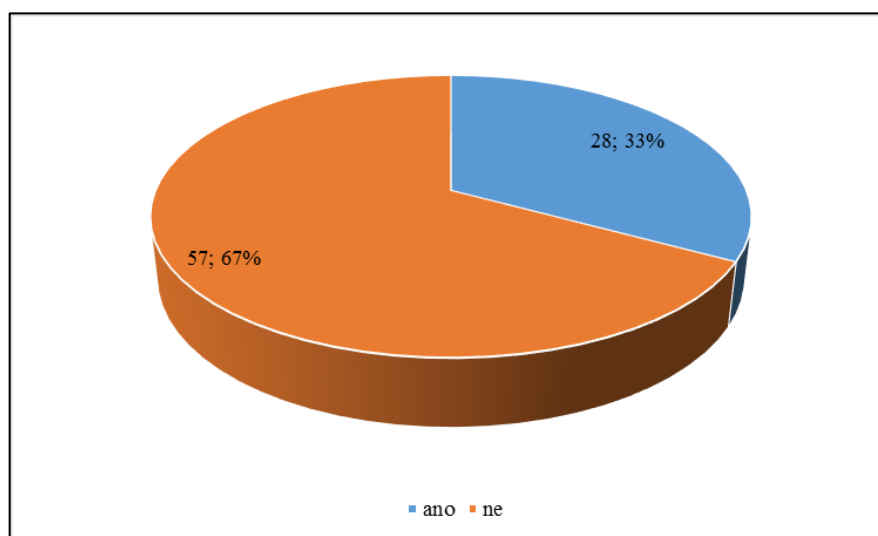
6.6 Spokojenost dětí s věkem rodičů

V závěrečné části a také posledním dílčím cílem této části práce bylo zmapovat, jak jsou samy děti spokojeny s věkem svých rodičů. Zpracována a vyhodnocena byla data, získaná z otázek 10, 11, 20 a 22 z dotazníku pro děti.

Otázka č. 10: Pokud bys to mohl/a ovlivnit, chtěl/a bys, aby Tě rodiče měli ve stejném věku, jako je tomu teď?

Otázka č. 10	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	28	0,33	33%
Ne	57	0,67	67%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 58: Spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 65: Spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Touto otázkou jsme se pokusili zjistit, zda by se děti chtěly narodit rodičům ve stejném věku, pokud by tuto skutečnost mohly ovlivnit. Zvolili jsme prosté odpovědi „ano“ a „ne“. Kladně odpověděla o něco málo více než třetina respondentů (28; 33 %), záporně potom 67 % (57) respondentů. Většina dětí by tedy upřednostňovala rodiče v jiném věku, předpokladem byl věk nižší. U těchto respondentů, kteří by preferovali jiný rodičovský věk (n=57), jsme se dále dotazovali, o kolik by věk svých rodičů snížili, pokud by k tomu měli možnost. Respondenti měli uvést věkové snížení zvlášť matek a zvlášť u otců.

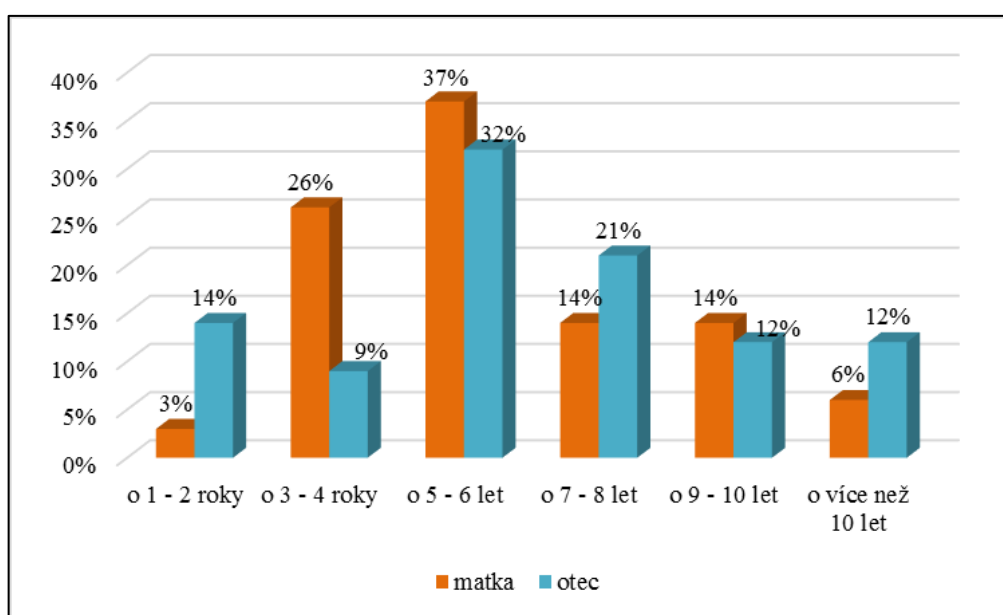
Otázka č. 11: O kolik bys snížil/a věk svých rodičů:

a) u matky

b) u otce:

Otázka č. 11	Absolutní četnost		Relativní četnost		Četnost v %	
	Matka	Otec	Matka	Otec	Matka	Otec
o 1 - 2 roky	2	8	0,03	0,14	3%	14%
o 3 - 4 roky	15	5	0,26	0,09	26%	9%
o 5 - 6 let	21	18	0,37	0,32	37%	32%
o 7 - 8 let	8	12	0,14	0,21	14%	21%
o 9 - 10 let	8	7	0,14	0,12	14%	12%
o více než 10 let	3	7	0,06	0,12	6%	12%
Celkem	57	57	1,00	1,00	100%	100%

Tabulka 59: Snížení věku rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 66: Snížení věku rodičů (vlastní výzkum: 2018)

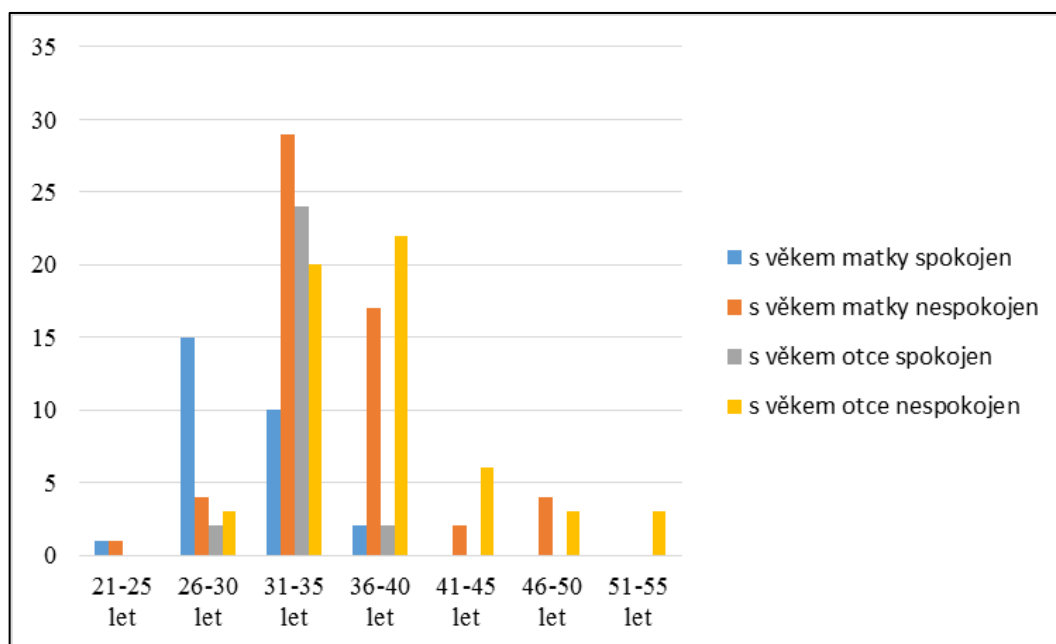
Nejvíce respondentů udávalo, že by snížili věk rodičů o 5-6 let a to jak u matky (37 %) tak u otce (32 %). O 3-4 roky by snížilo u matek věk 26% respondentů, u otců poté 9 %. O více než 10 let by potom snížilo věk matky 6 % a u otce 12% respondentů.

Snížení věku	Matka	Otec
Medián věku	6,00	6,00
Minimum-maximum	2 - 18	2 - 20
Průměr ± směrodatná odchylka	6,42 ± 3,16	7,11 ± 3,78

Tabulka 60: Snížení věku, medián, průměr (vlastní výzkum: 2018)

Analýzou získaných dat jsme zjistili, že průměrně by respondenti chtěli snížit věk v případě matky o 6,42 let, v případě otce potom o 7,11 let. Medián hodnot, udávaných jako konkrétní číslo snížení věku byl v případě matky i otce 6, u matek se tedy od aritmetického průměru liší méně, u otců více. U otců tedy respondenti uvedli častěji při udání hodnoty snížení věku vyšší číslo. Vezmeme-li, že průměrný věk matek v našem výzkumném vzorku při narození respondentů byl 33,53 let (tab. 25), preferovali by respondenti matku ve věku 27 let. Průměrný věk otců našich respondentů byl při narození respondentů 36,01 let (tab. 25). Respondenti by tedy preferovali otce ve věku 29 let. Ve výzkumu „*How old is too old*“, který uskutečnili čeští vědci v roce 2015, kdy zjišťovali u českých dětí a mladých dospělých, jak staré by chtěli mít rodiče, udávali výzkumníci upřednostňovaný věk matky ve věku 24-25, 89% respondentů potom upřednostňovalo věk matky do 30 let. Upřednostňovaný věk otce byl udáván na 27 let, 94 % respondentů by chtělo, aby věk otce v době jejich narození byl do 35 let. (Konečná, Kocourková, Burcin a Kučera, 2015). Námi získaná data se tedy poněkud liší, respondenti z našeho šetření by preferovali rodiče o dva roky starší, než udává zmiňovaný výzkum. Tato odlišnost může být způsobena jak preferencemi a vnímáním respondentů, tak věkem rodičů v době početí respondentů. Dále jsme graficky zobrazili, jak spokojenost respondentů souvisela s tím, do jaké věkové skupiny patřili jejich rodiče. Jak lze vidět, tak spokojenost respondentů s věkem rodičů byla vyšší, pokud byli rodiče mladší. S věkem matky byli nejvíce spokojeni ti, kteří se narodili matkám do 30 let, s věkem otce ti, kteří se narodili otcům do 35 let. Od 36 let prudce klesá spokojenost s věkem obou rodičů a narůstá nespokojenost.

Od věku 41 let jsou respondenti prakticky pouze nespokojeni s věkem rodičů, ve kterém je přivedli na svět.

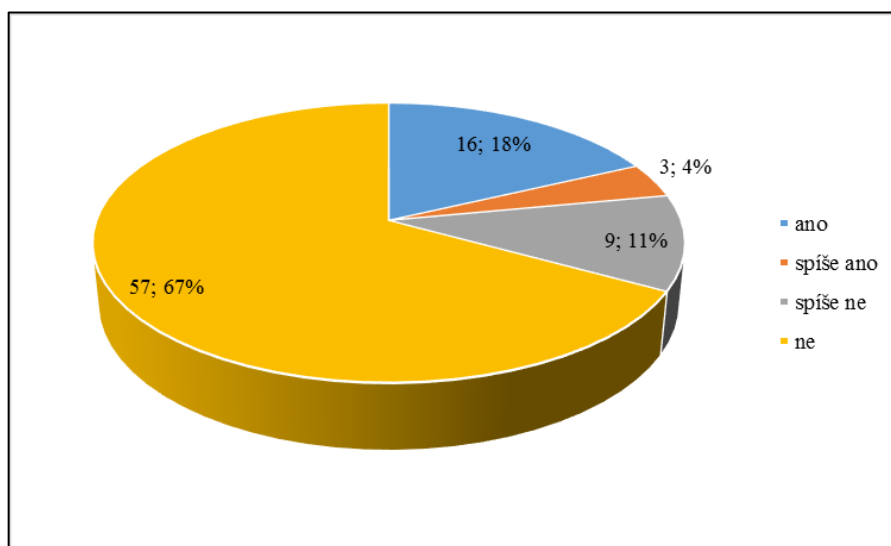

Graf 67: Spokojenost, nespokojenost s věkem rodičů x věk rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

Otázka č. 20: Setkal/a ses někdy s negativními poznámkami na adresu věku tvých rodičů

Otázka č. 20	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	16	0,18	18%
Spíše ano	3	0,04	4%
Spíše ne	9	0,11	11%
Ne	57	0,67	67%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 61: Názor - setkání s negativními poznámkami na adresu věku rodičů
(vlastní výzkum: 2018)

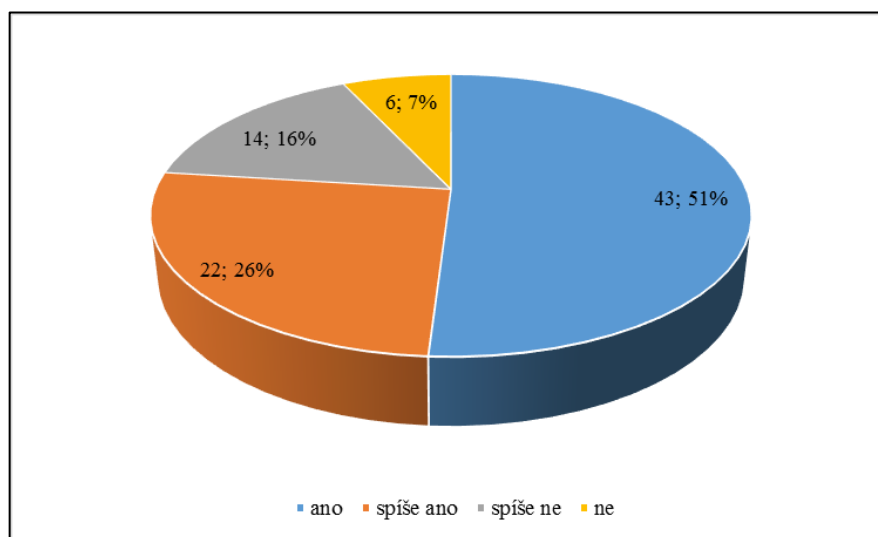
Graf 68: Názor - setkání s negativními poznámkami na adresu věku rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Negativní zkušenost s poznámkami na adresu věku rodičů udávalo v našem šetření možností „ano“ 19 % (16) respondentů, „spíše ano“ udávali 4 % (3) respondenti. Celkově se tedy s touto zkušeností, která jistě pro dítě není příjemná a zanechá v něm, pokud nic hlubšího, tak pocit trpkosti, setkala 19 respondentů. Bylo dobré zjistit, že této negativní zkušenosti bylo ušetřeno 66 respondentů, z těchto udalo možnost váhavější, tedy „spíše ne“ 11 % (9) respondentů a velká většina udala „ne“, tedy že se rozhodně nikdy s ničím podobným nesetkala (57; 67 %). Z tohoto lze usuzovat, že společnost je na rodiče ve vyšším věku adaptovaná, starší rodiče již nejsou tak neobvyklým jevem, jako tomu bylo v minulosti a vrstevníci tuto skutečnost akceptují.

Otázka č. 22: Myslí si, že se tví rodiče domnívají, že jsi spokojen s jejich věkem?

Otázka č. 22	Absolutní četnost	Relativní četnost	Četnost v %
Ano	43	0,51	51%
Spíše ano	22	0,26	26%
Spíše ne	14	0,16	16%
Ne	6	0,07	7%
Celkem	85	1,00	100%

Tabulka 62: Názor – spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Graf 69: Názor – spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Na konec našeho šetření byla respondentům položena otázka o tom, zda si myslí, že se jejich rodiče domnívají, že jsou s jejich věkem spokojeni, tedy zda vnímají možnost, že by se dětem věk, kdy je přivedli na svět, mohl zdát vysoký. Kladných odpovědí, jak je možno vidět v grafu 69, byly 3/4. Jasnou volbou „ano“ odpovědělo 51 % (43) respondentů, váhavější „spíše ano“ 26 % (22) respondentů. Pouze 16 % (14) respondentů odpovědělo „spíše ne“ a 7 % (6) respondentů zvolilo rozhodné „ne“. Srovnání se stejně znějící otázkou z pohledu rodičů bude jistě zajímavé a bude provedeno v závěrečné části našeho výzkumu.

Shrme-li celkově výsledky získaných dat z této kapitoly, lze konstatovat, že respondenti by ve velké většině preferovali rodiče mladší než jak je tomu nyní, nejsou spokojeni s jejich věkem a pokud by mohli, rodiče by omladili. U matky by věk snížili o 6,42 let, v případě otce potom o 7,11 let. Spokojenost s věkem rodičů souvisí s věkem, který měli rodiče v době narození respondentů, v případě mladších rodičů byli respondenti s jejich věkem spokojeni častěji, od hranice 46 let potom jsou respondenti pouze nespokojeni. Negativní zkušenosti s poznámkami na věk rodičů má velmi malá část respondentů a taktéž malá část respondentů se domnívá, že si rodiče myslí, že jsou s jejich věkem nespokojeni, tedy že si možnost toho, že by dítě nebylo spokojeno s jejich věkem, připouštějí.

7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

V předcházející části výzkumu byly zpracovány a popsány dílčí výzkumné otázky, jejichž cílem bylo zmapovat pohledy rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství. Kromě takto zpracovaných dat bylo stanoveno také pět hypotéz, vztažených ke klíčovým otázkám v obou dotaznících. Úkolem stanovených hypotéz bylo prostřednictvím testu nezávislost chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku odpovědět na důležité otázky, jimiž dle našeho názoru jsou oboustranné vnímání spokojenosti s věkem rodičů, povědomí o setkání se s negativními komentáři na adresu věku rodičů, spokojenost s množstvím času, který rodiče s dětmi tráví, připuštění existence komunikačních bariér a zda by se děti chtěly stát rodiči ve stejném věku, v jakém se narodily ony samy rodičům. Prostřednictvím tohoto testu nezávislosti jsme zjišťovali, zda mezi zvolenými proměnnými existuje vztah, a zda je tento vztah statisticky významný (signifikantní). Sloučili jsme kladné odpovědi „ano“ a „píše ano“ a „ne“ a „spíše ne“, jelikož pro naše účely bylo dostačující zjištění, zda respondenti souhlasili či nesouhlasili, míra souhlasu při vyhodnocování hypotézy nebyla z našeho pohledu důležitá. Hladinu významnosti jsme zvolili 0,01. Kritická hodnota testového kritéria při jednom stupni volnosti a hladině významnosti 0,01 je 6,635. Základní vzorec pro výpočet chí-kvadrátu pro čtyřpolní tabulku je:

$$\chi^2 = n * \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) * (a + c) * (b + d) * (c + d)}$$

Hypotéza č. 1

Předpokládáme, že domnělá spokojenost s věkem rodičů je u dětí častější, než je tomu u rodičů.

1H₀: Domnělá spokojenost s věkem rodičů je u obou skupin stejně velká.

1H_A: Domnělá spokojenost s věkem rodičů je u obou skupin rozdílná.

	ANO	NE	Σ
RODIČE	57	30	87
DĚTI	65	20	85
Σ	122	50	172

$$\chi^2 = 172 \frac{(57 * 20 - 30 * 65)^2}{(57 + 30) * (57 + 65) * (30 + 20) * (65 + 20)} = 2,502$$

Výpočtem bylo zjištěno, že vypočítaná hodnota $\chi^2 = 2,502$ je nižší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$ a proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní s 1% pravděpodobností chyby (rozdíl mezi podílem domnělé spokojenosti rodičů a dětí je statisticky nevýznamný). Nebyl tedy potvrzen náš předpoklad, že domnělá spokojenost ohledně věku rodičů je u dětí častější, než je tomu u rodičů.

Hypotéza č. 2

Předpokládáme, že děti se s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů setkaly častěji, než si jejich rodiče myslí.

$2H_0$: Frekvence předpokladu setkání se s negativními poznámkami na adresu věku rodičů je u obou skupin stejně velká.

$2H_A$: Frekvence předpokladu setkání se s negativními poznámkami na adresu věku rodičů je u obou skupin rozdílná.

	ANO	NE	Σ
RODIČE	12	75	87
DĚTI	19	66	85
Σ	31	141	172

$$\chi^2 = 172 \frac{(12 * 66 - 75 * 19)^2}{(12 + 75) * (12 + 19) * (75 + 66) * (19 + 66)} = 2,132$$

Výpočtem bylo zjištěno, že vypočítaná hodnota $\chi^2 = 2,132$ je nižší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$ a proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní s 1% pravděpodobností chyby (rozdíl mezi předpokládanou četností setkání s negativními poznámkami na adresu věku rodičů mezi rodiči a dětmi je statisticky nevýznamný). Nebylo prokázáno, že děti se s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů setkaly častěji, než si jejich rodiče myslí, náš předpoklad, tedy nebyl potvrzen.

Hypotéza č. 3

Předpokládáme, že rodiče jsou více spokojeni s množstvím času, který věnují svým dětem, než děti samotné.

3H₀: Spokojenost s množstvím času věnovaného dětem je u obou skupin stejně velká.

3H_A: Spokojenost s množstvím času věnovaného dětem je u obou skupin rozdílná.

	ANO	NE	Σ
RODIČE	64	23	87
DĚTI	58	27	85
Σ	122	50	172

$$\chi^2 = 172 \frac{(64 * 27 - 23 * 58)^2}{(64 + 23) * (64 + 58) * (23 + 27) * (58 + 27)} = 0,592$$

Výpočtem jsme zjistili, že vypočtená hodnota $\chi^2 = 0,592$ je nižší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$ a proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní s 1%

pravděpodobností chyby. Na základě tohoto zjištění lze tedy konstatovat, že rozdíl mezi spokojeností rodičů s časem, který tráví se svými dětmi a spokojeností dětí s časem, který s nimi tráví rodiče, je statisticky nevýznamný. Náš předpoklad, tedy že rodiče jsou více spokojeni s množstvím času, který věnují svým dětem než děti samotné, se nepotvrdil.

Hypotéza č. 4

Předpokládáme, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti samotné.

4H₀: Připouštění existence komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi je u obou skupin stejně velká.

4H_A: Připouštění existence komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi je u obou skupin rozdílná.

	ANO	NE	Σ
RODIČE	50	37	87
DĚTI	67	18	85
Σ	117	55	172

$$\chi^2 = 172 \frac{(50 * 18 - 37 * 67)^2}{(50 + 37) * (50 + 67) * (37 + 18) * (67 + 18)} = 9,012$$

Výpočtem jsme zjistili, že vypočtená hodnota $\chi^2 = 9,012$ je vyšší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$ a proto odmítáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,01 a přijímáme hypotézu alternativní s 1% pravděpodobností chyby. Rozdíl mezi podílem souhlasu s připuštěním komunikačních bariér rodičů a dětí je statisticky významný. Frekvence připuštění možnosti komunikačních bariér je tedy u obou skupin respondentů rozdílná a potvrdil se náš předpoklad, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti samotné.

Hypotéza č. 5

Předpokládáme, že děti by chtěly mít dítě ve stejném věku jako rodiče méně často, než si jejich rodiče myslí.

H_0 : Připuštění možnosti mít dítě ve stejném věku, jako rodiče, je u obou skupin stejně velká.

H_A : Připuštění možnosti mít dítě ve stejném věku, jako rodiče, je u obou skupin rozdílná.

	ANO	NE	Σ
RODIČE	57	30	87
DĚTI	31	54	85
Σ	88	84	172

$$\chi^2 = 172 \frac{(57 * 54 - 30 * 31)^2}{(57 + 30) * (57 + 31) * (30 + 54) * (31 + 54)} = 14,517$$

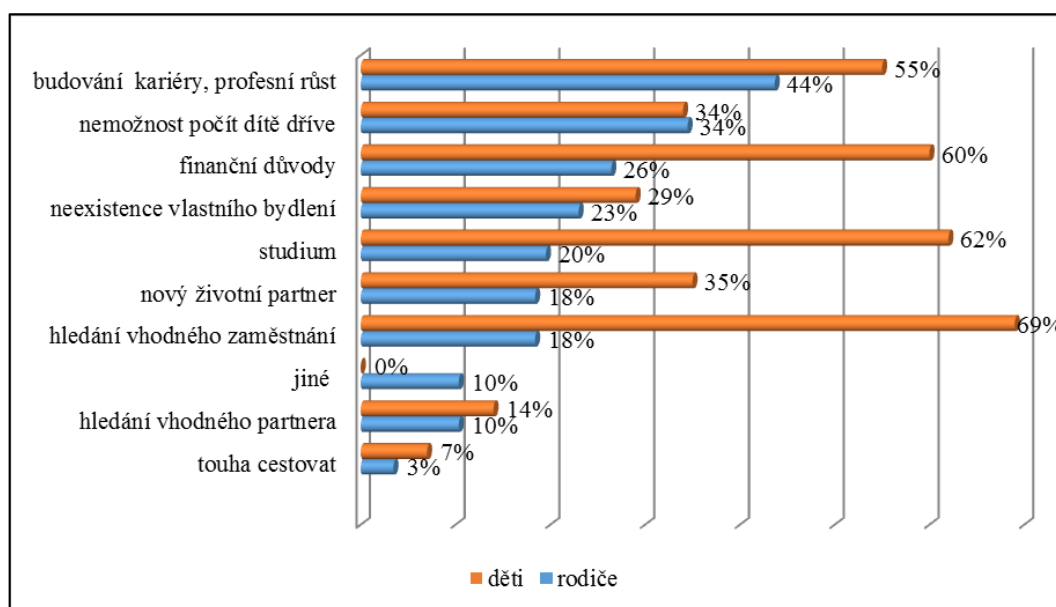
Výpočtem jsme zjistili, že vypočtená hodnota $\chi^2 = 14,517$ je vyšší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01} (1) = 6,635$ a proto odmítáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,01 a přijímáme hypotézu alternativní s 1% pravděpodobností chyby. Rozdíl mezi předpokládanou četností připuštění možnosti mít dítě ve věku rodičů mezi rodiči a dětmi je statisticky významný. Frekvence připuštění možnosti mít dítě ve stejném věku, jako rodiče, je tedy u obou skupin respondentů rozdílná a potvrdil se náš předpoklad, že děti by chtěly mít dítě ve stejném věku jako rodiče méně často, než si jejich rodiče myslí.

7.1 Komparace odpovědí na klíčové otázky v obou dotaznících a interpretace případných rozdílů

Cílem našeho výzkumu bylo zmapovat a porovnat pohled rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství. Pro možnost srovnání bylo zvoleno 16 otázek, díky kterým bychom odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, tedy zda existují v pohledu rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství rozdíly, měli získat. Každé z otázek bylo přiřazeno číslo (nekoresponduje s číslem otázky v dotazníku), bylo připojeno grafické znázornění a odpovídající komentář.

1. Jaké existují důvody pro narození dítěte po 30. roce věku?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 70: Srovnání – důvody pro narození dítěte ve vyšším věku (vlastní výzkum: 2018)

Již na první pohled lze vidět, že rozdíly v udání důvodů, proč mít dítě v pozdějším věku, se značně liší. Děti jednoznačně za nejdůležitější důvod, proč odkládat narození dítěte, považují hledání vhodného zaměstnání, studium a finanční důvody a také karierní růst (hodnoty okolo 60 %). Reálně, tedy od rodičů jsme zjistili, že tyto důvody byly udávány v hodnotách okolo 20 %, mimo karierní růst, tam hodnota udávaná rodiči byla 44 %.

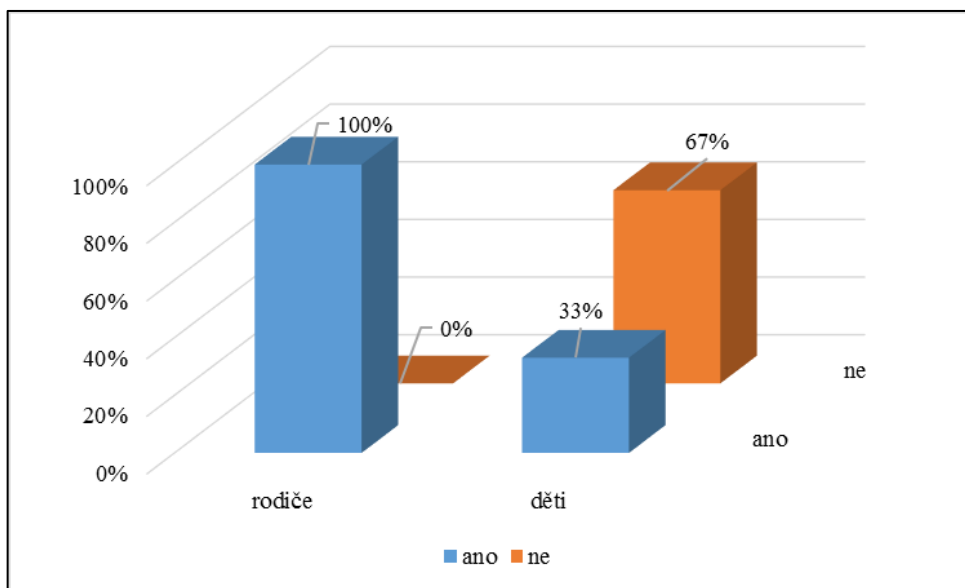
Lze usuzovat, že tento velký rozdíl je způsoben tím, že rodiče udávali reálné důvody a děti udávaly své názory, tedy prozatím jen domněnky o tom, proč dospělí takto jednájí, jejich

názory mohou být ovlivněny médii či samotnými rodiči, kteří jim předkládají určitá fakta a děti ještě nevidí všechny souvislosti. Každopádně za nejzásadnější a nejreálnější důvody, proč mít dítě později, považují děti důvody, týkající se materiální sféry. Vzácná shoda panovala u důvodu „nemožnost počít dítě dříve“, obě skupiny respondentů to viděly jako důvod v 34 %. Zde je pravděpodobné, že děti mají sourozence mladšího a ví, proč se narodil v pozdějším věku, nebo že jsou jedináčci a rodiče s nimi tuto situaci probírali. U volby „nový životní partner“ se názory respondentů rozcházejí takřka o polovinu, zatímco děti udávaly, že to jako možnost pro oddálení rodičovství vidí v 35 %, rodiče udávali reálně jen 18 %. Tento rozdíl je zvláštní, pokud by čerpali z osobních zkušeností, měly by se výsledky blížit. Možným důvodem by mohla být skutečnost, že je stále častěji popularizováno nesezdané soužití, kdy je mnohem jednodušší vyměnit partnera, mladí lidé se nechtějí vázat a raději chtějí vyzkoušet více partnerů, než založí rodinu. S tím by mohla souviset i otázka „hledání vhodného partnera“, zde ale byly naši respondenti v názoru poměrně jednotní, okolo 10 %. Nejméně jak rodičů, tak dětí vidí jako důvod pro odklad rodičovství cestování, byť je tato činnost neustále populárnější, přeci jen to obě skupiny vidí pravděpodobně spíše jako zábavu než reálný důvod pro oddálení rodičovství.

2. Mít dítě znovu ve stejném věku x možnost narodit se rodičům ve stejném věku

V této otázce jsme oslovili rodiče s tím, zda, pokud by to měli znovu zvážit, měli dítě ve stejném věku, u dětí byla otázka modifikována tak, zda by se chtěly narodit rodičům ve stejném věku, jako nyní. Rodiče měli na výběr ze čtyř možností, ale využita byla pouze možnost jediná a to „udělali bychom to znovu“, čili ano. U dětí se výsledky poněkud lišily. Na výběr jsme jim dali pouze ze dvou možností, prostě „ano“ a „ne“. Zde volilo možnost „ano“, tedy chtěl bych se narodit rodičům ve stejném věku, jako jsem se narodil, jen 33% respondentů. Možnost „ne“ využila velká většina a to 67 % respondentů. Zde je jasně patrné, že zatímco rodiče se otázkami ohledně věku při narození dítěte zabývali buď dříve, nebo je vůbec neřešili, děti, jakožto následek rodičovských rozhodnutí, se na to dívají naprosto jinak a pokud by mohly volit, zvolily by si možnost narodit se rodičům mladším. Zatímco rodiče jsou spokojeni, děti jsou ze 2/3 nespokojené.

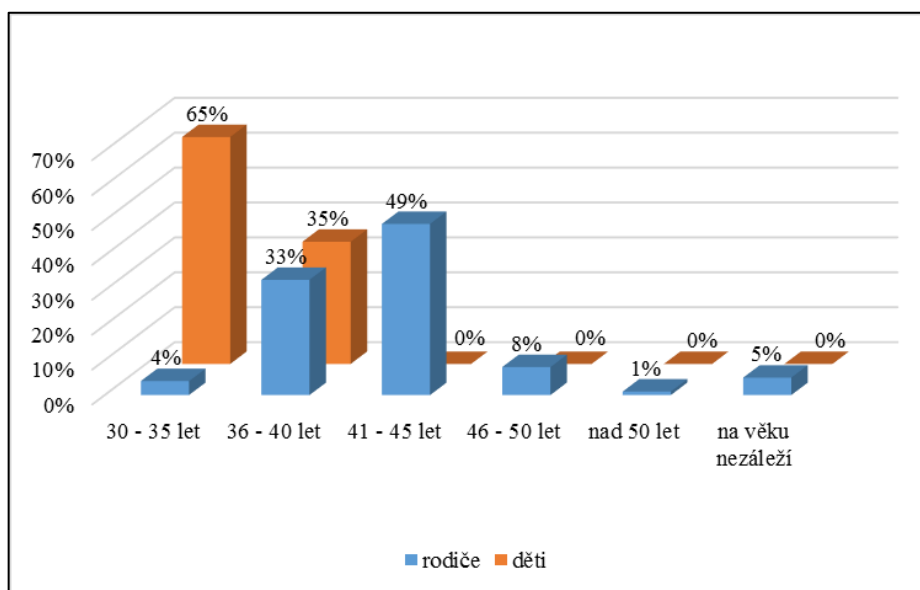
Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 71: Srovnání mít x chtít – (vlastní výzkum: 2018)

3. Do jaké kategorie spadá již pozdní rodičovství?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 72: Srovnání – od kdy je rodičovství „pozdní“ (vlastní výzkum: 2018)

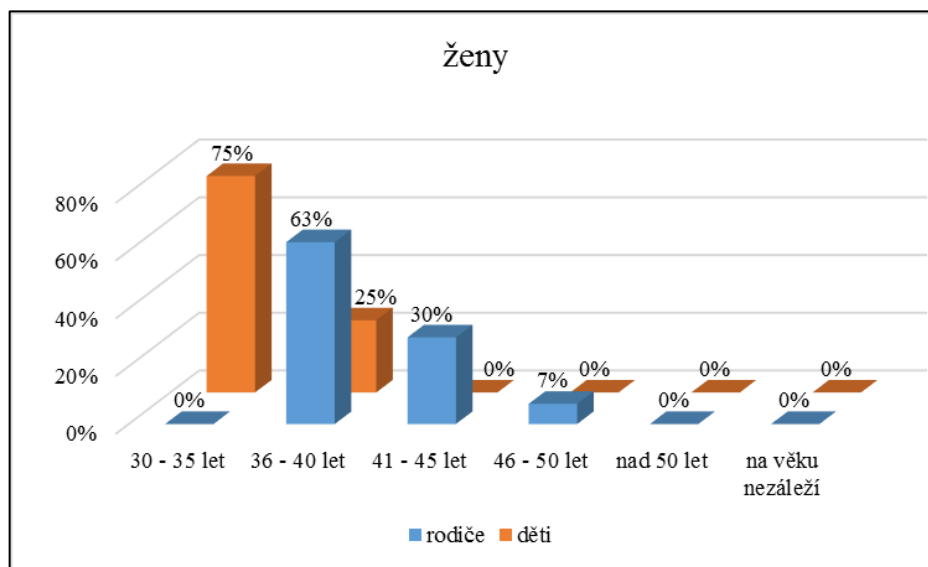
Při srovnání pohledu na otázku, od kdy je rodičovství vnímáno již jako „pozdní“ rodiči a dětmi jsme opět získali naprosto rozdílné výsledky. Zatímco nejvíce dětských respondentů zvolilo kategorii již od věku 30-35 let (65 %), rodiče v tomto věku viděli rodičovství již jako pozdní pouze v 4%. Lze se domnívat, že rodiče, kteří jsou již dnes starší a na tento věk, kdy přivedli dítě na svět, vzpomínají jako na minulost, se staří necítí ani teď, tudíž tuto věkovou kategorii zcela pominuli, zatímco dětem, které vidí rodiče reálně a vnímají každý drobný detail, související s jejich stárnutím, ať už v oblasti fyzické nebo mentální a jsou navíc ve věku, velmi vzdáleném tomu, který mají hodnotit, to připadá skutečně jako již rodičovství „pozdní“. Takřka přesné shody dosáhli respondenti v názoru na kategorii 36-40 let, zde byl rozdíl u obou skupin pouhé 2 %. Opět se lze domnívat na osobní zkušenosti, mentální a fyzické vlastnosti každého jedince jsou jiné, mnohdy se mladší člověk cítí mnohem starší než je jeho skutečný věk a naopak, i děti zcela jistě vnímají, že rodiče se chovají „mladistvě“ a tudíž jim také mladí připadají, i když věkově je tomu jinak. Dětskými respondenty již žádná jiná věková kategorie již nebyla označena, tudíž hranice pro rodičovství by dle tohoto zjištění měla být ve věku 40 let. Naopak od této věkové kategorie volilo rodičovství již jako pozdní nejvíce dospělých respondentů, takřka polovina (49 %). V tomto věku tedy již připadá polovině našich dospělých respondentů rodičovství jako „pozdní“. Z našeho pohledu rozhodnutí, mít dítě v tomto věku již skutečně hraniční a nemělo by se v žádném případě stát normou. V kategoriích nad 50 let bylo udáváno, a to pouze rodiči, velmi malé procento odpovědí, byla dokonce zmíněna i možnost „na věku nezáleží“.

4. Jaká je maximální věková hranice pro rodičovství u žen?

Také u této otázky byly spatřeny zásadní rozdíly. Zatímco děti vidí ze 3/4 jako maximální věk pro rodičovství u žen 30-35 let (75 %), z rodičů to takto neviděl ani jediný. Tato data zcela korespondují s vnímáním, od kdy je pro respondenty rodičovství vnímáno jako „pozdní“, viz předcházející srovnání. Věkovou hranici 36-40 let spatřuje jako maximální pro mateřství 25 % dětí a 63 % rodičů. Rozdíl sice není tak propastný, jako u předcházející věkové hranice, je ale značný. Vnímání věku rodičů je ze strany dětských respondentů nekompromisní a je v souladu s lékařským pohledem, tedy mít dítě do 30 let. Z dětí již nebyla jako maximální pro mateřství udána žádná věková hranice, ze strany rodičů byl v

7 % udán věk 46-50 let. Na základě získaných dat můžeme konstatovat, že pohled rodičů a dětí na maximální věk pro mateřství je naprosto rozdílný.

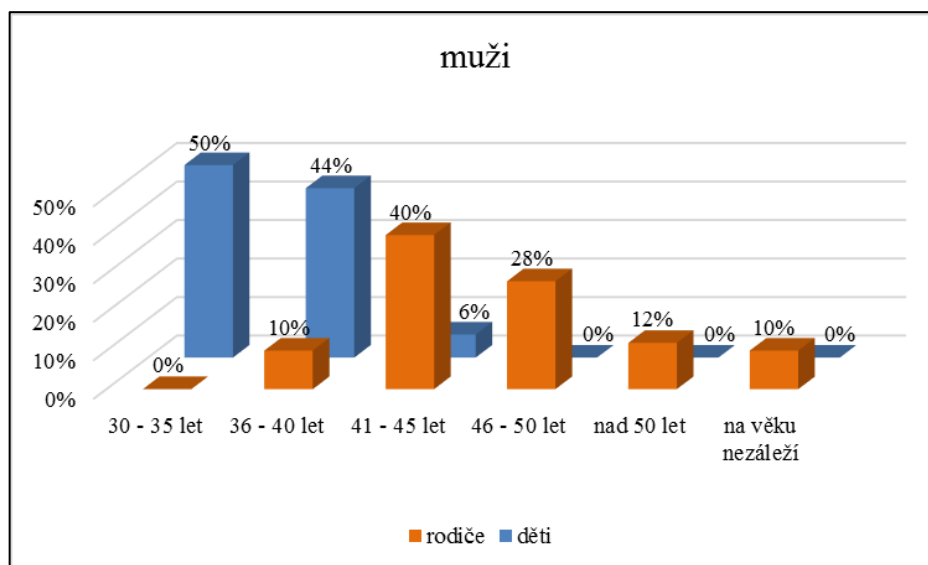
Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 73: Srovnání – maximální věk pro mateřství (vlastní výzkum: 2018)

5. Jaká je maximální věková hranice pro rodičovství u mužů?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

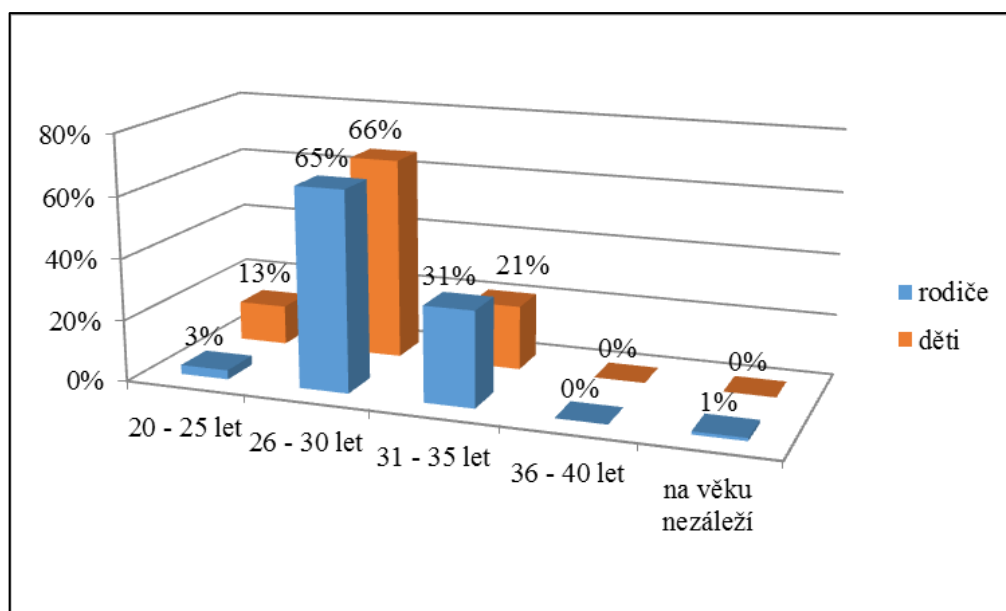

Graf 74: Srovnání – maximální věk pro otcovství (vlastní výzkum: 2018)

Stejně jako v případě matek, i u otců jsou výsledky srovnání z obou skupin respondentů naprosto rozdílné. Maximální věk pro otce vidí 50 % dětí v kategorii 30-35 let, je to o něco méně často než udávali u matek. Z rodičů, stejně jako u věku matek, tento věk nevidí jako maximální žádný z dospělých respondentů. 36-40 let u otců jako maximální vidí 44 % dětí (což je oproti věku matek podstatné navýšení), z dospělých to stejně vidí jen 10 % dospělých (u matek 63 %), tedy i zde je patrný trend, že vyšší věk otců je v pořádku, kritéria pro věk matek jsou u obou skupin daleko přísnější. Nejvíce dospělých respondentů vidí jako maximální věk pro otcovství 41-45 let (40 %), z řad dětí ale pouze 6 %. Děti již žádnou další věkovou kategorii jako maximální neudávaly, rodiče volili jako maximální věk pro otcovství i v kategorii 46-50 a to poměrně vysoko, v 28%, dokonce šli ještě dál a v kategorii nad 50 let to bylo 12 % a „na věku nezáleží“ zvolilo 10 % z řad rodičů. Děti tedy chtějí otce maximálně do věku 45 let, u dospělých jsou hranice daleko nižší a naprosto s dětským pohledem nekorrespondují.

6. Jaký je ideální věk pro narození dítěte?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 75: Srovnání – ideální věk pro rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

U této otázky nebyly spatřeny zásadní rozdíly. Rodiče i děti mají na ideální věk pro rodičovství v podstatě stejný pohled, poněkud více dětských respondentů udávalo jako ideální věk rozmezí 20-25 let (13 %), u rodičů pak jen 3 %. Nejvíce respondentů z řad rodičů (65 %) i dětí (66 %) vidělo jako ideální věk pro rodičovství věkové rozmezí 26-30. Zde panovala krásná shoda mezi oběma skupinami respondentů. Menší rozdíl byl poté zaznamenán u věkového rozmezí 31-35 let, kde tento věk vidí jako ideální 31 % rodičů a 21 % dětí. Pouze 1 % zastávalo názor, že na věku nezáleží. Je tedy opět evidentní, že děti preferují rodiče mladší a rodiče jsou si vědomi toho, že věk nad 30 let není pro narození potomka ideální.

7. Jaké jsou největší výhody pozdního rodičovství?

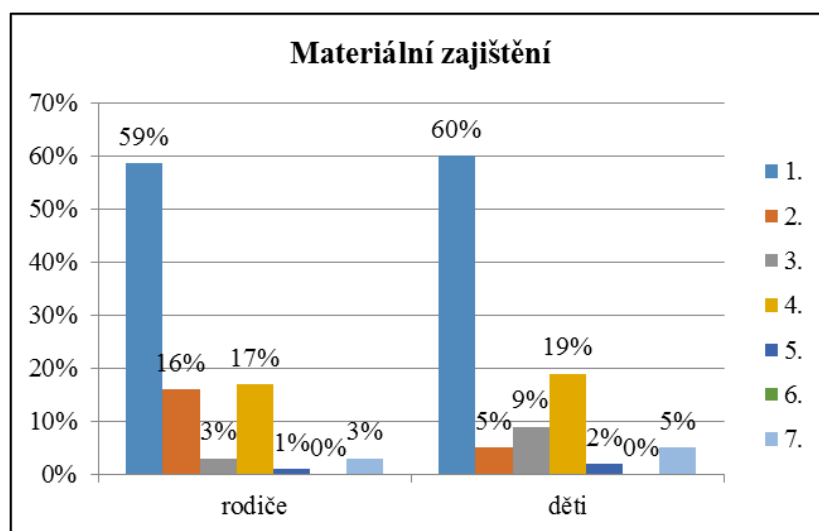
Největší výhody - srovnání	1		2		3	
	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti
Materiální zajištění	59%	60%	16%	5%	3%	9%
Dostatek času na dítě	14%	39%	32%	20%	13%	22%
Životní zkušenosti	5%	0%	9%	2%	57%	1%
Zázemí a stabilita rodiny	15%	0%	9%	33%	18%	24%
Zodpovědnost, informovanost	5%	0%	18%	0%	6%	1%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	3%	1%	3%	32%	0%	29%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	0%	0%	11%	8%	2%	14%

Tabulka 63a: Srovnání – největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

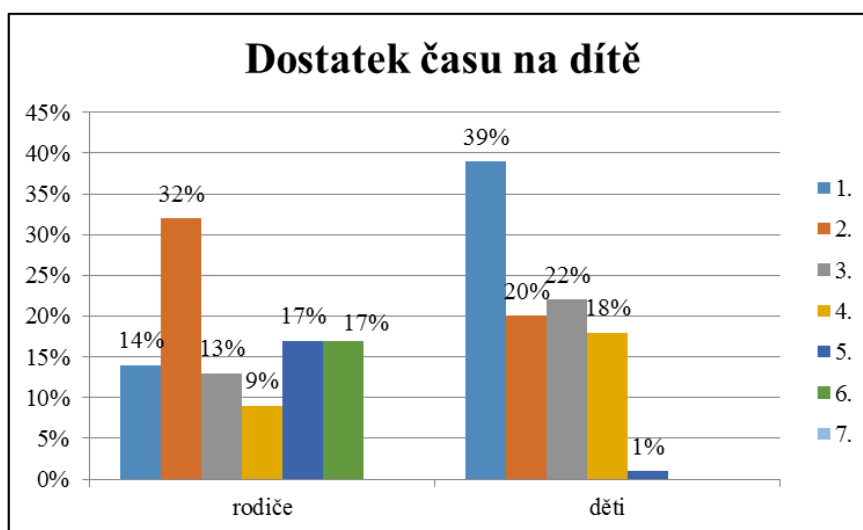
Největší výhody - srovnání	4		5		6		7	
	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti
Materiální zajištění	17%	19%	1%	2%	0%	0%	3%	5%
Dostatek času na dítě	9%	18%	17%	1%	17%	0%	0%	0%
Životní zkušenosti	9%	5%	10%	28%	3%	35%	6%	28%
Zázemí a stabilita rodiny	25%	20%	22%	21%	9%	1%	0%	1%
Zodpovědnost, informovanost	14%	1%	33%	4%	16%	57%	7%	38%
Rodiče přikládají důležitost vzdělání	15%	22%	11%	14%	31%	0%	36%	2%
Zdravý životní styl (dožít se co nejvyššího věku)	10%	15%	5%	30%	23%	7%	48%	26%

Tabulka 63b: Srovnání – největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

U této otázky se nám opět pohled rodičů a dětí různil, grafické znázornění všech odlišností by bylo velmi nepřehledné, uspořádali jsme tedy hodnoty do tabulek 67a a 67b. Pro grafické znázornění jsme vybrali jen ty hodnoty, kterým přidělili naši respondenti nejvyšší prioritu, tzn., že ji volili nejvíce jako pozici jedna a dvě. Jednalo se o materiální zajištění a dostatek času na dítě, které obě naše skupiny respondentů vidí jako největší výhody pozdního rodičovství. Rodiče jsou tedy pracovně stabilizováni, mají dobrý a pravidelný příjem, vytvořené zázemí a finanční rezervy, toto je tedy pro obě skupiny respondentů důležité a prioritní. Dostatek času na dítě je také vysoce ceněnou prioritou u obou skupin respondentů, což v podstatě koresponduje s materiálním zajištěním, rodiče se nemusí za ničím hnát a mohou čas, nutný k vytvoření finančního zázemí, věnovat dětem.

Graf 76: Srovnání – největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 77: Srovnání – největší výhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Jako třetí nejdůležitější volili rodiče v 57% životní zkušenosti, naši mladí respondenti to jako výhody na stejné pozici viděli jen v 1%, této hodnotě přiřadili malou důležitost a nejvíce ji zařazovali na pozici pět, šest a sedm. Zázemí a stabilita rodiny byla dětskými respondenty uvedena jako druhá nejdůležitější v 33%, rodiči poté jen v 9%. Podobné to bylo i v otázce vzdělání, děti to, že „rodiče přiřadají důležitost vzdělání“ volily jako druhou nejdůležitější prioritu v 32%, rodiče poté jen v 3%, nejvíce rodičů této hodnotě přiřadilo až pozici šest a sedm (nad 30 %). Děti si tedy pravděpodobně uvědomují, že bez vzdělání není takřka možné najít dobrou práci a vybudovat solidní a stabilní kariéru, tudíž mít dobré finanční zázemí a jsou rodičům vděчны za to, že je ke vzdělání vedou. Hodnoty jako „zodpovědnost a informovanost“ a „zdravý životní styl“ byly u obou skupin našich respondentů kladeny až na poslední příčky pomyslného žebříčku.

8. Jaké jsou největší nevýhody pozdního rodičovství?

Také u této otázky by grafické znázornění všech odlišností bylo velmi nepřehledné, proto jsme, stejně jako v předchozí otázce, zvolili grafické znázornění jen nejzásadnější hodnocených možností, tedy toho, co respondenti hodnotili jako největší, nejzásadnější nevýhody pozdního rodičovství. Srovnání v % jsou uspořádána v tabulkách 64a, 64b a 64c.

Největší nevýhody - srovnání	1		2		3	
	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti
Nedostatek síly a energie	6%	16%	7%	12%	10%	16%
Zdravotní rizika pro matku	24%	1%	23%	11%	10%	4%
Zdravotní rizika pro dítě	15%	2%	21%	2%	10%	6%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	0%	0%	3%	4%	5%	15%
Přehnané obavy o dítě	1%	32%	22%	11%	15%	11%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	0%	0%	2%	33%	0%	12%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	43%	28%	6%	13%	24%	15%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	2%	7%	6%	6%	17%	8%
Komunikační problémy	8%	13%	10%	9%	8%	13%

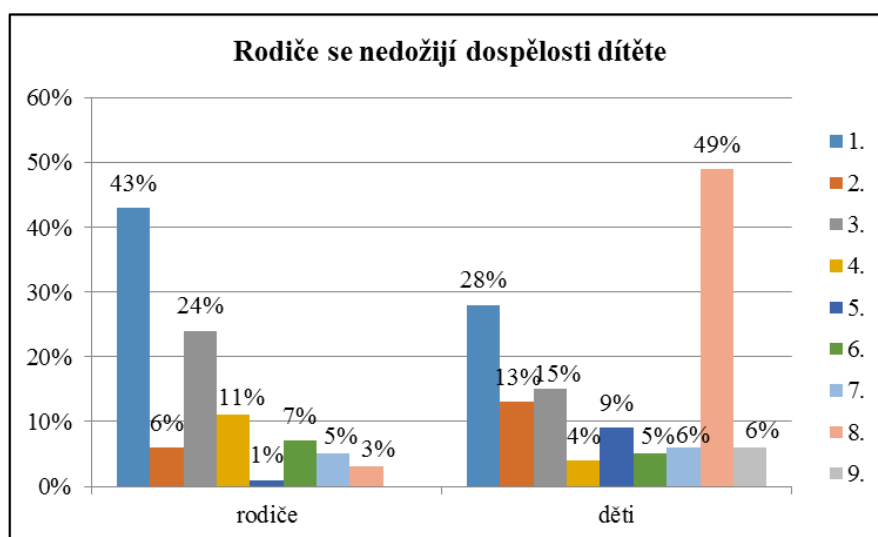
Tabulka 64a: Srovnání – největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Největší nevýhody - srovnání	4		5		6	
	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti
Nedostatek síly a energie	14%	19%	14%	9%	28%	15%
Zdravotní rizika pro matku	5%	8%	21%	20%	10%	25%
Zdravotní rizika pro dítě	32%	5%	10%	9%	5%	14%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	20%	26%	24%	11%	16%	14%
Přehnané obavy o dítě	11%	9%	9%	15%	33%	5%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	2%	6%	5%	4%	0%	12%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	11%	4%	1%	9%	7%	5%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	1%	6%	3%	0%	0%	4%
Komunikační problémy	3%	18%	13%	22%	1%	7%

Tabulka 64b: Srovnání – největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

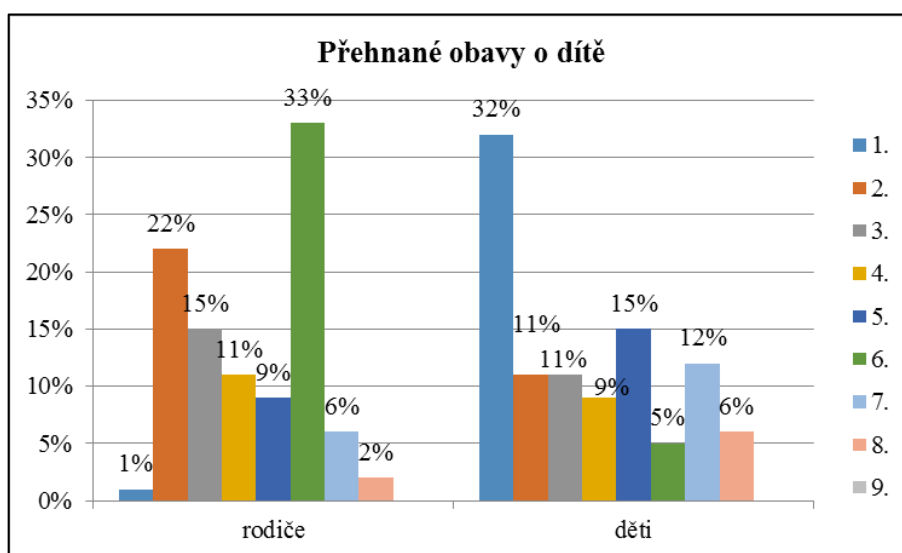
Největší nevýhody - srovnání	7		8		9	
	rodiče	děti	rodiče	děti	rodiče	děti
Nedostatek síly a energie	9%	9%	11%	2%	1%	0%
Zdravotní rizika pro matku	5%	12%	1%	14%	1%	6%
Zdravotní rizika pro dítě	2%	28%	2%	16%	2%	16%
Možnost, že dítě nebude mít prarodiče	8%	11%	22%	19%	2%	1%
Přehnané obavy o dítě	6%	12%	2%	6%	0%	0%
Rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát	28%	1%	27%	19%	37%	14%
Možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	5%	6%	3%	49%	0%	6%
Dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	8%	7%	13%	6%	49%	56%
Komunikační problémy	30%	14%	18%	4%	7%	0%

Tabulka 64c: Srovnání – největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Graf 78: Srovnání – největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

I zde se pohled našich respondentů na to, která z nevýhod pozdního rodičovství je největší, různil. Rodiče udali v 43% na pozici jedna, tedy jako nejvíce závažnou možnost, že se „nedožijí dospělosti dítěte“, u dětí byla tato možnost také uváděna jako nejzávažnější, ale již jen v 28%, naopak nejvíce respondentů (49 %) ji zařadilo až takřka na konec pomyslného žebříčku, tedy jako něco, čím se není třeba zabývat. Lze se domnívat, že mladí lidé o smrti rodičů, pokud se s ní přímo nesetkají nebo jim není nějakým způsobem připomenuta, nepřemýšlí. Berou rodiče, že jsou pro ně tady a teď a budou tady pro ně vždycky. Možnost úmrtí je někde v nedohledu, pravděpodobně proto tuto hodnotu řadili až na konec největších nevýhod. U rodičů je tomu trochu jinak, své smrtelnosti jsou si vědomi, berou ji jako největší a zásadní nevýhodu toho, když se dítě narodí starším rodičům. Když jsme se jich ale přímo zeptali, zda o tomto přemýšleli, když se dítě narodilo, 100 % rodičů odpovědělo, že ne. Je možné, že případné obavy rostou s tím, jak rodiče stárnou a mění se jejich zdravotní stav. Jako další velkou nevýhodu, udávanou na pozici jedna, viděli mladí respondenti „přehnané obavy o dítě“ (32 %). Rodiče to stejně viděli jen v 1%. Takřka stejnou procentuální hodnotu, jako udali děti na pozici jedna, udali rodiče až na pozici šest, čili ke konci pomyslného žebříčku (33 %). Tedy to, co je pro děti nepříjemné, obtěžující a staví to na první příčku nevýhod, je pro rodiče mnohem méně významné.

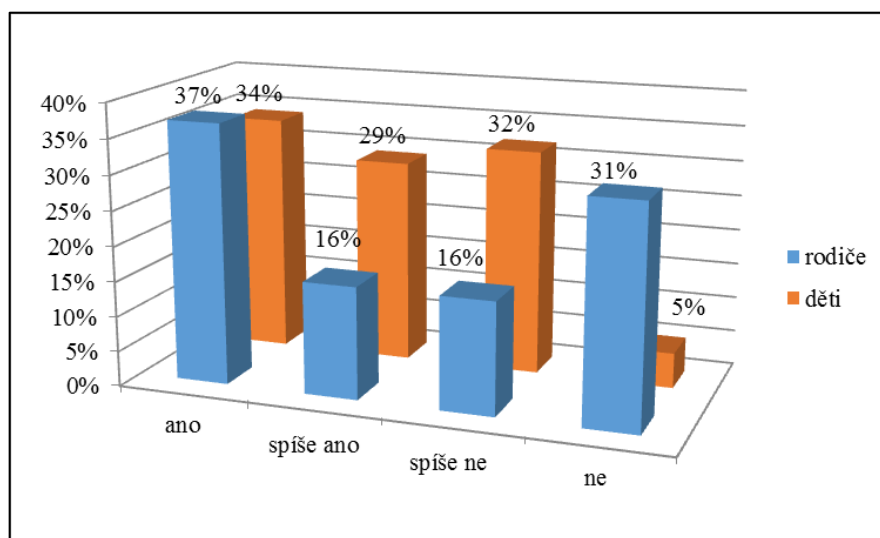

Graf 79: Srovnání – největší nevýhody pozdního rodičovství (vlastní výzkum: 2018)

Zdravotní rizika pro matku a pro dítě jsou rodiči řazena v poměru okolo 1/5 na přední příčky, u dětí spíše na příčky poslední. Možnost „že dítě nebude mít prarodiče“ je u obou skupin spíše upozaděna, obě skupiny respondentů v tomto případě byly jednotné. „rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát“ uvedly děti na pozici dva, čili jako vážnou nevýhodu v 33%, rodiče naopak ve srovnatelném procentuálním poměru (37 %) až na pozici devět, tedy nejnižší závažnost. „Komunikační problémy“ nevidí ani jedna skupina respondentů ve vyšším procentu jako zvláště závažnou nevýhodu pozdního rodičovství, více respondentů ji umísťovalo až na konec našeho pomyslného žebříčku nevýhod. Podobně tomu bylo i u „nedostatku síly a energie“. Jako nejméně závažnou nevýhodu, umístěnou v nejvyšším počtu oběma skupinami respondentů na konec, čili pozici devět, vidí rodiče (49 %) i děti (56 %) to, že „dítě je jedináček nebo má výrazně starší sourozence“.

9. Je rozdíl mezi výchovou mladých a starších rodičů?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

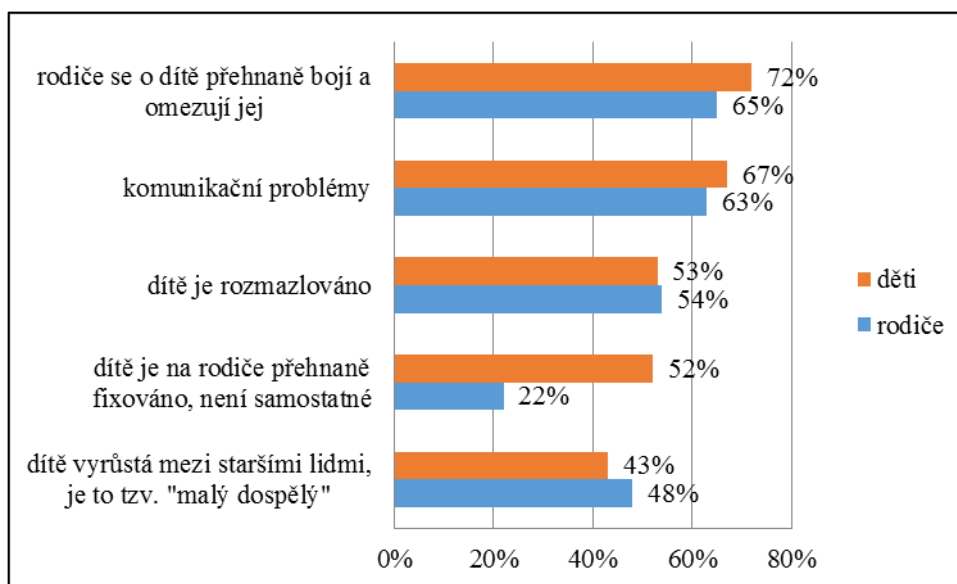
Graf 80: Srovnání – rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů (vlastní výzkum: 2018)

U této otázky se naši respondenti shodli pouze u odpovědi „ano“, kdy tuto možnost rodiče udali v 37% a děti v 34%, čili tuto možnost jednoznačně připouštějí. Předpokládáme, že hodnocení probíhalo na základě vlastních zkušeností a obě skupiny respondentů se s touto odlišností setkaly. U „spíše ano“ se již hodnoty rozcházel, zatímco rodiče si tím byli méně

jisti v 16%, děti v 29%. Je tedy možné, že si tuto možnost připouštějí, ví, že se něco takového může stát, ale vlastní zkušenost s tím nemají. Menší míru nesouhlasu „spíše ne“ připustilo 32 % dětí a 16 % rodičů. I zde lze předpokládat, že si rozdílem nejsou jisti a nemohli svůj názor podpořit na základě vlastních zkušeností. Největší neshoda panovala v odpovědi „ne“, kdy rozdíl mezi výchovou mladých a starších rodičů odmítlo jen 5 % dětí, ale již 31 % rodičů, kteří si byli jisti, že žádný takový rozdíl ve výchově není.

10. Co může způsobit, když dítě vychovávají starší rodiče?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

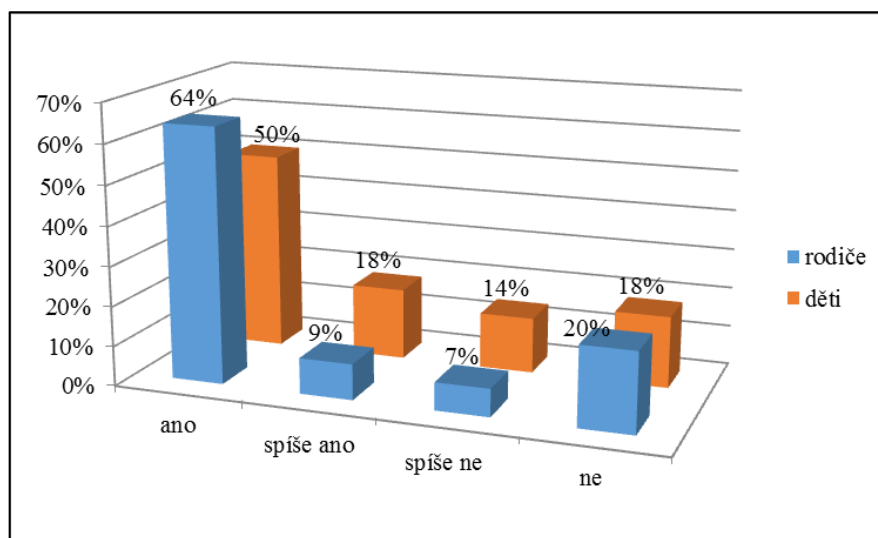
Graf 81: Srovnání – co může způsobit výchova staršími rodiči (vlastní výzkum: 2018)

Respondentů, kteří připustili možnost rozdílu mezi výchovou mladých a starších rodičů, jsme se dále ptali, co podle nich může způsobit výchova staršími rodiči. Při srovnání jsme nezjistili žádné zásadní rozdíly. Pohled rodičů i dětí byl v podstatě stejný. Pokud dítě vychovávají starší rodiče, podle našich respondentů nejvíce hrozí možnost, že „rodiče se o dítě přehnaně bojí a omezují jej“ a „komunikační problémy“. Můžeme usuzovat, že do odpovědí se v obou skupinách respondentů promítly osobní zkušenosti. Rodiče jsou si vědomi své úzkosti a obav a děti zase vnímají rodičovské omezování, plynoucí ze strachu o ně. Komunikační problémy jsou potom už jen následkem tohoto jevu. „Rozmazlování“

připustila v obou skupinách polovina respondentů. Nepředpokládáme, že by si samotní respondenti z řad dětí připustili možnost, že jsou rozmazlováni, ale že čerpali ze zkušeností, které mají se svými sourozenci, rodiče si naopak této skutečnosti vědomi být musí. Největší rozdíl byl zaznamenán u odpovědi, že „dítě je na rodiče přehnaně fixováno, není samostatné“. Zde se nabízí možnost, že děti, které mají mladší sourozence, tento jev u nich pozorují, kdežto rodiče si tuto nadměrnou fixaci vykládají jako lásku a potřebu, nepřipouštějí si ji tedy. Také na skutečnosti, že v případě výchovy staršími rodiči vyrůstá z dítěte „malý dospělý“, se obě skupiny respondentů shodly.

11. Jste spokojeni s množstvím času, který věnujete svým dětem (který ti věnují rodiče)?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

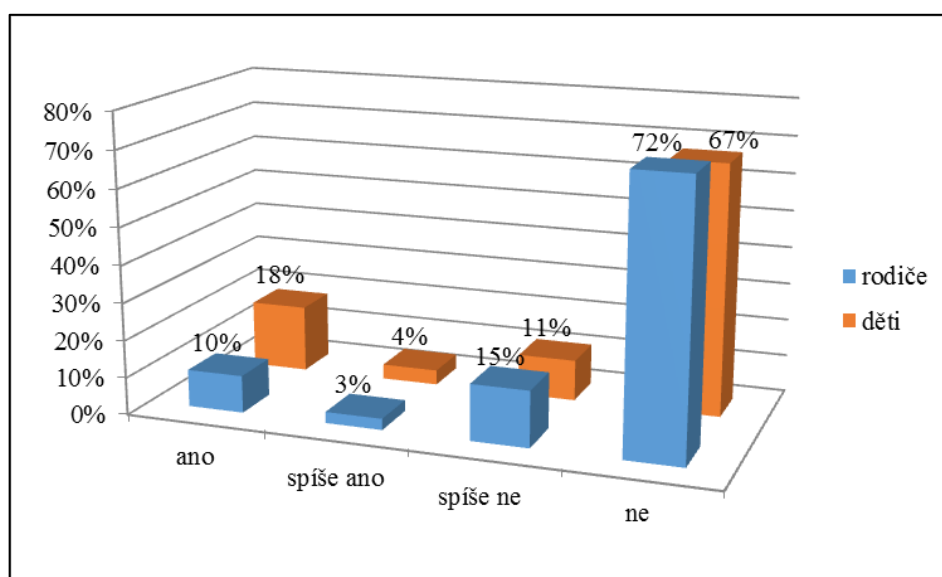
Graf 82: Srovnání – spokojenost s množstvím času (vlastní výzkum: 2018)

Při srovnání spokojenosti dětí a rodičů v otázce času, který rodiče dětem věnují, jsme neshledali zásadní rozdíly. Spokojenost je jak ze strany rodičů, tak ze strany dětí. Usuzujeme, že čas je pro jednu i druhou skupinu respondentů vzácnou hodnotou, kterou jedna strana dává a druhá přijímá, dle našich výsledků je tento poměr vyvážený. Na základě této otázky byla testována hypotéza č. 3, kdy jsme předpokládali, že rodiče jsou s množstvím času, který věnují svým dětem spokojeni více, než děti samotné. Tato

hypotéza nebyla potvrzena, rozdíl mezi spokojeností rodičů s časem, který tráví se svými dětmi a spokojeností dětí s časem, který s nimi tráví rodiče, je statisticky nevýznamný.

12. Setkání s negativními poznámkami na adresu věku rodičů

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

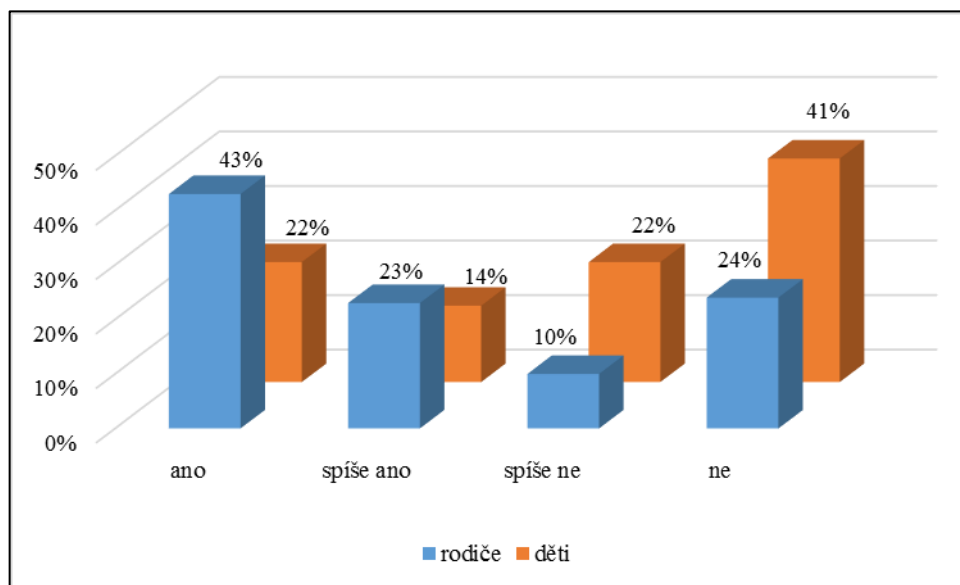

Graf 83: Srovnání – setkání s negativními poznámkami na adresu věku rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Také u této otázky jsme nezaznamenali žádné výrazné rozdíly, hodnoty udávané rodiči i dětmi byly velmi podobné, ve velké většině se děti s žádnými negativními poznámkami na adresu věku rodičů neselekaly, rodiče se tedy správně domnívali, že tuto negativní zkušenost děti neměly. Usuzujeme, že v těch případech, kdy tato nepříjemná skutečnost nastala, a dítě se s takovou formou poznámky setkala, nenechalo si tuto skutečnost pro sebe a rodiče o tom informovalo, byť procento udávané dětmi a rodiči se mírně liší. O tomto rozdílu můžeme soudit, že dítě mohlo být buď silný jedinec, kterého to nijak nezasáhlo a nemělo potřebu to rodičům sdělovat, nebo že se dítě stydělo a nechtělo s touto skutečností za rodiče jít. Na základě dat získaných touto otázkou byla testována hypotéza č. 2, kdy jsme předpokládali, že děti se s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů setkaly častěji, než si jejich rodiče myslí. Tento náš předpoklad nebyl potvrzen.

13. Chtěl/a bys mít dítě ve stejném věku, v jakém ses narodil/a svým rodičům? Stalo by se podle Vás Vaše dítě rodičem ve stejném věku, v jakém se narodilo Vám?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

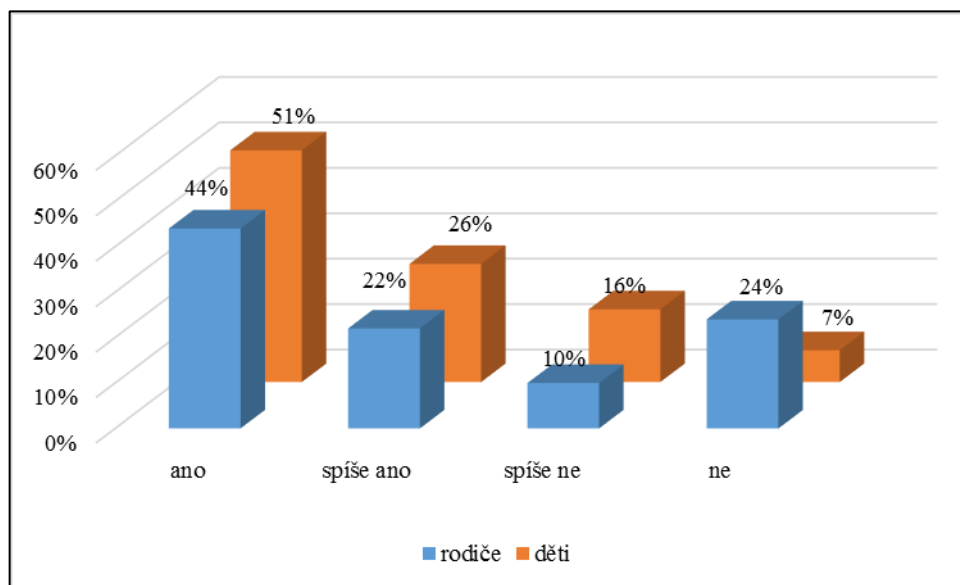

Graf 84: Srovnání – stát se rodičem ve věku svých rodičů (vlastní výzkum: 2018)

Zde se názory respondentů pohybují v naprosto opačných poměrech, tedy se výrazně liší. Zatímco odpověď „ano“, tedy rodiče si myslí, že by se jejich děti staly rodiči ve stejném věku, v jakém se narodily jim, uvedlo 43 % rodičů, 41 % dětí potom uvedlo, že by se rodiči v tomto věku stát nechtělo, tedy „ne“. A naopak, 22 % dětí uvedlo „ano“, tedy by se stalo rodiči ve věku svých rodičů, ale 24 % rodičů si myslí, že by to tak děti nechtěly, tedy „ne“. Podobné je to i u odpovědí s menší mírou důrazu, „spíše ano“ uvedlo 23 % rodičů a 14 % dětí, „spíše ne“ 10 % rodičů a 22 % dětí. Tedy opět naopak. Shrňme-li získaná data, rodiče předpokládali, sloučíme-li obě míry souhlasu, v 66%, že jejich dítě by se stalo rodičem ve stejném věku, v jakém se narodilo jim, děti tuto možnost připustily jen v 36%. Ale zatímco děti v 63% tuto možnost vyloučily, rodiče si jen v 34% nemysleli, že by jejich děti nechtěly být rodiči ve stejném věku. Data jsou velmi zajímavá, potvrzují předchozí výsledky výzkumu, tedy že děti by chtěly rodiče mladšího věku, u rodičů je ze získaných dat patrná spokojenost, nejsou si pravděpodobně vědomi, že děti jejich věk vnímají a jak lze vidět, vnímají ho nepříliš pozitivně.

14. Je podle Vás Vaše dítě spokojeno s věkem svých rodičů? Myslíš si, že se tví rodiče domnívají, že jsi spokojen s jejich věkem?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

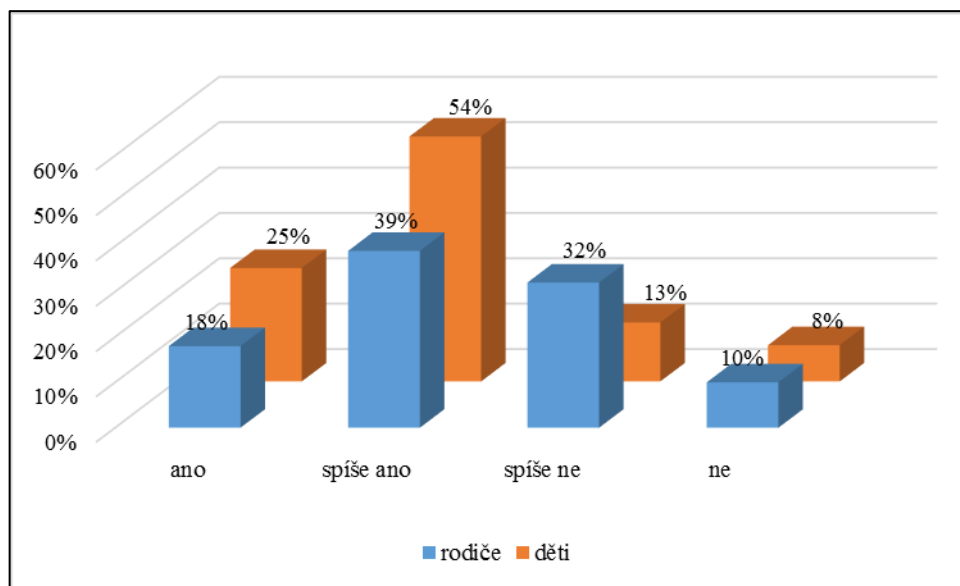

Graf 85: Srovnání – spokojenost s věkem rodičů (vlastní výzkum: 2018)

U otázky spokojenosti s věkem rodičů je pohled rodičů i děti v podstatě shodný. Rodiče si v 66% myslí, že děti jsou s jejich věkem spokojeny a děti tuto skutečnost potvrzují (77%). Mírnou odlišnost lze spatřovat u odpovědi „ne“, kdy si 24 % rodičů myslí, že děti spokojeny s jejich věkem rozhodně nejsou, ale potvrzuje to jen 7 % dětí, u odpovědi „spíše ne“, tedy je zde patrná jistá míra váhavosti, to vidí takto 10 % rodičů, ale 16 % dětí. Opět to potvrzuje předchozí zjištění, tedy že děti vnímají věk rodičů a to ne příliš pozitivně, rodiče tuto skutečnost však nevnímají. Na základě této otázky byla testována hypotéza č. 1, kdy jsme předpokládali, že domnělá spokojenost s věkem rodičů je u dětí častější, než je tomu u rodičů. Tento náš předpoklad nebyl potvrzen. Domnělá spokojenost s věkem rodičů je u obou skupin stejně velká.

15. Existují mezi rodiči a jejich dětmi komunikační bariéry?

Data získaná od obou skupin respondentů jsou znázorněna v grafu níže:

Graf 86: Srovnání – existence komunikačních bariér (vlastní výzkum: 2018)

Při porovnání názorů rodičů a dětí na existenci komunikačních bariér mezi nimi, byly vcelku výrazné rozdíly. Z grafického znázornění je patrné, že rodiče připouštějí zcela jasně, tedy možností „ano“ existenci komunikačních bariér v 18%, děti v 25%. Možnost, že by mohly komunikační bariéry existovat, tedy „spíše ano“, udávalo 39 % rodičů, ale již podstatně více dětí (54 %). Celkově tedy možnost komunikačních bariér připustilo 57 % rodičů, ale 79 % dětí, což je výrazně více. Možnost, že žádné komunikační bariéry nejsou, udalo jako „ne“ porovnatelné procento respondentů (10 % rodiče a 8 % děti). Možnost „spíše ne“ potom již mnohem více rodičů (32 %), ale jen 13 % dětí. Existenci komunikačních bariér tedy nepřipouští 42 % rodičů, ale jen 21 % dětí. Na základě této otázky byla testována hypotéza č. 4, kdy jsme předpokládali, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti samotné. Výpočtem byl potvrzen statisticky významný rozdíl, frekvence připuštění možnosti komunikačních bariér je tedy u obou skupin respondentů rozdílná a potvrdil se náš předpoklad, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti samotné.

7.2 Závěrečná shrnutí výsledků výzkumu

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit a zmapovat oblast vnímání a názorů, týkajících se pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí, následně tento pohled porovnat a zjistit v čem se pohled rodičů odlišuje od pohledu dětí.

Ze sociodemografických dat jsme zjistili, že v naší skupině respondentů-rodičů byly zastoupeny převážně ženy, celkový počet respondentů byl 87. Největší podíl respondentů byl ve věkové skupině 46-50 let, věkový medián respondentů byl 47 a průměrný věk 48,41 let. Nejmladšímu respondentovi bylo 41 let, nejstaršímu potom 63 let. Místo bydliště nehrálo při rozhodnutí rodičů mít dítě po 30. roce věku žádnou roli. Nejvíce respondentů dosáhlo vysokoškolského a středoškolského vzdělání a bylo aktivně zaměstnaných, což potvrzuje tvrzení, že vzdělání, kariéra a finanční zázemí mohou být důvodem odkladu rodičovství. V otázce rodinného soužití byla takřka polovina respondentů v manželském svazku, 2/5 bylo rozvedených, zaznamenali jsme také v nízkém počtu ovdovělé a svobodné respondenty. V době narození prvního dítěte měla polovina respondentů 30-35 let, více než 1/3 ve věku 21-29 let. Ve věku nad 36 let mělo první dítě jen velmi málo respondentů, nad 50 let žádný. Věkový medián při narození prvního dítěte byl 30, průměrný věk potom 30,86 let. Nejnižší věk v době narození prvního dítěte byl 21 let, nejvyšší potom 49 let. Při narození posledního dítěte měli rodiče nejčastěji také 30-35 let, více než 1/3 potom ve věku 36-40 let. Věkový medián i průměr při narození posledního dítěte byl shodný, 36 let. V okamžiku narození posledního dítěte měla více jak 1/3 respondentů partnera ve věku 30-35 let, 1/3 potom ve věku 36-40 let, respondenti a jejich partneři si tedy byli věkově blízcí. 1/4 respondentů měla v době narození posledního dítěte partnera nad 40 let. V nadpoloviční většině rodin našich respondentů byly přítomny dvě děti, 1/5 potom měla tři děti a dítě jedno. Více než tři děti mělo jen mizivé procento respondentů. V otázce motivů pozdního rodičovství bylo nejčastějším důvodem budování kariéry a profesní růst, ale také nemožnost počít dítě dříve. V hodnotách okolo 20 % se pohybovaly finanční důvody, neexistence vlastního bydlení a studium. O něco méně často byla uváděna souvislost s novým životním partnerem a hledáním zaměstnání. Nejméně udávaným důvodem pro oddálení rodičovství byla touha cestovat. Ekonomické faktory tedy při volbě odložení rodičovství převažují. U vysokoškoláků jako důvod odložení rodičovství jednoznačně převažovala kariéra a vzdělání, u středoškoláků potom nemožnost počít dítě dříve a kariéra společně s hledáním zaměstnání. Vyučení s maturitou potom udávali

nejčastěji nového životního partnera, pouze vyučení potom finanční důvody a hledání zaměstnání. Největší část rodičů počala dítě přirozeně a plánovaně, u 1/3 byla nutná lékařská pomoc. Všichni rodiče, pokud by mohli znovu volit, by měli dítě ve stejném věku, nic by neměnili. Taktéž nadpoloviční většina rodičů je spokojena s množstvím času, který věnují svým dětem. Z hlediska pohledu na věkovou hranici pozdního rodičovství byla nejčastěji uváděna věková kategorie 41-45 let, 1/3 rodičů potom uvedla kategorii 34-40 let. Za maximální věkovou hranici rodičovství u žen udávalo nejvíce respondentů kategorii 36-40 let, o polovinu méně respondentů potom 41-45 let. U mužů byl věk o jednu kategorii posunut, nejvíce respondentů udávalo kategorii 41-45 let a následně 46-50 let. Pohled na maximální věk pro rodičovství u žen a mužů je tedy odlišný. Za ideální věk pro rodičovství považovali naši respondenti 26-30 let a dále potom 31-35 let. Toto vnímání je odlišné od skutečného věku narození dítěte našich respondentů. Za největší výhodu pozdního rodičovství považovali naši respondenti materiální zajištění, dostatek času na dítě a životní zkušenosti. Za nejmenší výhodu považovali zdravý životní styl a touhu dožít se co nejvyššího věku. Za největší nevýhodu pozdního rodičovství potom považovali možnost, že se nedožijí dospělosti dítěte, zdravotní rizika pro matku a dítě a přehnané obavy o dítě. Důležitost prarodičů, tedy že by je dítě nemuselo mít, byla stavěna na střed žebříčku nevýhod. Komunikační problémy a chybějící spontánnost byla zařazovány až na konec žebříčku, nejmenší nevýhodou potom podle našich respondentů je, že dítě zůstane jedináčkem. Rodiče v nadpoloviční většině připouštějí možnost rozdílu ve výchově mladých a starších rodičů, jako nejčastější následek výchovy staršími rodiči potom udávali strach o dítě a komunikační problémy. Rozmazlování a to, že z dítěte vyrůstá „malý dospělý“ bylo také vysoce zastoupeno. Existenci komunikačních bariér, jako nevýhodu pozdního rodičovství připouštěli respondenti v nadpoloviční většině, čím byli respondenti starší, tím častěji tuto možnost připouštěli. Žádný z respondentů, přestože to uváděli jako největší nevýhodu pozdního rodičovství, neuvažoval o tom, že by mohl zemřít, když se rozhodl pořídit si dítě ve vyšším věku. V otázce spokojenosti dětí s věkem rodičů z pohledu rodičů bylo zjištěno, že naprostá většina rodičů si myslí, že jejich děti se nikdy neseťkaly s negativními poznámkami na adresu jejich věku. Dále se také domnívali, že jejich děti by se staly rodiči ve stejném věku, jaký měli oni při narození dítěte. Většina rodičů se také domnívá, že děti jsou s věkem rodičů spokojeny.

Ze sociodemografických dat našich respondentů-dětí jsme zjistili, že v našem výzkumném vzorku bylo zastoupeno více dívek než chlapců, celkový počet respondentů byl 85. Nejvíce

respondentů bylo ve věkové kategorii 13-16 let, 1/5 respondentů měla 11-12 let a 17-18 let. Takřka polovina našich mladých respondentů žila s oběma rodiči, o něco méně potom byla z rozvedených manželství, kdy žili převážně s matkou. Děti pouze s jedním rodičem či ve střídavé péči bylo velmi málo. Nejvíce respondentů se narodilo rodičům ve věku 30-35 let, dále potom ve věku 36-40 let. Jen málo respondentů se narodilo rodičům vyššího věku. Věkový medián rodičů při narození našich respondentů byl 32, průměr potom 33,53 let. Nejvíce respondentů mělo jednoho sourozence, 1/5 potom měla sourozence dva. Taktéž 1/5 respondentů je jedináčkem. Ponejvíce měli respondenti sourozence starší, 1/3 potom sourozence mladší. Starší i mladší sourozence a sourozence stejně staré mělo jen malá část respondentů. V otázce motivů pozdního rodičovství bylo nejčastěji uváděným důvodem hledání vhodného zaměstnání, studium, finanční důvody a budování kariéry. Naprosto zřetelně lze vidět, že respondenti-děti považují materiální zabezpečení jako největší důvod pro odložení rodičovství. V 1/3 byly dále uváděny možnosti nového životního partnera, nemožnosti mít dítě dříve a neexistence vlastního bydlení. Nejméně udávaným důvodem pro oddálení rodičovství byla touha cestovat. Velká většina našich respondentů je spokojena s množstvím času, který jim rodiče věnují. Z hlediska pohledu na věkovou hranici pozdního rodičovství uváděli respondenti jen dvě možnosti, v naprosté většině volili rozmezí 30-35 let, zbytek potom 36-40 let. Jako maximální věk pro narození dítěte u žen udávali respondenti v drtivé většině kategorii 30-35 let, podstatně méně potom 36-40 let. U mužů udávala přesně polovina respondentů věk 30-35 let, menší polovina potom 36-40 let. S věkem mužů, jako otců, tedy mají děti výrazně menší problém než s věkem matky. Stát se rodiči ve věku svých rodičů odmítly 2/3 respondentů. Ideální věk pro rodičovství potom vidí majoritní část respondentů ve věkovém rozmezí 26-30 let. Největší výhody pozdního rodičovství spatřovali respondenti v materiálním zajištění a dostatku času na dítě, dále potom v zázemí a stabilitě rodiny a také v tom, že rodiče přikládají důležitost vzdělání. Hodnoty jako zodpovědnost, informovanost a životní zkušenosti řadili na nejnižší příčky výhod, současně se zdravým životním stylem, díky kterému by se rodiče mohli dožít vyššího věku. Za největší nevýhodu pozdního rodičovství potom považovali přehnané obavy o dítě, možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte chybějící spontánnost a chuť si hrát. Jako velká nevýhoda bylo dětmi bráno i to, že by nemuseli mít prarodiče. Komunikační problémy a otázky zdraví matky a dítěte byly brány jako nejmenší nevýhody, umístřované až na konec pomyslného žebříčku. Jako nejméně závažnou nevýhodu braly děti to, že mohou být jedináčky. Rozdíl mezi výchovou mladých

a starších rodičů připouštěla nadpoloviční většina dětí, jako nejčastější možný následek výchovy staršími rodiči potom udávali přehnaný strach o dítě a jeho omezování a komunikační problémy. Vysoce byla zastoupena i možnost rozmazlování a nesamostatnost. Drtivá většina našich respondentů z řad dětí připouští existenci komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi. Nejvíce jim vadí neustálé rady rodičů, omezování času na internetu a to, že jim nenaslouchají. Také zastaralé názory jsou pro děti přítěží a důvodem vzniku nedorozumění mezi nimi a rodiči. Mladší a starší děti zaznamenávají jiné druhy komunikačních bariér, nejmladším nejvíce vadí omezování času na internetu, nejstarším potom to, že rodiče nerozumí dnešnímu světu a jejich názory jsou zastaralé. Děti z našeho výzkumného vzorku ve velké většině nebyly spokojeny s věkem svých rodičů, věk matky i otce by nejčastěji snížily o 5-6 let. Medián udávaných hodnot byl u otce i matky 6, průměr potom 6,42 let u matky a 7,11 let u otce. Je tedy jednoznačné, že děti chtějí rodiče mladší. Negativní zkušenost s komentáři na adresu věku rodičů naštěstí nemá velká většina našich respondentů. O skutečnosti, že se rodiče domnívají, že děti jsou spokojeny s jejich věkem, je přesvědčena také velká většina z našich respondentů, vylučují tak možnost, že by si rodiče vůbec připouštěli možnost toho, že děti s jejich věkem mohou být nespokojeny.

Komparací klíčových otázek z obou našich dotazníků jsme zjistili, že v otázce důvodů pro narození dítěte po 30. roce věku se rodiče a děti rozcházejí. Děti nejčastěji udávané důvody byly hledání vhodného zaměstnání, studium, finanční důvody a kariéra, u rodičů to potom byla kariéra, nemožnost počít dítě dříve, finanční důvody a neexistence vlastního bydlení. Zatímco všichni rodiče by si dítě pořídili ve stejném věku znovu, jen 1/3 dětí by se takto chtěla znovu narodit. Vnímání hranice pozdního rodičovství je také velmi odlišná, nejvíce děti takto vidí věkovou kategorii 30-35 let, u rodičů je to jen mizivé množství. Nejvíce rodičů vnímá rodičovství jako „pozdní“ od věkové kategorie 41-46 let, z dětí ovšem ani jedno. Shodně vidí respondenti, a to v 1/3, pouze prostřední kategorii 36-40 let. Zásadní rozdíly byly spatřeny také ve vnímání maximální hranice pro rodičovství u žen, kdy žádný z rodičů nevidí jako maximální věk 30-35 let, zatímco děti to takto vidí v drtivé většině. Nejvíce (2/3) rodičů vidí jako maximální hranici pro mateřství 36-40 let, z dětí to takto vidí jen 1/4. Rozdíly jsou patrné i u vnímání maximálního věku pro rodičovství u mužů. Zatímco takřka všichni respondenti viděli maximální věk pro otcovství od 30 do 40 let, z dospělých to takto vidí jen 1/10. Nejvíce dospělými udávaná věková kategorie 41-45 let je poté dětmi udávána jen v 6%. Rodiče šli dokonce ještě dál, v 1/3 udávali jako

maximální hranici otcovství 46-50 let, z dětí to takto nevidělo žádné. Naopak v otázce ideálního věku pro rodičovství nebyly shledány významné rozdíly, obě skupiny se shodly na věku 26-30 let. V otázkách největších výhod se pohledy rodičů a dětí opět mírně rozcházejí. Největší výhody pozdního rodičovství jsou ze strany rodičů materiální zajištění, dostatek času na dítě, životní zkušenosti rodičů, zázemí a stabilita rodiny. U dětí jsou to potom materiální zajištění, dostatek času na dítě, důležitost vzdělání a zázemí a stabilita rodiny. Životní zkušenosti rodičů tedy nevidí jako velkou výhodu. Jako nejmenší výhodu vidí rodiče nejčastěji zdravý životní styl a možnost dožít se tak co nejvyššího věku, děti potom zodpovědnost a informovanost rodičů, rodiče přitom tuto hodnotu udávali jako jednu z nejdůležitějších. Také u nevýhod pozdního rodičovství jsou patrné rozdíly. U rodičů dominuje možnost předčasného úmrtí, u dětí potom přehnané obavy o dítě, možnost úmrtí rodičů je ale také považována za zásadní nevýhodu. Rodiče dále jako velkou nevýhodu vidí zdravotní rizika matky a dítěte, děti se tuto skutečnost umísťovaly až na poslední příčky. Zatímco děti vidí nevýhodu v chybějící spontánnosti a chuti si hrát, rodiče to příliš netrápí. Komunikační problémy vidí jako střední nevýhodu obě skupiny a jako nejmenší nevýhodu vidí také shodně to, že dítě je jedináček nebo má výrazně mladší sourozence. Mírný rozpor také panoval u otázky, zda je rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů. Obě skupiny potvrdily jednoznačně „ano“ v takřka stejném poměru, mírnější možnost „spíše ano“ již byla udávána dětmi mnohem více. V případě odmítnutí tohoto rozdílu byl rozpor nejvíce patrný, 1/3 rodičů udávala, že nic takového neexistuje, stejně to však vidělo jen minimum dětí. U těch respondentů, kteří možnost rozdílu ve výchově připustili, jsme zjišťovali, co může výchova staršími rodiči způsobit. V tomto případě nebyly zjištěny zásadní rozdíly, nejvíce udávaným následkem byl přehnaný strach o dítě a omezování dítěte. Nejméně udávaným následkem výchovy starších rodičů byla ze strany rodičů fixace na rodiče a nesamostatnost dítěte, u dětí potom, že dítě vyrůstá mezi dospělými a je to tzv. „malý dospělý“. V otázce spokojenosti s časem, který rodiče věnují dětem, jsou obě skupiny spokojeny a nebyly zjištěny závažné nesrovnalosti. Tuto skutečnost potvrdilo i statistické testování hypotézy č. 3, kdy náš předpoklad byl, že rodiče jsou s množstvím času, který tráví se svými dětmi spokojeni více, než děti samotné. Hypotéza nebyla potvrzena a spokojenost s časem je u obou skupin stejně velká. Příjemným zjištěním bylo, že naprostá většina respondentů z řad dětí se nesečkala s negativními poznámkami na adresu věku rodičů a rodiče se správně domnívali, že děti tuto zkušenost nemají. Tento fakt byl ověřen testováním hypotézy č. 2, kdy náš předpoklad

toho, že děti se setkaly s tímto druhem poznámek častěji než si rodiče myslí, nebyl potvrzen. Velmi odlišný je pohled rodičů a dětí na otázku, zda by se jejich dítě chtělo stát rodičem v tom samém věku, v jakém se narodilo jim. Zatímco rodiče si myslí, že zcela jistě ano, děti takřka ve stejném poměru odpovídají, že určitě ne. Tyto závěry byly potvrzeny ověřením hypotézy č. 5, kdy se potvrdil náš předpoklad, že děti by chtěly mít vlastní dítě ve stejném věku jako rodiče méně často, než si jejich rodiče myslí. V otázce, zda si rodiče myslí, že je dítě spokojeno s jejich věkem, nebyly zaznamenány takřka žádné rozdíly. Rodiče si z velké většiny myslí, že děti jsou s jejich věkem spokojeny a děti tuto jejich domněnku potvrzují. Vylučují tím tedy možnost, že by rodiče věděli, že jsou s jejich věkem nespokojeny. Toto potvrzuje i hypotéza č. 1, kdy náš předpoklad, že domnělá spokojenost s věkem rodičů je u dětí častější, než je tomu u rodičů, nebyl potvrzen, domnělá spokojenost s věkem rodičů je tedy u obou skupin stejně velká. V otázce týkající se existence komunikačních bariér byly také zjištěny výrazné rozdíly. Celkově připustila existenci těchto bariér v komunikaci polovina rodičů, ale více než 2/3 dětí. Možnost existence komunikačních bariér potom odmítla o něco méně než polovina rodičů, ale jen 1/5 dětí. Tato data byla potvrzena ověřením hypotézy č. 4, potvrdil se náš předpoklad, že rodiče existenci komunikačních bariér připouštějí méně často než děti.

Pohled rodičů a dětí z našeho výzkumného vzorku na trend pozdního rodičovství byl tedy odlišný především v preferenci důvodů pro odklad narození dítěte do vyššího věku, dále potom v otázce, zda by rodiče měli znovu dítě ve stejném věku a zda by se děti chtěly rodičům ve stejném věku znovu narodit. Zásadní rozdíly se objevily v otázkách pohledu na hranici pozdního rodičovství, kdy děti tuto hranici viděly v nižším věku, než udávali rodiče. Další zásadní rozdíly byly v určení maximální věkové hranice pro rodičovství u žen a u mužů, děti v obou případech udávaly věkové hranice nižší než rodiče, jejich preference mladších rodičů je zcela jasná, staré rodiče děti nechtějí. Rozdíly byly zaznamenány také při srovnání největších udávaných výhod a nevýhod pozdního rodičovství. Pohled našich respondentů se rozcházel také v otázce existence rozdílu mezi výchovou mladými a staršími rodiči, při udávání následků, které výchova staršími rodiči může způsobit, se již pohled našich respondentů sjednotil. Výrazný zaznamenaný rozdíl byl taktéž v posouzení, zda by se děti chtěly stát rodiči ve stejném věku, v jakém se narodily rodičům a v tom, zda si rodiče myslí, že by to tak chtěly. Poslední zaznamenaný rozdíl spočíval v připuštění existence komunikačních bariér.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat pohledy rodičů a dětí na trend pozdního rodičovství, především v oblasti vnímání a názorů, jež se tématu pozdního rodičovství dotýkají, následně tyto dva pohledy porovnat a zjistit v čem se pohled rodičů odlišuje od pohledu dětí. Je třeba podotknout, že cílem naší práce nebylo najít jednoznačnou odpověď, ale spíše nastínit různé pohledy na danou problematiku a zdokumentovat a popsat rozdíly v pohledech na pozdní rodičovství mezi rodiči a dětmi. Můžeme uvést, že cíl naší práce byl splněn a odpovědi na naše dotazy byly zodpovězeny.

Zjištěné rozdíly, týkající se pohledu na pozdní rodičovství, nelze vykládat souhrnně. Je třeba přihlídnout k faktu, že každý člověk je jedinečný, je ovlivněn výchovou, vzděláním, prostředím, ze kterého pochází, názory a životními zkušenostmi, což se do jeho pohledu na danou oblast může promítnout. V případě dětí je třeba zmínit, že by potřebovaly dospět, mít určité životní zkušenosti a vzdělání, aby domyslely všechny souvislosti, což je pochopitelné. Jejich vnímání prozatím může být zkreslené a je pravděpodobné, že do svých odpovědí projektovaly svá přání a ideály, na rozdíl od rodičů, kteří danou oblast hodnotili podle svých vlastních prožitých zkušeností.

Odlišnost lze spatřovat již v udávaných důvodech pro narození dítěte po 30. roce věku, tedy oddálení rodičovství. Zatímco děti udávaly jako důvod pro oddálení rodičovství nejčastěji hledání vhodného zaměstnání, studium, finanční důvody a kariéru, tedy ekonomické zabezpečení, u rodičů to potom byla kariéra, nemožnost počít dítě dříve, finanční důvody a neexistence vlastního bydlení, tedy již i biologické důvody a existenční důvody.

Velký rozdíl byl shledán v otázce, zda by si rodiče dítě ve stejném věku pořídili znovu (všichni) a zda by se děti takto chtěly narodit (1/3). V pohledu na vnímání hranice pozdního rodičovství existují také zásadní rozdíly. Děti považují rodičovství za pozdní mnohem dříve než rodiče, rozdíl činí 10 let. Také u maximální věkové hranice pro rodičovství u žen se pohledy diametrálně liší. Drtivá většina dětí udala, že věk matky by neměl překročit 35 let, z rodičů ale žádný, většina rodičů by tuto hranici posunula o pět let, tedy že by věk matky neměl překročit 40 let. Ta samá situace panuje i v případě maximálního věku pro rodičovství u mužů. Zde děti udávaly jako maximální věk otce 40 let, rodiče o pět let více, dokonce značná část rodičů tuto hranici zvýšila na 50 let. Vzácná shoda panovala u obou skupin respondentů v otázce ideálního věku pro rodičovství, kde se

obě skupiny shodly a nejpočetnější část volila věk 26-30 let. Třináct procent dětí však považovalo za ideální i věk výrazně nižší, tedy 20-25 let, oproti rodičům, kteří z 1/3 za ideální považovali věkovou kategorii 30-35 let.

V případě největších východ pozdního rodičovství se rodiče i děti shodli na materiálním zajištění a dostatku času na dítě, také zázemí a stabilita rodiny byla v obou skupinách považována za výraznou výhodu. Rodiče upřednostňovali také životní zkušenosti, děti je ovšem za důležité nepovažovaly. Naopak děti braly jako plus to, že rodiče přikládají důležitost vzdělání, rodiče tuto možnost nijak nevyzdvihovali, je tedy možné, že tuto skutečnost berou jako normu, nikoli výhodu. Výrazný rozdíl byl i ve vnímání důležitosti zodpovědnosti a informovanosti rodičů, děti ji kladly na nejnižší příčky, rodiče ji hodnotily jako jednu z největších výhod. V oblasti nevýhod se pohledy našich respondentů také lišily, pro rodiče je nejzásadnější možnost předčasného úmrtí, pro děti poté přehnané obavy o dítě a jeho omezování. Možnost předčasného úmrtí rodičů, jakožto nevýhody, byla upozaděna. Taktéž zdravotní rizika pro matku a dítě vidí rodiče jako velkou nevýhodu vyššího věku, děti této nevýhodě přikládají malou důležitost. A zatímco děti trápí chybějící spontánnost rodičů a chuť si hrát, rodiče tato možnost velmi netrápí. Obě skupiny respondentů ale vidí ve středu důležitosti možnost komunikačních problémů. V otázce existence komunikačních bariér jsme taktéž zaznamenali výrazné rozdíly, potvrdil se náš předpoklad, že rodiče si existenci komunikačních bariér připouštějí méně často, než děti.

Možný rozdíl mezi výchovou mladších a starších rodičů viděli naši respondenti velmi podobně, velmi se ale rozcházeli v případě odmítnutí rozdílu, rodiče jej odmítali z 1/3, z dětí velmi malá část. Možné následky výchovy staršími rodiči potom viděli rodiče i děti velmi podobně. Rodiče i děti byly také spokojeny s časem, který rodiče dětem věnují. Testováním hypotézy č. 3 nebyl prokázán náš původní předpoklad, že rodiče jsou s množstvím času, který tráví se svými dětmi spokojeni více, než děti samotné.

Odlíšnosti panují také v otázce narození dítěte, děti by se nechtěly stát rodiči, tedy mít své vlastní dítě, ve stejném věku, v jakém se narodily ony samy rodičům, kdežto rodiče si myslí pravý opak. Potvrdil se tak náš původní předpoklad. V otázce spokojenosti s věkem rodičů si většina rodičů myslí, že děti spokojeny jsou a většina dětí se domnívá, že si to rodiče myslí. Náš původní předpoklad nebyl potvrzen, rodiče tedy vůbec netuší, že děti spokojeny s jejich věkem nejsou.

Závěrem můžeme konstatovat, že pohled rodičů a dětí na pozdní rodičovství je odlišný a to především o oblasti vnímání věku, od kdy je rodičovství již pozdní a maximálního věku pro rodičovství u žen a mužů. S tím také souvisí existence komunikačních bariér mezi rodiči a dětmi, čím starší rodiče, tím více existenci komunikačních bariér připouštějí, s dětmi si tedy méně rozumí. Pomineme-li ekonomické výhody, které jsou u obou skupin brány jako největší výhoda pozdního rodičovství, tedy přijatelný důvod pro odklad, jsou zde i nevýhody, které si děti výrazně uvědomují, rodiče se na ně příliš upínají, mají o ně přehnané obavy, nedopřávají jim potřebnou volnost a nerozumí jim. Děti jednoznačně preferují rodiče mladší a nechtěly by se stát rodiči ve věku, kdy se ony samy narodily svým rodičům.

Odsouvání rodičovství do vyššího věku má vzrůstající charakter. Z části je to pochopitelné, nelze uspišit dobu studií, vybudování kariéry a určité ekonomické stability. Takový je pohled rodičů. Je zde však i pohled druhý, dětský. Děti jsou ty, které nemohou rozhodnutí svých rodičů nijak ovlivnit, nesou však jeho následky. Přijímají výhody, bojují s nevýhodami. Jsme přesvědčeni, že věk rodičů může hrát v životě dětí významnou roli a že rodiče by měli o vnímání rodičovského věku dětmi mít představu. Ze získaných výsledků je jasně vidět, že děti s věkem rodičů spokojeny nejsou, pokud by mohly volit, chtěly by rodiče mladší, rodiče si však tuto skutečnost nepřipouští a dítě by měli znovu ve stejném, v našem případě vyšším, věku.

Cílem našeho výzkumu nebylo zavést nějaká konkrétní opatření ani navrhnout změny. Spíše jsme chtěli upozornit na fakt, že tento problém existuje a poukázat na něj. Čím větší vědomosti budou mít dospělí lidé o tom, jaká jsou zdravotní rizika a jiné nevýhody pozdního rodičovství a jak skutečný věk rodičů vnímají děti, o to více budou možná ti, kteří se rozhodnou odsunout narození dítěte do vyššího věku, své rozhodnutí zvažovat se všemi jeho klady a zápory.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEHINOVÁ, Markéta a Klára KAISEROVÁ. 2006. *Velká kniha o mateřství od početí do tří let*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1526-2.
- [2] BERRYMAN, Julia., Karen THORPE a Kate WINDRIDGE, 1998. *Older mothers: Concepcion, pregnancy and birth after 35*. London: Rivers Oram Press/Pandora Press. ISBN 978-0863584107.
- [3] BIERMANN, Christine a Ralph RABEN. 2006. *Maminkou ve čtyřiceti?* Praha: Portál. ISBN 80-7367-075-5.
- [4] BREWER, Sarah. 2001. *Na co se ženy bojí zeptat?* Praha: Maxdorf. ISBN: 80-85800-49-7.
- [5] EISELEOVÁ, Helga. 1999. *Žena po 40*. Praha: Jan Vašut. ISBN 80-7236-058-2.
- [6] FENWICK, Elizabeth a Tony SMITH. 1994. *Knihy o dospívání pro rodiče a děti: návod, jak toto období přežít*. Bratislava: INA. ISBN: 80-85680-52-1.
- [7] FIALOVÁ, Ludmila, Dana HAMPLOVÁ, Milan KUČERA a Simona VYMĚTALOVÁ. 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-85850-87-7.
- [8] FUČÍK, Petr a Beatrice CHROMKOVÁ MANEA (eds.). 2014. *Rodičovské dráhy: dvacet let vývoje české porodnosti v sociologické perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6551-2.
- [9] GURRENTZ, Sheryl. 2003. *Maminkou spokojeně a bez stresu*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-679-9.
- [10] HAŠKOVÁ, Hana, 2009. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 978-80-7419-020-9.
- [11] HAUSEROVÁ, Eva. 1995. *Na koštěti se dá i litat aneb Nemožné ženy dokážou i nemožné*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-108-5.
- [12] HINES, Gill a Alison BAVERSTOCK. 2014. *Jak na svého teenaagera: manuál pro rodiče*. Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-5144-3.
- [13] KONEČNÁ, Hana. 2003. *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1055-6.

- [14] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [15] KUBELKA, Susanna. 2009. *Konečně přes čtyřicet. Zralé ženě patří svět*. Vyd. 4. Praha: Motto. ISBN 80-85872-67-6.
- [16] MACHOVÁ, Jitka a Jana HAMANOVÁ. 2002. *Reprodukční zdraví v dospívání*. Jinočany: H&H. ISBN: 80-86022-94-3.
- [17] MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ. 2003. *Modernizace a česká rodina*. Sborník prezentací. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-86598-61-6.
- [18] MATĚJČEK, Zdeněk. 2000. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf. ISBN: 80-85912-29-5.
- [19] MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. přepracované vydání. 1997. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-85850-24-9.
- [20] MIKULÁŠTÍK, Milan. 2010. *Komunikační dovednosti v praxi*. Vyd. 2. Praha: Grada Publisnihg. ISBN: 978-80-247-2339-6.
- [21] MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-86429-05-09.
- [22] MOŽNÝ, Ivo. *Vysokoškolačky a ty druhé: demografický bankrot už u nás není utopií*. 2011. Respekt, 22, (20), s. 78. ISSN 08626545.
- [23] PETRUSEK, Miloslav et al. 1996. *Velký sociologický slovník I*. Praha: Karolinum. ISBN: 80-7184-164-1.
- [24] POLÁK, Petr, Jaroslav LOUCKÝ a Viktor TOMEK. 2017. *Prenatální diagnostika vrozených vývojových vad*. Praha: Maxdorf. ISBN: 978-80-7345-499-9.
- [25] RABUŠIC, Ladislav. 2001. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-86429-01-6.
- [26] RHEINWALDOVÁ, Eva. 1993. *Rodičovství není pro každého*. Praha: Motto. ISBN 80-901338-4-3.
- [27] RYDVALOVÁ, Renata, JUNOVÁ, Blanka. 2011. *Jak sladit práci a rodinu ... a nezapomenout na sebe*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3578-8.

- [28] SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8559-8.
- [29] SOBOTKOVÁ, Irena, 2012a. *Psychologie rodiny*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0217-2.
- [30] SOBOTKOVÁ, Irena. 2012b. *Průvodce rodičovstvím*. Praha: Adamira. ISBN: 978-80-904217-3-8.
- [31] ŠILHOVÁ, Lucie a Jana STEJSKALOVÁ. 2006. *Matkou ve vyšším věku: Vliv věku na plodnost ženy a na průběh těhotenství*. Praha: Computer Press. ISBN: 8025109879.
- [32] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. 2009. *Komunikace mezi rodičem a dítětem*. Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-2698-4.
- [33] ŠULOVÁ, Lenka, Tomáš FAIT, Petr WEISS a kol. 2011. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: MAXDORF. ISBN: 978-80-7345-238-4.
- [34] VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ (eds.). 2003. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly a kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN: 80-86429-18-0.
- [35] VYBÍRAL, Zbyněk. 2005. *Psychologická komunikace*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-998-4.

Internetové zdroje:

- [36] BARTOŠOVÁ, Michaela. 2007. *Životní dráhy prvorodiček po třicítce: proč mít dítě později*. Gender, rovné příležitosti, výzkum. Ročník 8, číslo 2/2007, s. 75 - 81. [online]. [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/17b45c9c2abbb618fb5df44f02245e0c1409cdf2_zivotni-drahy-prvorodicek-po-30.pdf
- [37] BILLARI, F. C. et al. NCBI. 2010. National Library of Medicine. National Institutes of Health. *Social age deadlines for the childbearing of women and men*. [online]. © 2017 Oxford University Press. Publikováno 15. 12. 2010. [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3037792/>

- [38] BÍMOVÁ, Irena. 2007. *Psychologická studie motivů pozdního rodičovství*. E-psychologie, roč. 1., č. 1 [online]. © 2017 [cit. 2017-18-07]. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/bimova.pdf>
- [39] CANNON, Marie. *Contrasting Effects of Maternal and Paternal Age on Offspring Intelligence*. [online]. © 2009. PLoS Med 6(3): e1000042. Published: March 10, 2009. [cit. 2017-09-25]. Dostupné z: <http://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1000042>
- [40] ČESKÝ ROZHLAS. 2016. *Co vy na to?* [rozhlasový pořad]. RUMPÍK, David a Martina CICHÁ. Český rozhlas Brno, 13. 1. 2016, 18:05. Dostupné z: <http://prehraovac.rozhlas.cz/audio/3549608>
- [41] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017. *Česká republika od roku 1989 v číslech – 2016*. [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-0i9dxmgghn>
- [42] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017. *Narozených i sňatků opět přibývá*. Statistika&My. Vydání 04/2017. [online]. © 2016. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/04/narozenych-i-snatku-opet-pribyva/>
- [43] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017. *Obyvatelstvo – roční časové řady: Úhrnná plodnost a průměrný věk matek, 1920-2016*. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu
- [44] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2016. *Demografická ročenka České republiky – 2015*. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky>
- [45] ČESKO V DATECH. *Asistovaná reprodukce je dostupnější a častější. Přispívá k tomu ale stále vyšší věk prvorodiček*. [online]. © 2016. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskovdatech.cz/clanek/35-asistovana-reprodukce-je-dostupnejsi-a-astejsi-prispiva-k-tomu-ale-stale-vyssi-vek-prvorodicek/>
- [46] KANTOROVÁ, Vladimíra. 2004. *Education and Entry into Motherhood: The Czech Republic during State Socialism and the Transition Period (1970-1997)*. [online]. Demographic research. Special collection 3, article 10, published 17 April 2004, pages 245-274. © 1999 – 2017. [cit. 2017-18-07]. Dostupné z: <https://www.demographic-research.org/special/3/10/s3-10.pdf>

- [47] KOCOURKOVÁ, Jiřina. 2008. *Současný baby boom v České republice*. [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu. © 2001 – 2013. [cit. 2017-18-07]. Dostupné z: <http://old.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2008102603>
- [48] KOCOURKOVÁ, Jiřina, Hana KONEČNÁ, Boris BURCIN a Tomáš KUČERA. *How old is too old? A contribution to the discussion on age limits for assisted reproduction technique access*. [online]. Reproductive BioMedicine Online. © 2015. [cit. 2018-18-03]. Dostupné z: [http://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483\(15\)00064-4/fulltext](http://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483(15)00064-4/fulltext)
- [49] KOHOUTEK, Rudolf. 2009. *Vliv rodiny na rozvoj duševna a osobnosti člověka*. [online]. Psychologie v teorii a praxi. [cit. 2018-15-03]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>
- [50] KROBOVÁ, Tereza. 2007. *Mohou být matkami staré ženy?* [online]. Marta Boučková. © 2007. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.martabouckova.cz/ShowPage.aspx?tabId=334&chosenMenuItem=309>
- [51] LIDOVKY. cz. 2015. *Nový výzkum: děti by chtěly mladší rodiče - nejmiň o šest let*. [online]. 5. září 2015. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: https://relax.lidovky.cz/novy-vyzkum-deti-by-chtely-mladsi-rodice-nejmin-o-sest-let-pnf-/veda.aspx?c=A150905_104028_In_veda_ELE
- [52] MAJEROVÁ, Hana. 2015. *7 důvodů, proč se stát matkou po 35*. [online]. Forexample.cz. © 2011. Publikováno 19. 10. 2015. [cit. 2017-09-25]. Dostupné z: <http://forexample.cz/view.php?navezclanku=7-duvodu-proc-se-stat-matkou-po-35&cislocclanku=2015100020>
- [53] MAŘÍKOVÁ, Hana. 2006. *„Otcové v péči o děti – součást životního stylu „jiných“ mužů, součást firemní kultury.“* [online]. Gender, rovné příležitosti, výzkum. Ročník 7, č. 1/2006. s. 47 – 53. [cit. 2017-09-11]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/835d3f6442b7d221ee12d748d58cd77fca5b6500_otcove-pecujici-o-deti.pdf
- [54] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2017. *Koncepce rodinné politiky*. [online]. Verze ze 4. září 2017. s. 11. [cit. 2017-11-23]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31577/Koncepce_rodinne_politiky.pdf

- [55] NEŠPOROVÁ, Olga. 2012. *Mateřství a otcovství v současnosti s přihlédnutím k historickému kontextu*. [online]. Lidé města. © 2010 – 2017. [cit. 2017-10-03]. Dostupné z: http://www.lidemesta.cz/archiv/cisla/14-2012-3/materstvi-a-otcovstvi-v-soucasnosti-s-prihlednutim-k-historickemu-kontextu*-n.html?language=cs
- [56] NEUBERGEROVÁ, Barbora. 2014. *Znáte rizika těhotenství v pozdním věku?* [online]. Maminka.cz. © 2017. Publikováno 17. 3. 2014. [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: <https://www.maminka.cz/clanek/znate-rizika-tehotenstvi-v-pozdnim-veku>
- [57] PREDIKO, centrum prenatální diagnostiky a genetiky. [online]. © 2001 – 2014. [cit. 2017-10-27]. Dostupné z: <http://www.prediko.cz/>
- [58] RODIČE. Evropský rodinný měsíčník. *Pozdní otcové*. [online]. © 2016. Publikováno 26. 10. 2016. [cit. 2017-09-25]. Dostupné z: http://rodice.com/maji-muzi-na-otcovstvi-poceti-pozdni_otcovstvi/
- [59] SVOBODOVÁ, Kamila. 2008. *Preferované počty dětí v rodině* [online] Demografie. © 2004-2014. Publikováno 15. 4. 2008. [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=546
- [60] TRNKOVÁ, Jana. 2009. *Stát se mámou po pětatřicítce*. [online]. MojeBetyнка.cz. © 2017. Publikováno 27. 2. 2009. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <https://mojebetynka.maminka.cz/clanek/stat-se-mamou-po-petatricitce>
- [61] WEINBERGER, Vít a Romana GERYCHOVÁ. *Nemohu otěhotnět – příčiny a léčba neplodnosti*. [online]. Babyonline.cz. © MUDr. Jana Martincová, 2007-2017. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <https://www.babyonline.cz/tehotenstvi/neplodnost>
- [62] ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 373/2011 Sb. *Zákon o specifických zdravotních službách*. [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2017. [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>
- [63] ŽENA-IN. *Otcem v pozdním věku*. [online]. © 2000–2017. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://zena-in.cz/clanek/otcem-v-pozdnim-veku?param=rubrika&val=rodina&autor=57709>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IVF In vitro fertilizace.

ZŠ Základní škola.

EU Evropská unie.

WHO *World Health Organization*. Světová zdravotnická organizace.

IUI Intrauterinní inseminace.

SMS *Short message service*. Krátká textová zpráva.

SOU Střední odborné učiliště

SŠ Střední škola

a.č. Absolutní četnost.

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1- PRŮMĚRNÝ VĚK MATKY PŘI NAROZENÍ 1. DÍTĚTE V ČR V LETECH 1950-2016.....	18
GRAF 2 - PRŮMĚRNÝ VĚK MATEK V ČR.....	19
GRAF 3 – ŽIVĚ NAROZENÍ A MÍRA PLODNOSTI V ČR 1989 - 2016.....	20
GRAF 4 - MÍRA PLODNOSTI PODLE VĚKU ŽENY 2005 – 2015	20
GRAF 5 - ÚHRNNÁ PLODNOST A VĚK MATEK V ČR 1989 – 2015	21
GRAF 6 - ÚHRNNÁ PLODNOST V LETECH 1989 – 2016.....	22
GRAF 7 - PRŮMĚRNÝ VĚK MATKY VE ZLÍNSKÉM KRAJI 2001 - 2015	24
GRAF 8 - ÚHRNNÁ PLODNOST VE ZLÍNSKÉM KRAJI V LETECH 2001 – 2015.....	24
GRAF 9: ZASTOUPENÍ RESPONDENTŮ PODLE POHLAVÍ.....	66
GRAF 10: VĚK RESPONDENTŮ.....	67
GRAF 11: DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ.....	70
GRAF 12: POZICE V ZAMĚSTNÁNÍ	71
GRAF 13: RODINNÝ STAV	72
GRAF 14: VĚK PŘI NAROZENÍ PRVNÍHO DÍTĚTE	73
GRAF 15: VĚK RESPONDENTŮ PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE.....	75
GRAF 16: VĚK PARTNERA PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE.....	77
GRAF 17: SROVNÁNÍ VĚKU RESPONDENTŮ PŘI NAROZENÍ PRVNÍHO A POSLEDNÍHO DÍTĚTE ..	78
GRAF 18: POČET DĚTÍ V RODINĚ RESPONDENTŮ	79
GRAF 19: TYP RODINY	82
GRAF 20: VĚK MATKY A OTCE V OKAMŽIKU NAROZENÍ DÍTĚTE.....	83
GRAF 21: POČET SOUROZENCŮ	85
GRAF 22: SOUROZENCI	86
GRAF 23: DŮVODY MÍT DÍTĚ PO 30. ROCE VĚKU	89
GRAF 24: DŮVODY MÍT DÍTĚ PO 30. ROCE VĚKU	89
GRAF 25: DŮVODY K ODLOŽENÍ RODIČOVSTVÍ V ZÁVISLOSTI NA VZDĚLÁNÍ	91
GRAF 26: ZPŮSOB POČETÍ DÍTĚTE	93
GRAF 27: SPOKOJENOST S ČASEM, VĚNOVANÉMU DĚTEM.....	94
GRAF 28: UVÁDĚNÉ DŮVODY NEMOŽNOSTI DŘÍVĚJŠÍHO POČETÍ DÍTĚTE	96
GRAF 29: KATEGORIE PRO POZDNÍ RODIČOVSTVÍ – RODIČE	97
GRAF 30: MAXIMÁLNÍ VĚKOVÁ HRANICE PRO RODIČOVSTVÍ U ŽEN A MUŽŮ.....	98
GRAF 31: SROVNÁNÍ: VNÍMÁNÍ POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	100
GRAF 32: IDEÁLNÍ VĚK PRO NAROZENÍ DÍTĚTE	101

GRAF 33: IDEÁLNÍ X SKUTEČNÝ VĚK NAROZENÍ DÍTĚTE.....	102
GRAF 34: NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	104
GRAF 35: SROVNÁNÍ: SPOKOJENOST S MNOŽSTVÍM ČASU	105
GRAF 36: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	107
GRAF 37: ROZDÍL VE VÝCHOVĚ MLADŠÍCH A STARŠÍCH RODIČŮ.....	108
GRAF 38: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ.....	109
GRAF 39: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ	110
GRAF 40: EXISTENCE KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	111
GRAF 41: VĚK X PŘIPUŠTĚNÍ KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	112
GRAF 42: NÁZOR – SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI OHLASY.....	114
GRAF 43: SROVNÁNÍ - VĚK X SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI OHLASY NA VĚK RODIČŮ.....	115
GRAF 44: NÁZOR – DÍTĚ SE CHCE STÁT RODIČEM VE VĚKU SVÝCH RODIČŮ	115
GRAF 45: SROVNÁNÍ – VĚK X NÁZOR NA POČETÍ DÍTĚTE VE VĚKU RODIČŮ	116
GRAF 46: NÁZOR – SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	117
GRAF 47: SROVNÁNÍ – VĚK X SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	117
GRAF 48: DŮVODY PRO ODLOŽENÍ RODIČOVSTVÍ	120
GRAF 49: DŮVODY PRO ODLOŽENÍ RODIČOVSTVÍ	120
GRAF 50: SPOKOJENOST S MNOŽSTVÍM ČASU	121
GRAF 51: NEJVYŠŠÍ VĚK PRO NAROZENÍ DÍTĚTE	123
GRAF 52: KATEGORIE PRO POZDNÍ RODIČOVSTVÍ –.....	124
GRAF 53: NÁZOR – MÍT DÍTĚ VE VĚKU, KDY JSEM SE NARODIL/A	125
GRAF 54: IDEÁLNÍ VĚK PRO RODIČOVSTVÍ.....	126
GRAF 55: SROVNÁNÍ: VĚK MATKY A OTCE V DOBĚ NAROZENÍ X IDEÁLNÍ VĚK.....	127
GRAF 56: NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	129
GRAF 57: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	132
GRAF 58: ROZDÍL VE VÝCHOVĚ MLADŠÍCH A STARŠÍCH RODIČŮ.....	134
GRAF 59: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ	135
GRAF 60: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ	135
GRAF 61: EXISTENCE KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	136
GRAF 62: DRUHY EXISTUJÍCÍCH KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	137
GRAF 63: DRUHY EXISTUJÍCÍCH KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	138
GRAF 64: KOMUNIKAČNÍ BARIÉRY X VĚK RESPONDENTŮ	139
GRAF 65: SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ.....	140

GRAF 66: SNÍŽENÍ VĚKU RODIČŮ	141
GRAF 67: SPOKOJENOST, NESPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ X VĚK RODIČŮ.....	143
GRAF 68: NÁZOR - SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI POZNÁMKAMI NA ADRESU VĚKU RODIČŮ	144
GRAF 69: NÁZOR – SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	145
GRAF 70: SROVNÁNÍ – DŮVODY PRO NAROZENÍ DÍTĚTE VE VYŠŠÍM VĚKU	151
GRAF 71: SROVNÁNÍ MÍT X CHTÍT	153
GRAF 72: SROVNÁNÍ – OD KDY JE RODIČOVSTVÍ „POZDNÍ“	153
GRAF 73: SROVNÁNÍ – MAXIMÁLNÍ VĚK PRO MATEŘSTVÍ	155
GRAF 74: SROVNÁNÍ – MAXIMÁLNÍ VĚK PRO OTCOVSTVÍ	155
GRAF 75: SROVNÁNÍ – IDEÁLNÍ VĚK PRO RODIČOVSTVÍ	156
GRAF 76: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	158
GRAF 77: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	158
GRAF 78: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	160
GRAF 79: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	161
GRAF 80: SROVNÁNÍ – ROZDÍL MEZI VÝCHOVOU MLADŠÍCH A STARŠÍCH RODIČŮ	162
GRAF 81: SROVNÁNÍ – CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍMI RODIČI	163
GRAF 82: SROVNÁNÍ – SPOKOJENOST S MNOŽSTVÍM ČASU	164
GRAF 83: SROVNÁNÍ – SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI POZNÁMKAMI NA ADRESU VĚKU RODIČŮ	165
GRAF 84: SROVNÁNÍ – STÁT SE RODIČEM VE VĚKU SVÝCH RODIČŮ	166
GRAF 85: SROVNÁNÍ – SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	167
GRAF 86: SROVNÁNÍ – EXISTENCE KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR	168

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 – OČEKÁVANÝ VÝVOJ PRŮMĚRNÉHO VĚKU RODIČEK.....	18
TABULKA 2 - NAROZENÍ PODLE VĚKU MATKY A VĚKU OTCE 2015.....	23
TABULKA 3: ZASTOUPENÍ RESPONDENTŮ PODLE POKLAVÍ	66
TABULKA 4: VĚK RESPONDENTŮ	67
TABULKA 5: PŘEHLED HODNOT PRO VÝPOČET VĚKOVÉHO MEDIÁNU RODIČŮ	67
TABULKA 6: VĚK RESPONDENTŮ V SOUČASNOSTI	68
TABULKA 7: MÍSTO BYDLIŠTĚ RESPONDENTŮ	68
TABULKA 8: DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ RESPONDENTŮ	69
TABULKA 9: POZICE V ZAMĚSTNÁNÍ	70
TABULKA 10: RODINNÝ STAV	72
TABULKA 11: VĚK RESPONDENTŮ PŘI NAROZENÍ PRVNÍHO DÍTĚTE	73
TABULKA 12: PŘEHLED HODNOT PRO VÝPOČET VĚKOVÉHO MEDIÁNU.....	74
TABULKA 13: VĚK PŘI NAROZENÍ PRVNÍHO DÍTĚTE	74
TABULKA 14: VĚK RESPONDENTŮ PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE	75
TABULKA 15: VĚKOVÝ MEDIÁN RODIČŮ PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE	76
TABULKA 16: VĚK PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE	76
TABULKA 17: VĚK PARTNERA PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE	76
TABULKA 18: VĚK PARTNERA PŘI NAROZENÍ POSLEDNÍHO DÍTĚTE	77
TABULKA 19: POČET DĚTÍ	79
TABULKA 20: POKLAVÍ DĚTÍ	80
TABULKA 21: VĚK DĚTÍ	80
TABULKA 22: MÍSTO BYDLIŠTĚ DĚTÍ	81
TABULKA 23: TYP RODINY	81
TABULKA 24: VĚK MATKY A OTCE V DOBĚ NAROZENÍ DÍTĚTE.....	83
TABULKA 25: VĚK MATKY A OTCE PŘI NAROZENÍ DÍTĚTE.....	84
TABULKA 26: POČET SOUROZENCŮ.....	85
TABULKA 27: SOUROZENCI.....	86
TABULKA 28: DŮVODY MÍT DÍTĚ PO 30. ROCE VĚKU	88
TABULKA 29: JINÉ DŮVODY	89
TABULKA 30: ROZHODNUTÍ O NAROZENÍ DÍTĚTE.....	92
TABULKA 31: ZPŮSOB POČETÍ DÍTĚTE.....	93
TABULKA 32: SPOKOJENOST S ČASEM, VĚNOVANÉMU DĚTEM	94

TABULKA 33: KATEGORIE PRO POZDNÍ RODIČOVSTVÍ – RODIČE	96
TABULKA 34: MAXIMÁLNÍ VĚKOVÁ HRANICE PRO RODIČOVSTVÍ U ŽEN A MUŽŮ	98
TABULKA 35: IDEÁLNÍ VĚK PRO NAROZENÍ DÍTĚTE	101
TABULKA 36A: NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	103
TABULKA 37A: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	106
TABULKA 38: ROZDÍL VE VÝCHOVĚ MLADŠÍCH A STARŠÍCH RODIČŮ	108
TABULKA 39: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ	109
TABULKA 40: EXISTENCE KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR.....	110
TABULKA 41: PŘEMÝŠLENÍ O SMRTI	112
TABULKA 42: NÁZOR – SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI OHLASY NA VĚK RODIČŮ	114
TABULKA 43: NÁZOR – DÍTĚ SE CHCE STÁT RODIČEM VE VĚKU SVÝCH RODIČŮ	115
TABULKA 44: NÁZOR – SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	116
TABULKA 45: DŮVODY PRO ODLOŽENÍ RODIČOVSTVÍ.....	119
TABULKA 46: SPOKOJENOST S MNOŽSTVÍM ČASU	121
TABULKA 47: NEJVYŠŠÍ VĚK PRO NAROZENÍ DÍTĚTE.....	122
TABULKA 48: KATEGORIE PRO POZDNÍ RODIČOVSTVÍ – DĚTI.....	123
TABULKA 49: NÁZOR – MÍT DÍTĚ VE VĚKU, KDY JSEM SE NARODIL/A SVÝM RODIČŮM.....	124
TABULKA 50: IDEÁLNÍ VĚK PRO RODIČOVSTVÍ	125
TABULKA 51A: NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	128
TABULKA 51B: NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	128
TABULKA 52A: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	130
TABULKA 52B: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	131
TABULKA 52C: NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ.....	131
TABULKA 53: ROZDÍL VE VÝCHOVĚ MLADŠÍCH A STARŠÍCH RODIČŮ	133
TABULKA 54: CO MŮŽE ZPŮSOBIT VÝCHOVA STARŠÍCH RODIČŮ	134
TABULKA 55: EXISTENCE KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR.....	136
TABULKA 56: DRUHY EXISTUJÍCÍCH KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR.....	137
TABULKA 57: JINÉ DŮVODY	138
TABULKA 58: SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	140
TABULKA 59: SNÍŽENÍ VĚKU RODIČŮ	141
TABULKA 60: SNÍŽENÍ VĚKU, MEDIÁN, PRŮMĚR	142
TABULKA 61: NÁZOR - SETKÁNÍ S NEGATIVNÍMI POZNÁMKAMI NA ADRESU VĚKU RODIČŮ	143
TABULKA 62: NÁZOR – SPOKOJENOST S VĚKEM RODIČŮ	144

TABULKA 63A: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	157
TABULKA 63B: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ VÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	157
TABULKA 64A: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	159
TABULKA 64B: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	160
TABULKA 64C: SROVNÁNÍ – NEJVĚTŠÍ NEVÝHODY POZDNÍHO RODIČOVSTVÍ	160

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dotazník – verze pro rodiče

Příloha II: Dotazník – verze pro děti

Příloha I: DOTAZNÍK – VERZE PRO RODIČE

Vážení rodiče,

tímto bych chtěla ty z Vás, kterým bylo v době narození Vašeho dítěte 30 a více let požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí praktické části mé diplomové práce na téma Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí.

Dotazník obsahuje 26 otázek a jeho vyplnění vám nezabere více, než 5 minut Vašeho času. Dotazník je zcela anonymní, získané informace důvěrné a budou využity pouze pro účely mého výzkumu.

Eva Mazáčová, studentka 2. ročníku NMgr. studia oboru Sociální pedagogika
Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Pokyny k vyplnění: pokud není uvedeno jinak, označte prosím u každé otázky křížkem vždy jen jednu odpověď. Velice děkuji za Vaši ochotu při vyplňování tohoto dotazníku.

1. Dotazník vyplňuje:

- matka otec

2. Jaký je současný Váš věk?

- 40 – 45 let. Uved'te kolik 46 – 50 let. Uved'te kolik
 51 - 55 let. Uved'te kolik 56 – 60 let. Uved'te kolik
 nad 60 let. Uved'te kolik

3. Místo Vašeho bydliště je:

- vesnice menší město do 50 tisíc obyvatel
 město nad 50 tisíc obyvatel

4. Jaké je Vaše vzdělání?

- základní vyučen vyučen v oboru s maturitou
 středoškolské vysokoškolské

5. V zaměstnání jste:

☐ řadový zaměstnanec	☐ ve vedoucí pozici
☐ podnikatel/ka	☐ nezaměstnaný/ná
☐ v domácnosti	☐ jiné (uveďte jaké)

6. Jaký ve Váš rodinný stav a typ soužití?

☐ ženatý/vdaná	☐ vdovec/vdova
☐ rozvedený/ná bez partnera	☐ rozvedený/ná s partnerem
☐ svobodný/á bez partnerem	☐ svobodný/á s partnerem

7. Váš věk v době narození prvního dítěte?

☐ do 20 let. Uveďte kolik	☐ 20 - 29 let. Uveďte kolik
☐ 30 - 35 let. Uveďte kolik	☐ 36 - 40 let. Uveďte kolik
☐ 41 - 50 let. Uveďte kolik	☐ nad 50 let. Uveďte kolik

8. Váš věk v době narození posledního dítěte?

☐ 30 - 35 let. Uveďte kolik	☐ 36 - 40 let. Uveďte kolik
☐ 41 - 50 let. Uveďte kolik	☐ nad 50 let. Uveďte kolik

9. Věk otce/matky Vašeho posledního dítěte v době jeho narození?

☐ 20 - 29 let. Uveďte kolik	☐ 30 - 35 let. Uveďte kolik
☐ 36 - 40 let. Uveďte kolik	☐ 41 - 50 let. Uveďte kolik
☐ nad 50 let. Uveďte kolik	

10. Kolik máte celkem dětí:

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5 a více

11. Důvody, proč jste se rozhodli mít dítě po 30. roku věku. (můžete označit více možností)

☐ studium	☐ budování kariéry, profesní růst
☐ hledání vhodného zaměstnání	☐ hledání vhodného partnera
☐ nový životní partner	☐ neexistence vlastního bydlení

- finanční důvody touha cestovat
 nedařilo se nám počít dítě dříve jiné, uveďte jaké

12. Pokud byste měli znovu zvážit, zda mít dítě ve stejném věku:

- udělali bychom to znovu
 udělali bychom to znovu, ale více bychom o tom uvažovali
 neudělali bychom to
 nemůžeme rozhodnout

13. Do jaké věkové kategorie podle Vás už spadá pozdní rodičovství?

- 30 – 35 let 36 – 40 let 41 - 45 let
 46 - 50 let nad 50 let na věku nezáleží

14. Jaká je podle Vás maximální věková hranice pro mateřství a rodičovství u žen?

- 30 – 35 let 36 – 40 let 41 - 45 let
 46 - 50 let nad 50 let na věku nezáleží

15. Jaká je podle Vás maximální věková hranice pro rodičovství u mužů?

- 30 – 35 let 36 – 40 let 41 - 45 let
 46 - 50 let nad 50 let na věku nezáleží

16. Jaký je podle Vás ideální věk pro narození dítěte?

- 20 – 25 let 26 – 30 let 31 - 35 let
 36 – 40 let na věku nezáleží

17. Jak bylo počato Vaše dítě?

- přirozeně plánovaně přirozeně neplánovaně
 umělým oplodněním byla nutná léčba

18. Jaké jsou podle Vás největší výhody pozdního rodičovství?

(stanovte pořadí 1-7, dle priorit)

☐ materiální zajištění	☐ dostatek času na dítě
☐ životní zkušenosti	☐ zázemí a stabilita rodiny
☐ zodpovědnost, informovanost	☐ přikládají velkou důležitost vzdělání
☐ zdravý životní styl, z důvodu touhy dožít se co nejvyššího věku	

19. Jaké jsou podle Vás největší nevýhody pozdního rodičovství?

(stanovte pořadí 1-9, kdy 1 je největší nevýhoda)

☐ nedostatek síly a energie	☐ zdravotní rizika pro matku
☐ zdravotní rizika pro dítě	☐ možnost, že dítě nebude mít prarodiče
☐ přehnané obavy o dítě	☐ rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát
☐ možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte	
☐ dítě je jedináček (nebo má výrazně starší sourozence)	
☐ komunikační problémy	

20. Je podle Vás rozdíl ve výchově mladších a starších rodičů?

☐ určitě ano	☐ spíše ano
☐ spíše ne	☐ určitě ne

21. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli kladně, co si myslíte, že může způsobit, když dítě vychovávají starší rodiče? (můžete označit i více možností)

- dítě je rozmazlováno
- rodiče se o dítě přehnaně bojí a omezují jej
- dítě je na rodiče přehnaně fixováno, není samostatné
- dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. „malý dospělý“
- komunikační problémy
- jiné, uveďte jaké

		Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
22.	Jste spokojeni s množstvím času, které věnujete svým dětem?				
23.	Setkalo se podle Vás Vaše dítě někdy s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů, tedy Vás?				
24.	Stalo by se podle Vás Vaše dítě rodičem ve stejném věku, v jakém se narodilo Vám?				
25.	Je podle Vás Vaše dítě spokojeno s věkem svých rodičů, tedy Vás?				
26.	Existují podle Vás mezi Vámi a vaším dítětem nějaké komunikační bariéry?				
27.	S postupujícím věkem se i přes veškerou péči o zdraví zvyšuje pravděpodobnost smrti. Přemýšleli jste o této otázce před příchodem Vašeho dítěte na svět?				

Příloha II: DOTAZNÍK – VERZE PRO DĚTI

Milé holky a kluci,

pokud tví rodiče měli v době tvého narození 30 let a více, chci vás požádat o spolupráci a vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí praktické části mé diplomové práce na téma Trend pozdního rodičovství z pohledu rodičů a dětí.

Tvé odpovědi jsou pro mě velmi důležité, protože zjišťuji tvoje vlastní názory na neustále se zvyšující věk rodičů. Tyto získané informace jsou nezbytné pro můj výzkum. Dotazník je zcela anonymní, získané informace důvěrné a budou využity pouze pro účely mého výzkumu.

Eva Mazáčová, studentka 2. ročníku NMgr. studia oboru Sociální pedagogika
Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Pokyny k vyplnění: pokud není uvedeno jinak, označte prosím u každé otázky křížkem vždy jen jednu odpověď. Velice děkuji za Vaši ochotu při vyplňování tohoto dotazníku.

1. Jsi:

- kluk holka

2. Kolik je ti let?

- 11 – 12 let 13 – 14 let
 15 - 16 let 17 – 18 let

3. Kde bydlíš?

- na vesnici v menším městě do 50 tisíc obyvatel
 ve městě nad 50 tisíc obyvatel

4. Jaká je tvoje rodina?

- žiji s oběma rodiči
 rodiče rozvedeni, bydlím s mámou
 rodiče rozvedeni, bydlím s tátou
 mám jen mámu mám jen tátu střídavá péče

5. Kolik let bylo mamce, když ses narodil/la?

☐ 30 – 35 let. Uveď kolik	☐ 36 – 40 let. Uveď kolik
☐ 41 - 45 let. Uveď kolik	☐ 46 - 50 let. Uveď kolik
☐ nad 50 let. Uveď kolik	☐ Jiný věk. Uveď kolik

6. Kolik let bylo tátovi, když ses narodil/la?

☐ 30 – 35 let. Uveď kolik	☐ 36 – 40 let. Uveď kolik
☐ 41 - 45 let. Uveď kolik	☐ 46 - 50 let. Uveď kolik
☐ nad 50 let. Uveď kolik	☐ Jiný věk. Uveď kolik

7. Kolik máš sourozenců?

- 1 2 3 4 5 a více nemám

8. Pokud máš sourozence, tak jsou:

- mladší starší starší i mladší stejně, jsme dvoj/trojčata

9. Z jakých důvodů, dle tebe, rodiče ponechávají narození dítěte do vyššího věku? (Můžeš označit i více možností.)

☐ studium	☐ budování kariéry, profesní růst
☐ hledání vhodného zaměstnání	☐ hledání vhodného partnera
☐ mají nového životního partnera	☐ nemají vlastní bydlení
☐ finanční důvody, nedostatek peněz	☐ touha cestovat
☐ nedařilo se jim mít dítě dříve	☐ jiné, uveď jaké

10. Pokud bys to mohl/la ovlivnit, chtěl/la bys, aby Tě rodiče měli ve stejném věku, jako je tomu teď?

- ano ne

11. Pokud jsi odpověděl/la na předchozí otázku ne, o kolik bys věk svých rodičů snížil/la (ke zvolené možnosti napiš konkrétní číslo):

a) u matky:

☐ o 1 - 2 roky	☐ o 3 - 4 roky	☐ o 5 - 6 let
☐ o 7 - 8 let	☐ o 9 - 10 let	☐ o více než 10 let

b) u otce:

☐ o 1 - 2 roky	☐ o 3 - 4 roky	☐ o 5 - 6 let
☐ o 7 - 8 let	☐ o 9 - 10 let	☐ o více než 10 let

12. Jaký je podle tebe nejvyšší věk, kdy by se jim mělo narodit dítě:**a) u matky**

☐ 30 – 35 let	☐ 36 – 40 let	☐ 41 - 45 let
☐ 46 - 50 let	☐ nad 50 let	☐ na věku nezáleží

b) u otce

☐ 30 – 35 let	☐ 36 – 40 let	☐ 41 - 46 let
☐ 46 - 50 let	☐ nad 50 let	☐ na věku nezáleží

13. Do jaké věkové kategorie podle tebe už spadá pozdní rodičovství?

☐ 30 – 35 let	☐ 36 – 40 let	☐ 41 - 45 let
☐ 46 - 50 let	☐ nad 50 let	☐ na věku nezáleží

14. Jaký je podle tebe ideální věk rodičů pro narození dítěte? (posuzuj prosím dle sebe)

☐ 20 – 25 let	☐ 26 – 30 let	☐ 31 - 35 let
☐ 36 – 40 let	☐ na věku nezáleží	

15. Jaké jsou z tvého pohledu největší výhody toho, když mají rodiče děti ve vyšším věku? (stanov pořadí 1-7, kdy 1 je největší výhoda)

☐ jsou materiální zajištěni	☐ mají na dítě dostatek času
☐ mají životní zkušenosti	☐ dítě má zázemí a stabilitu
☐ jsou zodpovědnost a informovaní	☐ přikládají velkou důležitost vzdělání
☐ dodržují zdravý životní styl, z důvodu, aby s dítětem žili co nejdéle	

16. Jaké jsou podle tebe největší nevýhody toho, když jsou rodiče starší?

(stanov pořadí 1-9, kdy 1 je největší nevýhoda)

- nemají dostatek síly a energie zdravotní rizika pro matku
- zdravotní rizika pro dítě možnost, že dítě nebude mít prarodiče
- přehnané obavy o dítě rodičům chybí spontánnost a chuť si hrát
- možnost, že se rodiče nedožijí dospělosti dítěte
- dítě je jedináček komunikační problémy
(nebo má výrazně starší sourozence) (rodiče si s dětmi nerozumí)

17. Myslíš si, že je rozdíl mezi výchovou mladých a starších rodičů?

- ano spíše ano
- spíše ne ne

18. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/la kladně, co si myslíš, že může způsobit, když dítě vychovávají starší rodiče. (můžeš označit i více možností)

- dítě je rozmazlováno
- rodiče se o dítě přehnaně bojí a omezují jej
- dítě je na rodiče přehnaně fixováno, není samostatné
- dítě vyrůstá mezi staršími lidmi, je to tzv. „malý dospělý“
- komunikační problémy
- jiné (napište jaké)

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
19. Jsi spokojen/na s množstvím času, který ti věnují rodiče?				
20. Setkal/la ses někdy s negativními poznámkami na adresu věku svých rodičů?				
21. Chtěl/la bys mít dítě ve stejném věku, v jakém ses narodil/la svým rodičům?				
22. Myslíš si, že se tví rodiče domnívají, že jsi spokojen s jejich věkem?				
23. Domníváš se, že mezi tebou a tvými rodiči existují komunikační bariéry?				

24. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/a kladně, které komunikační bariéry existují mezi tebou a tvými rodiči? (můžeš označit i více možností)

- neustále mi radí a nemůžu dělat věci podle sebe (ví všechno líp)
- nerozumí dnešnímu světu, jejich názory jsou zastaralé
- nenaslouchají mi
- nesouhlasí s časem stráveným na internetu
- jiné